

Prognoza oddziaływania na środowisko

Strategii Terytorialnej Partnerstwa
*„Sieć współpracy zarządzania
strategicznego gmin na rzecz
kompleksowego rozwoju powiatu
wałeckiego”*

Stowarzyszenie
na Rzecz Wsparcia Rozwoju
Gmin Powiatu Wałęckiego

20 maja 2024 r.

Wykonawca prognozy

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Weronika Saukens'.

Weronika Saukens

SPIS TREŚCI

1. Informacje o prognozie oddziaływania na środowisko	4
1.1. Podstawy formalno-prawne sporządzenia prognozy	4
1.2. Zakres i cel prognozy	5
1.3. Metody opracowania prognozy	9
1.3.1. Źródła informacji.....	9
1.3.2. Analiza oddziaływań inwestycji na poszczególne komponenty środowiska.....	10
2. Informacje o zawartości i głównych celach Strategii oraz jej powiązaniach z innymi dokumentami.....	12
2.1. Zawartość i cele Strategii.....	12
2.2. Powiązania Strategii z innymi dokumentami strategicznymi, z uwzględnieniem ich celów ochrony środowiska i wyznaczanych kierunków działań	45
3. Aktualny stan środowiska na Obszarze objętym opracowaniem.....	61
3.1. Położenie	61
3.2. Demografia	62
3.3. Infrastruktura techniczna	63
3.3.1. Transport i komunikacja.....	63
3.3.2. Zaopatrzenie w energię ciepłą, elektryczną i paliwo gazowe	64
3.4. Istniejący stan środowiska przyrodniczego	67
3.4.1. Ochrona klimatu i jakość powietrza.....	67
3.4.1.1. Ochrona klimatu	67
3.4.1.2. Jakość powietrza	69
3.4.2. Zagrożenia hałasem.....	77
3.4.2.1. Hałas przemysłowy	79
3.4.2.2. Hałas komunikacyjny.....	80
3.4.3. Pola elektromagnetyczne (PEM)	87
3.4.4. Gospodarowanie wodami	87
3.4.4.1. Charakterystyka JCWPd i JCWP.....	88
3.4.4.2. Zagrożenia powodziowe.....	112
3.4.4.3. Susze.....	113
3.4.5. Gospodarka wodno-ściekowa.....	114
3.4.6. Zasoby geologiczne	117
3.4.7. Gleby	118
3.4.8. Gospodarowanie odpadami i zapobieganie ich powstawaniu	121
3.4.9. Zasoby przyrodnicze	127
3.4.10. Zapobieganie poważnym awariom.....	282
4. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu	283
5. Przewidywane oddziaływanie na środowisko	286

5.1. Różnorodność biologiczna, fauna i flora, obszary chronione oraz cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000	286
5.2. Zdrowie i bezpieczeństwo ludzi	303
5.3. Wody powierzchniowe i podziemne	305
5.4. Powietrze i klimat	310
5.5. Powierzchnia ziemi, krajobraz i gleby	314
5.6. Klimat akustyczny	316
5.7. Zasoby naturalne	318
5.8. Zabytki i dobra materialne	319
6. Przewidywane rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko wynikających z realizacji Strategii Terytorialnej.....	320
7. Możliwe zmiany w przypadku braku realizacji założeń Strategii	322
8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko	325
9. Napotkane trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy	326
10. Rekomendacje i wnioski do ostatecznej wersji dokumentu.....	327
11. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań przewidzianych w projekcie Strategii	328
12. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania	329
13. Streszczenie w języku niespecjalistycznym	331
14. Spis tabel i rysunków	335
15. Oświadczenie autora prognozy oddziaływania na środowisko o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2.....	336

1. INFORMACJE O PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

1.1. Podstawy formalno-prawne sporządzenia prognozy

Podstawą opracowania prognozy oddziaływania na środowisko jest Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U z 2023 poz. 1094 ze zm.). Według zapisów art. 46 ust. 1 pkt 1, pkt 2 i pkt 3 ww. Ustawy, przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty:

1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz planu zagospodarowania przestrzennego, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
2. polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
3. polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektu dokumentu innego niż wymieniony w art. 46 ust. 1 oraz w przypadku projektu zmiany takiego dokumentu, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57 ustawy, organ opracowujący projekt stwierdzi, że realizacja postanowień danego dokumentu albo jego zmiany może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Projekt Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko podlega opiniowaniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie oraz Zachodniopomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Przedmiotowe dokumenty zostaną także udostępnione społeczeństwu w celu zapewnienia jego udziału w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

1.2. Zakres i cel prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko zawiera identyfikację potencjalnych oddziaływań na środowisko, będących wynikiem realizacji Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” oraz ocenę natężenia tych oddziaływań. Jej celem jest analiza potencjalnego oddziaływania na środowisko przedsięwzięć oraz realizacji założeń wskazanego wyżej dokumentu.

Zgodnie z zapisami art. 53 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 1094 ze zm.) organ opracowujący projekt dokumentu uzgadnia z właściwymi organami (o których mowa w art. 57 i 58) zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko. Uzgodnienia dokonuje się w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o uzgodnienie.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Szczecinie po zapoznaniu się z wnioskiem Prezesa Zarządu Stowarzyszenia na Rzecz Wsparcia Rozwoju Gmin Powiatu Waleckiego, w piśmie nr WOPN.410.359.2023.KM oraz WOPN.411.147.2023.KM z dnia 16 stycznia 2024 roku uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Zachodniopomorski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w piśmie z 23.02.2024 r., znak: NZNS.7040.2.1.2024 również uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Biorąc powyższe pod uwagę niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko (art. 51 ust. 2):

1. zawiera:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;

f) oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów - kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy,

g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów - imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów;

2. określa, analizuje, ocenia:

a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,

b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,

c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,

d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,

e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

– różnorodność biologiczną,

– ludzi,

– zwierzęta,

– rośliny,

– wodę,

– powietrze,

– powierzchnię ziemi,

– krajobraz,

– klimat,

– zasoby naturalne,

– zabytki,

– dobra materialne

– z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3. przedstawia:

a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,

b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Ponadto, zgodnie z art. 52 ust. 1 i 2:

- Prognoza oddziaływania na środowisko, została opracowana stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowana do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem;
- w Prognozie zostały uwzględnione informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

Ponadto zgodnie z wymogami określonymi w uzgodnieniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie prognoza powinna zawierać:

- 1) Należy zwrócić szczególną uwagę na diagnozę stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem (art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. b ustawy OOŚ), określenie przewidywanych, znaczących oddziaływań, spowodowanych realizacją ustaleń Strategii, w szczególności na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 (art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. e ustawy ooś).
- 2) Należy przedstawić opis poszczególnych elementów środowiska dla terenu objętego Strategią ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r., poz. 1336 ze zm.) oraz siedlisk przyrodniczych i gatunków objętych ochroną na podstawie:

- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1713),
  - Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380),
  - Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r., poz. 1409),
  - Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1408).
- 3) Należy przeanalizować wpływ realizacji ustaleń Strategii na poszczególne elementy środowiska (różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne), a szczególną uwagę należy zwrócić na oddziaływanie jego ustaleń na formy ochrony przyrody w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r., poz. 1336 ze zm.), w tym na:
- obszary chronionego krajobrazu: „Pojezierze Wąteckie i Dolina Gwdy” oraz „Puszcza nad Drawą”,
  - obszary Natura 2000: Jezioro Wielki Bytyń PLH320011, Mirosławiec PLH320045, Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046, Strzaliny koło Tuczna PLH320021, Dolina Rurzyca PLH300017, Jezioro Lubie i Dolina Drawy PLH320023, wyznaczone w celu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków roślin i zwierząt;
  - obszary Natura 2000: Puszcza nad Gwdą PLB300012 i Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016, wyznaczone w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków, utrzymania i zagospodarowania ich naturalnych siedlisk zgodnie z wymogami ekologicznymi, a także w celu przywracania zniszczonych biotopów oraz tworzenia nowych biotopów;
  - rezerваты przyrody, a zwłaszcza rezerwat „Wielki Bytyń”.
- 4) Wyniki powyższej analizy należy wykorzystać do wyznaczenia i opisu najistotniejszych obszarów problemowych, analizy oddziaływań skumulowanych oraz zaplanowania środków minimalizujących negatywne oddziaływanie, a w sytuacji, gdy nie będą one wystarczające - środków kompensujących. W szczególności należy określić, czy będą występowały kolizje planowanych działań inwestycyjnych z formami ochrony przyrody, w tym działania, które mogłyby oddziaływać znacząco negatywnie na cele i przedmioty ochrony oraz integralność obszarów Natura 2000.
- 5) Należy przedstawić na załączniku graficznym do prognozy, lokalizację działań inwestycyjnych objętych Strategią w odniesieniu do form ochrony przyrody oraz

wskazać kolizje planowanych działań inwestycyjnych z obszarami chronionymi, siedliskami przyrodniczymi, siedliskami gatunków chronionych.

- 6) W odniesieniu do projektów inwestycyjnych zlokalizowanych w granicach form ochrony przyrody należy ocenić ustalenia w odniesieniu do zakazów i ograniczeń wynikających z aktów prawnych obowiązujących w granicach tych form, np. w przypadku lokalizacji w granicach obszarów chronionego krajobrazu ocenić ustalenia Strategii w odniesieniu do zakazów wskazanych w uchwale Nr XXXII/375/09 Sejmiku Województwa zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2009 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. U. z 2021 r. poz. 2091). W odniesieniu do projektów inwestycyjnych zlokalizowanych w granicach obszarów Natura 2000 należy ocenić ustalenia Strategii w odniesieniu do wskazań i ograniczeń wynikających z planów zadań ochronnych dla przedmiotowych obszarów Natura 2000. W odniesieniu do projektów inwestycyjnych zlokalizowanych w granicach rezerwatów przyrody należy ocenić ustalenia Strategii w odniesieniu do przepisów odrębnych obowiązujących dla rezerwatów przyrody.

1.3. Metody opracowania prognozy

Prognoza została opracowana zgodnie z zaleceniami zawartymi w Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1094 ze zm.). Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu zastosowano metody statystyczne i porównawcze, analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy. Autor kierował się swoją wiedzą i doświadczeniem stosownie do stanu wiedzy współczesnej. Wszystkie zastosowane metody oceny są dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu. Część dotyczącą oceny oddziaływania na środowisko w projektowanym opracowaniu przedstawiono opisowo wraz z merytorycznym uzasadnieniem. Oceny dokonano w oparciu o analizę poszczególnych elementów środowiska w zależności od zagrożeń stwarzanych przez oddziaływanie na środowisko planowanych celów, projektów oraz przedsięwzięć.

1.3.1. Źródła informacji

Podczas opracowania Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” oraz Prognozy oddziaływania na środowisko wykorzystano następujące dokumenty stanowione na szczeblu międzynarodowym, krajowym oraz regionalnym:

- Traktat Lizboński,
- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,

- Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030,
- Europejski Zielony Ład,
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020),
- Europejska Konwencja Krajobrazowa,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- VI aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Polityka wodna Państwa do 2030 r.,
- Krajowy Program Ochrony Powietrza,
- Krajowy Program Gospodarki Odpadami,
- Polityka energetyczna Polski do 2040 r.,
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry,
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030,
- Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego 2030,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego,
- Program ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych dla strefy zachodniopomorskiej,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Wałeckiego na lata: 2019-2022 z perspektywą do 2027 roku.

1.3.2 Analiza oddziaływań inwestycji na poszczególne komponenty środowiska

Podczas opracowania prognozy, w celu określenia wpływu i skutków planowanych kierunków działań na stan środowiska, przeprowadzono dokładną analizę wpływu każdego z nich na poszczególne obszary środowiska. Przyjęto, że obszarami tymi są wymienione w art. 51 ust. 2 pkt. 2 lit. e) Ustawy OOŚ tj. „przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,

- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne
- z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy."

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI I GŁÓWNYCH CELACH STRATEGII ORAZ JEJ POWIĄZANIAMI Z INNYMI DOKUMENTAMI

2.1. Zawartość i cele Strategii

Strategia Terytorialna Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” określa kluczowe dla obszaru partnerstwa wyzwania rozwoju społeczno-gospodarczego, wynikające ze zdiagnozowanych i przedstawionych w „Raporcie diagnostycznym”, istniejących uwarunkowań społecznych, ekonomicznych, środowiskowych i infrastrukturalnych. Jest wyrazem wspólnej polityki gmin i powiatów partnerskich do roku 2030, jest również pierwszym tego typu dokumentem, opracowanym wspólnie przez 5 gmin powiatu i powiat walecki, chociaż współpraca tych samorządów ma już znaczącą historię. Diagnoza i strategia powstawały w oparciu o ekspercko-partycypacyjny model pracy, co pozwoliło na włączenie w ich przygotowanie wielu interesariuszy z bardzo różnych środowisk.

Strategia jest wynikiem wyboru kluczowych kierunków rozwoju i interwencji dla wyzwań określonych w diagnozie, których ustalenie pozwoliło na zdefiniowanie misji i celów partnerstwa oraz wskazanie najważniejszych projektów strategicznych. Strategia zawiera zintegrowane, syntetyczne dane i wnioski z przeprowadzonego procesu diagnostycznego.

Misja partnerstwa to jego cel nadrzędny, stanowiący przyczynę zawarcia partnerstwa i niezmienny w całym okresie jego trwania. Misja powinna być oparta o kluczowe wartości, wokół których zawiązało się i chce działać Partnerstwo. W wyniku prac warsztatowych z interesariuszami oraz Grupą Roboczą wybrzmiało kilka propozycji misji. Ostatecznie Rada Partnerstwa zaakceptowała następujące brzmienie misji:

Celem partnerstwa jest dążenie do zrównoważonego rozwoju w warunkach współpracy wielu stron, tu i teraz, dla obecnych mieszkańców oraz dla przyszłych pokoleń. Zapewnienie przestrzeni przyjaznej rodzinie wraz z tworzeniem warunków do harmonijnego rozwoju aktywności społecznych i gospodarczych, pozwalające osiągnąć wysoki poziom życia. Dążenie do podwyższania poziomu życia mieszkańców (także potencjalnych), począwszy od zapewnienia podstawowych potrzeb związanych z odpowiedniej jakości infrastrukturą, gospodarką i edukacją, poprzez zachowanie równowagi środowiskowej i ekonomicznej, możliwości rozwoju osobistego, kulturalnego, zagwarantowania odpowiedniej opieki nad młodzieżą i seniorami. Wykorzystanie rozwijających się technik informacyjnych (innovacyjnej technologii). To nie tylko ochrona podstawowych potrzeb, ale też stwarzanie warunków rozwoju osobistego, lepsza edukacja, nakierowana nie tylko na wyniki, ale też na kreatywność i przedsiębiorczość dzieci i młodzieży z wykorzystaniem inteligentnych technologii. Misja jest zorientowana na poprawę jakości życia lokalnej społeczności. Partnerstwo ma być regionem, którego rozwiązania infrastrukturalne/systemowe są oparte o nowoczesne metody, dostępne dla osób już tu mieszkających, ale też dla turystów oraz nowoprzybytych, ludzi w każdym wieku, a społeczność lokalna jest atrakcyjna niezależnie od dziedziny życia. Wartością są wspólne i spójne działania Partnerstwa, by region był silny, konkurencyjny, by rozwijał się dynamicznie, korzystając z efektu synergii. Otwartość na ludzi, na innowacyjne pomysły, a także na działania, które sprawią, że region będzie atrakcyjny zarówno dla mieszkańców, jak i turystów.

Partnerstwo „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju Powiatu Wałeckiego” zdefiniowało dwa cele strategiczne przedstawione poniżej.

CEL STRATEGICZNY 1
Gospodarka lokalna, w tym turystyka, oparta o silną infrastrukturę, rozwijająca się dzięki innowacyjnym technologiom, wiedzy i edukacji
CEL STRATEGICZNY 2
Społeczność Partnerstwa – otwarta, współpracująca, dbająca o przyszłość pokoleń i tożsamość kulturową, wspierana inteligentnymi instytucjami

Zdefiniowanie i opisanie celów strategicznych pozwoliło wskazać i wyodrębnić cele dla projektów strategicznych, które zaktualizowane zachowały swoją zasadniczą strukturę, stając się celami dla przedsięwzięć priorytetowych. Wykonane wcześniej prace Grupy Roboczej pozwoliły wyodrębnić dwa projekty strategiczne: „NOWOCZESNY POWIAT” i „POJEZIERZE ATRAKCJI”. Były one zintegrowane i partnerskie, kierunkowały i koncentrowały różnorodne, komplementarne działania połączone w wiązki projektów. Zaktualizowane projekty strategiczne, noszące nazwę Przedsięwzięć priorytetowych, realizują te same zdefiniowane już cele, które przywołane zostały powyżej.

Wynikiem zatwierdzenia przez Komisję Europejską w dniu 7.12.2022 r. programu „Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021 -2027”, była m.in. konieczność aktualizacji dokumentu Strategii i listy projektów strategicznych. W toku prac z Grupą Roboczą i powstała „Lista przedsięwzięć priorytetowych - przedsięwzięcia podstawowe” oraz „Lista przedsięwzięć priorytetowych – przedsięwzięcia warunkowe (lista uzupełniająca). Zostały one zamieszczone poniżej.

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 1. Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”. Wiązka działań w Przedsięwzięciu: Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego”.					
Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	1. Termomodernizacja budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej przy ul. Paderewskiego w Człopie 2. Termomodernizacja budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej przy ul. Cmentarnej w Mielęcinie	Gmina Człopa	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wsparcie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR). Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).	2 905 882,35	2 470 000,00
2.	1. Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta	Gmina Miejska Wałcz	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wsparcie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów	5 011 764,70	4 260 000,00

**Przedsięwzięcie priorytetowe nr 1.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów
cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin
na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego”.**

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
			cieplarnianych (EFRR) Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).		
3.	1. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej im. Wedłów-Tuczyńskich w Tucznie przy ul. Szkolnej 42	Gmina Tuczo	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR) Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).	2 529 411,76	2 150 000,00

**Przedsięwzięcie priorytetowe nr 1.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów
cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin
na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.**

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
4.	1. Termomodernizacja budynku Referatu Gospodarki Wodno-Ściekowej – Kotatnik	Gmina Wiejska Wąlcz	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR) Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).	2 505 882,36	2 130 000,00
5.	1. Termomodernizacja budynku głównego oraz kuźni/spawalni Powiatowego Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Wąlczu przy ul. Bankowej 13	Powiat Walecki	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR) Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).	3 929 411,78	3 340 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 1.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
RAZEM PROJEKT				16 882 352,95	14 350 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 2.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	1. Budowa ścieżki pieszo - rowerowej Mirosławiec - Kalinówka	Gmina Mirosławiec	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. Działanie FEPZ.03.01 Czysty transport miejski (ZIT).	1 999 999,99	1 700 000,00
RAZEM PROJEKT				1 999 999,99	1 700 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.
Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	<p>1.Utworzenie szlaku wodnego na rzece Cieszynce (budowa pomostów i przystani kajakowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą).</p> <p>a) Budowa przystani kajakowej z wiatą przystankowo-rekreacyjną, miejscem postojowym do rozładowania/załadowania kajaków, miejsce wodowania kajaków (pochylnia), umocnienie skarpy - ul. Młyńska w Człopa dz. 83/9 ob. Człopa 105.</p> <p>b) Budowa wiaty przystankowo-rekreacyjnej, mały pomost do podejmowania kajakarzy – m. Załom, dz. 8218 (Nadleśnictwo Człopa) ob. Załom 101.</p> <p>c) Budowa wiaty przystankowo-rekreacyjnej, miejscem postojowym do rozładowania/załadowania kajaków, miejsce wodowania kajaków (pochylnia), umocnienie skarpy – leśniczówka – Jeleni Róg , dz. 8224/2 (Nadleśnictwo Człopa) ob. Załom 101.</p> <p>2. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej i modernizacja miejsca rekreacji nad Jeziorem</p>	Gmina Człopa	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.</p>	2 352 941,18	2 000 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.
Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<p>Trzebin – ul. Kolejowa dz. 326/6 ob. Człopa 105 (poprawa pomostu i boiska do piłki siatkowej, wymiana ławek, budowa kontenera sanitarnego wc, budowa plaży – dostawa i rozplantowanie piasku).</p> <p>3. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej i modernizacja turystycznej ścieżki pieszej wzdłuż Jeziora Miejskiego – ul. Leśna w Człopie dz. 58 ob. Człopa 106 (poprawa turystycznej trasy ścieżki wzdłuż jeziora, modernizacja pomostu).</p> <p>4. Oznakowanie istniejących turystycznych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych:</p> <p>a) turystyczna ścieżka pieszo - rowerowa "brzegiem człopskich jezior";</p> <p>b) turystyczne ścieżki pieszo – rowerowe do miejscowości Trzebin i Dzwonowo;</p> <p>c) turystyczna ścieżka piesza wzdłuż Jeziora Miejskiego;</p> <p>d) szlak zielony ZP: granica gm. Człopa – Brzeźniak-Człopa-</p>				

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.
Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<p>Trzebin-Przelewice-granica gm. Człopa;</p> <p>e)szlak żółty ZP: granica gm. Człopa-j. Kochlin Wielki-Jagoda-granica gm. Człopa;</p> <p>f)szlak czarny ZP: Załom PKS-Leśniczówka Borowik-Leśniczówka Jeleni Róg-Szczuczarz-Przelewice PKS;</p> <p>g)szlak niebieski nieoznakowany: Człopa-Golin - Brzeźniak – granica gm. Człopa.</p>				
2.	<p>1. Budowa turystycznej ścieżki rowerowej Wałcz - Strączno wzdłuż drogi DK22.</p> <p>2. Budowa wiaty przystankowo-rekreacyjnej - parking Bukowina, przy turystycznej ścieżce rowerowej Wałcz – Strączno.</p> <p>3. Budowa wiaty przystankowo rekreacyjnej - półwysep Strączno. (kontener sanitarny, budowa boiska do piłki plażowej).</p> <p>4. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej - skansen przy Cegielni.</p> <p>5. Oznakowanie istniejących ścieżek</p>	<p>Gmina Miejska Wałcz</p>	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).</p>	8 729 411,76	7 420 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.
Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	rowerowych i szlaków turystycznych.		Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.		
3.	<ol style="list-style-type: none"> Rozbudowa i modernizacja pomostu (wydłużenie) nad jeziorem Kosiakowo wraz z przygotowaniem plaży, zagospodarowaniem terenu i bagrowaniem podłoża. Zagospodarowanie terenu plaży w m. Drzewoszewo nad J. Bytyń Wielki. Budowa 2 wiat przystankowo – rekreacyjnych na terenie Gminy Mirosławiec. 	Gmina Mirosławiec	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.	3 494 117,65	2 970 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.
Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
4.	1. Modernizacja plaży miejskiej – (budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej, budowa boiska do piłki plażowej, postawienie kontenera sanitarnego, miejsce na ognisko, modernizacja pomostu, ławki z pergolą, plac zabaw).	Gmina Tuczno	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).</p> <p>Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.</p>	2 705 882,35	2 300 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.
Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
5.	<p>1. Budowa turystycznej ścieżki rowerowej Wałcz - Strączno wzdłuż drogi DK22.</p> <p>2. Budowa wiaty przystankowo – rekreacyjnej w m. Golce wraz z miejscem wodowania oraz infrastrukturą sanitarną.</p> <p>3. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej w m. Czechyń wraz z miejscem wodowania oraz infrastrukturą sanitarną.</p>	<p>Gmina Wiejska Wałcz</p>	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).</p> <p>Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.</p>	<p>4 364 705,8 8</p>	<p>3 710 000,0 0</p>
6.	<p>1. Budowa turystycznej ścieżki rowerowej na odcinku Wałcz – Przybkowo (etap I i II).</p>	<p>Powiat Wałecki</p>	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1.</p>	<p>5 235 294,1 2</p>	<p>4 450 000,0 0</p>

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.
Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<p>2. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej przy turystycznej ścieżce rowerowej Nakielko – Strączno.</p> <p>3. Rozbudowa pracowni Lokalnego Centrum Nauki „Metalowe Inspiracje” w Wąlczu.</p> <p>4. Kreowanie nowego produktu poprzez utworzenie aplikacji turystycznej pn. „Pojezierze Atrakcji” w celu poprawy jakości świadczonych usług turystycznych na terenie powiatu waleckiego.</p>		<p>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).</p> <p>Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.</p>		
RAZEM PROJEKT				26 882 352,94	22 850 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.
Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	Inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, wsparcie budowania zdolności administracyjnych partnerstw.	Stowarzyszenie na Rzecz Wsparcia Rozwoju Gmin Powiatu Wałeckiego	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.	812 000,00	690 000,00
RAZEM PROJEKT				812 000,00	690 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 4.
Strategia terytorialna: projekty „Nowoczesny Powiat” oraz „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	<p>I. Usługi społeczne sprzyjające pozostaniu osobom starszym w swoim środowisku poprzez m.in. samopomoc sąsiedzką oraz opiekę środowiskową w formach zdeinstytucjonalizowanych.</p> <p>1. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej.</p> <p>a) sąsiedzkie usługi opiekuńcze na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu świadczone w formach środowiskowych, zdeinstytucjonalizowanych, dziennych i nocnych,</p> <p>b) usługi asystenckie na rzecz osób z niepełnosprawnościami, umożliwiające stałe lub okresowe wsparcie tych osób w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do ich aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego,</p> <p>c) wsparcie na rzecz osób wykonujących sąsiedzkie usługi opiekuńcze/usługi asystenckie w postaci m.in. szkoleń,</p>	<p>Powiat Walecki</p>	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.</p> <p>Cel szczegółowy: ESO4.11. Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+).</p> <p>Działanie FEPZ.06.19 Rozwój usług społecznych, w tym usług świadczonych w społeczności lokalnej na obszarach objętych Strategią (ZIT).</p>	<p>3 529 411,76</p>	<p>3 000 000,00</p>

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 4.
Strategia terytorialna: projekty „Nowoczesny Powiat” oraz „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<p>konsultacji, spotkań informacyjnych,</p> <p>d) wsparcie na rzecz opiekunów faktycznych/nieformalnych sprawujących opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu poprzez wsparcie w bieżącej opiece, wsparcie zdrowotne (np. wsparcie rehabilitacyjne, psychologiczne, prawne, pielęgniarstwo), szkolenia,</p> <p>e) wsparcie sąsiedzkich usług opiekuńczych/usług asystenckich przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych tj. teleopieki, systemów przywoławczych oraz systemu koordynacji opieki i usług w terenie.</p> <p>II. Działania na rzecz wzmocnienia komfortu życia seniorów.</p> <p>1. Utrzymanie osób starszych w aktywności fizycznej i umysłowej poprzez organizację:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rajdów pieszo – rowerowych, - spływów kajakowych, - zajęć na basenie, - terapii tańcem, - kształtowanie postaw ekologicznych, 				

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 4.
Strategia terytorialna: projekty „Nowoczesny Powiat” oraz „Pojezierze atrakcji”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<ul style="list-style-type: none"> - zajęć komunikacji empatycznej, - gry planszowe i zespołowe, - zajęcia sportowo – artystyczne, - organizację Powiatowych Dni Seniora połączonych z tematyczną, dwudniową konferencją, - zajęcia zapobiegające wykluczeniu informatycznemu, - korzystanie z niszowych ofert turystycznych, - spacerów z historią w tle, - udziału w życiu kulturalnym, - pomocy koleżeńskiej fachowców. 				
RAZEM PROJEKT				3 529 411,76	3 000 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 5.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesna, powszechnie dostępna, o dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	1. Wdrożenie platformy edukacyjnej wykorzystującej nowoczesne metody oraz innowacyjne narzędzia w procesie	Powiat Walecki	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: ESO4.6. Wspieranie	7 647 058,82	6 500 000,00

**Przedsięwzięcie priorytetowe nr 5.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesna, powszechnie dostępna, o dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru
Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego
rozwoju powiatu waleckiego”**

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<p>nauczania (platforma e-learningowa klasy LMS, aplikacje dydaktyczne do kształcenia zawodowego, kursy zawodowe w technologii VR).</p> <p>2. Rozwój kompetencji zawodowych uczniów poprzez specjalistyczne kursy branżowe zakończone pozyskaniem świadectwa kwalifikacji.</p> <p>3. Praktyczna nauka zawodu odbywająca się w formie staży, staż uczniowskich lub praktyk realizowanych u pracodawcy, w tym doskonalenie kompetencji lub kwalifikacji opiekunów praktykantów lub stażystów w podmiotach przyjmujących na staż w zakresie niezbędnym do realizacji staży lub praktyk oraz realizacja kompleksowych programów kształcenia praktycznego organizowanych w miejscu pracy.</p> <p>4. Dopuszczenie szkół (laboratoria, pracownie przedmiotowe, warsztaty szkolne).</p> <p>5. Wsparcie cyfryzacji danej placówki.</p> <p>6. Pomoc finansowa umożliwiająca</p>		<p>równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+).</p> <p>Działanie FEPZ.06.10 Edukacja zawodowa na obszarach objętych Strategią ZIT.</p>		

**Przedsięwzięcie priorytetowe nr 5.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesna, powszechnie dostępna, o dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru
Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego
rozwoju powiatu waleckiego”**

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<p>uczniom kształcenia zawodowe naukę poza miejscem zamieszkania (zwrot kosztów dojazdu lub zwrot kosztów zakwaterowania).</p> <p>7. Programy stypendialne dla uczniów o niskim statusie ekonomicznym i osiągających wysokie wyniki w nauce.</p> <p>8. Wsparcie nauczycieli zawodu, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz doradców zawodowych ukierunkowanych na doskonalenie kompetencji i wiedzy, wynikające ze zdiagnozowanych w danej placówce potrzeb poprzez m.in. studia podyplomowe, kursy, szkolenia, staże i praktyki itp., a także w zakresie szkoły ćwiczeń.</p> <p>9. Wsparcie programów nauczania z zakresu innowacji pedagogicznych, eksperymentu pedagogicznego oraz kształcenia metodą projektu.</p> <p>10. Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla uczniów.</p>				

**Przedsięwzięcie priorytetowe nr 5.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesna, powszechnie dostępna, o dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru
Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego
rozwoju powiatu waleckiego”**

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<p>11. Wsparcie na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym, agresji, depresji oraz zaburzeń odżywiania.</p> <p>12. Doradztwo zawodowe ukierunkowane na dopasowanie podaży kwalifikacji do potrzeb i wymagań nowoczesnego rynku pracy oraz brokering edukacyjny (pomoc dla uczniów przy dopasowaniu kierunku, poziomu i rodzaju oferowanych im szkoleń/kursów do wymagań rynku pracy przy uwzględnieniu jak najwyższej jakości usług szkoleniowych np. możliwość certyfikacji po odbytych szkoleniach).</p> <p>13. Dostosowanie szkół - architektoniczne i edukacyjne - do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością.</p> <p>14. Tworzenie nowej oferty edukacyjnej w tym wprowadzanie nowych kierunków kształcenia oraz modyfikacja programów nauczania na kierunkach istniejących, z uwzględnieniem</p>				

**Przedsięwzięcie priorytetowe nr 5.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesna, powszechnie dostępna, o dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru
Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego
rozwoju powiatu waleckiego”**

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	<p>prognoz dotyczących zapotrzebowania rynku pracy na określone zawody i wykształcenie w określonych branżach,</p> <p>15. Tworzenie w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków odzwierciedlających rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanych zawodów obejmujące wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych dla zawodów szkolnictwa branżowego.</p> <p>16. Współpraca szkół zawodowych kształcących w zawodach z zakresu inteligentnych specjalizacji Pomorza Zachodniego z rynkiem pracy.</p>				
RAZEM PROJEKT				7 647 058,82	6 500 000,00

W czasie prac nad projektami strategicznymi, w trakcie konsultacji z interesariuszami, Grupą Roboczą oraz Radą Partnerstwa wybrzmiała potrzeba realizacji projektów, które nie zostały lub z uwagi na kryteria nie mogły zostać uznane za strategiczne. Stanowiły one „**Listę projektów uzupełniających**”. Były bardzo ważne z punktu widzenia potrzeb mieszkańców gmin partnerskich, bardzo często wyrównując poziom i jakość usług społecznych i komunalnych pomiędzy gminami Partnerstwa. „**Lista przedsięwzięć priorytetowych – przedsięwzięcia warunkowe** (lista rezerwowa)” powstała w oparciu o „Listę projektów uzupełniających” i późniejsze projekty zmodyfikowane podczas prac nad „Studium wykonalności projektu *Pojezierze atrakcji*”. Przedsięwzięcia warunkowe posiadają strukturę podobną do „Listy przedsięwzięć priorytetowych”, często dopełniają te projekty. Jednym z kryteriów ich wyboru były także kwestie wielkości kosztów działań w przedsięwzięciach, które miały być adekwatne do wielkości środków zaplanowanych na „Liście przedsięwzięć priorytetowych – przedsięwzięcia podstawowe”. Listę przedsięwzięć warunkowych przedstawiono poniżej.

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 1. Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa). Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”. Wiązka działań w Przedsięwzięciu: Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałecckiego”.					
Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	1. Termomodernizacja budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Wołowych Lasach. 2. Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy Człopa	Gmina Człopa	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR). Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).	6 405 882,35	5 445 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 1.
Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa).
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego”.

Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
2.	1. Termomodernizacja sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 3 przy ul. Sądowej 9 w Wałczu.	Gmina Miejska Wałcz	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR) Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).	5 011 764,70	4 260 000,00
3.	1. Termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Tucznie, przy ul. Wolności 26A.	Gmina Tucznio	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR) Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności	2 529 411,76	2 150 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 1.
Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa).
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
			publicznej (ZIT).		
4.	1. Termomodernizacja Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Gostomi.	Gmina Wiejska Walcz	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR) Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).	2 505 882,36	2 130 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 1.**Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa).**

Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.

Wiązka działań w Przedsięwzięciu:

Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
5.	1. Termomodernizacja budynku Geodezji w Wałczu.	Powiat Walecki	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR) Działanie FEPZ.02.07 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (ZIT).	2 870 588,24	2 440 000,00
RAZEM PROJEKT				19 323 529,41	16 425 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 2.
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	1. Parking przy Urzędzie Miejskim. 2. Parking naprzeciwko Przedszkola Samorządowego.	Gmina Mirosławiec	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. Działanie FEPZ.03.01 Czysty transport miejski (ZIT).	1 999 999,99	1 700 000,00
2.	1. Przebudowa i dostosowanie dla osób z niepełnosprawnościami, bezpiecznymi miejscami dla rodziców/ opiekunów z dziećmi parkingu przy budynku B Starostwa Powiatowego, Aleja Zdobywców Wału Pomorskiego 54.	Powiat Wałecki	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO 2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. Działanie FEPZ.03.01 Czysty transport miejski (ZIT).	1 058 823,54	900 00,00
RAZEM PROJEKT				3 058 823,53	2 600 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.**Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa).**

Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.

Wiązka działań w Przedsięwzięciu:

Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	<p>1. Pojezierze atrakcji – budowa Street Workout Park w miejscu rekreacji nad j. Trzebin - ul. Kolejowa dz. 326/6 ob. Człopa 105</p> <p>2. Utworzenie Miejskiej Strefy Ekonomicznej w Gminie Człopa</p>	Gmina Człopa	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.	22 352 941,18	19 000 000,00
2.	<p>1. Budowa turystycznej ścieżki pieszo - rowerowej między Wałcz Cegielnia, a Ostrowiec (po nasypie kolejowym).</p>	Gmina Miejska Wałcz	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego	8 729 411,76	7 420 000,00

<p>Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3. Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa). Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”. Wiązka działań w Przedsięwzięciu: Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.</p>					
Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
			, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.		
3.	<p>1. Wykonanie turystycznej ścieżki szutrowej na trasie szlaku pieszego zielonego, rowerowego żółtego oraz rowerowego zielonego w miejscowości Drzewoszewo.</p> <p>2. Budowa turystycznej ścieżki pieszo-rowerowej od m. Drzewoszewo w kierunku drogi leśnej Pilów - Nakielno do granicy gminy Mirosławiec (przy rzece Piławka).</p> <p>3. Oznakowanie dróg leśnych i odnowienie szlaków (renowacja) – dotyczy</p>	Gmina Mirosławiec	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego , kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.</p>	3 494 117,65	2 970 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3.**Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa).**

Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”.

Wiązka działań w Przedsięwzięciu:

Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	istniejących szlaków na terenie Gminy Mirosławiec.				
4.	1. Oznakowanie turystycznych szlaków pieszych, rowerowych i wodnych. 2. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej – m. Strzalin (Fortyfikacje Wału Pomorskiego)	Gmina Tuczo	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.	2 705 882,35	2 300 000,00

<p>Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3. Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa). Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”. Wiązka działań w Przedsięwzięciu: Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.</p>					
Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
5.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej w m. Ostrowiec. 2. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej w m. Szwecja. 3. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej w m. Głowaczewo 4. Budowa wiaty przystankowo - rekreacyjnej w m. Czaplą. 	Gmina Wiejska Wąlcz	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.</p>	4 364 705,88	3 710 000,00
6.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa turystycznej ścieżki rowerowej na odcinku Wąlcz – Przybkowo (etap III). 2. Naukowy Plac zabaw przy Lokalnym Centrum Nauki „Metalowe Inspiracje” w Wąlczu. 	Powiat Wałecki	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego</p>	5 235 294,12	4 450 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 3. Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa). Strategia terytorialna: projekt „Pojezierze atrakcji”. Wiązka działań w Przedsięwzięciu: Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.					
Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
			, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR). Działanie FEPZ.05.10 Rozwój i wzmocnienie potencjału turystycznego regionu.		
RAZEM PROJEKT				46 882 352,94	39 850 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 4. Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa). Strategia terytorialna: projekty „Nowoczesny Powiat” oraz „Pojezierze atrakcji”. Wiązka działań w Przedsięwzięciu: Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego”					
Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	1. Działania społeczne na rzecz osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych grup społecznych.	Powiat Wałecki	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. Cel szczegółowy: ESO4.11. Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp	3 529 411,76	3 000 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 4.**Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa).**

Strategia terytorialna: projekty „Nowoczesny Powiat” oraz „Pojezierze atrakcji”.

Wiązka działań w Przedsięwzięciu:

Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”

Lp	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
			do mieszkańców oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+). Działanie FEPZ.06.19 Rozwój usług społecznych, w tym usług świadczonych w społeczności lokalnej na obszarach objętych Strategią (ZIT).		
RAZEM PROJEKT				3 529 411,76	3 000 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 5.
Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa).
Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”.
Wiązka działań w Przedsięwzięciu:
Nowoczesna, powszechnie dostępna, o dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”

Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
1.	<p>1. Tworzenia nowych miejsc przedszkolnych i poprawa jakości edukacji. Działania te będą prowadzone na terenach wiejskich oraz tam, gdzie wynika to z popytu i potrzeb środowiska lokalnego. Powstanie nowych miejsc, utrzymanie oraz z poszerzenie oferty placówek o zajęcia dodatkowe wyrównujące szanse edukacyjne, związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych.</p> <p>2. Podnoszenie kompetencji uczniów z zakresu przedmiotów ścisłych, matematyczno-przyrodniczych i języków obcych poprzez pomoc szkołom prowadzącym kształcenie ogólne na obszarach wiejskich.</p> <p>3. Prowadzenie działań umożliwiających kształcenie zawodowe realizowane we współpracy z przedsiębiorstwami (patronat, stypendia i staże, wizyty</p>	<p>Powiat Walecki</p>	<p>Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.</p> <p>Cel szczegółowy: ESO4.6. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+).</p> <p>Działanie FEPZ.06.10 Edukacja zawodowa na obszarach objętych Strategią ZIT.</p>	7 647 058,82	6 500 000,00

Przedsięwzięcie priorytetowe nr 5. Przedsięwzięcie warunkowe (lista rezerwowa). Strategia terytorialna: projekt „Nowoczesny Powiat”. Wiązka działań w Przedsięwzięciu: Nowoczesna, powszechnie dostępna, o dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”					
Lp.	Nazwa działania w wiązce działań Przedsięwzięcia	Wnioskodawca	Cel szczegółowy z FEPZ	Wartość przedsięwzięcia (PLN)	Kwota dofinansowania ze środków FEPZ (PLN)
	studyjne). Działania powinny wspierać ustalanie planów nauczania zawodu w oparciu o wiedzę dotyczącą rynku pracy oraz tworzenie oferty programowej dla zawodów nowych, jeszcze nieznanymi. Projekty działań umożliwiające współpracę z branżowymi klastrami i specjalnymi strefami ekonomicznymi.				
RAZEM PROJEKT				7 647 058,82	6 500 000,00

2.2. Powiązania Strategii z innymi dokumentami strategicznymi, z uwzględnieniem ich celów ochrony środowiska i wyznaczonych kierunków działań

Cele strategiczne oraz przedsięwzięcia priorytetowe i warunkowe wykreowane w Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”, są powiązane z ochroną środowiska. Strategia określa cele oraz przedsięwzięcia, które odnoszą się do poszczególnych działań. Według założeń, podejmowane działania korzystnie wpłyną na poprawę stanu środowiska, racjonalną gospodarkę zasobami, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, a także ochronę walorów przyrodniczych gmin objętych opracowaniem. Wykreowane cele i kierunki są także zgodne z celami ochrony środowiska wyznaczanymi przez dokumenty wyższego szczebla.

Traktat Lizboński jest dokumentem, w którym Unii Europejskiej nadano jednolitą strukturę i osobowość prawną. Traktat wyposażył Unię w instrumenty potrzebne do sprostania przyszłym wyzwaniom, z którymi przyjdzie zmierzyć się Wspólnocie, a także te, dzięki którym spełnione mogą zostać oczekiwania społeczeństwa. W dokumencie zawarto kilka priorytetowych zasad funkcjonowania Unii Europejskiej. Podkreślono, że kształtowanie się zjednoczonej Europy musi odbywać się na przejrzystych i demokratycznych zasadach, sprawnie działającej unii państw członkowskich. Zgodnie z treścią traktatu Wspólnotę Europejską należy budować w myśl zasady: „*Europa praw i wartości, wolności, solidarności i bezpieczeństwa*”. Traktat zakłada także zwiększenie się znaczenia Europy na arenie międzynarodowej. Najważniejszym, z perspektywy ochrony środowiska, jest fakt, iż Traktat Lizboński wprowadził specjalną podstawę prawną dotyczącą „solidarności energetycznej” oraz podkreślił konieczność zwalczania zmian klimatycznych (bez konkretnych zobowiązań krajów członkowskich). W świetle Traktatu Lizbońskiego w projekcie Strategii we właściwy sposób uwzględniono kwestie poruszane w jednym z najważniejszych dokumentów Unii Europejskiej.

Za kluczowy dokument strategiczny na poziomie unijnym uznaje się **Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**.

Strategia stanowi odpowiedź na kryzys gospodarczy, jednocześnie uwzględnia nowe wyzwania związane z procesem globalizacji oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystania surowców. W celu osiągnięcia powyższych założeń opracowano trzy podstawowe, powiązane ze sobą priorytety: wzrost inteligentny, zrównoważony rozwój oraz wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu. W zakresie zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii przyjęto następujące założenia:

- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu emisji z roku 1990;
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym zużyciu energii o 20%;
- poprawa efektywności energetycznej o 20%.

Zadania zaplanowane do realizacji w Strategii przyczynią się do osiągnięcia ww. założeń w zakresie zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii. W projekcie Strategii zaplanowano następujące wiązki działań, które mogą przyczynić się do realizacji założeń wymienionych w Strategii Europa 2020:

- Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego”;
- Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego”;

- Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Cele polityki energetycznej na szczeblu Unii Europejskiej określają obecnie **Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030**. Najważniejsze z nich to:

- ograniczenie o co najmniej 40% emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.);
- zapewnienie co najmniej 32% udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii;
- poprawa efektywności energetycznej o co najmniej 32,5%.

Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 40% jest realizowane za pomocą unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji, rozporządzenia w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego z celami redukcyjnymi państw członkowskich i rozporządzenia w sprawie użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa. Tym sposobem wszystkie sektory przyczynią się do osiągnięcia 40% celu redukcji poprzez zmniejszenie emisji CO₂ i zwiększenie pochłaniania gazów cieplarnianych.

Cele wyznaczone do osiągnięcia w Strategii są w pełni zgodne z celami polityki energetycznej wskazanymi w Ramach polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, wzrost wykorzystania energii z OZE, poprawa efektywności energetycznej). Należą do nich przede wszystkim przedsięwzięcia dotyczące: termomodernizacji budynków, rozbudowy sieci ścieżek rowerowych, rozwój komunikacji publicznej czy działania promocyjne.

Inicjatywy polityczne które mają pomóc UE osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r. przedstawia z kolei Komunikat Komisji Europejskiej o europejskim zielonym ładzie. UE zobowiązała się osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r. Realizacja tego celu będzie wymagała transformacji społeczno-gospodarczej w Europie: racjonalnej kosztowo i sprawiedliwej oraz zrównoważonej społecznie. **Europejski Zielony Ład** (EZŁ, ang. European Green Deal) to strategia rozwoju, która ma przekształcić Unię Europejską w obszar neutralny klimatycznie. Jest odpowiedzią na kryzys klimatyczny i silne procesy degradacji środowiska. Europejski Zielony Ład zawiera plan działań umożliwiających:

- bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym;
- przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń.

W Komunikacie omówiono konieczne inwestycje i dostępne narzędzia finansowe. Wyjaśniono, w jaki sposób zapewnić transformację, która będzie sprawiedliwa i sprzyjająca włączeniu społecznemu. Do 2050 r. UE chce stać się kontynentem neutralnym dla klimatu. Osiągnięcie tego celu będzie wymagało działań we wszystkich sektorach gospodarki, takich jak:

- inwestycje w technologie przyjazne dla środowiska;
- wspieranie innowacji przemysłowych;
- wprowadzanie czystszych, tańszych i zdrowszych form transportu prywatnego i publicznego;
- obniżenie emisyjności sektora energii;
- zapewnienie większej efektywności energetycznej budynków;
- współpraca z partnerami międzynarodowymi w celu poprawy światowych norm środowiskowych.

Realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii oraz osiągnięcie celów nakreślonych w dokumencie przyczynią się do osiągnięcia neutralności klimatycznej Unii Europejskiej do 2050 roku (m.in. dzięki obniżeniu emisyjności sektora energii, zapewnieniu większej efektywności energetycznej budynków, wprowadzenie czystszych form transportu publicznego i prywatnego, inwestycje w technologie przyjazne środowisku). W realizacji założeń dokumentu EZŁ mogą pomóc następujące wiązki działań wymienione w Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”:

- Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”;
- Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”;
- Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Głównym celem **Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020)** jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę.

Cele szczegółowe i kierunki interwencji Strategii, które odnoszą się do aspektów zmian klimatycznych i są spójne z zapisami Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego”:

Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska

- Kierunek interwencji: 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody.

Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię

- Kierunek interwencji 2.2. Poprawa efektywności energetycznej.
- Kierunek interwencji 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii.
- Kierunek interwencji 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich.

Cel 3. Poprawa stanu środowiska

- Kierunek interwencji 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki.
- Kierunek interwencji 3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych.
- Kierunek interwencji 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.

Wszelkie działania podejmowane w ramach Strategii będą spójne z założeniami SPA2020. Do realizacji zaplanowane zostały zadania, których celem jest przede wszystkim poprawa stanu środowiska, zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska czy zapewnienie bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię. W ramach Strategii zaplanowano następujące wiązki działań, które wpisują się w założenia SPA2020:

- Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego”;
- Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego”;
- Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.

Europejska Konwencja Krajobrazowa została sporządzona we Florencji 20 października 2000 r. Jest jedynym aktem międzynarodowym w całości dedykowanym tematyce krajobrazu. Konwencja została ratyfikowana przez Polskę 27 września 2004 r., a weszła w życie 1 stycznia

2005 r. Celem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu oraz organizowanie współpracy europejskiej w tym zakresie, opartej na wymianie doświadczeń, specjalistów i tworzeniu dobrej praktyki krajobrazowej. Konwencja traktuje krajobraz jako ważny element życia ludzi zamieszkujących w miastach i na wsiach, na obszarach zdegradowanych, pospolitych, jak również odznaczających się wyjątkowym pięknem, dlatego swoim zasięgiem obejmuje terytorium całej Polski.

W celu realizacji zapisów Konwencji, Strony podejmują działania zmierzające m.in. do:

- prawnego uznania krajobrazów jako istotnego komponentu otoczenia ludzi;
- ustanowienia procedur udziału społeczeństwa w procesach planowania i zarządzania krajobrazem;
- uwzględniania kwestii krajobrazowych we wszelkich działaniach związanych z zarządzaniem przestrzenią.

Ponadto Strony Konwencji zobowiązane są do identyfikacji, charakterystyki oraz oceny własnych krajobrazów, określenia dla nich celów jakości, a także podnoszenia świadomości społecznej oraz współpracy transgranicznej.

Wszystkie cele oraz przedsięwzięcia zaplanowane w ramach Strategii będą uwzględniać lokalne warunki krajobrazowe, tak aby ukierunkowywać i harmonizować rozwój przestrzenny i gospodarczy ze specyfiką terenu gminy. Zmiany gospodarcze i społeczne, a także środowiskowe to nakładające się na siebie czynniki, których nie da się niekiedy uniknąć, ale powinno się je ograniczyć w stosunku do oddziaływania na krajobraz. W Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wąteckiego” zaplanowano następujące wiązki przedsięwzięć, które są spójne z Europejską Konwencją Krajobrazową:

- Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wąteckiego”;
- Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wąteckiego”;
- Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wąteckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.
- Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wąteckiego”,

- Nowoczesna, powszechnie dostępna, dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy.

Głównym celem Strategii jest *efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym*. Dookreśla on zatem II cel szczegółowy SOR – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Cel główny polityki regionalnej do roku 2030 będzie realizowany w oparciu o trzy uzupełniające się cele szczegółowe:

Cel szczegółowy I: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;

Cel szczegółowy II: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;

Cel szczegółowy III: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Działania zaplanowane w Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” wpisują się w cele zaplanowane w KSRR. Spośród wszystkich celów tego dokumentu odniesiono się do nich poprzez zaplanowanie działań związanych z rozwojem infrastruktury komunalnej mającej na celu poprawę jakości środowiska, wód, powietrza, a także z efektywnym wykorzystaniem energii i zmniejszaniem zapotrzebowania na tradycyjne źródła energii:

- Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”;
- Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”;

- Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.
- Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”,
- Nowoczesna, powszechnie dostępna, dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Jednym z instrumentów wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG jest **VI aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych**. Celem tego opracowania jest realizacja ujętych w nim inwestycji, co wpłynie na ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków. Realizacja założenia KPOŚK wpłynie pozytywnie na ochronę środowiska wodnego. KPOŚK jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji, o RLM większej od 2 000, w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych.

W ramach Strategii zaplanowano również działania wpływające pozytywnie na ochronę środowiska wodnego poprzez realizację przedsięwzięć wchodzących w skład wiązki działań o nazwie: „Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale”.

Głównym celem **Polityki wodnej Państwa do 2030 r.** jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do czystej i zdrowej wody oraz ograniczenie zagrożeń wywoływanych przez powodzie i susze. Nastąpi to w połączeniu z utrzymaniem dobrego stanu wód i związanych z nimi ekosystemów, przy zaspokojeniu uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki, poprawie spójności terytorialnej i dążeniu do wyrównania dysproporcji regionalnych. Działania zaplanowane w ramach Strategii są zbieżne z założeniami Polityki wodnej Państwa, ponieważ wpłyną między innymi na zaspokojenie potrzeb ludności w zaopatrzenie w wodę oraz na ograniczenia zagrożeń wywoływanych przez suszę. W ramach Strategii zaplanowano również działania wpływające pozytywnie na ochronę środowiska wodnego poprzez realizację przedsięwzięć wchodzących w skład wiązki działań o nazwie: „Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale”.

Na poziomie ogólnopolskim obowiązuje również **Krajowy Program Ochrony Powietrza**. Głównym celem tego dokumentu jest poprawa jakości powietrza na terenie kraju, w

szczegółności na obszarach, w których zostały przekroczone standardy emisyjne. W Programie za jeden z kluczowych problemów uznano emisję pyłów zawieszonych PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. W celu rozwiązania problemów zaproponowano rozwiązania techniczne, finansowe i organizacyjne. Polityka ochrony powietrza koordynowana będzie za pomocą Partnerstwa na rzecz poprawy jakości powietrza w Polsce, która zrzesza organy rządowe i samorządowe. W Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” przewidziano zadania, które mogą przyczynić się do realizacji założeń Krajowego Programu Ochrony Powietrza. Są to działania polegające na: termomodernizacji budynków oraz budowie ścieżek rowerowych.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. wyznacza ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Ustawowym celem polityki energetycznej państwa jest bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko.

Cele szczegółowe PEP2040 obejmują cały łańcuch dostaw energii – od pozyskania surowców, przez wytwarzanie i dostawy energii (przesył i rozdzielanie), po sposób jej wykorzystania i sprzedaży. Każdy z ośmiu celów szczegółowych PEP2040 przyczynia się do realizacji trzech elementów celu polityki energetycznej państwa i służy transformacji energetycznej Polski.

Działania zaplanowane w Strategii wpisują się przede wszystkim w cel szczegółowy 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii oraz cel szczegółowy 8. Poprawa efektywności energetycznej, w ramach których przewidziano działania polegające na termomodernizacji budynków. Inwestycje polegające w szczególności na termomodernizacji budynków wpłyną zarówno na zapewnienie bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię oraz poprawę stanu środowiska. W Strategii zaplanowano następujące przedsięwzięcia, które wpisują się w założenia Polityki energetycznej Polski do 2040 r:

- Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego”;
- Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego”.

Głównym celem **Polityki Ekologicznej Państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej** jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Państwa poprzez stworzenie ram dla zrównoważonego rozwoju. Dokument zakłada trzy etapy zaplanowanych do realizacji celów, od realizacji celów krótkoterminowych poprzedzających ubieganie się o

członkostwo w UE aż do realizacji celów długoterminowych obejmujących założenia Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 roku. Strategia Terytorialna Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” wspiera przebudowę modelu produkcji i konsumpcji w kierunku poprawy efektywności energetycznej oraz minimalizacji negatywnego oddziaływania gospodarki na zdrowie i środowisko, co w znacznym stopniu wpływa na realizację założeń Polityki Ekologicznej Państwa. W Strategii zaplanowano następujące wiązki przedsięwzięć, które wpisują się w założenia Polityki ekologicznej Państwa do 2030 r:

- Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”;
- Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”;
- Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.
- Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”,
- Nowoczesna, powszechnie dostępna, dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry uwzględnia uwagi oraz wytyczne Komisji Europejskiej opracowane w ramach Wspólnej strategii wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej, a także dokumenty oceny pierwszych planów. Ponadto, dokument ten uwzględnia zintegrowane podejście w zakresie zarządzania wodami, a także powiązania pomiędzy zarządzaniem wodami a celami środowiskowymi ustalonymi zgodnie z RDW. Najważniejszym celem planowania w gospodarce wodnej jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju dla obszaru dorzecza Odry, przy jednoczesnym zabezpieczeniu potrzeb dotyczących gospodarki wodnej. Jedną z priorytetowych kwestii w procesie planowania inwestycji związanych z gospodarką wodną jest implementacja założeń Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. w celu zagwarantowania ochrony zasobów środowiska naturalnego, a także niepogorszenie jego stanu.

Realizacja ustaleń projektowanego dokumentu nie spowoduje nieosiągnięcia celów środowiskowych zawartych w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry” przyjętym rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry. W Strategii zaplanowano następujące przedsięwzięcia wpisujące się w cele Planu wodami na obszarze dorzecza Odry: „Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale”.

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 jest aktem wyboru – spośród szerokiego katalogu celów rozwojowych dedykowanych poszczególnym obszarom aktywności samorządu województwa. Strategia identyfikuje obszary priorytetowe, dla których sformułowano cele strategiczne polityki rozwoju województwa zachodniopomorskiego, wyznaczające ścieżkę do osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju regionu w perspektywie do roku 2030. Wszystkie kierunkowe działania sektorowe realizowane w ramach szerokiego obszaru aktywności samorządu województwa pozostają zbieżne z tym strategicznym wyborem lub też stanowią jego dopełnienie. Dokument ten został przyjęty dnia 28 czerwca 2019 r. podczas posiedzenia VIII sesji Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego VI kadencji. SRWZ zawiera się w 4 celach strategicznych, z których wyprowadzono 14 celów kierunkowych. Wskazują one obszary priorytetowe, wyznaczające ścieżkę do osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju regionu w perspektywie do 2030 roku. Wszystkie cele rozwojowe i działania sektorowe realizowane w ramach szerokiego obszaru aktywności samorządu województwa pozostają zbieżne z tym strategicznym wyborem lub też stanowią jego dopełnienie. W dokumencie wyszczególnione zostały następujące cele strategiczne oraz cele kierunkowe:

I Cel strategiczny Otwarta Społeczność

- 1.1 Wzmocnienie potencjału demograficznego i funkcji rodziny,
- 1.2 Włączenie społeczne i zapewnienia szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu,
- 1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego,

II Cel strategiczny Dynamiczna gospodarka

- 2.1 Rozwój potencjału gospodarczego województwa w oparciu o inteligentne specjalizacje,
- 2.2 Wzmocnienie gospodarki wykorzystującej naturalne potencjały regionu,
- 2.3 Udoskonalenie strategicznego zarządzania rozwojem gospodarczym regionu,

III Cel strategiczny Sprawny samorząd

- 2.1 Rozwój głównych ośrodków miejskich,
- 2.2 Rozwój obszarów pozaaglomeracyjnych,

- 2.3 Zapewnienie zintegrowanej i wydolnej infrastruktury,
- 2.4 Zapewnienie wydajnych i efektywnych systemów usług publicznych,
- 2.5 Wzmocnienie kompetencji dla zarządzania rozwojem

IV Cel strategiczny Partnerski region

- 1.1 Wzmocnienie pozycji regionu w Basenie Morza Bałtyckiego,
- 1.2 Rozwój relacji z landami niemieckimi i aglomeracją berlińską,
- 1.3 Wykorzystanie potencjału makroregionu Polski Zachodniej.

Dokument, jakim jest Strategia Terytorialna Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” wpisuje się w założenia dokumentu wyższego szczebla, jakim jest Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030.

Program ochrony środowiska dla województwa zachodniopomorskiego do roku 2030 został przyjęty w dniu 28 października 2021 r. uchwałą Nr XXIX/339/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego i jest aktualizacją poprzedniego programu na lata 2016-2020 z perspektywą do 2024 r. Cele określone w Programie dla województwa są spójne z Polityką ekologiczną państwa 2030 oraz Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030. W Program wpisują się cele wyznaczone w wojewódzkich programach sektorowych, takich jak: programy ochrony powietrza, plan gospodarki odpadami, program ochrony przed hałasem. Wyznaczone cele, kierunki interwencji i działania wynikają z wymogów prawnych w zakresie dotrzymywania standardów jakości środowiska w poszczególnych obszarach interwencji. Zgodnie z Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska dokument obejmuje zakres dziesięciu obszarów interwencji:

1. W obszarze Ochrony klimatu i jakości powietrza głównym problemem są przekroczenia benzo(a)pirenu i ozonu. W latach ubiegłych przekraczany był również poziom dopuszczalny dla pyłu PM10.
2. Zagrożenie Hałasem. Najistotniejszy wpływ na klimat akustyczny województwa zachodniopomorskiego ma hałas drogowy, uciążliwością jest również hałas kolejowy i przemysłowy.
3. W zakresie Pól elektromagnetycznych nie występują przekroczenia wartości dopuszczalnych.
4. Głównymi problemami w zakresie Gospodarowania wodami jest przede wszystkim: wpływ działalności antropogenicznej, spływy z terenów rolniczych wód zanieczyszczonych nawozami, nadmierny pobór wód.

5. W zakresie Gospodarki wodno-ściekowej postawiono nacisk na budowę infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym budowę wodociągów, kanalizacji sanitarnej i deszczowej, oczyszczalni ścieków (w tym przydomowych).
6. W obszarze Zasoby geologiczne priorytetem jest Racjonalna gospodarka zasobami. Z województwa zachodniopomorskiego eksploatowane są największe w kraju ilości torfów rolniczych oraz borowin. Na przestrzeni lat 2016-2020 odnotowano wzrost wydobywania m.in. złóż azotowego gazu ziemnego, piasków kwarcowych.
7. Gleby. W regionie użytkuje się 1 096 882 ha użytków rolnych, co stanowi 47,9% obszaru województwa. W Programie podkreślono konieczność zachowania naturalnych cech gleb. Ze względu na zmiany klimatu i charakterystyczne dla tej tendencji długie okresy suszy oraz brak pokrywy śnieżnej istnieje niebezpieczeństwo utraty naturalnych zasobów glebowych. Zagrożenie stanowi rozprzestrzenianie się szkodników i chorób. Odrębnym problemem, którego dotyczy obszar Gleby są tereny zdegradowane i zdewastowane oraz remediacja terenów zanieczyszczonych.
8. Gospodarka odpadami. Zwraca się uwagę na stały wzrost ilości wytwarzanych odpadów. Średnia masa odpadów wytworzonych przez 1 mieszkańca w 2019 roku wyniosła 391 kg i w porównaniu do roku 2015 (337 kg/M) wzrosła o 16%. Główny trend wskazany w Programie wskazuje gospodarowanie odpadami w obiegu zamkniętym, Zwrócono uwagę na odzysk i ponowne wykorzystanie materiałowe. Wielokrotność użycia.
9. Zasoby przyrodnicze. Zakres przedsięwzięć programowych obejmuje: sporządzanie planów ochrony obszarów chronionych, wspieranie funkcji rekreacyjnej przy zachowaniu walorów przyrodniczych, ochronę gatunków i siedlisk chronionych, zwalczanie chorób i szkodników, ograniczanie gatunków inwazyjnych, działania monitoringowe i interwencyjne w przypadku zagrożeń. Na obszarach leśnych realizację zadań ochronnych z możliwością prowadzenia gospodarki leśnej, która ukierunkowana jest na przebudowę drzewostanu i odejście od monokultur.
10. Zagrożenia poważnymi awariami przemysłowymi. Działania w tym obszarze skupiają się na monitorowaniu zakładów przemysłowych w województwie sklasyfikowanych, jako zakłady zwiększonego bądź dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, a także na usuwaniu skutków poważnych awarii.

Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego 2030 powinien również pełnić rolę wytycznych do określenia celów i zadań na poziomie powiatowym i gminnym.

Wszystkie cele oraz wiązki przedsięwzięć zaplanowane w dokumencie pn „Strategia Terytorialna Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz

kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” są spójne z założeniami Programu ochrony środowiska dla województwa łódzkiego na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028.

W dniu 24 czerwca 2020 r. uchwałą XVII/214/20, Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwalił **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego**. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa jest podstawowym dokumentem planistycznym wyznaczającym cele strategiczne województwa w układzie przestrzennym. Dokument ten formułuje uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne rozwoju województwa zachodniopomorskiego oraz zasady i kierunki kształtowania struktury przestrzennej województwa.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa nie jest aktem prawnym, a jest aktem kierownictwa wewnętrznego i zobowiązuje władze województwa oraz inne podmioty administracji publicznej w zakresie przestrzegania priorytetów rozwojowych i prowadzenia polityki przestrzennej zgodnie z ustalonymi kierunkami. Ustanawia podstawę do konstruowania programów operacyjnych rozwoju województwa. PZPWZ jest też podstawą do formułowania wniosków do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i ich oceny, pod kątem realizacji celów regionalnych. Samorządom lokalnym i inwestorom Plan dostarcza ponadto informacji, jakie dobre praktyki powinni stosować w gospodarowaniu przestrzenią. Strategia Terytorialna Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” wpisuje się w założenia Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego dzięki następującym wiązkom przedsięwzięć:

- Nowoczesne technologie dla efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”;
- Nowoczesny i ekologiczny transport publiczny zapewniający dostęp do miejsc pracy, nauki i wypoczynku w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”;
- Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale.
- Nowe usługi społeczne i aktywność społeczna drogą do poprawy komfortu życia seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych w obszarze Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”.

- Nowoczesna, powszechnie dostępna, dobrej jakości edukacja wizytówką obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego”.

Dokument pn. „**Program ochrony powietrza i plan działań krótkoterminowych dla strefy zachodniopomorskiej**” został przyjęty na podstawie Uchwały Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego nr XLV/540/23 z dnia 14 września 2023 roku. Niniejszy Program ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej (dalej POP lub Program) został opracowany w związku z odnotowaniem w 2021 roku przekroczenia standardów jakości powietrza na terenie strefy, zgodnie z wymaganiami § 14 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych. Integralną częścią Programu jest plan działań krótkoterminowych. Program obejmuje ocenę jakości powietrza w strefie zachodniopomorskiej (o kodzie PL3203) ze względu na ochronę zdrowia ludzi.

Celem opracowania Programu ochrony powietrza jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomów docelowych benzo(a)pirenu, a następnie wskazanie działań naprawczych, które pomogą poprawić jakość powietrza.

Działania zaplanowane w ramach Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” przyczynią się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery poprzez realizację zadań dotyczących budowy/rozbudowy ścieżek pieszo-rowerowych czy termomodernizacji budynków.

Dokumentem, w którego cele wpisuje się również Strategia Terytorialna Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” jest **Program Ochrony Środowiska Powiatu Wałeckiego na lata: 2019-2022 z perspektywą do 2027 roku**, który został przyjęty na podstawie Uchwały Rady Powiatu w Wałczu nr VIII/69/2019 z dnia 27 czerwca 2019 roku. Dokument zawiera syntetyczną ocenę stanu środowiska w Powiecie Wałeckim w latach 2013-2017 z wyodrębnieniem zaobserwowanych czynników pozytywnych, negatywnych oraz najważniejszych problemów. Wnioski z części dotyczącej stanu środowiska znalazły odzwierciedlenie w zapisach celów, działań i zadań. W opracowaniu wykorzystano informacje ankietowe przekazane Staroście Wałeckiemu przez Gminy dotyczące rozpoznania i zdefiniowania głównych problemów/uciążliwości z zakresu ochrony środowiska występujących w Gminach oraz priorytetowych zadaniach własnych/koordynowanych, mających na celu ich eliminację lub ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko. Program zawiera charakterystykę poszczególnych komponentów środowiska z uwzględnieniem występujących i sygnalizowanych potencjalnych

zagrożeń (analiza SWOT). Jako opracowanie programowe nakreśla kierunki działań, które należy podejmować w celu poprawy ochrony środowiska w ramach długofalowej strategii.

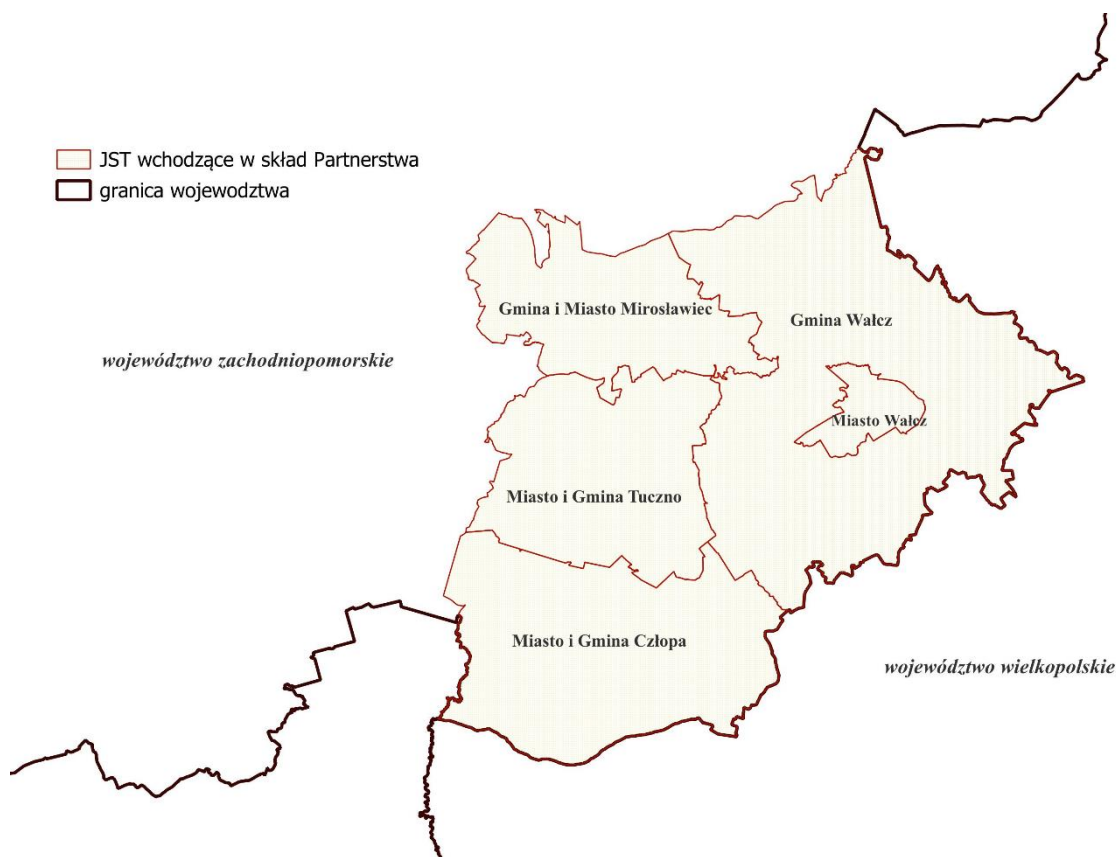
3. AKTUALNY STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARZE OBJĘTYM OPRACOWANIEM

3.1. Położenie

W skład Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” wchodzi: Gmina i Miasto Mirosławiec, Miasto i Gmina Tuczno, Miasto i Gmina Człopa, Gmina Wałcz, Miasto Wałcz oraz Powiat wałecki, które są zlokalizowane w województwie zachodniopomorskim.

Partnerstwo stanowią 4 ośrodki miejskie, otoczone obszarami wiejskimi. Trzy z gmin partnerskich to gminy miejsko-wiejskie (Człopa, Mirosławiec, Tuczno). Wałcz jest samodzielną jednostką samorządu – gminą miejską, którą otacza obszar wiejski, będący odrębną gminą wiejską z siedzibą w Wałczu. Wszystkie te gminy należą do powiatu wałeckiego, który jest również członkiem Partnerstwa.

Partnerstwo od ośrodków wojewódzkich dzieli: od **Gorzowa Wielkopolskiego** - 109 kilometrów, od **Bydgoszczy** – 113, od **Poznania** – 130, od **Szczecina** stolicy województwa – **144 kilometry**. Zatem nie bez znaczenia pozostaje fakt, że od dużego regionalnego ośrodka miejskiego, położonego w sąsiednim województwie – **Piły** – dzieli **Wałcz** odległość **25 kilometrów**.

Rysunek 1. Położenie JST wchodzących w skład Partnerstwa

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski J. Kondrackiego obszar objęty opracowaniem położony jest w zasięgu następujących mezoregionów fizycznogeograficznych: Równina Drawska (314.63), Pojezierze Wąteckie (314.64) oraz Równina Wątecka (314.65) wchodzących w skład makroregionu Pojezierze Południowopomorskie oraz podprovincji Pojezierza Południowobałtyckiego.

3.2. Demografia

Stan ludności powiatu wąteckiego w 2022 roku według danych GUS wynosił łącznie 50 388 osób (z czego 24 573 mężczyzn i 25 815 kobiet). Najwięcej osób zamieszkiwało na terenie Miasta Wałcz (47,19%) oraz Gminy Wałcz (24,12%). Na przestrzeni analizowanych lat liczba mieszkańców powiatu wąteckiego zmniejszyła się o 3 350 osób (około 6%). Czynniki określające sytuację demograficzną w gminie to przede wszystkim: współczynnik przyrostu naturalnego, saldo migracji, gęstość zaludnienia, współczynnik feminizacji, struktura wieku, migracje. Dane statystyczne w zakresie podstawowych czynników kształtujących lokalną sytuację demograficzną przedstawiono w poniższym zestawieniu.

Tabela 1. Dane demograficzne dotyczące JST wchodzących w skład Partnerstwa

Wyszczególnienie:	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba ludności (Powiat wątecki)	osoba	53 738	53 462	53 039	51 165	50 729	50 388
<i>Gmina i Miasto Miroslawiec</i>	osoba	5 494	5 474	5 402	5 409	5 336	5 329
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	osoba	5 007	4 954	4 890	4 612	4 558	4 514
<i>Miasto i Gmina Człopa</i>	osoba	5 009	4 992	4 891	4 660	4 658	4 611
<i>Gmina Wałcz</i>	osoba	12 695	12 683	12 677	12 247	12 199	12 154
<i>Miasto Wałcz</i>	osoba	25 533	25 359	25 179	24 237	23 978	23 780
Gęstość zaludnienia	osoba/km ²	38,0	37,8	37,5	36,2	35,9	35,6
Urodzenia żywe na 1000 ludności	-	8,74	8,72	8,21	8,17	7,59	6,52
Zgony na 1000 ludności	-	10,20	10,25	11,03	13,12	14,40	11,20
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-	-1,47	-1,53	-2,81	-4,94	-6,82	-4,68
Współczynnik przyrostu naturalnego	-	-79	-82	-150	-254	-347	-236
Saldo migracji na 1000 ludności	-	-3,9	-3,7	-2,9	-3,1	-3,1	-3,6

Wyszczególnienie:	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zameldowania	osoba	541	582	642	471	590	471
Wymeldowania	osoba	753	778	799	632	748	652
Liczba kobiet	osoba	27 528	27 372	27 187	26 200	25 979	25 815
Liczba mężczyzn	osoba	26 210	26 090	25 852	24 965	24 750	24 573
Współczynnik feminizacji	osoba	105	105	105	105	105	105

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na podstawie danych demograficznych przedstawionych powyżej wnioskuje się, że na terenie powiatu waleckiego występuje ujemny przyrost naturalny, co oznacza, że więcej osób umiera niż się rodzi. Gęstość zaludnienia wynosi 35,6 osób na km².

W latach 2017-2022 liczba kobiet przewyższała liczbę mężczyzn. Współczynnik feminizacji w ostatnich latach nie zmieniał się – na 100 mężczyzn przypadało 105 kobiet. Saldo migracji na 1000 osób w latach 2017-2022 przyjmowało wartość ujemną.

3.3. Infrastruktura techniczna

3.3.1. Transport i komunikacja

Dostępność komunikacyjna rzutuje na rozwój gospodarczy poprzez podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej, jak również jest ważnym wyznacznikiem jakości życia jej mieszkańców. Zła jakość infrastruktury drogowej wpływa nie tylko na utrudnienia w ruchu, ale także hamuje rozwój gospodarczy.

Sieć dróg krajowych i wojewódzkich buduje zasadnicze powiązania komunikacyjne pomiędzy gminami Partnerstwa. Ponieważ Gmina Wałcz otacza miasto – pozostałe gminy Partnerstwa nie graniczą bezpośrednio ze swoim „centrum”, lecz położone są na zachód od niego. Układ drogowy dobrze komunikuje ośrodki gminne bezpośrednio z Wałczem, pozwala również na sprawne przemieszczanie się pomiędzy ośrodkami gminnymi bez konieczności pokonywania dróg miejskich Wałcza.

Ze wschodu na zachód północną część obszaru Partnerstwa przecina droga krajowa nr 10 (DK10). Poza funkcją tranzytową, łączy ona gminę Mirosławiec oraz przyległe tereny gminy Wałcz z miastem Wałczem.

Drugą równie ważną dla Partnerstwa drogą jest przebiegająca z południowego – zachodu ku północnemu – wschodowi droga krajowa nr 22 (DK22). Łączy ona gminę Człopa oraz południowe i północne obszary gminy wiejskiej Wałcz z miastem Wałcz. Drogi krajowe: DK10 i DK22 spotykają się w Wałczu, którego rola centrum obszaru Partnerstwa wzmacniana jest

funkcją regionalnego węzła drogowego. Tę rolę Wałcza dopełniają spotykające się tu drogi wojewódzkie: DW178 oraz DW163.

Trzecią ważną drogą obszaru Partnerstwa jest przebiegająca niemal z południa na północ droga wojewódzka nr 177 (DW177). Łączy ona z sobą trzy ośrodki gminne: Mirosławiec, Tuczno i Człopę najkrótszym możliwym szlakiem drogowym.

Sieć drogową obszaru Partnerstwa, uzupełnia jedna czynna linia kolejowa. Największym regionalnym węzłem kolejowym położonym w pobliżu Partnerstwa jest Piła. Tu spotyka się 6 linii kolejowych, z których jedna przebiega przez obszar Partnerstwa. Jest to linia nr 403, biegnąca z Piły przez Wałcz do Ulikowa (Szczecina). Dla komunikacji wewnętrznej w obrębie Partnerstwa linia ta posiada pewne znaczenie, pozwala bowiem skomunikować z sobą kilka miejscowości, w których zlokalizowano przystanki kolejowe. Z dworca w Wałczu dojedziemy do: Strączna, Rutwicy, Tuczna Krajeńskiego, Jeziorek Wałeckich i Krępy Krajeńskiej. Jadąc w stronę Piły dotrzemy do Dobina Wałeckiego. Podróż z Tuczna do Piły trwa ok. 30 minut.

3.3.2. Zaopatrzenie w energię cieplną, elektryczną i paliwo gazowe

Wszyscy mieszkańcy **Gminy Mirosławiec** mają możliwość korzystania z doprowadzonej do domów sieci elektrycznej. Sprzedażą energii elektrycznej na terenie gminy zajmuje się Enea S.A.

Sieć gazowa docierała w 2022 roku do 68,8 % mieszkańców gminy. Pozostała część ludności ma jedynie możliwość korzystania z gazu butlowego propan-butan poprzez punkty dystrybucji zlokalizowane na terenie gminy. Planowane jest założenie przez Polską Spółkę Gazownictwa gazociągu gazu wysokociśnieniowego na terenie całej gminy.

Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o. o. Oddział Zakład Gazowniczy w Koszalinie informuje, że na terenie **Gminy Tuczno** nie posiada infrastruktury gazowej. Dotychczasowe przeprowadzone badania analityczne i opracowane koncepcje gazyfikacji w gminie nie wykazały uzasadnienia ekonomicznego.

Na terenie Gminy Tuczno system zaopatrzenia w ciepło opiera się na indywidualnych źródłach, większej mocy w przypadku kotłowni zaopatrujących w ciepło budynki wielorodzinne i budynki użyteczności publicznej lub mniejszej mocy ogrzewające budownictwo indywidualne.

Mieszkańcy korzystają z ogrzewania indywidualnego. Stosowane jest przede wszystkim spalanie paliw stałych (węgiel i drewno) oraz paliw gazowych. Istniejące źródła ciepła polegające głównie na paliwach stałych systematycznie powinny być zastępowane np. odnawialnymi źródłami energii, gazem czy biomasą. Źródła ciepła opalane węglem charakteryzują się wysoką emisją. Ponadto wykorzystywane w nich urządzenia grzewcze mają z reguły niewielką sprawność cieplną, a kominy wyprowadzające spaliny do powietrza są niskie, co wydatnie utrudnia rozcieńczanie strugi zanieczyszczeń w powietrzu. Istnieje więc pilna konieczność

modernizacji i budowy nowych kotłowni, szczególnie takich, które wykorzystywałyby alternatywne surowce energetyczne.

Zaopatrzenie w energię elektryczną gospodarstw domowych w **Gminie Człopa** jest powszechne. System elektroenergetyczny oparty jest na sieci krajowej. Gmina Człopa w zakresie zaspokojenia dostaw energii elektrycznej obsługiwana jest przez Grupę Energetyczną ENEA S.A., Rejon Dystrybucji Energii w Wałczu oraz częściowo Rejon Dystrybucji Energii w Pile. Na terenie gminy znajduje się 2000 drobnych odbiorców zasilanych z sieci NN 0,4 kV oraz kilkunastu dużych, z czego kilku zasilanych z sieci SN 15 kV. Natomiast sieć gazowa na obszarze gminy Człopa nie istnieje w ogóle.

Na terenie **Gminy Wałcz** nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy i nie działają przedsiębiorstwa ciepłownicze. Ciepło odbiorcom dostarczane jest za pomocą indywidualnych kotłowni i systemów grzewczych, które zaspokajają potrzeby budynków mieszkalnych oraz obiektów publicznych. Budownictwo wielorodzinne zaopatrywane jest z kotłowni lokalnych, natomiast indywidualni odbiorcy korzystają z własnych źródeł ciepła. Na terenie gminy Wałcz funkcjonuje sieć gazowa, która obejmuje jedynie miejscowości Kłębowiec i Ostrowiec. Mieszkańcy tych miejscowości zasilani są gazem wysokometanowym (E), za pośrednictwem gazociągów polietylenowych średniego ciśnienia DN 125 (relacji Wałcz – Ostrowiec oraz Wałcz – Kłębowiec), ze stacji gazowej Wałcz – Ostrowiec o przepustowości 7 200 m³/h. Ludność na pozostałym obszarze gminy korzysta natomiast z gazu propan-butan dystrybuowanego w butlach.

Zbiorowe zaopatrzenie w ciepło na terenie **Miasta Wałcz** realizuje Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Budowlanych 9/4, 78-600 Wałcz. Zgodnie z udzieloną koncesją, wytwarzanie ciepła prowadzone jest w 2 źródłach ciepła o łącznej mocy zainstalowanej 46,060 MW, scharakteryzowanych następująco:

1. źródło przy ul. Generała Władysława Andersa 10 (Kotłownia Rejonowa KR-2), o łącznej mocy zainstalowanej 29,630 MW, pochodzącej z przetworzenia węgla kamiennego w 3 kotłach wodnych,
2. źródło przy ul. Budowlanych (Kotłownia Rejonowa KR-3), o łącznej mocy zainstalowanej 16,430 MW, pochodzącej z przetworzenia węgla kamiennego w 2 kotłach wodnych.

Na terenie miasta Wałcz system zbiorowego zaopatrzenia w ciepło ulega ciąglem rozwojowi o czym świadczy wzrost długości sieci ciepłowniczej czy przyrost ogrzewanej powierzchni.

W poniższej tabeli przedstawiono informacje dotyczące długości czynnej sieci gazowej, ludności korzystającej z sieci gazowej oraz stopnia zgazyfikowania powiatu wałeckiego oraz gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Tabela 2. Dane w zakresie sieci gazowej dotyczące gmin wchodzących w skład Partnerstwa

Wyszczególnienie:	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Długość czynnej sieci gazowej (Powiat walecki)	km	163 384	166 851	169 087	170 987	173 904	180 940
<i>Gmina i Miasto Mirosławiec</i>	km	41 395	41 395	41 460	41 586	42 095	42 996
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	km	0	0	0	0	0	0
<i>Miasto i Gmina Człopa</i>	km	0	0	0	0	0	0
<i>Gmina Wałcz</i>	km	31 841	32 654	33 226	34 049	34 361	35 249
<i>Miasto Wałcz</i>	km	90 148	92 802	94 401	95 352	97 448	102 695
Ludność korzystająca z sieci gazowej (Powiat walecki)	osoba	25 721	25 580	25 373	25 639	25 601	25 426
<i>Gmina i Miasto Mirosławiec</i>	osoba	2 885	2 963	2 982	3 466	3 556	3 668
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	osoba	6	0	0	11	11	11
<i>Miasto i Gmina Człopa</i>	osoba	3	0	0	26	26	26
<i>Gmina Wałcz</i>	osoba	336	347	394	494	524	538
<i>Miasto Wałcz</i>	osoba	22 491	22 270	21 997	21 642	21 484	21 183
Stopień zgazyfikowania (Powiat walecki)	%	47,9	47,8	47,8	50,1	50,5	50,5
<i>Gmina i Miasto Mirosławiec</i>	%	52,5	54,1	55,2	64,1	66,6	68,8
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	%	0,1	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2
<i>Miasto i Gmina Człopa</i>	%	0,1	0,0	0,0	0,6	0,6	0,6
<i>Gmina Wałcz</i>	%	2,6	2,7	3,1	4,0	4,3	4,4
<i>Miasto Wałcz</i>	%	88,1	87,8	87,4	89,3	89,6	89,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2022 roku na terenie Powiatu waleckiego długość czynnej sieci gazowej wynosiła łącznie 180 940 km (najdłuższa na terenie Miasta Wałcz). W 2022 roku z sieci gazowej na terenie powiatu korzystało 25 426 mieszkańców. Wartość ta była niższa o 295 osób w porównaniu do roku 2017. Stopień zgazyfikowania Powiatu waleckiego wyniósł w 2022 roku 50,5%. W 2017 roku wartość ta była niższa o 2,6%. Najlepiej zgazyfikowaną gminą jest Miasto Wałcz – 89,1%, a następnie Gmina i Miasto Mirosławiec –

68,8%. Najniższe wartości odnotowano na terenie Miasta i Gminy Człopa – 0,6% oraz Miasta i Gminy Tuczo – 0,2%.

3.4. Istniejący stan środowiska przyrodniczego

3.4.1. Ochrona klimatu i jakość powietrza

3.4.1.1. Ochrona klimatu

Powiat walecki położony jest w południowo-pomorskiej VI krainie klimatycznej. Na tym terenie występują okresy bezwietrzne oraz wiatry zachodnie (szczególnie w okresie letnim), a w okresie wiosennym wzrasta udział wiatrów północno-wschodnich. Tereny wysoczyzn sandrowych i morenowych oraz pagórki moreny czołowej są dobrze przewietrzane i korzystne dla osadnictwa. Gorsze warunki klimatyczne, ze względu na zastoiska chłodnego powietrza, częste mgły, większą wilgotność i słabe przewietrzanie, posiadają dna dolin rzecznych i rynien polodowcowych. Charakterystyka klimatyczna powiatu:

- średnia temperatura roczna - 7,3°C - 7,9°C,
- średnia temperatura okresu V-VII - 14,7°C - 15,7°C,
- średnia temperatura stycznia - -1,6°C,
- data początku zimy - 17 - 30.12,
- ilość dni gorących w roku - 22 - 30 dni,
- ilość okresu zimowego - 60 - 85 dni,
- długość okresu wegetacyjnego - 215 - 218 dni,
- początek okresu wegetacyjnego - 03-07.04,
- suma opadów atmosferycznych w roku - 480 - 600 mm,
- suma opadów atmosferycznych w okresie V-VII - 160 - 200 mm,
- liczba dni z pokrywą śniegu - 40 - 50 dni.

Krajowa polityka adaptacyjna opiera się na dokumencie Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020). Wpisuje się on w założenia dokumentu nadrzędnego, którym jest Biała Księga - Adaptacja do zmian klimatu: Europejskie ramy działania, (COM 2009), opublikowanego przez Komisję Europejską 1 kwietnia 2009 roku. Jego celem jest poprawa odporności państw członkowskich na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym lepsze przygotowanie do ekstremalnych zjawisk klimatycznych i pogodowych oraz redukcja kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 wskazuje na cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podejmować w następujących sektorach:

- gospodarce wodnej;
- rolnictwie;
- leśnictwie;
- różnorodności biologicznej;
- zdrowiu;
- energetyce;
- budownictwie;
- transporcie;
- gospodarce przestrzennej i obszarach:
  - prawnie chronionych;
  - obszarach górskich;
  - strefie wybrzeża;
  - obszarach zurbanizowanych.

Wrażliwość tych sektorów została określona w oparciu o przyjęte dla SPA 2020 scenariusze zmian klimatu. Zaproponowano cele, kierunki działań oraz konkretne działania, które korespondują z dokumentami strategicznymi, w szczególności Strategią Rozwoju Kraju - Polska 2030 oraz innymi strategiami rozwoju i jednocześnie stanowią ich niezbędne uzupełnienie w kontekście adaptacji.

Do podstawowych działań o charakterze horyzontalnym, tj. takich, które powinny być realizowane we wszystkich województwach kraju należą:

- edukacja społeczeństwa w zakresie spodziewanych zmian i ograniczenia ich skutków;
- monitoring zmian wrażliwości gospodarki i społeczeństwa oraz postępu we wdrażaniu strategii adaptacyjnej;
- planowanie przestrzenne na poziomie regionalnym i lokalnym z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji;
- rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów;
- ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych szkodników i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień;

- właściwe gospodarowanie na obszarach rolnych, chronionych, górskich (wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych);
- modernizacja systemu energetycznego uwzględniająca zwiększone ryzyko występowania zjawisk ekstremalnych;
- uwzględnienie trendów klimatycznych i gospodarczych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej;
- uwzględnienie konieczności zapewnienia korytarzy wentylacyjnych w miastach i kotlinach górskich w celu ograniczenia skutków rozwoju wyspy ciepła i wzrostu koncentracji zanieczyszczeń powietrza oraz zwiększania obszarów wodnych i zieleni w miastach.

Jedyną gminą wchodzącą w skład Partnerstwa, która posiada Plan adaptacji do zmian klimatu jest Miasto Wałcz. Dokument ten został przyjęty na podstawie Uchwały nr VIII/LXXVII/606/23 Rady Miasta Wałcz z dnia 24 października 2023 r. w sprawie przyjęcia „Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu dla miasta Wałcz”.

Na potrzeby Planu dokonano szczegółowej diagnozy, w której oceniono warunki klimatyczne (w tym przyszłe zmiany), wrażliwość na zmiany klimatu i potencjał do reagowania na zagrożenia związane z tymi zmianami. Dzięki analizie określono sektory najbardziej wrażliwe, tj.: gospodarkę wodną, infrastrukturę, energetykę. Na jej podstawie wyznaczono cele Planu oraz działania, które pozwolą je osiągnąć.

Aby zapewnić sprawną realizację celu ogólnego jakim jest: adaptacja Miasta Wałcz do zmian klimatu oraz zapewnienie bezpieczeństwa i wysokiej jakości życia mieszkańców, zdefiniowano cele szczegółowe, tj.:

1. Łagodzenie negatywnych skutków ekstremalnych temperatur, w tym koncentracji zanieczyszczeń,
2. Łagodzenie negatywnych skutków nawalnych opadów, powodzi, susz oraz burz i silnych wiatrów,
3. Informowanie i edukacja mieszkańców,
4. Instytucjonalne i organizacyjne wzmocnienie odporności gminy na zmiany klimatu lub na ekstremalne zjawiska klimatyczne.

3.4.1.2. Jakość powietrza

Uchwałą Nr XLV/540/23 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 14 września 2023 roku przyjęto Aktualizację Programu ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych dla strefy zachodniopomorskiej. Program ochrony powietrza jest

dokumentem, który wskazuje istotne powody (źródła) wystąpienia przekroczeń norm jakości powietrza w odniesieniu do ww. zanieczyszczeń w województwie łódzkim oraz określa skuteczne i możliwe do zrealizowania działania, których wdrożenie spowoduje poprawę jakości powietrza i dotrzymanie norm określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (tj. Dz.U. z 2021 poz. 845).

Niniejszy Program ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej (dalej POP lub Program) został opracowany w związku z odnotowaniem w 2021 roku przekroczenia standardów jakości powietrza na terenie strefy, zgodnie z wymaganiami § 14 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych. Integralną częścią Programu jest plan działań krótkoterminowych. Program obejmuje ocenę jakości powietrza w strefie zachodniopomorskiej (o kodzie PL3203) ze względu na ochronę zdrowia ludzi.

Celem opracowania Programu ochrony powietrza jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomów docelowych benzo(a)pirenu, a następnie wskazanie działań naprawczych, które pomogą poprawić jakość powietrza.

Poniżej zestawiono możliwe do podjęcia działania, których realizacja może skutkować redukcją poziomów analizowanych substancji w powietrzu, do poziomów nieprzekraczających poziomów docelowych substancji ¹.

Ograniczenie emisji z sektora komunalno-bytowego

Ograniczenie emisji z sektora komunalno-bytowego jest najistotniejszym działaniem w kierunku poprawy jakości powietrza. Analizy wskazują na największy wpływ tego sektora na emisję benzo(a)pirenu i wielkość stężeń na stacjach pomiarowych.

W pierwszej kolejności należy dążyć do przeprowadzania termomodernizacji budynków, których celem powinno być optymalne ze względów ekonomicznych ograniczenie zapotrzebowania na wytwarzanie ciepła, skutkujące zmniejszeniem emisji. Tam, gdzie jest to uzasadnione technicznie i ekonomicznie, ograniczenie emisji pochodzących z nieefektywnych źródeł ciepła powinno być osiągnięte w pierwszej kolejności poprzez podłączenie ogrzewanych budynków lub lokali do sieci ciepłowniczej. Tam, gdzie jest to nieuzasadnione, ograniczenie emisji należy osiągać poprzez zmianę sposobu ogrzewania na ogrzewanie bezemisyjne lub niskoemisyjne z preferencją dla odnawialnych źródeł. Należy podkreślić, że w ramach realizowanej transformacji energetycznej systematycznie zastrzane są przepisy związane z emisyjnością źródeł ciepła.

---

¹ Program ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej

Rekomenduje się, aby jednostki samorządu terytorialnego organizowały system wsparcia finansowego ze źródeł własnych oraz innych dostępnych źródeł dofinansowania.

W celu podniesienia efektywności wyżej wymienionych działań wskazane, a często niezbędne jest prowadzenie działań związanych z:

- koncentracją wsparcia zmierzającego do termomodernizacji budynków, wymiany kotłów i/lub miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń;
- zwiększeniem dostępności wsparcia dla osób zagrożonych ubóstwem energetycznym;
- zaplanowaniem instrumentów wsparcia nakierowanego na łagodzenie ekonomicznych skutków przeprowadzonej transformacji;
- maksymalnym wykorzystaniem dostępnych programów wsparcia działań prowadzących do ograniczenia emisji z indywidualnych systemów grzewczych, np. programy Czyste Powietrze, Ciepłe Mieszkanie, Mój Prąd itp. (szerzej opisane w rozdziale 1.8.5);
- zwiększeniem kontroli realizacji działań i przeprowadzania wymian wśród mieszkańców, również poprzez kontrole przez straż gminną lub miejską w kontekście niedozwolonego spalania odpadów komunalnych;
- podejmowaniem alternatywnych rozwiązań, które mogą być wdrożone w gminie.

Kształtowanie polityki przestrzennej poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią akt prawa miejscowego. Dlatego warto wprowadzać do nich zapisy, które prowadzić będą do obniżenia wielkości emisji, np. wymogów stosowania w nowych budynkach niskoemisyjnych technologii ogrzewania lub obowiązku podłączenia do sieci ciepłowniczej na obszarach, gdzie jest ona dostępna.

Warto również uwzględnić w mpzp odpowiednie zapisy dotyczące kształtowania i ochrony korytarzy przewietrzania oraz obszarów zieleni. Korytarze zapewniają wymianę powietrza w obszarach gęstej zabudowy. Natomiast tereny zieleni w miastach służą poprawie jakości powietrza, pozwalają na odizolowanie terenów przemysłowych oraz wzmożonego ruchu komunikacyjnego od terenów zamieszkałych. Pochłaniają również niektóre zanieczyszczenia powietrza.

Odpowiednie kształtowanie ładu przestrzennego, szczególnie w obszarach gęstej zabudowy mieszkaniowej, powinno być również elementem polityki miejskiej jako elementu strategii lokalnych.

Monitorowanie realizacji Programu

Monitorowanie wykonywania działań wyszczególnionych w Programie prowadzi się za pomocą sprawozdawczości. Kontrola realizacji działań naprawczych prowadzona jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie zgodnie z corocznym założonym planem kontroli.

Edukacja ekologiczna i wsparcie

Edukacja ekologiczna jest procesem długim, ale niezbędnym, aby skutecznie realizować działania naprawcze związane z ograniczeniem emisji z indywidualnych systemów grzewczych, ponieważ wymagają one świadomości i odpowiednich postaw u mieszkańców.

Właścicielom i użytkownikom domów jednorodzinnych lub mieszkań w kamienicach i budynkach wielorodzinnych korzystającym z przestarzałych systemów ogrzewania trzeba nie tylko uświadamiać ich bezpośredni wpływ na pogarszającą się jakość powietrza i wynikające z tego konsekwencje. Konieczna jest również eliminacja patologii, jaką jest spalanie odpadów w piecach domowych. Dlatego należy uświadamiać, że takie postępowanie podlegają karze. Ważnym elementem procesu poprawy jakości powietrza jest świadomość społeczna dotycząca negatywnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i komfort życia oraz stan środowiska naturalnego.

Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych związanych z ochroną powietrza ma na celu:

- uświadamianie mieszkańcom zagrożenia dla zdrowia, jakie niesie ze sobą zanieczyszczenie powietrza;
- uświadamianie mieszkańcom wpływu spalania paliw niskiej jakości oraz odpadów na jakość powietrza;
- pokazywanie korzyści wynikających z indywidualnych wyborów związanych z dbałością o jakość powietrza;
- wsparcie w dokonywaniu indywidualnych wyborów związanych z dbałością o jakość powietrza.

Konieczna jest kontynuacja prowadzenia kampanii medialnych i informacyjnych w zakresie proekologicznych zachowań sprzyjających poprawie jakości powietrza z uwzględnieniem komponentu informacyjnego dotyczącego wpływu niskiej emisji na zdrowie i środowisko.

Kontrole palenisk

Prowadzenie niezbędnych kontroli przestrzegania przepisów o zakazie spalania odpadów oraz tzw. uchwały antysmogowej. Kontrole powinny być prowadzone przez straże miejskie lub gminne lub pracowników gmin specjalnie do tego upoważnionych.

Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych by zapewnić podłączenie nowym użytkownikom

Rozbudowanie sieci ciepłowniczej pozwoli na większy dostęp do ciepła sieciowego, w szczególności na terenach, gdzie występuje i przeważa ogrzewanie indywidualne. Realizacja takich działań jest możliwa, gdy istnieje uzasadnienie techniczne i ekonomiczne. Założenia gminy do planów zaopatrzenia w ciepło, paliwa gazowe i energię elektryczną powinny zawierać analizę możliwości rozbudowy sieci i jej modernizacji, aby efektywnie wykorzystać ciepło z sieci przy zachowaniu minimalnych strat ciepła podczas przesyłu.

Rozbudowa zielonej infrastruktury

Rozwój zieleni pełni funkcje zdrowotne poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, a także poprzez stabilizowanie temperatury i wilgotności powietrza w przestrzeni miejskiej.

Rozbudowa zielonej infrastruktury polega na tworzeniu elementów miejskich, takich jak:

- place miejskie, tarasy, dziedzińce i patia, których powierzchnia biologicznie czynna przekracza powierzchnię utwardzoną,
- aleje obsadzone drzewami, tereny przy obiektach użyteczności publicznej jak np.: szkoły, szpitale,
- lasy,
- publiczne parki i ogrody, wypoczynkowe tereny sportowe,
- ogrody działkowe z letnią zabudową i ogrody komunalne,
- pobocza tras komunikacyjnych na terenach miast i gmin,
- tereny upraw polnych i ogrodnictwa,
- wody stojące, zbiorniki tymczasowe i tereny podmokłe,
- tereny zielone, porośnięte zielenią dachy, mury czy ekrany akustyczne.

Podstawowym celem Programu ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej jest poprawa jakości powietrza poprzez dotrzymanie obowiązujących standardów jakości powietrza oraz osiągnięcie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w celu ograniczenia niekorzystnego wpływu zanieczyszczeń na mieszkańców. Dlatego zaplanowane działania mają na celu uzyskanie maksymalnego efektu ekologicznego poprzez redukcję emisji

zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł, które w największy sposób oddziałują na wielkość stężeń substancji w powietrzu.

Do osiągnięcia celu Programu konieczna jest realizacja zadań wskazanych w harmonogramie działań naprawczych oraz uwzględnianie kierunków działań, które mają wpływ na poprawę stanu jakości powietrza w sposób pośredni.

Do podstawowych kierunków działań naprawczych należą:

- 1) Redukcja emisji zanieczyszczeń ze źródeł małej mocy do 1 MW;
- 2) Prowadzenie edukacji ekologicznej;
- 3) Prowadzenie działań kontrolnych.

Ocena jakości powietrza dokonywana jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Ocena jakości powietrza prowadzona jest pod kątem ochrony zdrowia i pod kątem ochrony roślin.

Ocena jakości powietrza wykonywana jest na obszarze stref. Dla terenu województwa zachodniopomorskiego obowiązują wymienione niżej strefy:

- aglomeracja szczecińska – obejmuje miasto na prawach powiatu o liczbie ludności 394 482,
- miasto Koszalin – strefa miejska powyżej 100 tysięcy mieszkańców,
- strefa zachodniopomorska – obejmuje pozostały obszar województwa niewchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców, obejmuje 19 powiatów ziemskich.

W województwie zachodniopomorskim wszystkie strefy stanowią obszary zwykłe, tj. obszary stref nie będące obszarami ochrony uzdrowiskowej.

Wynikiem oceny, zarówno pod kątem kryteriów dla ochrony zdrowia, jak i kryteriów dla ochrony roślin, dla wszystkich substancji podlegających ocenie, jest zaliczenie strefy do jednej z poniższych klas:

- klasy A – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych;
- klasy B – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- klasy C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalny i poziomy docelowy;
- klasy D1 – jeżeli poziom stężeń ozonu nie przekracza poziomu celu długoterminowego;

- klasy D2 – jeżeli poziom stężeń ozonu przekracza poziom celu długoterminowego.

Na terenie gmin wchodzących w skład Partnerstwa nie znajduje się żadna stacja pomiarowa wchodząca w skład systemu monitoringu jakości powietrza w województwie zachodniopomorskim prowadzonym przez GIOŚ. Określając stan jakości powietrza na terenie powiatu wateckiego kierowano się wynikami pomiarów dla strefy zachodniopomorskiej.

Oceny przeprowadza się z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych:

- ze względu na ochronę zdrowia ludzi – dla wszystkich stref,
- ze względu na ochronę roślin – dla strefy zachodniopomorskiej.

Ocena pod kątem ochrony zdrowia obejmuje: dwutlenek azotu NO₂, dwutlenek siarki SO₂, benzen C₆H₆, ołów Pb, arsen As, nikiel Ni, kadm Cd, benzo(a)piren B(a)P w pyłe zawieszonym PM₁₀, pył zawieszony PM₁₀, pył zawieszony PM_{2,5}, ozon O₃, tlenek węgla CO. W ocenie pod kątem ochrony roślin uwzględnia się: dwutlenek siarki SO₂, tlenki azotu NO_x, ozon O₃.

Pomiary, na podstawie których wykonywane są oceny, prowadzone są metodą automatyczną i manualną, w oparciu o metodyki referencyjne, a urządzenia podlegają stałemu nadzorowi metrologicznemu Centralnego Laboratorium Badawczego. Oceny wspomagane są modelowaniem matematycznym.

Dla poziomu dopuszczalnego dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla oraz poziomu docelowego ozonu, kadmu, arsenu, niklu, strefę zachodniopomorską w roku 2023 zaliczono do klasy A. Na podstawie wyników pomiarów stężenia pyłu zawieszzonego PM₁₀, strefę zachodniopomorską również zaliczono do klasy A. W 2023 roku nie stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu a strefę zachodniopomorską zaliczono do klasy A. Dokonując oceny dla pyłu zawieszzonego PM_{2,5} dla poziomu dopuszczalnego II fazy – wartości obowiązującej dla roku 2023 – strefa zachodniopomorska uzyskała klasę A. Natomiast stężenie benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ strefę zachodniopomorską również zakwalifikowano do klasy A. Dokonując klasyfikacji dodatkowej:

- w przypadku ozonu odnosząc otrzymane wyniki do poziomu celu długoterminowego strefę zachodniopomorską zaliczono do klasy D2;
- w przypadku pyłu PM_{2,5} dla poziomu dopuszczalnego I fazy – strefa zachodniopomorska uzyskała klasę A.

Tabela 3. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (dane za rok 2023)

Nazwa strefy	Symbol klasy dla poszczególnych substancji											
	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM ₁₀	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM _{2,5}
zachodniopomorska	A	A	A	A	A¹	A	A	A	A	A	A	A¹

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie zachodniopomorskim. Raport za rok 2023

Ocena pod kątem ochrony roślin prowadzona jest wyłącznie dla strefy zachodniopomorskiej. Klasyfikację wykonano na podstawie wyników pomiarów automatycznych prowadzonych w stałych punktach pomiarowych. Jako metodę uzupełniającą na potrzeby rocznej oceny jakości powietrza w województwie wykorzystano modelowanie jakości powietrza oraz obiektywne szacowanie.

W efekcie oceny przeprowadzonej dla 2023 roku w zakresie dwutlenku siarki, tlenków azotu oraz ozonu strefę zachodniopomorską zaliczono do klasy A. W dodatkowej klasyfikacji w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego strefie przypisano klasę D2, oznaczającą występowanie przekroczeń.

Tabela 4. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin (dane za rok 2023)

Nazwa strefy	Symbol klasy dla poszczególnych substancji		
	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆
zachodniopomorska	A	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie zachodniopomorskim. Raport za rok 2023

Duże znaczenie w ogólnej emisji posiadają zarówno emisja powierzchniowa, punktowa jak i liniowa. Jakość powietrza w województwie zachodniopomorskim zależy również od napływów zanieczyszczeń z pozostałego obszaru Polski oraz Europy. Emisję do powietrza powoduje eksploatacja zasobów naturalnych węgla brunatnego, gazu ziemnego i soli kamiennej, a także złóż piasków, żwirów i surowców ilastych ceramiki budowlanej.

Z danych KOBiZE wynika, że największy udział źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza należy przypisać emisji komunalno-bytowej w zakresie benzo(a)pirenu, pyłu zawieszonego PM_{2,5} i PM₁₀. Znaczący udział w emisji tlenków siarki ma emisja punktowa, a tlenków azotu transport drogowy.

26 września 2018 roku Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego podjął Uchwałę nr XXX/540/18 w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, tzw. Uchwałę Antysmogową. W uchwale wymieniono rodzaje instalacji, dla których wprowadza się ograniczenia i zakazy w zakresie ich eksploatacji to instalacje, w których następuje spalanie paliw w rozumieniu art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne, w szczególności kocioł, kominek lub piec, jeżeli:

- 1) dostarczają ciepło do systemu centralnego ogrzewania lub
- 2) wydzielają ciepło poprzez bezpośrednie przenoszenie ciepła lub
- 3) wydzielają ciepło i przenoszą je do innego nośnika.

W powyższych instalacjach zakazuje się stosowania następujących paliw stałych:

- 1) niesortowanych w rozumieniu ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw;

- 2) mułów i flotokonzentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem;
- 3) węgla brunatnego;
- 4) niespełniających wymagań jakościowych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 3a ust. 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw.

W przypadku instalacji dostarczających ciepło do systemu centralnego ogrzewania, dopuszcza się eksploatację instalacji, które spełniają minimalny standard emisyjny zgodny z 5 klasą pod względem granicznych wartości sprawności cieplnej oraz granicznych wartości emisji zanieczyszczeń normy PN-EN 303-5:2012. W przypadku instalacji wykorzystujących muły i flotokonzentraty węglowe oraz mieszanki produkowane z ich wykorzystaniem oraz węgla brunatny, dopuszcza się wyłącznie eksploatację, które spełniają minimalne poziomy sezonowej efektywności energetycznej i normy emisji zanieczyszczeń dla sezonowego ogrzewania pomieszczeń określone w ust. 1 i 2 załącznika II do rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.

Uchwała weszła w życie 14 dni po ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego. Niemniej jednak ustanowiono terminy przejściowe dla instalacji, których eksploatacja rozpoczęła się przed dniem wejścia jej w życie. W tym przypadku wymagania ujęte dla:

- a) instalacji nie spełniających wymagań odnoszących się do sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określonych dla klasy 3, 4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012 (tzw. instalacje bezklasowe) obowiązywać będą od dnia 1 stycznia 2024 r.;
- b) instalacji spełniających wymagania odnoszące się do sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określonych dla klasy 3 lub 4 według normy PN-EN 303-5:2012 obowiązywać będą od dnia 1 stycznia 2028 r.;
- c) wymagania wskazane dla instalacji wykorzystujących muły i flotokonzentraty węglowe oraz mieszanki produkowane z ich wykorzystaniem oraz węgla brunatny, których eksploatacja rozpoczęła się przed dniem wejścia w życie uchwały, będą obowiązywać od dnia 1 stycznia 2028 r.

Zakaz stosowania paliw stałych o najniższej jakości, określonych w §4 weszła w życie od dnia 1 maja 2019 r.

3.4.2. Zagrożenia hałasem

Pojęcie hałasu definiuje ustawa Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 54), za hałas uznaje się wszystkie dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz. Emisja hałasu jest jednym

ze źródeł zanieczyszczeń środowiska, który może być szkodliwy dla zdrowia człowieka oraz stanu środowiska.

Na podstawie definicji hałasu określonej w Dyrektywie 2002/49/WE odnoszącej się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku, hałas w środowisku można podzielić wg źródła powstawania na:

- hałas emitowany przez środki transportu: ruch drogowy, ruch kolejowy, ruch samolotowy;
- hałas pochodzący z obszarów działalności przemysłowej.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie;
- zmniejszanie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Głównym źródłem informacji o hałasie w środowisku jest Państwowy Monitoring Środowiska. Jest to system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia i rozpowszechniania informacji o środowisku, powołany na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska. Innym ze źródeł są Mapy akustyczne przedstawiające oddziaływanie hałasu komunikacyjnego przygotowywane przez zarządców dróg, linii kolejowych i portów lotniczych.

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t. j. Dz.U. 2014 poz. 112). Źródłami hałasu, dla których ustalono dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku są:

- drogi lub linie kolejowe, w tym torowiska tramwajowe poza pasem drogowym,
- starty, lądowania i przeloty statków powietrznych,
- linie elektroenergetyczne,
- instalacje i pozostałe obiekty oraz grupy źródeł hałasu.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w latach 2018-2022 przeprowadził na terenie województwa zachodniopomorskiego monitoring hałasu, jednak na terenie powiatu waleckiego nie zlokalizowano żadnego punktu pomiarowego.

Jednak w ramach pomiarów analiz porealizacyjnych i okresowych badań hałasu drogowego prowadzonych w 2022 roku na terenie województwa zachodniopomorskiego, badania

przeprowadzono łącznie w 79 punktach kontrolnych w porze dnia i nocy. Przedmiotem analizy był fragment drogi ekspresowej S10 wchodzący w zakres obwodnicy miasta Wałcz. Analiza dotyczyła lokalnych fragmentów inwestycji, ograniczając się do wykonania kontrolnych pomiarów hałasu w 8 wskazanych punktach w ciągu obwodnicy Wałcza. Wyniki wykonanych pomiarów w ramach drogi ekspresowej S10, w ciągu obwodnicy miasta Wałcz na terenie województwa zachodniopomorskiego, nie wykazały wystąpień przekroczeń poziomów dopuszczalnych.

Podobne badania prowadzono w 2021 roku, gdzie przedmiotem analizy był fragment drogi ekspresowej S10 wchodzący w zakres obwodnicy miasta Wałcz. Przedmiotowy odcinek miał długość 17,8 km, rozpoczynał się przed węzłem Wałcz Zachód w rejonie ul. Chrząstkowo w Wałczu a kończył za węzłem Witankowo na wysokości miejscowości Witankowo. Analiza dotyczyła lokalnych fragmentów opisanej wyżej inwestycji, ograniczając się do wykonania kontrolnych pomiarów hałasu w 5 wskazanych punktach w ciągu obwodnicy Wałcza. Wyniki wykonanych pomiarów hałasu od drogi ekspresowej S10, w ciągu obwodnicy miasta Wałcz na terenie województwa zachodniopomorskiego, nie wykazały wystąpień przekroczeń poziomów dopuszczalnych.

3.4.2.1. Hałas przemysłowy

Zagadnienia dotyczące hałasu przemysłowego są dobrze rozpoznane, istniejące konflikty mają zwykle charakter lokalny, a obowiązujące regulacje prawne oraz dostępne technologie i metody zmniejszania hałasu, umożliwiają na ogół skuteczną eliminację istniejących zagrożeń. Działalność zakładów przemysłowych nie może powodować przekroczenia standardów emisyjnych, jeśli zostały ustalone, ani też powodować przekraczania standardów jakości środowiska poza terenem, do którego zarządzający ma tytuł prawny, a w przypadku utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania, poza tym obszarem. W przypadku stwierdzonego pomiarowo przekraczania dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, powodowanego działalnością zakładu, wydawana jest przez organy ochrony środowiska decyzja o dopuszczalnym poziomie hałasu. W celu przeciwdziałania nadmiernej emisji hałasu do środowiska inspektorzy Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska przeprowadzają kontrole podmiotów posiadających decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu. Za przekraczanie poziomów hałasu określonych w wydanych decyzjach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska wymierza w drodze decyzji administracyjne kary pieniężne. Niezależnie od sankcji karnych z tytułu niedotrzymywania dopuszczalnych poziomów hałasu, w przypadku pogorszenia stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska może wstrzymać działalność w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla zapobieżenia pogarszaniu stanu środowiska. Hałas przemysłowy na terenie gmin wchodzących w skład Partnerstwa stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym, występuje głównie na terenach sąsiadujących z podmiotami gospodarczymi.

3.4.2.2. Hałas komunikacyjny

Głównym źródłem hałasu, który wpływa na klimat akustyczny jest hałas związany z transportem, który jest hałasem typu liniowego. Stanowi on jednocześnie jedno z najpowszechniejszych i najbardziej uciążliwych źródeł hałasu, ze względu na obszar, na który oddziałuje oraz liczbę ludności narażoną na jego oddziaływanie. Ponadto wraz ze wzrostem liczby samochodów wzrasta znacznie natężenie ruchu drogowego. Z badań wynika, że narażenie na hałas stanowi istotne zagrożenie dla zdrowia publicznego oraz wykazuje tendencję wzrostową.

Na poziom hałasu drogowego wpływa przede wszystkim:

- natężenie ruchu komunikacyjnego,
- udział transportu ciężkiego w strumieniu ruchu,
- prędkość ruchu pojazdów,
- typ i stan techniczny pojazdów,
- nachylenie drogi,
- stan nawierzchni oraz płynność ruchu.

W rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. z 2014 r., poz. 112), określono standardy akustyczne dla poszczególnych rodzajów terenów, różniących się sposobem zagospodarowania i pełnionymi funkcjami. W przypadku hałasu drogowego i kolejowego, obowiązujące wartości wskaźników długookresowych określone przywołanym rozporządzeniem Ministra Środowiska, mieszczą się w przedziałach:

- dla poziomu dziennie-wieczorno-nocnego LDWN – 50–70 dB,
- dla długookresowego poziomu hałasu w porze nocy LN – 45–65 dB,
- dla wskaźnika krótkookresowego poziomu równoważnego w porze dnia LAeqD – 50–68 dB,
- dla wskaźnika krótkookresowego poziomu równoważnego w porze nocy LAeqN – 45–60 dB,

Wymagania względem hałasu lotniczego przedstawiają się następująco:

- wartość dopuszczalna poziomu dziennie-wieczorno-nocnego LDWN odpowiada wartości dopuszczalnej równoważnego poziomu hałasu w porze dnia LAeqD – 55–60 dB,
- wartość dopuszczalna długookresowego poziomu hałasu w porze nocy LN odpowiada wartości dopuszczalnej równoważnego poziomu hałasu w porze nocy LAeqN – 45–50 dB.

Na potrzeby oceny stanu klimatu akustycznego środowiska, na obszarach objętych przekroczeniami dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku przyjmuje się następującą klasyfikację:

- przekroczenie wartości dopuszczalnej poziomu hałasu do 10 dB – stan niedobry,
- przekroczenie wartości dopuszczalnej poziomu hałasu powyżej 10 dB i do 20 dB – stan zły,
- przekroczenie wartości dopuszczalnej poziomu hałasu powyżej 20 dB – stan bardzo zły.

Zachowanie wartości dopuszczalnych poziomu hałasu nie zawsze gwarantuje eliminację uciążliwości akustycznych w środowisku. Ustalone normy są kompromisem pomiędzy potrzebą zachowania komfortu akustycznego a aktualnymi technicznymi, technologicznymi i ekonomicznymi możliwościami ograniczania emisji hałasu.

Sieć dróg krajowych i wojewódzkich buduje zasadnicze powiązania komunikacyjne pomiędzy gminami Partnerstwa. Ponieważ Gmina Wałcz otacza miasto – pozostałe gminy Partnerstwa nie graniczą bezpośrednio ze swoim „centrum”, lecz położone są na zachód od niego. Układ drogowy dobrze komunikuje ośrodki gminne bezpośrednio z Wałczem, pozwala również na sprawne przemieszczanie się pomiędzy ośrodkami gminnymi bez konieczności pokonywania dróg miejskich Wałcza.

Ze wschodu na zachód północną część obszaru Partnerstwa przecina droga krajowa nr 10 (DK10). Poza funkcją tranzytową, łączy ona gminę Mirosławiec oraz przyległe tereny gminy Wałcz z miastem Wałczem.

Drugą równie ważną dla Partnerstwa drogą jest przebiegająca z południowego – zachodu ku północnemu – wschodowi droga krajowa nr 22 (DK22). Łączy ona gminę Człopa oraz południowe i północne obszary gminy wiejskiej Wałcz z miastem Wałcz. Drogi krajowe: DK10 i DK22 spotykają się w Wałczu, którego rola centrum obszaru Partnerstwa wzmocniana jest funkcją regionalnego węzła drogowego. Tę rolę Wałcza dopełniają spotykające się tu drogi wojewódzkie: DW178 oraz DW163.

Trzecią ważną drogą obszaru Partnerstwa jest przebiegająca niemal z południa na północ droga wojewódzka nr 177 (DW177). Łączy ona z sobą trzy ośrodki gminne: Mirosławiec, Tuczo i Człopę najkrótszym możliwym szlakiem drogowym.

Sieć drogową obszaru Partnerstwa, uzupełnia jedna czynna linia kolejowa. Największym regionalnym węzłem kolejowym położonym w pobliżu Partnerstwa jest Piła. Tu spotyka się 6 linii kolejowych, z których jedna przebiega przez obszar Partnerstwa. Jest to linia nr 403, biegnąca z Piły przez Wałcz do Ulikowa (Szczecina). Dla komunikacji wewnętrznej w obrębie Partnerstwa linia ta posiada pewne znaczenie, pozwala bowiem skomunikować z sobą kilka miejscowości, w których zlokalizowano przystanki kolejowe. Z dworca w Wałczu dojedziemy do: Strączna,

Rutwicy, Tuczna Krajeńskiego, Jeziorek Wąteckich i Krępy Krajeńskiej. Jadąc w stronę Piły dotrzemy do Dobina Wąteckiego. Podróż z Tuczna do Piły trwa ok. 30 minut.

Generalny Pomiar Ruchu 2020/21 na sieci dróg krajowych przeprowadzono na sieci drogowej o długości 18 256 km, podzielonej na 2289 odcinków pomiarowych. Poniżej przedstawiono wyniki pomiaru ruchu dla dróg krajowych nr 10 i 22 dla odcinków pomiarowych przebiegających przez teren powiatu waleckiego.

Tabela 5. Ruch kołowy na drogach krajowych przebiegających przez teren gmin wchodzących w skład Partnerstwa

Opis odcinka			SDRR poj. silnik. ogółem	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych						
Dł. (km)	Nazwa	Nr drogi		Motocykle	Sam. osob. mikrobus	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	Sam. ciężarowe		Autobusy	Ciągniki rolnicze
							bez przycz.	z przycz.		
14,923	KALISZ POM. /UL. DRAWSKA (DW175)/ - MIROSŁAWIEC /UL. SPRZYMIERZONYCH (DW177)/	10	7115	30	4233	757	190	1886	12	7
24,018	MIROSŁAWIEC /UL. SPRZYMIERZONYCH (DW177)/ - W. WAŁCZ ZACH.	10	7239	25	4426	700	193	1878	17	0
2,141	WAŁCZ /OBWODNICA 1: W. WAŁCZ ZACH. - W. WAŁCZ PŁN./	10	6413	25	3467	765	180	1971	5	0
3,813	WAŁCZ /OBWODNICA 2: W. WAŁCZ PŁN. - W. WAŁCZ WSCH./	10	6037	16	3308	701	172	1836	4	0
9,601	WAŁCZ /OBWODNICA 3: W. WAŁCZ WSCH. - W. WITANKOWO/	10	6271	26	3701	752	157	1626	9	0
14,00	W. WITANKOWO - PIŁA /DK11/	10	6945	24	4323	719	216	1644	19	0
29,453	DOBIEGNIW /UL. WOJSKA POLSKIEGO (DW160)/ - CZŁOPA	22	2975	25	1662	484	69	723	8	4

Opis odcinka			SDRR poj. silnik. ogółem	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych						
Dł. (km)	Nazwa	Nr drogi		Motocykle	Sam. osob. mikrobus	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	Sam. ciężarowe		Autobusy	Ciągniki rolnicze
							bez przycz.	z przycz.		
	/UL. KOLEJOWA (DW177)/									
12,696	CZŁOPA /UL. KOLEJOWA (DW177)/ - RUSINOWO /DW179/	22	3804	23	2407	557	72	716	24	5
18,684	RUSINOWO /DW179/ - WAŁCZ /UL. ANDERSA (DW178)/	22	4587	37	3374	470	61	597	39	9
1,131	WAŁCZ /PRZEJŚCIE 1: UL. ANDERSA (DW178) - RONDO NIEPODLEGŁOŚCI (DK10)/	22	15490	111	13072	1203	151	809	127	17
0,667	WAŁCZ /PRZEJŚCIE 2: UL. KLIŃSZCZAKÓW - RONDO SOLIDARNOŚCI (DK10, DW163)/	22	10870	85	9238	787	127	519	100	14
2,430	WAŁCZ /PRZEJŚCIE 3: RONDO NIEPODLEGŁOŚCI - W. WAŁCZ WSCH./	22	14579	159	12621	890	116	622	157	14
8,038	WAŁCZ /W. WAŁCZ WSCH. (S10)/ - SZWECJA	22	5509	36	3694	636	111	1000	26	6
15,956	SZWECJA - JASTROWIE /BYSZKI (DK11)/	22	4194	19	2591	517	80	982	2	3

Źródło: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021

Średni dobowy ruch roczny (SDRR) pojazdów silnikowych w GPR 2020/21 na drodze krajowej nr 10 we wskazanych punktach pomiarowych przebiegających przez teren gmin wynosił 6670 poj./dobę, natomiast na drodze krajowej nr 22 – 7751 poj./dobę. W rodzajowej strukturze ruchu,

drogi te są w znacznie większym stopniu wykorzystywane przez samochody osobowe. Drugie miejsce w strukturze rodzajowej pojazdów zajmują samochody ciężarowe (z przyczepą).

Generalny Pomiar Ruchu 2020/21 na sieci dróg wojewódzkich został przeprowadzony według metody zapewniającej porównywalność wyników z drogami krajowymi. Pomiar przeprowadzono na sieci drogowej o długości 27 678 km, podzielonej na 3111 odcinków pomiarowych. Poniżej przedstawiono wyniki pomiaru ruchu dla dróg wojewódzkich nr 178, 163 i 177 dla odcinków pomiarowych przebiegających przez teren gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Tabela 6. Ruch kołowy na drodze krajowej przebiegającej przez teren gmin wchodzących w skład Partnerstwa

Opis odcinka			SDRR poj. silnik. ogółem	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych						
Dł. (km)	Nazwa	Nr drogi		Motocykle	Sam. osob. mikrobus	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	Sam. ciężarowe		Autobusy	Ciągniki rolnicze
							bez przycz.	z przycz.		
12,717	CZAPLINEK /DK20/ - MACHLINY	163	4816	57	3888	432	90	312	16	21
21,919	MACHLINY - WAŁCZ /W. WAŁCZ PŁN. (S10)/	163	5316	62	4377	432	108	311	16	10
26,466	CZAPLINEK /DK20/ - MIROŚLAWIEC /DK10/	177	1995	31	1577	209	19	137	13	9
21,844	MIROŚLAWIEC /DK10/ - TUCZNO	177	2289	43	1885	191	32	86	23	29
10,722	TUCZNO - CZŁOPA /DK22/	177	1152	23	887	162	18	53	2	7
7,534	CZŁOPA /DK22/ - PIECZYSKA /GR. WOJ./	177	1896	31	1446	224	29	125	24	17
9,194	WAŁCZ /DK22/ - GOSTOMIA /DW179/	178	4404	45	3678	354	64	215	32	16
3,570	GOSTOMIA /DW179/ - SMOŁĄG /GR. WOJ./	178	2907	24	2232	290	37	281	22	21

Źródło: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021

Średni dobowy ruch roczny (SDRR) pojazdów silnikowych w GPR 2020/21 na drodze wojewódzkiej nr 163 we wskazanych punktach pomiarowych przebiegających przez teren gmin wynosi 5066 poj./dobę, na drodze wojewódzkiej nr 177 – 1833 poj./dobę, natomiast na drodze wojewódzkiej nr 178 – 3655 poj./dobę. W rodzajowej strukturze ruchu, drogi te są w znacznie większym stopniu wykorzystywane przez samochody osobowe. Drugie miejsce w strukturze rodzajowej pojazdów zajmują lekkie samochody ciężarowe (dostawcze).

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad realizując zadania wynikające z art. 118 ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 54) opracowała w ramach IV rundy mapowania strategiczne mapy hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 mln pojazdów rocznie. W powiecie wąteckim analizowano odcinek drogi krajowej nr 22 na odcinku 153+300 km do 167+472 km (zlokalizowany na terenie Wątcza). Obliczenia przeprowadzone w ramach strategicznych map hałasu dla dróg krajowych w powiecie wąteckim wykazały, że największa powierzchnia objęta przekroczeniami wskaźnika L_{DWN} (0,022 km²) występuje w przedziale 1-5 dB. Następna w kolejności powierzchnia (0,016 km²) dotyczy przedziału 5,1-10 dB. Najmniejsze przekroczenie wskaźnika na powierzchni (0,002 km²) odnotowano dla przedziału 10,1-15 dB. Jeśli chodzi natomiast o wskaźnik L_N , największa powierzchnia objęta przekroczeniami (0,023 km²) występuje w przedziale 1-5 dB, następnie w przedziale 5,1-10 dB (powierzchnia 0,016 dB) oraz w przedziale 10,1 – 15 dB (powierzchnia 0,001 km²).

Zarządca dróg wojewódzkich zlokalizowanych na terenie powiatu wąteckiego, czyli Zachodniopomorski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Koszalinie przeprowadził pomiary hałasu między innymi dla drogi wojewódzkiej nr 163, jednak nie na odcinku przebiegającym przez teren powiatu wąteckiego.

3.4.3. Pola elektromagnetyczne (PEM)

Zagadnienia związane z ochroną przed polami elektromagnetycznymi reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 54), która definiuje pola elektromagnetyczne jako pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwości od 0 Hz do 300 GHz, które tworzą zakres promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego.

Zgodnie z zapisami ww. ustawy ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymaniu poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach, a także zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymywane.

Monitoring pól elektromagnetycznych w środowisku prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w sposób ujednolicony dla całego kraju od 2008 roku. Monitoring pól elektromagnetycznych realizowany jest w oparciu o rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2020 poz. 2311).

Na terenie powiatu wałeckiego w ostatnich latach pomiary natężenia PEM były prowadzone w miejscowości Wałcz przy ul. Wojska Polskiego. Zmierzony poziom wyniósł 1,1 V/m, zatem nie wystąpiło przekroczenie poziomu dopuszczalnego wynoszącego 7 V/m. Średni poziom natężenia PEM w roku 2022 w województwie zachodniopomorskim wyniósł 0,76 V/m.

Pomiary pól elektromagnetycznych wykonywane na terenie województwa zachodniopomorskiego przez GIOŚ w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska nie wykazują przekroczeń dopuszczalnych norm. Mierzone wartości natężenia PEM są dużo niższe od poziomów dopuszczalnych. Dokonując porównania wszystkich wyników pomiarów PEM na przestrzeni ostatnich lat nie obserwuje się znaczących zmian średnich poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

3.4.4. Gospodarowanie wodami

Gminy wchodzące w skład Partnerstwa położone są na obszarze działania Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Bydgoszczy na obszarze Dorzecza Odry, w regionie wodnym Noteci.

Powiat wałecki znajduje się w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych Nr 125 – Zbiornik międzymorenowy Wałcz-Piła. Jest to zbiornik porowy, czwartorzędowy.

3.4.4.1. Charakterystyka JCWPd i JCWP

Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW), jest dokumentem, który porządkuje i nadzoruje istniejące europejskie przepisy prawne w zakresie wód oraz ma na celu ochronę wszystkich wód przed zanieczyszczeniami u źródła. Na jej podstawie wyznaczone zostały jednolite części wód: powierzchniowych (JCWP) oraz podziemnych (JCWPd), które stanowią podstawowe jednostki gospodarki wodnej. JCWP obejmuje wody powierzchniowe, takie jak: rzeki, jeziora, wody przybrzeżne i przejściowe. Głównym celem wyodrębnienia tych jednostek jest ocena stanu jakościowego i ilościowego wód w obszarze danej JCW.

Według tego podziału powiat walecki, a tym samym gminy wchodzące w skład Partnerstwa położone są obrębnie trzech JCWPd nr 25, 26 i 34. Krótką charakterystykę tych obszarów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Charakterystyka JCWPd na obszarze powiatu waleckiego

Lp.	Numer JCWPd	Kod UE	Stan	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Cel dla stanu chemicznego	Cel dla stanu ilościowego	Termin osiągnięcia celów środowiskowych	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Aktualna jakość wód podziemnych w punkcie pomiarowym położonym najbliżej powiatu waleckiego
1.	25	GW600025	dobry	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	nie dotyczy	niezagrożona	wody dobrej jakości (badanie na terenie gm. Tuczno, miejscowość Martew, punkt pomiarowy nr 6593, wykonane w 2022) wody zadawalającej jakości (badanie na terenie gm. Człopa, miejscowość Człopa, punkt pomiarowy nr 6910, wykonane w 2022)
2.	26	GW600026	dobry	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	nie dotyczy	niezagrożona	wody dobrej jakości (badanie na terenie gm. Mirosławiec, miejscowość Drzewoszewo, punkt pomiarowy nr 7810, wykonane w 2022)
3.	34	GW600034	dobry	dobry	dobry	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	niezagrożona	wody dobrej jakości (badanie na terenie woj. wielkopolskiego, powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego, gm. Trzcianka, miejscowość Straduń, punkt pomiarowy nr 575, wykonane w 2022)

Źródło: karty.apgw.gov.pl

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), implementowaną ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, jednolite części wód podziemnych są jednostkami wydzielonymi dla potrzeb zarządzania wodami, w tym planowania w gospodarowaniu wodami. Dla tych jednostek w kolejnych cyklach planistycznych sporządzane są programy działań, służące osiągnięciu ustalonych dla nich celów środowiskowych. W odniesieniu do wód podziemnych (art. 59 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r.– Prawo wodne) celem środowiskowym jest:

- zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do nich zanieczyszczeń;
- zapobieganie pogorszeniu oraz poprawa ich stanu;
- ich ochrona i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód, tak aby osiągnąć ich dobry stan.

Dla opisanych wyżej JCWPd celem środowiskowym jest dobry stan chemiczny i dobry stan ilościowy.

Monitoring jakości wód podziemnych jest częścią Państwowego Monitoringu Środowiska, koordynowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ). Badania wykonywane są na poziomie krajowym w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego. Badania jakości wód podziemnych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzone są przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie.

Strefę ochronną ujęcia wody podziemnej ustanawia się w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładu wymagającego wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych. Strefa ochronna stanowi obszar, na którym obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody.

Strefa ochronna obejmuje:

- 1) teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej,
- 2) wyłącznie teren ochrony bezpośredniej.

Strefę ochronną obejmującą teren ochrony bezpośredniej i pośredniej ustanawia Wojewoda, w drodze aktu prawa miejscowego, na wniosek i koszt właściciela ujęcia wody lub z urzędu, jeżeli z przeprowadzonej analizy ryzyka wynika potrzeba jej ustanowienia. Wniosek powinien zawierać uzasadnienie potrzeby ustanowienia strefy ochronnej, wraz z propozycją granic terenu wskazując zakazy, nakazy, ograniczenia oraz obszary, na których obowiązują (art. 130 ust. 1, ustawy Prawo wodne).

Strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej ustanawia właściwy organ Wód Polskich w drodze decyzji.

Na terenie Gminy Wałcz wyznaczono z urzędu strefę ochronną ujęcia wód podziemnych, obejmującą teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia w miejscowości Nakielno (Decyzja BD.ZUZ.2.4100.179.2018.AS). Strefa zlokalizowana jest na działce o nr ewidencyjnym 7/27, obręb Nakielno, gm. Wałcz, powiat wałecki, i obejmuje swoim zakresem obszar o wymiarach 34,00x40,00x15,00x17,00x26,00m. Na terenie ochrony bezpośredniej należy:

1. Odprowadzać wody opadowe lub roztopowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
2. Zagospodarować teren zielenią;
3. Odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
4. Ograniczyć wyłącznie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) na podstawie wyników klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego, uzyskanych w reprezentatywnym punkcie pomiarowo-kontrolnym. Jednolita część wód powierzchniowych to oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych taki jak: jezioro, zbiornik, strumień, rzeka lub kanał, część strumienia, rzeki lub kanału, wody przejściowe lub pas wód przybrzeżnych. Zarówno stan ekologiczny naturalnych jednolitych części wód oraz potencjał ekologiczny silnie zmienionych i sztucznych jednolitych części wód określa się na podstawie wyników badań elementów biologicznych oraz na podstawie wyników badań elementów wspierających, czyli elementów hydromorfologicznych i elementów fizykochemicznych. Stan ekologiczny jednolitych części wód klasyfikuje się nadając im jedną z pięciu klas jakości.

Stan chemiczny określany jest na podstawie wyników badań substancji priorytetowych i innych zanieczyszczeń chemicznych, prowadzonych w reprezentatywnych punktach pomiarowo-kontrolnych w odniesieniu do środowiskowych norm jakości określonych aktualnym rozporządzeniem Ministra Środowiska.

Zgodnie z danymi PGW Wody Polskie, powiat wałecki położony jest w obrębie 44 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP). Wykaz tych JCWP przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8. Charakterystyka JCWP w obszarze powiatu waleckiego

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
1.	Drawa od Studzienicy do Płocicznej	RW600011188877	rzeka nizinna	naturalna część wód	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny dobry	dobry stan wód	zagrożona	<p>dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Drawa do ujścia Płocicznej do jez. Dubie (dla jesiotra, łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Drawa w obrębie JCWP (dla troci wędrownej oraz węgorza europejskiego)</p> <p>dobry stan chemiczny</p>

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
2.	Płociczna od Runicy do ujścia	RW60002018887899	rzeka w systemie rzeczno-jeziorowym Pojezierzy Łososiowa	naturalna część wód	bardzo dobry/dobry stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Płociczna od ujścia do jez. Ostrowitego (dla Łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Płociczna w obrębie JCWP (dla troci wędrownej) dobry stan chemiczny
3.	Korytnica	RW6000091888729	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
									<p>odcinku cieku istotnego Korytnica od ujścia do jez. Korytnica (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Korytnica w obrębie JCWP (dla troci wędrownej)</p> <p>stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry</p>
4.	Drawica	RW6000091888587	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	<p>dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji</p>

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
									ichtiofauna o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
5.	Krępica	RW600009188729	potok lub strumień nizinny	silnie zmieniona część wód	dobry potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
6.	Łomnica	RW600009188732	potok lub strumień nizinny	silnie zmieniona część wód	słaby potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
									<p>gatunków chronionych</p> <p>stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry</p>
7.	Trzcinica	RW6000091887369	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	<p>dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych</p> <p>stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), nikiel(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry</p>

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
8.	Drawa od Mierzęckiej Strugi do ujścia	RW600016188899	rzeka w dolinie o dużym udziale torfowisk	naturalna część wód	słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [EFI+PL/IBI_PL]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Drawa w obrębie JCWP (dla jesiotra); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Drawa w obrębie JCWP (dla troci wędrownej oraz węgorza europejskiego) dobry stan chemiczny

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
9.	Człopica	RW6000151888969	potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [MIR, MMI]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
10.	Bukówka	RW6000091887899	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [EFI+PL/IBI_PL]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
									drożności cieku według wymagań gatunków chronionych stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
11.	Dobrzyca do Świerczyńca	RW60000918865994871	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
12.	Dopływ z jez. Businowskiego Dużego	RW60001818865994869	rzeka w systemie rzeczno-jeziorowym Pojezierzy	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	brak danych	brak danych	zagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
13.	Płociczna do Runicy	RW60000918887819	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
					biologicznych w JCWP)				według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Płociczna w obrębie JCWP (dla troci wędrownej) dobry stan chemiczny
14.	Studzienica	RW6000091888538	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych dobry stan chemiczny

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
15.	Itowiec	RW60000918865994874	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	brak danych	brak danych	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
16.	Piława od zb. Nadarzyckiego do ujścia	RW600011188659949	rzeka nizinna	naturalna część wód	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Piława od ujścia do ujścia Dobrzycy (dla łososia); zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Piława od ujścia do ujścia Dobrzycy (dla troci wędrowniej) stan chemiczny: dla złagodzonych

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
									wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
17.	Dobrzyca od Świerczyńca do ujścia	RW60001118865994899	rzeka nizinna	naturalna część wód	dobry stan ekologiczny	brak danych	brak danych	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
18.	Ruda	RW6000091886923	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
19.	Rurzyca	RW60002018865929	rzeka w systemie rzeczno-jeziorowym	naturalna część wód	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
			Pojezierzy łososiowa						dobry stan chemiczny
20.	Cieszynka	RW60000918887889	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	stan chemiczny dobry	brak danych	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych dobry stan chemiczny
21.	Kłębowianka	RW600009188659948789	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	brak danych	brak danych	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
22.	Świniarka	RW600009188659948769	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań	brak danych	brak danych	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
					biologicznych w JCWP)				dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
23.	Żydówka	RW600018188659948869	rzeka w systemie rzeczno-jeziorowym Pojezierzy	naturalna część wód	słaby stan ekologiczny	brak danych	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
24.	Piławka	RW60000918865994889	potok lub strumień nizinny	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zły stan wód	niezagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
25.	Zdbica	RW600020188659948929	rzeka w systemie rzeczno-jeziorowym Pojezierzy Łososiowa	naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	brak danych	brak danych	zagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
26.	Korytnica	LW10760	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
			współczynnika Schindlera, polimiktyczne						dla migracji zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym (troć wędrowna) dobry stan chemiczny
27.	Ostrowite	LW10787	jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym (troć wędrowna) stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
28.	Płociczno	LW10782	jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym (troć wędrowna)

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
									dobry stan chemiczny
29.	Szczuczarz	LW10846	jeziro na podłożu wapiennym, o małej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
30.	Straduń	LW10676	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	naturalna część wód	zły stan ekologiczny	stan chemiczny dobry	zły stan wód	zagrożona	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [PMPL, ESMI]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości) dobry stan chemiczny
31.	Businowskie Duże	LW10615	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
32.	Lubie	LW10717	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	zły stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	niezagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
									(troć wędrowna, węgorz europejski) stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [kadm (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
33.	Raduń	LW10634	jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [kadm (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
34.	Drzewoszewskie	LW10627	jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
35.	Lubianka	LW10642	jezioro na podłożu wapiennym, o małej wartości współczynnika	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
			Schindlera, stratyfikowane						
36.	Załomie	LW10792	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
37.	Lubiatowo	LW10772	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
38.	Tuczno	LW10774	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
39.	Sitno	LW10781	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym (troć wędrowną)

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
									dobry stan chemiczny
40.	Bytyń Wielki	LW10621	jeziro na podłożu wapiennym, o małej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	niezagrożona	dobry stan ekologiczny stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [kadm (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
41.	Piaseczno Wielkie	LW10785	jeziro na podłożu krzemionkowym, niskozasadowe (tak zwane lobeliowe), stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
42.	Zdbiczno	LW10640	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	zły stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
43.	LW10576	Krąpsko Łękawe	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
44.	LW10577	Krąpsko-Radlino	jeziro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	naturalna część wód	brak danych	stan chemiczny dobry	brak danych	niezagrożona	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny

Źródło: karty.apgw.gov.pl

Większość JCWP występujących w granicach powiatu waleckiego mają zły stan wód (23/44 JCWP) oraz w ocenie ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych występują jako zagrożone (29/44 JCWP). Odnotowano również, że 15 JCWP w ocenie ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych występuje jako niezagrożone. Natomiast 1 JCWP ma dobry stan wód, a dla 20 JCWP brak jest danych mogących ocenić ich stan. W ocenie stanu JCWP uwzględnia się wyniki klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego (stan ekologiczny – dla wód naturalnych, potencjał ekologiczny – dla wód sztucznych i silnie zmienionych) oraz stanu chemicznego.

W celu prawidłowego gospodarowania wodami tworzy się Plany gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza. Gminy wchodzące w skład Partnerstwa (zlokalizowane na terenie powiatu wąteckiego) położone są na obszarze dorzecza Odry. Obowiązujący obecnie zaktualizowany Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (PGW) został zatwierdzony przez Radę Ministrów i opublikowany w dniu 23 lutego 2023 r. w drodze rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. 2023 poz. 335). Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry ustala następujące cele środowiskowe:

- dla jednolitych części wód – będących w dobrym stanie/potencjalnie ekologicznym, utrzymanie tego stanu/potencjału;
- dla naturalnych części wód – osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego;
- dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – osiągnięcie co najmniej dobrego potencjału ekologicznego, utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.

3.4.4.2. Zagrożenia powodziowe

Powódź to w rozumieniu art. 16 pkt. 43 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1478 ze zm.) czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych.

Mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) to dokumenty planistyczne, których obowiązek opracowania wynika z dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa). Za sporządzenie projektów map zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego odpowiedzialne jest Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Mapy zagrożenia powodziowego sporządza się dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego, tj. obszarów na których stwierdza się istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub jego wystąpienie jest prawdopodobne. Mapy ryzyka powodziowego określają wartości potencjalnych strat powodziowych oraz przedstawiają obiekty narażone na zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia. Są to obiekty, które pozwalają na ocenę ryzyka powodziowego dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej, czyli grupy, dla których należy ograniczyć negatywne skutki powodzi zgodnie z celami Dyrektywy Powodziowej.

Teren powiatu wąteckiego zlokalizowany w regionie wodnym Noteci, administrowany przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Bydgoszczy znajduje się:

- a) poza obszarem szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu art. 16 pkt 34) lit. a) Prawa wodnego, tj. obszarem, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- b) poza obszarem szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu art. 16 pkt 34) lit. b) Prawa wodnego, tj. obszarem, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- c) poza obszarem, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%,
- d) poza obszarem szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu art. 16 pkt 34) lit. c) Prawa wodnego, tj. obszarem między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału.

- e) poza obszarem narażonym na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego.

3.4.4.3. Susze

Susza to zjawisko naturalne, wywołane przez długie okresy bez opadów deszczu lub śniegu. Jest jednym z ekstremalnych zjawisk meteorologicznych i hydrologicznych i obok powodzi jest jednym z najbardziej dotkliwych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę. Zjawisko to może prowadzić do zaburzenia stosunków wodnych w obszarze dorzecza. Jednym z jej skutków może być ograniczenie dostępu ludzi do wody pitnej, a także przesuszenie gleb. Podczas trwania suszy z uwagi na warunki meteorologiczne i klimatyczne, problemy rolnicze, warunki hydrologiczne i skutki gospodarcze wydziela się cztery etapy jej rozwoju: suszę atmosferyczną, glebową, hydrologiczną i hydrogeologiczną.

Dnia 3 września 2021 roku, Minister właściwy ds. gospodarki wodnej opublikował rozporządzenie w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy. (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. z 2021 r. poz. 1615). PPSS opracowywany został na okres od 2021 do 2027 r. Zgodnie z ustawą Prawo Wodne dokument ten podlega nie rzadziej niż raz na 6 lat aktualizacji. Plan przeciwdziałania skutkom suszy jest głównym dokumentem planistycznym, którego celem jest wskazanie najistotniejszych kierunków działań, które pomogą zapobiec kryzysowi wodnemu w Polsce. Główny cel zawiera się już w samej nazwie Planu, jako przeciwdziałanie skutkom suszy. Cel główny PPSS doprecyzowany jest przez 4 cele szczegółowe:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dostępnych zasobów wodnych,
- zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód,
- edukacja w zakresie suszy i koordynacja działań powiązanych z suszą,
- stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie natomiast z Planem przeciwdziałania skutkom suszy, powiat walecki położony jest na obszarze:

- w części na terenie słabo zagrożonym suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną,
- w części na terenie umiarkowanie zagrożonym suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną oraz

- w znacznej części na terenie silnie zagrożonym suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną.

W Planie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano zadanie inwestycyjne przewidziane do realizacji na terenie Gminy Mirosławiec. Zadanie to ma nazwę: „Stabilizacja poziomu lustra wody jeziora Gniewosz poprzez wykonanie odbudowy zastawki wraz z przepławką w formie bystrza km 3+900 rzeka Młynówka Mirosławiecka”.

3.4.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2021 rok, łączna długość czynnej sieci wodociągowej na terenie powiatu waleckiego wynosiła 357,5 km. Najdłuższa długość sieci zlokalizowana była w Gminie Wałcz – 149,1 km. Natomiast liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 7565 szt. (dane za rok 2022), najwięcej przyłączy zlokalizowanych było w Gminie Wałcz – 2525 szt. Stopień zwodociągowania powiatu waleckiego w 2022 r. wynosił 97,4 %. Najwyższy stopień zwodociągowania odnotowano na terenie Miasta i Gminy Tuczno – 99,9%, a najniższy na terenie Gminy Wałcz – 93,6%. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na terenie powiatu, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, wynosiło w 2022 roku 27,3 m³.

Tabela 9. Dane w zakresie gospodarki wodnej dotyczące gmin wchodzących w skład Partnerstwa

Wyszczególnienie:	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Długość sieci wodociągowej (Powiat walecki)	km	343,9	349,5	355,6	355,6	357,5	-
<i>Gmina i Miasto Mirosławiec</i>	km	36,1	40,5	40,5	40,5	40,5	-
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	km	51,0	51,0	51,0	51,0	51,0	-
<i>Miasto i Gmina Człopa</i>	km	51,0	51,0	51,0	51,0	51,0	-
<i>Gmina Wałcz</i>	km	147,4	148,1	148,1	148,1	149,1	-
<i>Miasto Wałcz</i>	km	58,4	58,9	65,0	65,0	65,9	-
Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (Powiat walecki)	szt.	7003	7157	7233	7336	7473	7565
<i>Gmina i Miasto Mirosławiec</i>	szt.	599	711	716	723	734	741
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	szt.	948	921	930	932	938	967

Wyszczególnienie:	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Miasto i Gmina Człopa	szt.	937	932	943	951	964	974
Gmina Wałcz	szt.	2289	2341	2375	2415	2486	2525
Miasto Wałcz	szt.	2230	2252	2269	2315	2351	2358
Stopień zводociągowania (Powiat wałecki)	%	97,0	97,3	97,3	97,3	97,4	97,4
Gmina i Miasto Miroslawiec	%	92,2	94,8	94,9	94,9	94,9	95,0
Miasto i Gmina Tuczno	%	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9
Miasto i Gmina Człopa	%	98,2	98,2	98,2	98,2	98,2	98,2
Gmina Wałcz	%	93,0	93,1	93,2	93,3	93,5	93,6
Miasto Wałcz	%	99,2	99,2	99,2	99,3	99,3	99,3
Zużycie wody w gospodarstwach domowych (Powiat wałecki)	m³	24,4	26,4	25,9	27,0	27,9	27,3
Gmina i Miasto Miroslawiec	m ³	19,4	26,0	25,5	27,0	28,6	26,9
Miasto i Gmina Tuczno	m ³	22,2	22,1	21,4	23,6	23,4	25,2
Miasto i Gmina Człopa	m ³	25,7	27,5	26,3	27,8	27,7	28,6
Gmina Wałcz	m ³	23,4	27,6	26,5	25,8	30,5	28,1
Miasto Wałcz	m ³	26,1	26,6	26,6	28,1	27,3	27,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Łączna długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie powiatu wałeckiego wynosiła 235,6 km. Stopień skanalizowania Powiatu wałeckiego wynosi 76,6%. Najwyższy stopień skanalizowania odnotowano na terenie Miasta Wałcz – 97,2%, a najniższy na terenie Gminy Wałcz – 47,0 % łącznie z kanalizacją sanitarnej w 2022 r. korzystało 38 619 osób, najwięcej na terenie Miasta Wałcz – 23 124 osoby.

Tabela 10. Dane w zakresie gospodarki ściekowej dotyczące gmin wchodzących w skład Partnerstwa

Wyszczególnienie:	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (Powiat wałecki)	km	226,6	229,9	230,5	232,7	233,3	235,6
<i>Gmina i Miasto Mirosławiec</i>	km	12,5	14,8	14,8	14,8	14,8	17,0
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	km	37,7	38,3	38,3	38,3	38,3	38,3
<i>Miasto i Gmina Człopa</i>	km	24,9	24,9	24,9	24,9	24,9	24,9
<i>Gmina Wałcz</i>	km	78,3	78,3	78,9	78,9	78,9	78,9
<i>Miasto Wałcz</i>	km	73,	73,6	73,6	75,8	76,4	76,5
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (Powiat wałecki)	osoba	40 776	40 522	40 327	38 997	38 695	38 619
<i>Gmina i Miasto Mirosławiec</i>	osoba	3 947	3 947	3 905	3 903	3 844	3 999
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	osoba	3 163	3 061	3 032	2 879	2 850	2 816
<i>Miasto i Gmina Człopa</i>	osoba	3 190	3 159	3 120	3 004	2 996	2 968
<i>Gmina Wałcz</i>	osoba	5 687	5 727	5 812	5 653	5 688	5 712
<i>Miasto Wałcz</i>	osoba	24 789	24 628	24 458	23 558	23 317	23 124
Stopień skanalizowania (Powiat wałecki)	%	75,9	75,8	76,0	76,2	76,3	76,6
<i>Gmina i Miasto Mirosławiec</i>	%	71,8	72,1	72,3	72,2	72,0	75,0
<i>Miasto i Gmina Tuczno</i>	%	63,2	61,8	62,0	62,4	62,5	62,4
<i>Miasto i Gmina Człopa</i>	%	63,7	63,3	63,8	64,5	64,3	64,4
<i>Gmina Wałcz</i>	%	44,8	45,2	45,8	46,2	46,6	47,0
<i>Miasto Wałcz</i>	%	97,1	97,1	97,1	97,2	97,2	97,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2022 roku na terenie powiatu wałeckiego funkcjonowało 1 731 zbiorników bezodpływowych (najwięcej na terenie Gminy Wałcz – 797 szt., a najmniej na terenie Miasta Wałcz – 14 szt.) oraz 1052 przydomowe oczyszczalnie ścieków (najwięcej na terenie Gminy Wałcz – 911 szt., a najmniej na terenie Miasta Wałcz – 3 szt.).

3.4.6. Zasoby geologiczne

Pod pojęciem kopaliny rozumie się naturalnie nagromadzone surowce mineralne, skały oraz inne substancje (np. gazowe, ciekłe), których wydobycie może przynieść korzyści gospodarcze (Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze [t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 633 ze zm.]). Wśród nich wyróżnić można kopaliny główne oraz towarzyszące, których nie eksploatuje się samodzielnie, a jedynie równocześnie z kopalina główną. Kopaliny to nieodnawialne zasoby przyrody. Ich ochrona jest niezbędna nie tylko ze względów środowiskowych, ale również dla zabezpieczenia potrzeb gospodarczych i bytowych oraz dla zachowania zrównoważonego rozwoju, który polega na zapewnieniu dostępu do surowców mineralnych kolejnym pokoleniom.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54) definiuje ochronę złóż kopaliny, która polega na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz ich kompleksowym wykorzystaniu. Według zapisów ustawy eksploatację złoża powinno prowadzić się w przypadku gospodarczo uzasadnionym, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny. Wydobywający kopaliny jest zobowiązany m.in. do rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

W poniższej tabeli zamieszczono informację dotyczące zasobów złóż kopalnych znajdujących się na terenie powiatu waleckiego.

Tabela 11. Surowce mineralne na terenie Powiatu waleckiego

Lp.	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby		wydobycie
			geologiczne bilansowe	przemysłowe	
KREDA [tyś. m³]					
1.	Człopa	R	1338	-	-
2.	Hanki-Mirostawiec	Z	1178	-	-
3.	Wołowe Lasy	R	1178	-	-
PIASKI i ŻWIRY [tyś. t]					
1.	Bronikowo*	P	1391	-	-
2.	Człopa*	P	590	-	-
3.	Dobrzyca	R	4434	-	-
4.	Drzonowo Waleckie*	Z	1934	-	-
5.	Golin	Z	110	-	-
6.	Jadwiżyn	Z	315	-	-
7.	Kłębowiec	P	1736	-	-
8.	Łowicz Walecki	R	758	-	-
9.	Mielęcín*	T	1947	1797	-
10.	Mirostawiec*	Z	152	-	-
11.	Mirostawiec II	Z	180	-	-
12.	Mirostawiec MŁ	R	699	643	-

13.	Piecznik*	P	1750		
14.	Piecznik II*	R	1991	-	-
15.	Płociczno	P	5375	-	-
16.	Ponikiew	P	23367	-	-
17.	Ponikiew – KB*	R	719	-	-
18.	Różewo	E	99	-	4
19.	Rzeczyca*	T	15211	11765	-
20.	Strączno*	Z	67	-	-
21.	Tuczno*	E	442	316	-
22.	Wałcz	Z	36	-	-
23.	Wałcz	T	170	-	-
24.	Wałcz Drugi	R	398	398	-
25.	Wałcz-Romeł	R	226	-	-
26.	Wałcz-Romeł I	E	111	-	16
27.	Wiłankowo	E	188	-	18
28.	Wiłankowo II	E	349	-	16
29.	Wiłankowo III	R	1450	1400	-
30.	Wiłankowo IV	R	2202	1902	-
31.	Wiłankowo V	R	713	580	-
32.	Wiłankowo VI	R	2386	-	-
33.	Wołowe Lasy	P	1205	-	-
PIASKI KWARCOWE DO PRODUKCJI CEGŁY WAPIENNO-PIASKOWEJ [tys. t]					
1.	Wałcz	Z	138.08	-	-
TORFY					
1.	Człopa	R	551	-	-
2.	Golin	Z	38	-	-
3.	Hanki - Mirosławiec	Z	243	-	-
4.	Kołatnik	R	138	-	-
5.	Wołowe Lasy	R	147	-	-

Źródło: Program ochrony środowiska Powiatu Wałeckiego na lata 2019-2022 z perspektywą do 2027 roku

E – złoża eksploatowane

P – złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie (w kat. C2 + D, a w przypadku ropy i gazu – w kat. C)

R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A + B + C1, a w przypadku ropy i gazu – w kat. A + B)

Z – złoża, z którego wydobywanie zostało zaniechane

T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

3.4.7. Gleby

W **Gminie Mirosławiec** nie występują obszary korzystne rolniczo. Występują obszary odpowiednie, natomiast są one gorszej jakości. Rozmieszczone są wyspowo głównie w rejonie Jabłonowa, Piecnika, Próchnowa i Bronikowa. Użytkowane są przede wszystkim gleby brunatne i bielcowe o okresowo niekorzystnych warunkach powietrzno-wodnych, najliczniej grunty piaskowe gleb V i VI klasy bonitacyjnej, w licznych obniżeniach występują trwałe użytki zielone w postaci łąk i pastwisk, obejmując gleby hydrogeniczne o płytko zalegającym

zwierciadła wody gruntowej. Uzyskuje się z nich dotychczas średnie i słabe plony, gdyż wymagają dobrego nawożenia i uregulowania stosunków wodnych².

Pokrywa glebowa **Gminy Tuczo** nawiązuje ściśle do budowy geomorfologicznej tego obszaru. W części zachodniej gminy, w której dominuje zbudowany z materiału piaszczystego sandr, zdecydowanie przeważają stosunkowo mało żyzne gleby bielicoziemne. W części wschodniej-wysoczyznowej gminy skatą macierzystą gleb jest głównie ciężki materiał gliniasty. W efekcie we wschodniej części gminy dominują gleby brunatnoziemne o dużej wartości dla produkcji rolnej. Szczególnie urodzajne gleby występują w rejonie Marcinkowic, Jamienka i Zdbowa. Gleby bielicoziemne wykształcone na sandrze Drawy nie przedstawiają większej wartości dla celów rolnych i powinny być porośnięte przez roślinność leśną³.

W występujących w **Gminie Człopa** enklawach moreny dennej występują na powierzchni głównie piaski gliniaste, rzadziej gliny piaszczyste, na których powstały gleby brunatne, brunatne wyługowane, rzadziej bielice. Ich wskaźnik bonitacji i przydatność do produkcji rolnej ze względu na małą zawartość cząstek splotalnych jest niska i średnia, a na niewielkich powierzchniach dobra. Duża wodoprzepuszczalność skaty macierzystej jest przyczyną wymywania próchnicy z warstwy glebowej powodując stały proces degradacji gleb na ponad połowie gruntów będących w uprawie polowej. Na rozległych równinach sandrowych zbudowanych głównie z piasków luźnych drobnych i średnich proces glebotwórczy jest bardzo powolny. Stąd większość gleb jest bardzo płytka i jakościowo niska. Występują tam gleby leśne piaskowe, bielicowe i brunatne wyługowane, w ponad 90% tworzące siedliska leśne borowe. Skatą macierzystą dla w/w gleb są utwory lodowcowe i wodno-lodowcowe. Dna rynien polodowcowych i dolin rzecznych oraz obniżenia na wysoczyźnie morenowej i sandrowej wypełniają w części osady holoceniowe. Powstały tam gleby organiczne w warunkach nadmiernej wilgoci, głównie torfowe i mułowo-torfowe⁴.

Większą część obszaru **Miasta Walcz** zajmują gleby mineralne. Dominującym typem genetycznym są tu gleby płowe wytworzone z piasków nagliniastych i glin zwalowych. Rozprzestrzenione są one przede wszystkim w morenowej, południowo-zachodniej części miasta. Oprócz gleb płowych, wyspowo na obrzeżach we wschodniej części, pojawiają się gleby brunatne właściwe i gleby brunatne wyługowane. Są to gleby, które swoją genezę mają

---

² Program Ochrony Środowiska dla gminy Mirosławiec na lata 2019-2021 z perspektywą na lata 2022-2025

³ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

⁴ Prognoza oddziaływania na środowisko Projektu zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Człopa dla obszaru działki nr 133 w obrębie Drzowno, Gmina Człopa

także w utworach polodowcowych i wytworzone zostały z piasków nagliniastych i glin zwałowych.

W północnej części terytorium **Miasta Wałcz**, mającej odmienną genezę geologiczną, występują gleby rdzawe. Tworzą one duży powierzchniowo kompleks ciągnący się poza granice miasta, w kierunku północno-wschodnim. Gleby te wytworzone zostały z piasków słabogliniastych i gliniastych. Odznaczają się niższą zasobnością składników pokarmowych i przedstawiają słabą wartość rolniczą. Są one charakterystyczne dla obszarów sandrowych, zasiedlonych poprzez bory sosnowe.

Oprócz gleb mineralnych, niewielki procent badanego obszaru zajmują gleby organiczne. Do kategorii tej należą gleby torfowe, wytworzone z torfów niskich bądź mułowo-bagiennie. Zajmują one lokalne zagłębienia terenowe w różnych częściach miasta. Proces ich powstawania związany był ze stałym wysokim poziomem wód gruntowych. Zgodnie z danymi Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG), na terenie miasta Wałcz zdecydowanie największy udział na gruntach rolnych stanowią gleby lekkie – 64,3 %, natomiast najmniejszy gleby ciężkie – 0,1 %. Kategoria agronomiczna gleby wpływa na jej podatność na suszę - gleby bardzo lekkie (bardzo podatne), gleby lekkie (podatne), średnie (średnio podatne), ciężkie (mało podatne) ⁵.

Zróżnicowanie pokrywy glebowej w gminie wyrażone jest dużą liczbą wydzielonych jednostek typologicznych. Pod względem genetycznym dominują gleby strefowe wykształcone na utworach wodnolodowcowych i lodowcowych brunatnoziemne i bielicoziemne.

Pierwszą grupę reprezentują gleby wykształcone na utworach gliniastych o różnym stopniu spiaszczenia. Na płaskich powierzchniach wysoczyzny morenowej występują gleby brunatne właściwe w otoczeniu gleb brunatnych kwaśnych, którym w naturalnych warunkach odpowiadają siedliska lasów liściastych i mieszanych. Niemal w całości użytkowane są rolniczo.

W zależności od warunków lokalnych klasyfikowane są do kompleksu pszenego dobrego, pszenego wadliwego lub pszenno żytniego, do III i IV klasy bonitacyjnej. Ich największe powierzchnie występują w rejonie miejscowości Nakielno, między granicą miasta Wałcz a miejscowością Chwiram, między Gostomią a Różewem oraz na południe od miejscowości Rudki i Dębołęka.

Największą powierzchnię gruntów rolnych zajmują gleby płowe. Powstają one na stokach o dużym nachyleniu. Efektem oddziaływania wód gruntowych jest dwudzielność ich profilu przejawiająca się w uziarnieniu (spiaszczenie głównego poziomu) oraz płowej barwie. Najczęściej zaliczane są do kompleksu żytniego dobrego i bardzo dobrego, do IV klasy

---

⁵ Program ochrony środowiska na lata 2019-2022 dla Miasta Wałcz z perspektywą na lata 2023-2026

bonitacyjnej. Występują w zachodniej części gminy zarówno na północ, jak i na południe od Wątcza.

Wśród gleb bielcowych największe znaczenie mają gleby rdzawe. Ich skałą macierzystą są piaski luźne, słabogliniaste oraz żwiry. Największe zwarte obszary tych gleb występują na równinie sandrowej między doliną Dobrzycy i Rurzycy, na północ od miejscowości Kłosowo, Dębotęka, Rudki, na południowy zachód od miejscowości Kłębowiec aż do ciągu jezior Raduń i Bytyń Wielki oraz na zachód od Dzikowa. Gleby te tworzą również odizolowane powierzchnie na wysoczyźnie morenowej w obrębie ozów, kemów oraz w strefie moren czołowych, gdzie glina morenowa jest silnie spiaszczona. Większość z tych gleb porośnięta jest najczęściej monokulturą sosnową. Warunki lokalne różnicują przydatność rolniczą tych gleb. Najstarsze z nich zbudowane z piasków luźnych o głębokim zaleganiu wody gruntowej zaliczone są do kompleksu zbożowo - pastewnego mocnego i słabego, odpowiada im VI klasa bonitacji. Gleby wytworzone z piasków wzbogaconych w części spławialne o płytszym zwierciadle wody gruntowej zaliczone są do kompleksu żytniego najstarszego i słabego, do V klasy bonitacji.

Niewielkie powierzchnie w obrębie równiny sandrowej zajmują gleby bielcowe wykształcone na licznych piaskach kwarcowych. Są one związane z najuboższymi siedliskami borów. Obecnie są bardzo silnie przekształcone.

Czynniki lokalne warunkują rozmieszczenie gleb śródstrefowych. Na mało przepuszczalnym podłożu bezodpływowych obniżeniach, gdzie okresowo stagnuje woda, występują czarne ziemie. Większość z nich tworzy małe powierzchnie i ich melioracja jest nieopłacalna. Ze względu na zbyt duże uwilgotnienie zaliczane są do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego i słabego i traktowane są jako użytki zielone. Na terenach okresowo zalewanych oraz w strefie zarastania jezior kształtują się gleby torfowe i bagienne związane z siedliskami łągów i olsów. W rolnictwie wykorzystywane są jako użytki zielone. Większe powierzchnie tworzą na północ i południe od J. Łubianka i na wschód od J. Bytyń Wielki. Występują także wzdłuż dolin rzek: Dobrzycy, Świniarki, Piławki i Rurzycy. W wyniku obniżenia się poziomu wód gruntowych gleby torfowe zmieniają swoją strukturę. Powstają nowe, typologiczne jednostki określane jako gleby murszowate i murszaste. Ze względu na ich silne zakwaszenie, murszową strukturę nie mają większego znaczenia dla rolnictwa. Zaliczone są do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego i słabego lub użytków zielonych ⁶.

3.4.8. Gospodarowanie odpadami i zapobieganie ich powstawaniu

Odpady komunalne, zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1587 ze zm.) to odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem

---

⁶ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wątcz

pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Odpady komunalne wytwarzane są przede wszystkim przez gospodarstwa domowe oraz obiekty infrastruktury (handel, usługi i rzemiosło, targowiska, szkolnictwo itp.).

Zgodnie z ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2024 r. poz. 399) gmina odpowiedzialna jest za zorganizowanie odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych, a mieszkaniec/ właściciel nieruchomości (lub w jego imieniu administrator lub zarządca nieruchomości) wpłaca na konto gminy opłatę za gospodarowanie odpadami. Objęcie gminnym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi nieruchomości niezamieszkałych jest natomiast fakultatywne.

Zgodnie z Uchwałą Nr XVIII/321/16 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 27 grudnia 2016 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XVI/219/2012 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 29 czerwca 2012 r. w sprawie wykonania Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2023, województwo zachodniopomorskie zostało podzielone na dwa regiony gospodarki odpadami komunalnymi.

W skład regionu wschodniego wchodzi następujące gminy: Barwice, Będzino, Białogard (gmina miejska), Białogard (gmina wiejska), Biały Bór, Bierzwnik, Biesiekierz, Bobolice, Borne Sulinowo, Brojce, Czaplinek, **Człopa**, Darłowo (gmina miejska), Darłowo (gmina wiejska), Drawno, Dygowo, Gościno, Grzmiąca, Kalisz Pomorski, Karlino, Kołobrzeg (gmina miejska), Kołobrzeg (gmina wiejska), Koszalin, Łobez, Malechowo, Manowo, Mielno, **Mirosławiec**, Polanów, Połczyn-Zdrój, Postomino, Rąbino, Rymań, Sianów, Siemyśl, Stawno (gmina miejska), Stawno (gmina wiejska), Stawoborze, Szczecinek (gmina miejska), Szczecinek (gmina wiejska), Świdwin (gmina miejska), Świdwin (gmina wiejska), Świeszyno, **Tuczno**, Tychowo, Ustronie Morskie, **Wałcz (gmina miejska), Wałcz (gmina wiejska)**.

Na terenie regionu wschodniego w 2022 roku funkcjonowało pięć instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych o statusie instalacji regionalnej o łącznej maksymalnej mocy przerobowej części mechanicznej kształtującej się na poziomie 232 500 Mg/rok i części biologicznej na poziomie 140 000 Mg/rok.

Na terenie **Gminy Mirosławiec** w 2022 r. funkcjonowała instalacja posiadająca statusu RIPOK zarządzana przez: ATF Sp. z o.o., Sp. K. Chojnica 2, 78-650 Mirosławiec o mocy przerobowej dla:

- a) części mechanicznej na poziomie 65 000 Mg/rok,
- b) części biologicznej na poziomie 16 500 Mg/rok.

W regionie wschodnim w 2022 roku funkcjonowały trzy kompostownie odpadów zielonych o statusie instalacji regionalnej o łącznej maksymalnej mocy przerobowej na poziomie 34 600 Mg/rok. Jedna z nich, zlokalizowana w gminie Połczyn-Zdrój jest modernizowana, co wpłynie na zwiększenie jej mocy przerobowych o 900 Mg/rok.

Z terenu Gminy i Miasta Mirosławiec w roku 2022 odebrano następujące ilości odpadów komunalnych (łącznie 2025,33 Mg), zgodnie ze sprawozdaniami przedsiębiorców odbierających odpady komunalne z terenu Gminy Mirosławiec z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2022 r. składanym do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, zgodnie z art. 9q ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach:

- opakowania z papieru i tektury (kod 15 01 01) – 9,42 Mg,
- zmieszane odpady opakowaniowe (kod 15 01 06) – 115,96 Mg,
- opakowania ze szkła (kod 15 01 07) – 143,98 Mg,
- odpady ulegające biodegradacji (kod 20 02 01) – 172,26 Mg,
- **niesegregowane odpady komunalne (kod 20 03 01) – 1456,11 Mg,**
- odpady wielkogabarytowe (kod 20 03 07) – 127,60 Mg.

Zmieszane odpady komunalne (20 03 01) pochodzące z terenu Gminy Mirosławiec w 2022 roku kierowane były do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów określonych dla regionu wschodniego tj. do:

- instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych w Wardyniu Górnym 35, 78-320 Połczyn Zdrój,
- instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych w miejscowości Chojnica 2, 78-650 Mirosławiec.

Selektywnie zebrane odpady komunalne z terenu Gminy Mirosławiec w 2022 roku przekazywano bezpośrednio lub za pośrednictwem innego zbierającego odpady do instalacji odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, o której mowa w art.17 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.

Biorąc pod uwagę oczekiwania mieszkańców gminy oraz regulacje ustawowe 1 lipca 2016 roku utworzono na terenie Gminy Mirosławiec Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, co z całą pewnością przyczyniło się do usprawnienia działania systemu odbioru odpadów. Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, przyczynił się do ułatwienia mieszkańcom gminy możliwości oddawania odpadów selektywnych takich jak: plastik, szkło, papier, metal, odpady rozbiórkowe i poremontowe, gruz, odpady wielogabarytowe, zużyte opony, popiół. Możliwość oddawania odpadów do PSZOK poza terminami odbioru odpadów

określonymi w harmonogramie pozwoliła mieszkańcom na bieżąco pozbywać się konkretnych frakcji odpadów bez potrzeby magazynowania i przetrzymywania na swojej posesji do terminu mobilnej zbiórki tych odpadów. Dowóz odpadów do PSZOK mieszkańców organizuje we własnym zakresie.

Obsługą Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów w Mirosławcu w 2022 roku zajmowała się firma: Ekomirtech Sp. Jawna ul. 10 lutego 14, 78-650 Mirosławiec. W PSZOK przyjmowane są odpady komunalne tylko od mieszkańców nieruchomości zamieszkałych, zgodnie z obowiązującym regulaminem dostępnym w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych przy ul. Parkowej 22 w Mirosławcu oraz na stronie internetowej www.bip.miroslawiec.pl.

Odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na terenie Gminy i Miasta Mirosławiec realizowała firma Werbena Piotr Grzelak ul. Żeromskiego 11, 78-630 Człopa. Od 1 września 2020 r. Gmina i Miasto Mirosławiec jest udziałowcem w spółce Międzygminne Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Wardyniu Górnym. Nieruchomości niezamieszkałe w Gminie Mirosławiec nie zostały objęte nowym systemem gospodarki odpadami i w ich przypadku odpady odbierane są na dotychczasowych zasadach.

Zgodnie ze sprawozdaniem Burmistrza Tuczna z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2022 r. składanym do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego oraz Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Środowiska w terminie do dnia 31 marca z terenu **Gminy i Miasta Tuczno** odebrano następujące ilości odpadów”:

- opakowania z papieru i tektury (kod 15 01 01) – 23,1 Mg,
- opakowania z tworzyw sztucznych (kod 15 01 02) – 106,37 Mg,
- zmieszane odpady opakowaniowe (kod 15 01 06) – 36,30 Mg,
- opakowania ze szkła (kod 15 01 07) – 95,99 Mg,
- zużyte opony (kod 16 01 03) – 11,34 Mg,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne (kod 20 01 36) – 9,956 Mg,
- leki inne niż wymienione w 20 01 31 (kod 20 01 32) – 0,024 Mg,
- odpady ulegające biodegradacji (kod 20 02 01) – 104,14 Mg,
- szkło (kod 20 01 02) – 1,08 Mg,
- **niesegregowane(zmieszane) odpady komunalne (kod 20 03 01) – 711,94 Mg**
- zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych (kod 17 01 07) – 26,98 Mg,
- odzież (kod 20 01 10) – 0,20 Mg,
- odpady wielkogabarytowe (kod 20 03 07) – 92,87 Mg.

W 2022 r. łączna masa zebranych z terenu gminy odpadów wyniosła 1220,290 Mg. Ilość odpadów komunalnych wytworzonych przez mieszkańców w 2022 r. zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego. Obecnie wskaźnik wytworzenia odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca Gminy Tuczo jest niższy niż przyjęty w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami wskaźnik wytworzenia odpadów przez mieszkańca województwa zachodniopomorskiego. W 2022r. stwierdzono zmniejszenie ilości odpadów odebranych od właścicieli nieruchomości.

W 2022 roku z łącznej masy odebranych odpadów komunalnych (tj.1220,2900 Mg) recyklingowi poddano i przygotowano do ponownego użycia frakcje: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w ilości 747,3867Mg. Po dokonaniu obliczeń, poziom recyklingu wskazanych frakcji odpadów wyniósł 61,25 %.

Odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych na terenie **Gminy Człopa** w 2022 roku zajmowała się firma ATF Sp. z o.o. Sp.k. Bezpłatny dla mieszkańców Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych prowadziła firma WERBENA. PSZOK czynny był w każdą sobotę w godz. 7.00-15.00 przy ul. Kolejowej 24 w Człopie. Odpady odbierano po okazaniu ostatniego dowodu wniesienia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi wraz z dokumentem tożsamości.

W 2022 r. bezpośrednio z nieruchomości zamieszkałych (tzw. odbiór u źródła) z terenu Gminy Człopa łącznie odebrano 1 497,572 Mg odpadów komunalnych, z czego 404,132 tony stanowiły odpady zgromadzone w sposób selektywny, a 1 093,440 ton odpady zmieszane. PSZOK przyjął 29,5690 Mg odpadów. **Łącznie zatem mieszkańcy Miasta i Gminy Człopa wytworzyli 1 527, 141 Mg odpadów.**

Poniżej przedstawiono ilość zebranych w 2022 roku odpadów z podziałem na poszczególne frakcje:

- opakowania z papieru i tektury (kod 15 01 01) – 66,2000 Mg,
- opakowania z tworzyw sztucznych (kod 15 01 02) – 89,8900 Mg,
- zmieszane odpady opakowaniowe (kod 15 01 06) – 18,9000 Mg,
- opakowania ze szkła (kod 15 01 07) – 77,7700 Mg,
- zużyte opony (kod 16 01 03) – 10,6500 Mg,
- zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu (kod 17 09 04) – 6,4200 Mg,
- odzież (kod 20 01 10) – 0,2200 Mg,
- urządzenia zawierające freony (kod 20 01 23) – 1,1000 Mg,
- leki (20 01 32) – 0,0120 Mg,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne składniki (kod 20 01 35) – 0,3000 Mg,

- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne (kod 20 01 36) – 12,967 Mg,
- odpady ulegające biodegradacji (kod 20 02 01) – 75,2800 Mg,
- **niesegregowane odpady komunalne (20 03 01) – 1 093,4400 Mg,**
- odpady wielkogabarytowe (kod 20 03 07) – 73,9920 Mg.

W 2022 r. tylko 28 % wytworzonych przez mieszkańców odpadów zebranych zostało w sposób selektywny (o 4% mniej niż w roku 2021). Natomiast aż 72 % wyprodukowanych odpadów to odpady zmieszane.

W zakresie odpadów wytworzonych selektywnie mieszkańcy Miasta i Gminy Człopa w stosunku do roku poprzedniego zwiększyli produkcję jedynie opakowań z papieru i tektury (o ok. 30 Mg) oraz opakowań z tworzyw sztucznych (o ok. 16 Mg). Na podobnym poziomie wagowym oddano do zagospodarowania zmieszane odpady opakowaniowe i zużyte opony. Zmniejszyła się natomiast produkcja opakowań ze szkła (o ok. 22 Mg mniej), odpadów z budowy (o ok. 7 Mg), zużytych urządzeń elektronicznych i elektrycznych (o ok. 28 Mg), odpadów biodegradowalnych (o ok. 13 Mg) czy gabarytów (o ok. 9 Mg).

Odpady komunalne z terenu **Gminy Wałcz**, przetwarzane zostały w instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych w ilości 2924,3800 Mg w procesie R12. **Łącznie w 2022 r. na terenie Gminy Wałcz zebrano 2 924,38 Mg odpadów komunalnych (zarówno bezpośrednio z posesji jak i za pośrednictwem PSZOK).** Poniżej przedstawiono informacje dotyczące ilości odpadów odebranych z posesji z podziałem na poszczególne frakcje:

- **niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne (kod 20 03 01) – 1969,3800 Mg,**
- odpady ulegające biodegradacji (kod 20 02 01) – 69,4200 Mg,
- opakowania ze szkła (15 01 07) – 315,1400 Mg,
- zmieszane odpady opakowaniowe (kod 15 01 06) – 2,1800 Mg,
- opakowania z tworzyw sztucznych (kod 15 01 02) – 514,8200 Mg,
- opakowania z papieru i tektury (kod 15 01 01) – 53,4400 Mg.

W roku 2022 osiągnięty poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych w Gminie Wałcz wyniósł 21,59 %.

W 2022 roku z terenu Miasta Wałcz odebrano łącznie 7131,80 Mg odpadów komunalnych. Poniżej przedstawiono informacje dotyczące ilości odpadów odebranych z posesji z podziałem na poszczególne frakcje:

- opakowania z papieru i tektury (kod 15 01 01) – 411,06 Mg,
- opakowania z tworzyw sztucznych i metali (kod 15 01 02) – 520,92 Mg,

- opakowania ze szkła (15 01 07) – 428,76 Mg,
- odpady ulegające biodegradacji (kod 20 02 01) – 1300,48 Mg,
- **niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne (kod 20 03 01) – 4292,40 Mg,**
- odpady wielkogabarytowe (kod 20 03 07) – 158,94 Mg,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne (kod 20 01 36) – 12,90 Mg,
- zużyte opony (kod 16 01 03) – 6,34 Mg.

Odpady zawierające azbest, jako odpady niebezpieczne, wymagają szczególnego sposobu postępowania i dlatego powinny być objęte programem likwidacji azbestu i odpadów zawierających azbest. Jeśli włókna azbestu nie są uwalniane do powietrza minerał ten nie stanowi zagrożenia zdrowotnego dla ludzi. W czasie obróbki mechanicznej (np. kruszenie, cięcie itp.) następuje uwalnianie się włókien azbestowych do powietrza i zachodzi niebezpieczeństwo ich wchłaniania, dlatego też proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być przeprowadzony ze szczególnym zachowaniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy. Azbest wprowadzony do środowiska utrzymuje się w nim bardzo długo dzięki swoim właściwościom. Podstawowymi źródłami przedostawania się azbestu do środowiska w wyniku działalności człowieka jest transport, a także usuwanie oraz przeróbka odpadów przemysłowych. Obowiązek inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest ciąży na właścicielu nieruchomości.

Narzędziem do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz monitorowania realizacji zadań wynikających z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” jest prowadzona przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii Baza Azbestowa.

Baza Wyrobów Azbestowych pozwoliła zweryfikować ilość azbestu na terenie Powiatu wałeckiego. Do kwietnia 2024 roku unieszkodliwiono 1 469 278 kg azbestu, natomiast do unieszkodliwienia zostało jeszcze 4 653 372 kg.

3.4.9. Zasoby przyrodnicze

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) reguluje kwestie związane z ochroną przyrody, która według ustawowej definicji polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, m.in. roślin, zwierząt, siedlisk ich bytowania, krajobrazu, tworów przyrody nieożywionej, czy zieleni miejskiej i wiejskiej. Celem ochrony przyrody jest m.in. zachowanie bioróżnorodności, utrzymanie właściwego stanu siedlisk i ekosystemów, ochrona walorów krajobrazowych, czy kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zgodnie z regionalizacją geobotaniczną kraju J. M. Matuszkiewicza (2008) analizowany teren znajduje się w okręgu Pojezierza Wałeckiego, w Podokręgu Tucznowskim.

Na obszarze **Gminy Mirosławiec** znajdują się zbiorowiska roślinne o różnym stopniu zachowania cech naturalnych charakterystycznych dla poszczególnych ekosystemów, na ogół przekształcone w wyniku działalności człowieka oraz zbiorowiska będące świadectwem planowanego kształtowania i wzbogacania krajobrazu, a także zbiorowiska będące efektem spontanicznej sukcesji na terenach ugorowanych i odłogowanych. Zbiorowiska te różnią się genezą powstania, bogactwem fitocenz, powiązaniem z biotopem, odmiennością krajobrazu oraz walorami użytkowymi i ekologicznymi. Obecny skład gatunkowy drzewostanów w znacznym stopniu odbiega od ukształtowanych przed wiekami składów naturalnych zbiorowisk leśnych. Antropopresja spowodowała zmianę zarówno składu gatunkowego drzewostanów, jak i zmianę poszczególnych fitocenz leśnych. Niektóre zbiorowiska lasów liściastych zanikły zupełnie lub występują wyspowo i fragmentarycznie na niewielkich powierzchniach. Zwiększeniu uległ natomiast powierzchniowy udział porolnych zbiorowisk borowych.

Najbliżej położone Gminy Mirosławiec (w odległości ok. 7 km) lasy o charakterze naturalnym zachowały się głównie w rezerwacie przyrody „Wielki Bytyń”.

W okolicy Hanek znajduje się zbiorniki dystroficzny (z charakterystyczną brunatną barwą wody i prawie zupełnym brakiem roślinności). Zbiorniki takie występują głównie w obrębie torfowisk, tworząc charakterystyczne oczka. Są one miejscem występowania zbiorowisk i gatunków cennych – m.in. pła mszarne ze związku *Rhynospirion albae* lub *Caricion lasiocarpae*.

W dolinach rzecznych występują podmokłości i duże kompleksy łąk, w związku z czym torfowiska stanowią najbardziej wartościową grupę zbiorowisk roślin nieleśnych. Zbiorowiska rzęs należą do często spotykanych, występują zarówno na płytkich wodach rowów melioracyjnych, jak i niewielkich, głównie śródpolnych oczkach wodnych, w pobliżu miejscowości: Setnica, Bronikowo, Próchnowo, stawach bobrowych w okolicach Jadwiżyn. Zespół okrzężnicy bagiennej *Hottonia palustris* stwierdzony został w większości oczek wodnych w obrębie torfowisk, rowach melioracyjnych koło Setnicy, olsach nad brzegiem jez. Hanki, w śródpolnych oczkach wodnych na południe od Próchnowa. W strefie przybrzeżnej i nabrzeżnej zbiorników wodnych i cieków występują zbiorowiska często o agregacyjnym charakterze tzw. szuwarów właściwych. Występują na obszarze gminy dość często, głównie w związku z licznymi potencjalnymi siedliskami, na ogół jednak nie zajmują znaczących powierzchni. Grupa fitocenz mszarnych tzw. torfowisk wysokich występuje w kilku miejscach na południe od Setnicy – zdegradowane zespoły *Eriophorum vaginatum*-*Sphagnum fallax*, oraz wśród lasów - najczęściej na niewielkich powierzchniach, głównie na północ od Hanek. Część z nich była w przeszłości poddana zabiegom osuszania (niektóre rowy są czynne do dzisiaj), co znacznie

zachwiało ich stanem prowadząc do wkraczania zbiorowisk zastępczych i czasami likwidacji warstwy torfu (np. w oddz. 305 i 306 I-ctwo Hanki). Zbiorowiska te są jednak cennymi, występuje na nich swoista roślinność w tym rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, r. długolistna *Drosera anglica*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*, modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*. Łąki są jednym z ważniejszych elementów krajobrazu rolniczego całej gminy Mirosławiec. Również na obszarze opracowania są ważnym elementem krajobrazu. Zajmują one głównie obniżenia terenu – obszary torfowisk niskich, aktualnie silnie zmeliorowanych, często o znacznym stopniu degradacji. Na ogół większość z nich jeszcze niedawno podlegała silnemu użytkowaniu kośno-pastwiskowemu, do czego przystosowano je poprzez całkowitz głębokie orki i wysiew szlachetnych gatunków traw; część łąk aktualnie porzuconych podlega wtórnej sukcesji, przeważnie w kierunku zbiorowisk ziółoroślowych i leśnych. Zbiorowiska pierwotnych i wtórnych łąk i muraw występują w kompleksie torfowisk doliny Korytnicy koło Piecnika, Hanek i Bronikowa. Zbiorowiska roślinności synantropijnej są pospolite – ich występowanie jest związane z wszelkimi przejawami osadnictwa i gospodarczego korzystania ze środowiska. Zbiorowiska te ze względu na swój antropogeniczny charakter podlegają ciągłym przekształceniom, które generuje człowiek, poprzez dalsze użytkowanie terenu lub jego zaniechanie. Obszary rolne na terenie planowanej inwestycji nie przedstawiają wartości pod względem szaty roślinnej, gdyż roślinność tworzona przez gatunki roślin uprawnych i synantropijne porastające miedze. Wzbogaceniem przedmiotowego krajobrazu są śródpolne zadrzewienia, które dokładają wartości zarówno w sensie ekologicznym, jak i estetycznym. Zgodnie z informacjami zawartymi w „Waloryzacji przyrodniczej gminy Mirosławiec” w rejonie miejscowości Hanki gatunkami roślin objętymi ochroną częściową jest bluszcz pospolity, natomiast w rejonie miejscowości Jadwiżyn i Setnica – storczyk plamisty i listera jajowata, objęte ochroną ścisłą. Nie stwierdzono ich jednak podczas inwentaryzacji przyrodniczej na analizowanym terenie.

Poza wyżej wymienionymi stanowiskami roślin chronionych, na zdecydowanej większości terenu bioróżnorodność florystyczna ekosystemu jest niewielka, roślinność w większości nie jest wartościowa z przyrodniczego punktu widzenia, a jej funkcja polega głównie na tworzeniu powierzchni biologicznie czynnej. Mając jednak na uwadze występowanie na nim i w jego sąsiedztwie gatunków roślin objętych ochroną, wprowadzenie na rozpatrywany obszar siłowni wiatrowych i dróg dojazdowych do nich musi być poprzedzone wykonaniem szczegółowej inwentaryzacji florystycznej, dzięki której zabezpieczone zostaną wskazane stanowiska występowania roślin chronionych.

W strukturze zasiewów dominują zboża, w dalszej kolejności rośliny okopowe i warzywa. Taki stan rzeczy jest wynikiem przydatności gleb, warunków klimatycznych oraz opłacalności produkcji.

Dla wymienionych wyżej stanowisk roślin chronionych (bluszcz pospolity, storczyk plamisty i litera jajowata) w ww. Waloryzacja wyznaczono obszary i obiekty cenne – florystyczne i ptaków. Obszary i obiekty cenne obejmują rozproszone układy biocenotyczne ze stanowiskami chronionych i zagrożonych roślin, zbiorowiska roślin, miejsca bytowania i rozrodu rozmaitych gatunków fauny, aleje i szpalery nie zgłoszone do ochrony pomnikowej i inne. Większość z nich stanowi wyodrębnione w krajobrazie rolniczym enklawy roślinności podmokłych łąk, zarastających oczek, które są miejscem bytowania i rozrodu chronionych gatunków zwierząt. Obiekty te są ważne dla zachowania różnorodności biologicznej flory i fauny tej części gminy. Bytujące tu zwierzęta i rosnące rośliny należą do taksonów objętych ochroną gatunkową i z tego powodu należy chronić je przed degradacją. Oprócz stanowisk flory, „Waloryzacja przyrodnicza gminy Mirosławiec” wskazuje także na stanowiska chronionych zwierząt, które na podstawie obowiązujących przepisów można uznać za miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków chronionych i wyznaczyć ich granice. W rejonie miejscowości Hanki występuje stanowisko trzmiela leśnego, grzebiuszki ziemnej, płomykówki, derkacza, skowronka polnego, natomiast w rejonie wsi Jadwiżyn i Setnica stanowisko trzmiela paskowanego, derkacza, dzierzby, gąsiora i ortolana.

Na podstawie opracowania pt. „Screening ornitologiczny i chiropterologiczny. Planowana farma wiatrowa Hanki gm. Mirosławiec woj. zachodniopomorskie” (czerwiec, 2014) oraz „Waloryzacji przyrodniczej gminy Mirosławiec” stwierdza się, że fauna analizowanego terenu na większości jego obszaru jest relatywnie uboga.

Typowo rolniczy charakter opisywanego terenu determinuje występowanie tu głównie fauny związanej z agrocenozami lub z gatunkami zwierząt o dużej tolerancji na wahania natężenia czynników środowiskowych.

Na terenie inwestycyjnym oprócz ptaków i nietoperzy stwierdzono również inne zwierzęta – zając *Lepus europaeus* (gatunek łowny) i sarnę *Capreolus capreolus* (gatunek łowny).

Pola uprawne nie przedstawiają z punktu widzenia ochrony przyrody większej wartości. Lęgną się tu tylko pospolite gatunki wszędobylskie (ubikwistyczne), nie wymagające szczególnych warunków rozrodu. Na polach uprawnych dominują gatunki będące szkodnikami roślin uprawnych oraz ich drapieżniki. Liczna jest tu zwłaszcza fauna owadów odżywiających się pyłkiem i nektarem kwiatów, przy czym dominuje rodzina pszczołowatych. Owady te gnieźdzą się poza obszarem pól uprawnych, wykorzystując do tego celu miedze, skraje lasów i terenów zadrzewionych. Ponadto tereny pól uprawnych są także penetrowane przez drapieżne chrząszcze z rodziny Carabidae – Śródpolne miedze są miejscem rozrodu trzmieli i osowatych oraz wielu innych bezkręgowców. Z kolei śródpolne oczka wodne zasiedlają ważki, jętki, chruściki, wioślakowate i pływakowate. Wśród bezkręgowców spotykane są tu niektóre gatunki biegaczy, trzmieli i ślimak winniczek.

Na tym obszarze jedynymi cennymi z punktu widzenia ochrony przyrody są oczka wodne, które są miejscem rozrodu i występowania kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej. Są to gatunki z II załącznika dyrektywy siedliskowej. Nie stwierdzono ich jednak podczas wizyty w terenie. Gatunkiem, który stwierdzono na obszarze podczas wizji, były żaby zielone *Rana esculenta complex* (ochrona ścisła).

Według informacji zawartych w „Waloryzacji przyrodniczej gminy Mirosławiec” (2004) w Hankach występuje grzebiuszka ziemna. Ponadto spotkać tu można także ropuchę szarą, żabę jeziorko wata, żabę trawną, żabę śmieszkę, żabę moczarową i żabę wodną. Mimo że są to gatunki pospolite, to wszystkie gatunki płazów w Polsce objęte są ochroną gatunkową.

Pospolicie występującym na terenie całej gminy gatunkiem gadów jest jaszczurka zwinka – można ją spotkać na nasłonecznionych zboczach dolin, leśnych polanach, trawiastych zrębach, na skraju dróg, wrzosowiskach i miejscach ruderalnych. Gady również objęte są ochroną gatunkową.

Administracyjnie lasy Gminy Tuczno wchodzą głównie w skład Nadleśnictwa Tuczno. Niewielkie fragmenty gminy wchodzą również w skład następujących nadleśnictw: Mirosławiec, Kalisz Pomorski, Człopa.

Nadleśnictwo Tuczno charakteryzuje się niewielkim rozproszeniem tworzących je kompleksów leśnych. Drzewostany tworzy głównie sosna, mniejszy udział mają: brzoza, buk, dąb, olsza, oraz modrzew i świerk.

Tereny administrowane przez Nadleśnictwo Tuczno są niezwykle pod względem przyrodniczym i krajobrazowym. Występują na nim liczne osobliwości przyrodnicze, ostoje rzadkich i ginących gatunków np. tracza nurogęsi, bielika, orła krzykliwego, zimorodka i żółwia błotnego. Spotkać tu można również żubry.

Niezwykle bogata jest także flora. Stwierdzono tu występowanie między innymi: storczyków – krwistego, szerokolistnego i plamistego, kruszczyka błotnego, listeri jajowatej oraz podkolana białego.

Na terenie **miasta Wałcz** stwierdzono występowanie 35 gatunków roślin prawnie chronionych, z czego 17 podlega ochronie całkowitej, natomiast 18 ochronie częściowej. Gatunki te rozprzestrzenione są w różnych częściach miasta w siedliskach naturalnych lub antropogenicznych, ulegających daleko zaawansowanemu procesowi naturalizacji na 111 stanowiskach. Do największych osobliwości zaliczyć należy m. in.: wawrzyńka wilczełyko, lilię złotogłów, widłaka jałowcowatego, widłaka goździstego. Wawrzynek wilczełyko występuje w naturalnych siedliskach leśnych w strefie nadbrzeżnej po północnej stronie jeziora Raduń oraz w olsie nadrzecznej rzeki Piławka. Tu znajduje szczególnie dobre warunki do życia, obficie

kwitnąc i owocując. Wśród roślin ekosystemów mszarnych na szczególną uwagę zasługują występowanie bagna zwyczajnego, widłaka jałowcowatego i bobrka trójlistkowego. Populacje tych gatunków nie są jednak obfite, co znajduje swoje uwarunkowanie w oddziaływaniu człowieka na ekosystem będący miejscem ich występowania. Paprotniki objęte ochroną ścisłą reprezentowane są przez dwa gatunki widłaków: widłaka goździstego (1 stanowisko o stosunkowo dużej powierzchni) i widłaka jałowcowatego (1 stanowisko). Gatunkami chronionymi charakterystycznymi dla ekosystemów jeziornych są: grzybień biały – występujący w ekosystemach jeziora Chmiel Mały i w torfowiskowej dolinie, z otwartymi powierzchniami wody, biegnącej wzdłuż południowej granicy miasta Wałcz. Grąźel żółty występuje w ekosystemach jeziornych o podwyższonej trofii i ma na terenie miasta 6 stanowisk.

Stanowiskiem o charakterze antropogenicznym jest miejsce występowania lillii złotogłów. Jest to niezmiernie bogata populacja, występująca na terenie nieczynnego cmentarza protestanckiego. Wykazuje obecnie wysoki stopień naturalności. Przejawem tego jest obfite kwitnienie i owocowanie poszczególnych osobników i powiększanie powierzchni zajętej przez gatunek. Pozostałe gatunki roślin objęte ochroną ścisłą występujące na terenie miasta to: bluszcz pospolity i arcydzięgiel nadbrzeżny. Na stanowiskach pochodzenia antropogenicznego rosną ponadto: orlik pospolity, śnieżyczka przebiśnieg, rokitnik zwyczajny, śniedek baldaszkowaty, cebulica dwulistna, jarząb brekinia, barwinek pospolity.

Do roślin objętych ochroną częściową, mających swoje stanowiska na terenie miasta należą mszaki: rokieta, płonnik pospolity, fałdownik nastroszony, brodawkowiec i torfowce oraz rośliny naczyniowe: konwalia majowa, kruszyna pospolita, marzanka wonna, kocanki piaskowe, porzeczka czarna, przylaszcza pospolita, kalina koralowa, pierwiosnka lekarska i cis pospolity. Wśród chronionych gatunków grzybów odnaleziono stanowiska rzadko pojawiającego się w mikoflorze Polski szmaciaka gałęzistego. Na terenie miasta Wałcz wykazano na obszarze miasta 15 gatunków bezkręgowców prawnie chronionych. Gatunki te zaliczane są do pospolicie występujących na obszarze Pomorza Zachodniego i w Polsce. Na szczególną uwagę zasługują:

- tygrzyk paskowany – znaleziony na 6 stanowiskach: Wałcz – Chrząstkowo (podmokła łąka), przy ogrodach działkowych (przed rowem melioracyjnym), łąka między Wałczem a Wałcz – Chrząstkowo, obszar podmokłych łąk (wzdłuż odstożników oczyszczalni ścieków), podmokłe łąki 0,5 km na wschód od Morzyc,
- biegacz skórzasty – znaleziony na 1 stanowisku: kompleks leśny (na północ od Wałcz – Chrząstkowo),
- biegacz złocisty – znaleziony na 3 stanowiskach: pola na południowy zachód od proponowanego użytku ekologicznego UE-4, północny wschód od Wałcz – Chrząstkowo, północny wschód od miasta Wałcz,

- biegacz wręgaty – znaleziony na 1 stanowisku: obszar podmokłych łąk wzdłuż odstożników oczyszczalni ścieków,
- biegacz granulowany – znaleziony na 1 stanowisku: pola na północ od Wałcz – Chrząstkowo,
- biegacz gajowy – znaleziony na 1 stanowisku: las na północ od Wałcz – Chrząstkowo,
- biegacz fioletowy – znaleziony na 1 stanowisku: kompleks leśny na północ od Wałcz – Chrząstkowo,
- biegacz ogrodowy – znaleziony na 1 stanowisku: kompleks leśny na północ od Wałcz – Chrząstkowo,
- trzmiel ziemny – znaleziony na 1 stanowisku: uprawy rolne w północnej części miasta;
- trzmiel leśny – znaleziony na 1 stanowisku: kompleks leśny na północ od Wałcz – Chrząstkowo,
- trzmiel kamiennik – znaleziony na 1 stanowisku: obszar podmokłych łąk wzdłuż odstożników oczyszczalni ścieków,
- skójką zaostrowaną – znaleziona na 1 stanowisku: teren proponowanego użytku ekologicznego UE-4,
- *Pisidium subtruncatum* (małż) – znaleziona na 1 stanowisku: jezioro Chmiel Duży,
- *Pisidium casretanum* (małż) – znaleziona na 1 stanowisku: jezioro Chmiel Duży.

Podczas inwentaryzacji przyrodniczej przeprowadzonej na terenie miasta Wałcz wykazano występowanie 15 gatunków objętych ochroną gatunkową, 1 gatunek z Polskiej Czerwonej listy Zwierząt, 13 gatunków z Czerwonej listy Meklemburgii i Brandenburgii oraz 1 gatunek z Dyrektywy Siedliskowej.

Zgodnie z informacjami zawartymi w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Wałeckiego na lata: 2019 – 2022 z perspektywą do 2027 roku, na terenie Powiatu wałeckiego odnotowano występowanie następujących gatunków chronionych:

Rośliny naczyniowe: dzięgiel (arcydzięgiel) litwor, orlik pospolity, kopytnik pospolity, kopytnik pospolity, próchniczek błotny, biczycy trójwębna, mokradłoszka zaostrowana, dzwonek syberyjski, turzyca piaskowa, turzyca strunowa, turzyca bagienna, centuria zwyczajna, pomocnik baldaszkowy, kłoc wiechowata, drabik drzewkowaty, zimowit jesienny, konwalia majowa, storczyk fuchsa, kukotka krwista, storczyk plamisty, storczyk szerokolistny, storczyk zaniedbany, wawrzynek wilczełyko, goździk piaskowy, widłoząb kędzierzawy, widłoząb miotłowy, widłoząb Bergera, widlicz spłaszczony, rosiczka długolistna, rosiczka pośrednia, rosiczka okrągłolistna, mieszaniec rosiczki okrągłolistnej i rosiczki długolistnej, kruszczyk rdzawoczerwony, kruszczyk błotny, kruszyna pospolita, śnieżyczka przebiśnieg, przytulia wonna, łyszczec wiechowaty, bluszcz pospolity, kocanki piaskowe, przylaszczka pospolita, rokitnik

zwyczajny, gajnik ślnięcy, bagno zwyczajne, bielotka siwa, lilia bulwkowata, zimoziół północny, lipiennik loesela, listera jajowata, wiciokrzew pomorski, elisma wodna, widłak jałowcowaty, widłak goździsty, bobrek trójlistkowy, rukiew wodna, gnieźnik leśny, grąźel żółty, grąźel drobny, grzybienie białe, grzybienie północne, wilżyna ciernista, nasięźrzał pospolity, storczyk kukawka, śniedek buchego, śniadek baldaszkowaty, zerwa kulista, sosna limba, sosna kosa, podkolan biały, paprotka zwyczajna, płonnik pospolity, pierwiosnek, brodawkowiec czysty, rzęsiak pospolity, piórosz pierzasty, sasanka łąkowa, fałdownik nastroszony, porzecza czarna, róża francuska, bagnica torfowa, cebulica dwulistna, jarząb szwedzki, jarząb brekinia, torfowiec odgięty, Sphagnum auriculatum, torfowiec bałtycki, Sphagnum contortum, torfowiec spiczastolistny, torfowiec kończasty, torfowiec frędzlowaty, torfowiec brunatny, Sphagnum inundatum, torfowiec magellański, Sphagnum nemoreum, torfowiec tępolistny, torfowiec błotny, torfowiec wklęsłolistny, Sphagnum plumulosum, Sphagnum riparium, torfowiec czerwonawy, Sphagnum rufescens, torfowiec, torfowiec nastroszony, torfowiec pierzasty, Sphagnum tenelleum, torfowiec obły, Sphagnum warnstorffianumcis pospolity, pływacz pośredni, pływacz zachodni, pływacz drobny, pływacz zwyczajny, kalina koralowa, barwinek pospolity.

Grzyby: Płucnica kędzierzawa, płucnica islandzka, chrobotka leśna, chrobotek reniferowy, mąkla tarniowa, przysrumycznik pustułkowy, mądziak psi, tarczownica skalna, szarzynka skórzasta, pawężnica węgierska, siedzuń sosnowy.

Ważki: zalotka białoczerna, zalotka spłaszczona, zalotka większa, straszka północna,

Chrzęszcze: tęcznik mniejszy, tęcznik liszkarz, biegacz polny, biegacz złoty, biegacz zielonozłoty, biegacz wręgaty, biegacz krepny, biegacz skórzasty, biegacz fioletowy, biegacz granulowany, biegacz ogrodowy, biegacz pomarszczony, biegacz menetresiego, biegacz gajowy, ciótek, borodziej próchnik.

Motyle: szlaczkoń torfowiec, barczatka kataks, przeplatka aurynia, przeplatka maturalna, paż żeglarz, czerwoczyk fioletek, modraszek alkon, modraszek arion.

Błonkoskrzydłe: trzmiel wielkooki, trzmiel ogrodowy, trzmiel zmienny, trzmiel kamiennik, trzmiel gajowy, trzmiel rudy, trzmiel leśny, trzmiel paskowany, trzmiel rudoszary, trzmiel ziemny, trzmiel drzewny.

Pajęczaki: tygrzyk paskowany

Ślimaki: ślimak winniczek

Małże: szczeżuja wielka,

Krąglouste: minóg strumieniowy, minóg rzeczny,

Ryby: jesiotr zachodni, piekielnica, koza złotawka, głowacz białopłetwy, śliz, różanka,

Płazy: kumak nizinny, ropucha zielona, ropucha szara, ropucha paskówka, rzekotka drzewna, grzebiuszka ziemna, żaba zwinka, żaba jeziorowa, żaba moczarowa, żaba wodna, żaba śmieszka, żaba trawna, traszka grzebieniasta, traszka zwyczajna, padalec zwyczajny, żółw błotny, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata.

Ptaki: jastrząb gołębiarz, krogulec, trzciniak, łozówka, rokitniczka, trzcinniczek, brodziec piskliwy, raniuszek, włochatka, skowronek polny, zimorodek, rożeniec, płaskonos, świstun, cyranka, krakwa, świergotek polny, świergotek łąkowy, świergotek drzewny, jerzyk, orlik krzykliwy, czapla siwa, sowa uszata, pójdzka, podgorzałka, jemiotuszka, bąk, bernikla białolica, puchacz, gągoł, myszołów zwyczajny, myszołów włochaty, lelek kozodój, makolągwa, szczygieł, dzwonec, czeczotka, czyż, dziwonia, pęczacz ogrodowy, pęczacz leśny, bocian biały, bocian czarny, pluszcz, błotniak zbożowy, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, grubodziób, gołąb siniak, kraska, kruk, wrona siwa, gawron, kawka, przepiórka, derkacz, kukułka, łabędź krzykliwy, łabędź niemy, oknówka, dzięcioł duży, pliszka żółta, sójka, nur czarnoszyi, dzięcioł pośredni, dzięciołek, dzięcioł czarny, potrzyszcz, trznadel, ortolan, potrzos, rudzik, sokół wędrowny, kobuz, pustułka, muchołówka mała, zięba, jer, dzierlatka, kokoszka wodna, bekas kszyc, sóweczka, żuraw, bielik, zaganiacz, dymówka, krętogłów, dzierzba gąsiorek, dzierzba srokosz, mewa śmieszka, strumieniówka, brzęczka, świerszczak, krzyżodziób świerkowy, lerka, słowik szary, bielaczek, nurogęś, szlachar, kania czarna, kania ruda, pliszka górska, pliszka siwa, muchołówka żałobna, muchołówka szara, białorzytka, wilga, rybotów, wąsatka, sikora sosnówka, sikora modra, sikora czubatka, sikora bogatka, sikora czarnogłowa, sikora uboga, wróbel, mazurek, trzmielojad, kormoran czarny, batalion, kopciuszek, pleszka, pierwiosnek, świstunka, piecuszek, sroka, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł zielony, perkoz rdzawoszyi, perkoz dwuczuby, kropiatka, pokrzywnica, gil, wodnik, zniczek, mysikrólik, remiz, brzegówka, pokląskwa, kulczyk, kowalik, rybitwa zwyczajna, sierpówka, turkawka, puszczyk, szpak, kapturka, pokrzewka czarnołbista, pokrzewka ogrodowa, cierniówka, piegża, perkozek, brodziec samotny, strzyżyk, drożdżik, kos, drozd śpiewak, kwiczoł, paszkoł, płomykówka, dudek, czajka.

Ssaki: mysz zaroślowa, karczownik, żubr, bóbr europejski, mroczek późny, jeż zachodni, jeż wschodni, popielica, wydra, badylarka, gronostaj, łasica, nocek rudy, rzęsorek rzeczek, borowiec wielki, karlik większy, karlik malutki, gacek brunatny, wiewiórka, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, kret, mroczek posrebrzany.

Ponadto, zgodnie z informacjami udostępnionymi przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Szczecinie, na przestrzeni lat 2020-2021 na terenie powiatu waleckiego odnotowano występowanie następujących gatunków ptaków: bielik, bocian czarny, puchacz, zimorodek, włochatka.

Powierzchnia lasów na terenie Powiatu wałęckiego wynosi 80 153,25 ha (wg danych GUS stan na 31.12.2022 r.). Stopień lesistości Powiatu wałęckiego wynosi 55,1%. Najwyższy stopień lesistości odnotowano na terenie Miasta i Gminy Człopa – 71,1%, natomiast najniższy na terenie Miasta Wałcz – 17,9%.

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody prowadzonym przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska, na terenie Powiatu wałęckiego znajdują się: **Drawieński Park Narodowy, 3 obszary chronionego krajobrazu** (Puszcza nad Drawą – woj. zachodniopomorskie oraz woj. wielkopolskie, Pojezierze Wałęckie i Dolina Gwdy), **9 obszarów Natura 2000** (Jezioro Wielki Bytyń, Strzality koło Tuczna, Dolina Rurzyca, Mirosławiec, Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Drawska, Lasy Puszczy nad Drawą, Puszcza nad Gwdą), **14 rezerwatów przyrody** (Stary Załom, Glinki, Mszary Tuczyńskie, Wielki Bytyń, Rosiczki Mirosławskie, Golcove Bagno, Leśne Źródła, Dolina Rurzyca, Nad Płociczną, Nad Jeziorem Liptowskim, Bagno Raczyk, Bukowskie Bagno, Strzality koło Tuczna, Mokradła koło Leśniczówki Łowiska), **129 użytków ekologicznych** oraz **86 pomników przyrody**.

Szczegółową charakterystykę poszczególnych form ochrony przyrody znajdujących się na terenie obszaru objętym opracowaniem przedstawiono w dalszej części rozdziału.

Tabela 12. Charakterystyka parku narodowego znajdującego się na terenie Powiatu wałęckiego

DRAWIEŃSKI PARK NARODOWY	
Data uznania	1990-05-01
Obecnie obowiązujący akt prawny	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Drawieńskiego Parku Narodowego
Powierzchnia	11341,9700 ha
Położenie (powiaty)	wałęcki, czarnkowsko-trzcianecki, choszczeński, strzelecko-drezdenecki
Położenie (gminy)	Bierzwnik (gmina wiejska), Krzyż Wielkopolski (gmina miejsko-wiejska), Tuczno (gmina miejsko-wiejska), Drawno (gmina miejsko-wiejska), Człopa (gmina miejsko-wiejska), Dobiegniew (gmina miejsko-wiejska)
Opis celów ochrony	Na podstawie Zarządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 listopada 2022 r. ustanowiono następujące zadania ochronne dla Drawieńskiego Parku Narodowego na lata 2023-2024:

I. Zagrożenia wewnętrzne istniejące		
Lp.	Identyfikacja i ocena ¹⁾ zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Zarastanie lądowych ekosystemów nieleśnych drzewami i krzewami oraz niepożądanymi gatunkami roślin zielnych, powodujące obniżenie różnorodności biologicznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systematyczne usuwanie roślin drzewiastych. 2. Wykaszenie roślinności zielnej. 3. Pielęgnacja i poprawa warunków siedliskowych gatunków roślin o szczególnym znaczeniu
2	Zanikanie populacji zwierząt rzadko występujących, zagrożonych i objętych ochroną gatunkową	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonywanie ekspertyz dotyczących stanu zachowania poszczególnych gatunków zwierząt. 2. Wdrażanie programów ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków zwierząt. 3. Monitoring gatunków zwierząt rzadko występujących, zagrożonych i objętych ochroną gatunkową oraz ich siedlisk
3	Zanikanie gatunków roślin rzadko występujących, zagrożonych i objętych ochroną gatunkową	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonywanie ekspertyz dotyczących stanu zachowania poszczególnych gatunków roślin. 2. Wdrażanie programów ochrony gatunków roślin, zagrożonych i objętych ochroną gatunkową. 3. Monitoring gatunków roślin rzadko występujących, zagrożonych i objętych ochroną gatunkową oraz ich siedlisk
4	Proces antropogenicznej eutrofizacji ekosystemów wodnych prowadzący do niekorzystnych zmian jakościowych i ilościowych w populacjach ryb, w szczególności ryb drapieżnych oraz bentosu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring stanu czystości wód. 2. Realizacja programów ochrony i odbudowy zasobów ryb. 3. Połowy regulacyjne i kontrolne oraz połów tarlaków lub selektów. 4. Zarybienia oraz regulacja zasad amatorskiego połowu ryb. 5. Ochrona tarlisk i zimowisk. 6. Monitorowanie stanu ekosystemów wodnych, w szczególności pod kątem występowania organizmów bentosowych

5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zanikanie śladów po obiektach dawnej kultury materialnej i niematerialnej. 2. Zmniejszanie różnorodności biologicznej na obszarach dawnych osad leśnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odtwarzanie i eksponowanie śladów dawnej kultury materialnej, w szczególności dawnych cmentarzy, osad, parku podworskiego oraz budynków i budowli, oznakowanie ich za pomocą tablic lub kamieni pamiątkowych. 2. Odtwarzanie elementów kultury niematerialnej, w szczególności dawnych nazw, legend lub tradycji, w publikacjach wydawanych przez Park²⁾ i podczas zajęć edukacyjnych prowadzonych przez pracowników Parku. 3. Wzbogacanie różnorodności biologicznej na obszarach dawnych osad leśnych, przez tworzenie kolekcji starych drzew owocowych i roślin przydomowych, roślin z parku podworskiego oraz drzew i krzewów Puszczy Drawskiej. 4. Pielęgnacja starych i zabytkowych drzew
6	<p>Nadmierne uszkodzanie odnowień naturalnych oraz upraw leśnych i młodników powodowane przez zwierzęta, w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jelenia szlachetnego (<i>Cervus elaphus</i>); 2) sarnę (<i>Capreolus capreolus</i>); 3) daniela (<i>Dama dama</i>); 4) dzika (<i>Sus scrofa</i>) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zabezpieczanie drzewek przez grodzenie upraw leśnych i młodników. 2. Regulacja liczebności (odstrzały redukcyjne), zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1173 i 2185): jelenia szlachetnego (<i>Cervus elaphus</i>), samy (<i>Capreolus capreolus</i>), daniela (<i>Dama dama</i>) i dzika (<i>Sus scrofa</i>), na podstawie: <ol style="list-style-type: none"> 1) danych pozyskanych z inwentaryzacji liczebności populacji i oceny jej stanu, w tym zagęszczenia, wskaźnika śmiertelności, struktury płciowej i wiekowej, 2) analizy uwarunkowań ekologicznych, w tym stopnia uszkodzeń szaty roślinnej, w tym upraw rolnych, 3) liczebności drapieżników i relacji drapieżnik-ofiara – potwierdzających zasadność wykonywania redukcji liczebności populacji danego gatunku
7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hałas wywołany ruchem turystycznym na rzece Drawie i w jej sąsiedztwie skutkująca płoszeniem zwierząt. 2. Zaśmiecanie rzeki Drawy i terenów przyległych przez odwiedzających Park 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czasowe i ilościowe ograniczanie ruchu turystycznego na rzece Drawie w okresie letnim wraz z podejmowaniem działań edukacyjnych na rzecz społeczeństwa, w szczególności ustawianie tablic edukacyjnych, prelekcje w terenie oraz publikacje. 2. Regulacja ruchu turystycznego przez wprowadzanie zasad udostępniania turystycznego Parku. 3. Sprzątanie obszaru Parku
8	<p>Wydeptywanie pokrywy glebowej wraz z szatą roślinną, uszkodzanie brzegów rzeki Drawy i jezior, w wyniku ruchu turystycznego i presji wędkarskiej</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonywanie i naprawa infrastruktury zabezpieczającej przed wydeptywaniem, w szczególności kładek, slipów do kajaków, poręczy, schodów i pomostów wędkarskich. 2. Utrzymanie, w tym oznakowanie szlaków turystycznych, miejsc postoju dla kajakarzy, miejsc odbioru kajaków, miejsc biwakowania, tras dojścia do pomostów wędkarskich i miejsc rekreacyjnych, konserwacja i naprawa istniejącej oraz budowa nowej infrastruktury turystycznej. 3. Montaż tablic edukacyjnych i informacyjnych

9	Degradacja siedlisk w wyniku wprowadzonego w przeszłości niewłaściwego składu gatunkowego zbiorowisk leśnych	Przebudowa drzewostanów przez: 1) sadzenie gatunków zgodnych z potencjalnym zbiorowiskiem roślinnym; 2) wykonywanie cięć regulujących strukturę przestrzenną, gatunkową i wiekową
10	Niedostateczna, dla stabilnej wielkości populacji (liczebności zapewniającej przetrwanie gatunku), liczebność niektórych gatunków ptaków	1. Wykonanie inwentaryzacji skrzynek lęgowych pod kątem ich zasiedlenia. 2. Pozostawianie drzew z dziuplami i drzew martwych lub zamierających
11	1. Niezadawalający stan populacji ryb łososiowatych, niska liczebność osobników oraz mało zróżnicowana struktura wiekowa. 2. Niewykorzystanie potencjalnych możliwości biotopu i tarlisk przez ryby łososiowate	1. Zarybianie, ochrona tarlisk, zimowisk i połów tarlaków. 2. Ograniczenia w udostępnianiu obszaru Parku do amatorskiego połowu ryb
12	Negatywny wpływ obcych i inwazyjnych gatunków zwierząt i roślin na rodzime, dziko żyjące populacje zwierząt i roślin, rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych	1. Monitoring i eliminacja gatunków zwierząt oraz roślin obcych i inwazyjnych. 2. Utrzymanie udostępnienia szlaków turystycznych, miejsc postoju i biwakowania, tras dojścia do pomostów wędkarskich i miejsc rekreacyjnych na obecnym poziomie, bez udostępnienia nowych obszarów
13	Zagrożenia dla siedlisk przyrodniczych i gatunków zwierząt w sąsiedztwie powalonych drzew na rzece Drawie w wyniku: 1) nadmiernej lokalnej koncentracji kajakowego ruchu turystycznego; 2) wzmożonego generowania uszkodzeń szaty roślinnej; 3) degradacji powierzchni gleb przez rozdeptywanie	1. Częściowe udrażnianie rzeki przez usuwanie przeszkód zagrażających bezpieczeństwu odwiedzających Park lub przenoszenia kajaków wzdłuż brzegu rzeki (w głównych miejscach koncentracji ruchu turystycznego) przy jednoczesnym zachowaniu maksymalnej szerokości udrożnienia nieprzekraczającej 2 m. 2. Konstruowanie naziemnych, przenośnych zabezpieczeń technicznych, w szczególności kładek i pomostów, eliminujących nadmierne uszkodzenia szaty roślinnej i gleb
14	Obecność napowietrznych linii energetycznych stanowiących zagrożenie dla ptaków występujących w Parku	Działanie na rzecz sukcesywnego zastępowania napowietrznych linii energetycznych podziemnymi liniami elektroenergetycznymi

II. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne

Lp.	Identyfikacja i ocena ¹⁾ zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
-----	--	---

1	Zagrożenie pożarami	Realizacja zabezpieczenia przeciwpożarowego obszaru Parku zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. poz. 719, z 2019 r. poz. 67 oraz z 2022 r. poz. 1620) oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. z 2022 r. poz. 1065)
2	Zagrożenie dla drzewostanów spowodowane przez nadmiernie rozmnażające się owady (gradacje owadów), w szczególności foliofagi i kambiofagi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykładanie pułapek feromonowych na owady. 2. Monitorowanie rozwoju oraz tempa zasiedlania ekosystemów leśnych przez owady powodujące osłabienie i zamieranie drzew grupowo lub powierzchniowo. 3. Kontrola liczebności owadów oraz ocena stopnia zagrożenia, prognoza przebiegu zjawiska gradacji owadów i ocena ewentualnej skali jej wpływu na ekosystem leśny. 4. Zwalczanie masowego pojawiania się owadów w przypadku potwierdzenia takiej konieczności na podstawie rozpoznania ekologicznych uwarunkowań gradacji, w szczególności kontrola liczebności owadów oraz analiza naturalnego oporu środowiska. 5. Usuwanie drzew zasiedlonych przez owady w przypadku ryzyka gradacji przekraczającej naturalny opór środowiska, z pozostawieniem w ekosystemie drzew martwych (posuszu jałowego)
3	Zarastanie niepożądanymi gatunkami roślin zielnych, powodujące obniżenie różnorodności biologicznej, w tym na torfowiskach	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring: <ol style="list-style-type: none"> 1) tawuły kutnerowatej (<i>Spiraea tomentosa</i>); 2) niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>); 3) barszczu Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>). 2. Eliminacja osobników w przypadku pojawienia się tych gatunków
III. Zagrożenia zewnętrzne istniejące		
Lp.	Identyfikacja i ocena ¹⁾ zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Dopływ zanieczyszczeń antropogenicznych i geogenicznych wnoszonych do Parku przez przepływające przez Park rzeki i inne cieki zlewni	Działanie na rzecz ochrony wód powierzchniowych i podziemnych zlewni Parku
2	Nadmierna presja ruchu turystycznego na rzece Drawie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymywanie wprowadzonej organizacji spływów kajakowych na rzece Drawie, w szczególności czasowe i ilościowe ograniczanie ruchu turystycznego. 2. Podejmowanie działań zmierzających do przekierowania ruchu turystycznego na szlaki piesze, rowerowe lub konne, w szczególności przez

		informowanie odwiedzających Park o innych atrakcjach, edukację oraz promocję walorów Parku
3	Spływ organizmów rzecznych w okolicy turbin na Elektrowni Wodnej Kamienna	Montowanie i rozmontowywanie elementów bariery kierującej migrujące organizmy rzeczne do przepławki przy Elektrowni Wodnej Kamienna
4	Zanikanie śladów po obiektach dawnej kultury materialnej i niematerialnej	1. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i nadleśnictwami, w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego regionu. 2. Działalność edukacyjna, w tym organizacja warsztatów i seminariów
5	Rozbieżność między oczekiwaniami turystów w zakresie udostępniania obszaru Parku, a celami z zakresu ochrony przyrody, w szczególności: 1) brak akceptacji dla obowiązujących na obszarze Parku zakazów; 2) niedostateczna wiedza o walorach przyrodniczych i kulturowych Parku oraz prowadzonych działaniach ochronnych	1. Udostępnianie informacji na temat wartości przyrodniczo-kulturowych Parku i regionu Puszczy Drawskiej oraz potrzeb jego ochrony. 2. Prowadzenie działalności edukacyjnej i wydawniczej. 3. Montaż na obszarze Parku tablic edukacyjnych. 4. Współpraca z ekspertami w dziedzinie ochrony przyrody na rzecz edukacji społeczności lokalnych oraz wprowadzania zabezpieczeń przed antropopresją
6	Postępujące w czasie zanikanie regionalnych cech zabudowy jako elementów dziedzictwa kulturowego	Formułowanie właściwych zapisów w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin, propagujących zanikające regionalne cechy zabudowy i kultury materialnej
IV. Zagrożenia zewnętrzne potencjalne		
Lp.	Identyfikacja i ocena ^{b)} zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	1. Eutrofizacja pochodzenia antropogenicznego wód rzeki Drawy i jej dopływów. 2. Skażenie gleb na skutek nawożenia gnojowicą pól położonych w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Drawy przez Fermę Tuczcu Trzody Chlewnej w Chomętowie	1. Monitoring jakości gleb i wód. 2. Działania zmierzające do ograniczenia negatywnego wpływu funkcjonowania fermy trzody chlewnej w Chomętowie na ekosystemy Parku, w tym informowanie właściwych organów administracyjnych o przekroczeniach substancji biogennych w wodzie i glebie
2	Negatywny wpływ gatunków obcych na rodzime, dzikie populacje zwierząt i roślin	Monitoring i eliminacja obcych i inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt, współpraca w tym zakresie z sąsiadującymi nadleśnictwami i gminami
3	Choroby o charakterze epizootii	1. Monitoring stanu zdrowotnego populacji zwierząt, w szczególności dzika (<i>Sus scrofa</i>). 2. Opracowanie i wdrożenie procedur postępowania w przypadku stwierdzenia epizootii lub zaobserwowania niepokojących objawów chorobowych
4	Budowa biogazowni rolniczej o mocy do 499 kW w granicach otuliny Parku	Działania zmierzające do ograniczenia negatywnego wpływu funkcjonowania biogazowni na ekosystemy Parku

I. Sposoby ochrony czynnej na obszarach objętych ochroną ścisłą			
A. W ekosystemach leśnych			
Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Utrzymanie pasów przeciwpożarowych typu B	2 km	143j
2	1. Utrzymanie punktów czerpania wody dla celów przeciwpożarowych. 2. Naprawa i konserwacja pomostów przy punktach czerpania wody. 3. Odnawianie oznakowań dojazdów pożarowych. 4. Utrzymanie przejezdności placów manewrowych, mijanek i dróg pożarowych do punktów czerpania wody	6 punktów	Obszar ochrony ścisłej
3	Kontrolne poszukiwanie owadów w ściółce na powierzchniach próbnych w obrębie stałych partii kontrolnych	8 kontroli na 4 partiach	Obszar ochrony ścisłej
4	1. Ocena stanu ochrony leśnych siedlisk przyrodniczych. 2. Monitorowanie stanu leśnych siedlisk przyrodniczych oraz występowania i liczebności przedstawicieli gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym gatunków obcych i inwazyjnych. 3. Wyznaczanie powierzchni monitoringowych za pomocą palików i ich montaż w glebie	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
5	1. Eliminacja zwierząt gatunków obcych i inwazyjnych: 1) wizona amerykańskiego (<i>Neogale vison</i>) – przez odstrzał lub odlów w pułapki żywołowne i usypianie; 2) jenota (<i>Nyctereutes procyonoides</i>) – przez odstrzał redukcyjny; 3) szopa pracza (<i>Procyon lotor</i>) – przez odstrzał	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

	<p>redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie.</p> <p>2. Eliminacja gatunków inwazyjnych roślin, w szczególności: tawuły kutnerowatej (<i>Spiraea tomentosa</i>), barszczu Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>) i niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), w przypadku ich pojawienia się na obszarze Parku²⁾</p>		
6	Kontrola rozwoju owadów w celu określenia stanu potencjalnych zagrożeń dla drzewostanów	Według potrzeb	124c, 124d, 204a, 327c, 328c, 328d, 329f, 330a, 330b
7	Pobór leśnego materiału rozmnożeniowego z drzew matecznych (doborowych) oraz zbiór nasion buka zwyczajnego (<i>Fagus sylvatica</i>) i dębu bezszypułkowego (<i>Quercus petraea</i>) w drzewostanach zarejestrowanych jako materiał podstawowy ze zidentyfikowanego źródła	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
B. W ekosystemach nieleśnych lądowych			
Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	<p>1. Ocena stanu ochrony nieleśnych siedlisk przyrodniczych.</p> <p>2. Monitorowanie stanu nieleśnych siedlisk przyrodniczych oraz występowania i liczebności przedstawicieli gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym gatunków obcych i inwazyjnych.</p> <p>3. Wyznaczanie powierzchni monitoringowych za pomocą palików i ich montaż w glebie</p>	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
2	<p>1. Eliminacja gatunków obcych i inwazyjnych:</p> <p>1) wizona amerykańskiego (<i>Neogale vison</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie;</p> <p>2) jenota (<i>Nyctereutes procyonoides</i>) – przez odstrzał redukcyjny;</p> <p>3) szopa pracza (<i>Procyon lotor</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie.</p> <p>2. Eliminacja gatunków obcych i inwazyjnych roślin, w szczególności: tawuły kutnerowatej (<i>Spiraea tomentosa</i>), barszczu Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>) i niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), w przypadku ich pojawienia się na obszarze Parku</p>	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

C. W ekosystemach wodnych			
Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾	
1. Ocena stanu ochrony wodnych siedlisk przyrodniczych. 2. Monitorowanie stanu wodnych siedlisk przyrodniczych oraz występowania i liczebności przedstawicieli gatunków roślin i zwierząt, w tym gatunków obcych i inwazyjnych. 3. Monitorowanie stanu ekosystemów wodnych, wykonywanie pomiarów hydrologicznych, fizykochemicznych oraz wykonywanie badań planktonu i bentosu, w tym pozyskanie okazów w celu określenia gatunku. 4. Eliminacja zwierząt gatunków obcych i inwazyjnych: 1) rak pręgowaty (<i>Orconectes limosus</i>); 2) wizon amerykański (<i>Neogale vison</i>)	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej	
D. Inne			
Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Utrzymanie infrastruktury technicznej dróg	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
2	1. Utrzymanie ścieżek dydaktycznych i szlaków turystycznych, w tym naprawa, konserwacja lub budowa infrastruktury edukacyjnej i turystycznej. 2. Wykaszenie roślinności. 3. Utrzymanie drożności ścieżek dydaktycznych i szlaków turystycznych przez usuwanie drzew lub ich części, z pozostawieniem drewna w ekosystemie	1. 9 szlaków pieszych. 2. 3 szlaki rowerowe. 3. 1 szlak konny. 4. 4 ścieżki dydaktyczne	Obszar ochrony ścisłej
3	Naprawa, konserwacja i budowa tablic dydaktycznych i informacyjnych poza ścieżkami dydaktycznymi i szlakami turystycznymi	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
4	Utrzymanie miejsca odbioru kajaków przez: 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury technicznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części z pozostawieniem drewna w ekosystemie	1 obiekt	369j

5	Utrzymanie miejsca postoju pojazdów przez: 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury technicznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części z pozostawieniem drewna w ekosystemie	1 obiekt	84a
6	Utrzymanie limnigrafów oraz lat wodowskazowych w celu wykonywania pomiarów poziomu wód powierzchniowych	14 sztuk	Obszar ochrony ścisłej
7	Pozyskanie zrazów drzew owocowych do szczepienia i do zabiegów <i>in vitro</i>	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
8	Utworzenie ścieżki dydaktycznej	1 obiekt	Obszar ochrony ścisłej
9	Prowadzenie badań naukowych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
10	Usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu ruchu kołowego, pieszego i wodnego	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

II. Sposoby ochrony czynnej na obszarach objętych ochroną czynną

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	1. Ocena stanu ochrony leśnych siedlisk przyrodniczych. 2. Monitorowanie stanu leśnych siedlisk przyrodniczych oraz występowania i liczebności przedstawicieli gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym gatunków obcych i inwazyjnych. 3. Wyznaczanie powierzchni monitoringowych za pomocą palików i ich montaż w glebie	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
2	1. Eliminacja zwierząt gatunków obcych i inwazyjnych: 1) wizona amerykańskiego (<i>Neogale vison</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie; 2) jenota (<i>Nyctereutes procyonoides</i>) – przez odstrzał redukcyjny; 3) szopa pracza (<i>Procyon lotor</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie. 2. Eliminacja roślin gatunków obcych i inwazyjnych roślin, w szczególności: tawuły kutnerowatej (<i>Spiraea tomentosa</i>), barszczu Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>) i niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), w przypadku ich pojawienia się na obszarze Parku	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

3	Monitoring czynników biotycznych występujących w ekosystemach leśnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
4	Wykładanie pułapek zapachowych (feromonowych) na brudnicę mniszkę (<i>Lymantria monacha</i>)	60 sztuk	Obszar ochrony czynnej
5	Kontrola rozwoju owadów w celu określenia skali potencjalnych zagrożeń dla drzewostanów	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
6	Kontrolne poszukiwanie owadów w ściółce na powierzchniach próbnych w obrębie stałych partii kontrolnych	174 kontrole w 87 partiach	Obszar ochrony czynnej
7	Ograniczanie liczebności owadów, które mogą powodować grupowe lub powierzchniowe wydzielanie się posuszu, przez wycinanie zasiedlonych przez owady drzew – w przypadku potwierdzenia takiej konieczności na podstawie kontroli liczebności owadów oraz analizy naturalnego oporu środowiska. Zabieg dotyczący następujących gatunków owadów: 1) cetyniec większy (<i>Tomicus piniperda</i>); 2) cetyniec mniejszy (<i>Tomicus minor</i>); 3) kornik sześciogłębny (<i>Ips sexdentatus</i>); 4) kornik ostrozębny (<i>Ips acuminatus</i>); 5) smolik drągwinowiec (<i>Pissodes piniphilus</i>); 6) smolik sosnowiec (<i>Pissodes pini</i>); 7) rytownik dwuzębny (<i>Pityogenes bidentatus</i>); 8) przyplaszczek granatek (<i>Phaenops cyanea</i>)	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
8	Budowa nowych ogrodzeń z siatki w celu ochrony młodego pokolenia lasu przed uszkodzeniami przez zwierzęta – jelenia szlachetnego (<i>Cervus elaphus</i>), sarnę (<i>Capreolus capreolus</i>), daniela (<i>Dama dama</i>) i dzika (<i>Sus scrofa</i>)	1000 m	73g i 97b
9	Naprawa istniejących ogrodzeń z siatki w celu ochrony młodego pokolenia lasu przed uszkodzeniami przez zwierzęta – jelenia szlachetnego (<i>Cervus elaphus</i>), sarnę (<i>Capreolus capreolus</i>), daniela (<i>Dama dama</i>) i dzika (<i>Sus scrofa</i>)	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
10	Demontaż starych ogrodzeń z siatki	805 m	89b
11	Regulacja liczebności (odstrzał redukcyjny), zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1173 i 2185): jelenia szlachetnego (<i>Cervus elaphus</i>), samy (<i>Capreolus capreolus</i>), daniela	1. Jeleń (<i>Cervus elaphus</i>) – do 50 osobników. 2. Sarna (<i>Capreolus capreolus</i>) – do 10 osobników.	Obszar ochrony czynnej

	<p>(<i>Dama dama</i>) i dzika (<i>Sus scrofa</i>), na podstawie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) danych pozyskanych z inwentaryzacji liczebności populacji i oceny jej stanu, w tym zagęszczenia, wskaźnika śmiertelności, struktury płciowej i wiekowej, 2) analizy uwarunkowań ekologicznych, w tym stopnia uszkodzeń szaty roślinnej, w tym upraw rolnych, 3) liczebności drapieżników i relacji drapieżnik-ofiara – potwierdzających zasadność wykonywania redukcji liczebności populacji danego gatunku 	3. Daniel (<i>Dama dama</i>) – do 4 osobników	
12	Likwidowanie skutków nagłych zjawisk atmosferycznych, w tym usuwanie wiatrołomów, wywrotów, śniegołomów, w przypadku zdarzeń o charakterze wielkopowierzchniowym, wraz z pozostawieniem części drzew do naturalnego rozkładu	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
13	Pielęgnowanie upraw leśnych przez usuwanie drzew chorych i uszkodzonych oraz regulacja ich zagęszczenia i składu gatunkowego (zabieg o charakterze czyszczeń wczesnych)	1,15 ha	91g
14	Pielęgnowanie młodników przez usuwanie drzew chorych i uszkodzonych oraz regulację ich zagęszczenia (zabieg o charakterze czyszczeń późnych)	0,53 ha	336a
15	Regulacja składu gatunkowego, zagęszczenia drzew oraz stabilizacja drzewostanu, przez wykonanie cięć pielęgnacyjnych (zabieg o charakterze trzebieży wczesnej)	28 ha	51b, 90a, 158i, 170a, 266g, 288b, 302c, 302d i 364f
16	Regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w drzewostanach, przez wykonanie cięć pielęgnacyjnych z pozostawieniem w drzewostanie drzew zamierających i obumarłych zwiększających zasoby martwego drewna w ekosystemie, drzew z dziuplami oraz drzew dogodnych do potencjalnego powstawania dziupli (zabieg o charakterze trzebieży w starszych klasach wieku)	330,03 ha	32b, 32h–32j, 43a, 44c, 54d, 63h, 64a–64c, 80a, 80b, 81a, 90b, 90d, 97a, 97c, 151g, 151h, 151k, 151n, 153f, 153h, 153i, 159c–159f, 159h, 159j, 159k, 159n, 171b, 177d, 201b, 265c, 265f, 266a, 266b, 266d, 266f, 266h, 266i, 266n, 266o, 281d, 281f, 282a, 282b, 302a, 302b, 322a–322c, 323a, 364c, 364d, 383b, 400k, 401g, 405a, 405d i 405g–405i

17	Sadzenie gatunków liściastych w podsadzeniach i odnowieniach – poprawki i uzupełnienia	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
18	Pielęgnacja upraw przez wykaszanie roślinności zielonej i wycinanie krzewów	25,82 ha	19d, 19h, 22g–22i, 28c, 35b, 124f, 128c, 226a, 232f, 232g, 324g, 359f, 362d, 371b i 379c
19	Usuwanie czeremchy amerykańskiej (<i>Prunus serotina</i>)	45,96 ha	96c, 97b, 97g, 110f, 110d, 159h, 159j, 159k, 159n, 171b, 334d, 334i, 384o i 402j
20	Uprzątnięcie powierzchni po zabiegu cięć pielęgnacyjnych	1,77 ha	73g i 97b
21	Mechaniczne przygotowanie gleby do nasadzeń	1,77 ha	73g i 97b
22	Sadzenie gatunków roślin właściwych dla potencjalnego zbiorowiska roślinnego	1,77 ha	73g i 97b
23	Uproduktywnienie gruntów po byłej szkółce leśnej przez rozrzucenie kompostu wytworzonego z biomasy zgromadzonej w trakcie wykaszania ekosystemów nieleśnych Parku oraz niszczenie chwastów przez mineralizację	2,40 ha	124f i 128c
24	Pobór materiału rozmnożeniowego sosny zwyczajnej (<i>Pinus sylvestris</i>) z drzew matecznych (doborowych) oraz zbior nasion buka zwyczajnego (<i>Fagus sylvatica</i>) i dębu bezszypułkowego (<i>Quercus petraea</i>) w drzewostanach zarejestrowanych jako materiał podstawowy ze zidentyfikowanego źródła	Według potrzeb	1. Drzewa mateczne sosny zwyczajnej (<i>Pinus sylvestris</i>): 134d, 241h, 209b, 334i. 2. Drzewostany dębowe: 248a, 331i. 3. Drzewostany bukowe: 248d, 271a, 293a
25	Utrzymanie pasów przeciwpożarowych: 1) typu A; 2) typu B	0,33 ha 44,82 km	Obszar ochrony czynnej
26	1. Utrzymanie punktów czerpania wody dla celów przeciwpożarowych. 2. Naprawa i konserwacja pomostów na punktach czerpania wody. 3. Odnawianie oznakowań dojazdów pożarowych. 4. Utrzymanie przejezdności placów manewrowych, mijanek i dróg pożarowych do punktów czerpania wody	8 punktów	Obszar ochrony czynnej
27	Udostępnienie punktów służących do poboru ściółki dla celów prognostycznych – określenia wilgotności ściółki przy ustalaniu zagrożenia pożarowego lasu oraz prognozowania stopnia zagrożenia pożarowego lasu	2 punkty – 0,20 ha	385d i 367b

B. W lądowych ekosystemach nieleśnych			
Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ręczne lub mechaniczne wykaszanie roślinności, wraz z uprzęgnięciem pokosu oraz wycinanie pojedynczych drzew i krzewów. 2. Realizacja programu rolno-środowiskowo-klimatycznego w celu ochrony ekosystemów nieleśnych. 3. Określenie sposobu wykonania zabiegów ochronnych na podstawie ekspertyzy przyrodniczej i planu rolnośrodowiskowego lub zgodnie z ogólnie przyjętymi dobrymi praktykami mającymi na celu ochronę łąk, z uwzględnieniem gatunków zwierząt występujących w danym środowisku 	Według potrzeb – zgodnie z ekspertyzą przyrodniczą oraz planem działalności rolnośrodowiskowej wykonanym na potrzeby realizacji programów rolnośrodowiskowych	12d, 12l, 12o, 13b, 19a, 19b, 20a, 21b, 30g, 31a, 31i, 40i, 49f, 51f, 52d, 53h, 56b, 56c, 78c, 103g, 103h, 110c, 121a, 121dx, 121k, 126f, 127a, 135Af, 141a, 142Ac, 143g, 143i, 145b, 148d, 150i, 200g, 213h, 213k, 219j, 219k, 226h, 228k, 230f, 232d, 292i, 312k, 312p, 318d–318g, 318l, 353f, 360d, 369f, 385n, 386k, 386p, 387f, 392b, 393o, 393p, 393t, 393w, 394c, 394f, 394h, 394k, 397g, 398l, 398n, 401c, 402m, 402n, 403b, 403c, 403k, 404c, 404d, 404g, 404l i 404m
2	<p>Regulacja liczebności (odstrzał redukcyjny), zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1173 i 2185): jelenia szlachetnego (<i>Cervus elaphus</i>) i daniela (<i>Dama dama</i>), na podstawie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) danych pozyskanych z inwentaryzacji liczebności populacji i oceny jej stanu, w tym zagęszczenia, wskaźnika śmiertelności, struktury płciowej i wiekowej, 2) analizy uwarunkowań ekologicznych, w tym stopnia uszkodzeń szaty roślinnej, w tym upraw rolnych, 3) liczebności drapieżników i relacji drapieżnik-ofiara – potwierdzających zasadność wykonywania redukcji liczebności populacji danego gatunku 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeleń (<i>Cervus elaphus</i>) – do 30 sztuk. 2. Daniel (<i>Dama dama</i>) – do 6 sztuk 	Obszar ochrony czynnej
3	Uprawa roli, łąk i pastwisk na podstawie umów zawartych z dzierżawcami	234,54 ha	110Ao–110Ar, 110At, 110Aw, 112b, 114a, 114c, 118c, 120a, 121a, 121j, 125c, 125g–125i, 126b, 142a, 149r, 154h, 163c–163f, 370d i działka numer ewidencyjny 459/2
4	Usunięcie, przez wycinanie lub wrywanie, drzew i krzewów zarastających wrzosowiska	3,63 ha	60a, 181h, 202a, 268a, 380c, 381f i 382f

5	1. Ocena stanu ochrony nieleśnych siedlisk przyrodniczych. 2. Monitorowanie stanu nieleśnych siedlisk przyrodniczych oraz występowania i liczebności przedstawicieli gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym gatunków obcych i inwazyjnych. 3. Wyznaczanie powierzchni monitoringowych za pomocą palików i ich montaż w glebie	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
6	1. Eliminacja zwierząt gatunków obcych i inwazyjnych: 1) wizona amerykańskiego (<i>Neogale vison</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie; 2) jenota (<i>Nyctereutes procyonoides</i>) – przez odstrzał redukcyjny; 3) szopa pracza (<i>Procyon lotor</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie. 2. Eliminacja roślin gatunków obcych i inwazyjnych roślin, w szczególności: tawuły kutnerowatej (<i>Spiraea tomentosa</i>), barszczu Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>) i niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), w przypadku ich pojawienia się na obszarze Parku	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
7	Utrzymanie prawidłowych stosunków wodnych na łące Lunoczek	9,22 ha	103g i 103h
C. W ekosystemach wodnych			
Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Zarybienie smoltami łosia (<i>Salmo salar</i>)	Stadium i liczba osobników według zaleceń zespołu do spraw zarybiania przy ministrze właściwym do spraw rybołówstwa	Rzeka Drawa
2	Zarybienie narybkiem łosia (<i>Salmo salar</i>)		Rzeka Płociczna
3	Zarybienie narybkiem pstrąga potokowego (<i>Salmo trutta m. fario</i>)	Do 130 000 sztuk	Rzeki: Drawa i Płociczna
4	Zarybienie narybkiem certy (<i>Vimba vimba</i>) (forma stacjonarna)	Do 40 000 sztuk	Jezioro Ostrowieckie
5	Połów tarlaków certy (<i>Vimba vimba</i>) lub materiału rozrodczego od nich (ikra i mlecz)	Do 30 sztuk	

6	Połów tarlaków lub selektów pstrąga potokowego (<i>Salmo trutta m. fario</i>) w celu uzupełnienia stada tarłowego	Do 50 sztuk	Rzeki: Drawa i Płociczna
7	Połów tarlaków lub selektów brzany (<i>Barbus barbus</i>) w celu uzupełnienia stada tarłowego	Do 20 sztuk	
8	Zarybienie narybkiem lipienia (<i>Thymallus thymallus</i>)	Do 30 000 sztuk	
9	Połów tarlaków lub selektów lipienia (<i>Thymallus thymallus</i>) w celu utworzenia stada tarłowego	Do 40 sztuk	
10	Zarybienie narybkiem brzany (<i>Barbus barbus</i>)	Do 8 000 sztuk	
11	Zarybienie jesiotrem ostronosym (<i>Acipenser oxyrinchus</i>)	Stadium i liczba osobników według zaleceń Zespołu do spraw zarybiania przy ministrze właściwym do spraw rybołówstwa	Rzeka Drawa
12	Zarybienie podchowanim narybkiem węgorza europejskiego (<i>Anguilla anguilla</i>)	Do 7 000 sztuk – zgodnie z Planem gospodarowania zasobami węgorza (<i>Anguilla anguilla</i>) w Polsce	Jeziora: Sitno, Jamno, Płociczno i Ostrowieckie
13	Połowy regulacyjne ryb karpiowatych (<i>Cyprinidae</i>) wraz z towarzyszącym im przyłowem ryb drapieżnych: 1) węgorza europejskiego (<i>Anguilla anguilla</i>); 2) okonia (<i>Perca fluviatilis</i>); 3) szczupaka (<i>Esox lucius</i>)	W ilości łącznej do: 1) karpioвате (<i>Cyprinidae</i>) – 14 000 kg; 2) węgorz europejski (<i>Anguilla anguilla</i>) – 50 kg; 3) okoń (<i>Perca fluviatilis</i>) – 650 kg; 4) szczupak (<i>Esox lucius</i>) – 260 kg	Jeziora: Ostrowieckie i Sitno
14	1. Ocena stanu ochrony wodnych siedlisk przyrodniczych. 2. Monitorowanie wodnych siedlisk przyrodniczych oraz występowania i liczebności przedstawicieli poszczególnych gatunków roślin i zwierząt, w tym gatunków zwierząt obcych i inwazyjnych. 3. Monitorowanie stanu ekosystemów wodnych, wykonywanie pomiarów hydrologicznych, fizykochemicznych, wykonywanie badań planktonu i bentosu, w tym pozyskanie okazów gatunków w celu określenia gatunku	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

15	Eliminacja zwierząt gatunków obcych i inwazyjnych: 1) rak pręgowaty (<i>Orconectes limosus</i>); 2) wizon amerykański (<i>Neogale vison</i>)	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
16	Pozyskiwanie okazów ichtiofauny, bezkręgowców wodnych oraz roślin w celu uzupełniania kolekcji „Wodny Świat” w Głusku	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
17	Montowanie i rozmontowywanie elementów bariery kierującej migrujące organizmy rzeczne do przepławki przy Elektrowni Wodnej Kamienna	1 obiekt	Elektrownia Wodna Kamienna, stopień wodny w km 31+075 rzeki – część działki numer ewidencyjny 675, obręb geodezyjny Stare Osieczno, gmina Dobiegniew

D. Inne

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Utrzymanie lub naprawa infrastruktury technicznej, w tym: 1) budowa obiektów nowej infrastruktury technicznej; 2) naprawa i konserwacja pomostów; 3) utrzymanie przejezdności dróg; 4) usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu ruchu kołowego i pieszego	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
2	Wyeksponowanie miejsc historycznych przez: 1) wykaszanie roślinności; 2) usunięcie pojedynczych drzew i krzewów; 3) konserwację starych drzew	10 obiektów	16 i, 17f, 52g, 123c-123i, 123z, 128j, 303g, 312g, 318b, 318d-318g, 318j, 318l i 394a
3	Adaptacja Parku podworskiego w Barnimiu do celów edukacyjnych	1 obiekt	123c-123i i 123z
4	Pielęgnacja sadów przez: 1) wykaszanie roślinności; 2) usunięcie pojedynczych drzew i krzewów; 3) pielęgnię; 4) pielęgnację starych drzew owocowych, palikowanie drzew	Według potrzeb	112b i 137Aa
5	Pozyskanie zrazów drzew owocowych do szczepienia i zabiegów <i>in vitro</i>	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

6	Utrzymanie bazy sprzętu przeciwpożarowego dla celów gaśniczych	1 obiekt	78m
7	Rozbiórka uszkodzonych urządzeń obserwacyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
8	1. Utrzymanie piezometrów w celu wykonywania pomiarów poziomu wód podziemnych. 2. Rozbudowa sieci piezometrów	18 sztuk Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
9	Utrzymanie limnigrafów oraz lat wodowskazowych, w celu wykonywania pomiarów poziomu wód powierzchniowych	34 sztuki	Obszar ochrony czynnej
10	Utrzymanie miejsc biwakowania przez: 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury turystycznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części; 4) sadzenie roślinności	3 obiekty	132d, 144p, 327g i 329a
11	Utrzymanie miejsc postoju pojazdów przez: 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury turystycznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części	4 obiekty	15g, 42g, 312g, 318g i 355d
12	Utrzymanie miejsca postoju dla kajakarzy przez: 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury turystycznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części	1 obiekt	142k
13	Utrzymanie miejsca odbioru kajaków przez: 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury turystycznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części	1 obiekt	146o
14	Utrzymanie ścieżek poznawczych i dydaktycznych, szlaków turystycznych oraz tras dojścia do pomostów wędkarskich przez: 1) naprawę, konserwację lub budowę obiektów infrastruktury turystycznej i edukacyjnej; 2) wykaszanie roślinności;	1. 10 szlaków pieszych. 2. 3 szlaki rowerowe. 3. 2 szlaki konne. 4. 5 ścieżek dydaktycznych.	Obszar ochrony czynnej

	3) zapewnienie drożności przez usuwanie zbędnych drzew lub ich fragmentów z częściowym zagospodarowaniem biomasy	5. 1 ścieżka poznawcza – Fortyfikacje Pozycji Pomorskiej w Parku. 6. Trasy dojścia do pomostów wędkarskich	
15	Naprawa, konserwacja lub budowa tablic dydaktycznych poza ścieżkami dydaktycznymi i informacyjnymi	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
16	Częściowe udrażnianie rzeki Drawy przez usuwanie niektórych przeszkód w postaci powalonych drzew w głównych miejscach koncentracji ruchu turystycznego – zabieg wykonywany z pozostawieniem rumoszu drzewnego w korycie rzeki	Według potrzeb	Rzeka Drawa
17	Budowa wiaty obserwacyjnej	1 obiekt	121y
18	Budowa Chaty edukacyjnej	1 obiekt	318d
19	Utworzenie ścieżek dydaktycznych	2 obiekty	Obszar ochrony czynnej
20	Ograniczanie szkód w uprawach rolnych oraz minimalizacja zagrożenia epizootycznego ze względu na możliwość rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń u dzika (<i>Sus scrofa</i>) przez regulację liczebności populacji (odstrzał redukcyjny) – zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2022 poz. 1173 i 2185)	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
21	Prowadzenie badań naukowych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
22	Usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu ruchu kołowego, pieszego i wodnego	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

III. Sposoby ochrony czynnej na obszarach objętych ochroną krajobrazową

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	1. Ocena stanu ochrony leśnych siedlisk przyrodniczych. 2. Monitorowanie stanu leśnych siedlisk przyrodniczych oraz występowania i liczebności przedstawicieli poszczególnych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej

	gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym gatunków obcych i inwazyjnych. 3. Wyznaczanie powierzchni monitoringowych za pomocą palików i ich montaż w glebie		
2	1. Eliminacja zwierząt gatunków obcych i inwazyjnych: 1) wizona amerykańskiego (<i>Neogale vison</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie; 2) jenota (<i>Nyctereutes procyonoides</i>) – przez odstrzał redukcyjny; 3) szopa pracza (<i>Procyon lotor</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odłów w pułapki żywołowne i usypianie. 2. Eliminacja roślin gatunków obcych i inwazyjnych roślin, w szczególności: tawuły kutnerowatej (<i>Spiraea tomentosa</i>), barszczu Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>) i niecierpka gruczołowatego (<i>Impatiens glandulifera</i>), w przypadku ich pojawienia się na obszarze Parku	Według potrzeb	
3	1. Utrzymanie punktów czerpania wody dla celów przeciwpożarowych. 2. Naprawa i konserwacja pomostów na punktach czerpania wody. 3. Odnawianie oznakowań dojazdów pożarowych. 4. Utrzymanie przejezdności placów manewrowych, mijanek i dróg pożarowych do punktów czerpania wody	3 punkty	Obszar ochrony krajobrazowej
B. W lądowych ekosystemach nieleśnych			
Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Uprawa roli, łąk i pastwisk zgodnie z zasadami racjonalnej gospodarki rolnej	0,24 ha	163a
2	1. Ocena stanu ochrony nieleśnych siedlisk przyrodniczych. 2. Monitorowanie stanu nieleśnych siedlisk przyrodniczych oraz występowania i liczebności przedstawicieli poszczególnych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym gatunków obcych i inwazyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej

3	<p>Eliminacja zwierząt gatunków obcych i inwazyjnych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wizona amerykańskiego (<i>Neogale vison</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odlów w pułapki żywołowne i usypianie; 2) jenota (<i>Nyctereutes procyonoides</i>) – przez odstrzał redukcyjny; 3) szopa pracza (<i>Procyon lotor</i>) – przez odstrzał redukcyjny lub odlów w pułapki żywołowne i usypianie 	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
---	--	----------------	------------------------------

C. Inne

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	<p>Wyeksponowanie miejsc historycznych przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wykaszanie roślinności zielnej; 2) usunięcie pojedynczych drzew lub krzewów; 3) konserwację starych drzew; 4) sadzenie roślin ogrodowych nawiązujących do lokalnej tradycji ogrodniczej; 5) adaptację obiektu na Muzeum mieszkańców puszczy Drawskiej 	3 obiekty	318h, 318i i 318m
2	<p>Utrzymanie miejsca postoju pojazdów przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury turystycznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części 	1 obiekt	87i
3	<p>Utrzymanie miejsc biwakowania przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury turystycznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części; 4) sadzenie roślinności 	4 obiekty	112d, 112f, 144r, 213g, 242g i 393l
4	<p>Utrzymanie ścieżek dydaktycznych i szlaków turystycznych przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) naprawę, konserwację lub budowę obiektów infrastruktury turystycznej i edukacyjnej; 2) wykaszanie roślinności; 3) zapewnienie drożności przez usuwanie zbędnych drzew lub ich fragmentów z częściowym zagospodarowaniem biomasy 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 10 szlaków pieszych. 2. 3 szlaki rowerowe. 3. 2 szlaki konne. 4. 5 ścieżek dydaktycznych 	Obszar ochrony krajobrazowej

5	Naprawa, konserwacja lub budowa tablic dydaktycznych i informacyjnych poza ścieżkami dydaktycznymi i szlakami turystycznymi	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
6	Utrzymanie miejsca postoju dla kajakarzy przez: 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury turystycznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części	1 obiekt	122a
7	Utrzymanie miejsca odbioru kajaków przez: 1) naprawę, konserwację i budowę infrastruktury turystycznej; 2) wykaszanie roślinności; 3) usuwanie drzew lub ich części	1 obiekt	144y
8	Utworzenie miejsca postoju pojazdów	1 obiekt	144y
9	Utrzymanie i naprawa lub budowa obiektów infrastruktury technicznej, w szczególności: 1) naprawa i konserwacja pomostów; 2) utrzymanie przejezdności dróg; 3) usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu ruchu kołowego, pieszego i wodnego	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
10	Utrzymanie terenu przy budynkach Parku, w tym sadzenie roślinności oraz jej przycinanie wykaszanie i wycinanie	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
11	Utrzymanie baz sprzętu przeciwpożarowego dla celów gaśniczych	5 obiektów	1. Siedziba Parku. 2. Siedziby obwodów ochronnych: Knieja, Dębina, Ostrowiec i Kamienna
12	Pozyskanie zrazów drzew owocowych do szczepienia i zabiegów <i>in vitro</i>	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
13	Pielęgnacja sadów przez: 1) wykaszanie roślinności; 2) usunięcie pojedynczych drzew i krzewów; 3) pielęgnię; 4) pielęgnację starych drzew owocowych	Według potrzeb	219m, 219o
14	Prowadzenie badań naukowych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej

I. Ochrona czynna gatunków roślin			
Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Gatunki roślin z rodziny storczykowatych (<i>Orchidaceae</i>)	Wykaszanie łąk storczykowych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ręczne lub mechaniczne wykaszanie łąk po wydaniu nasion przez storczykowate (<i>Orchidaceae</i>). 2. Usunięcie biomasy stosownie do zaleceń ekspertyz oraz w dostosowaniu do warunków przyrodniczych
2	Lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>)	Monitoring stanu populacji oraz siedliska występowania gatunku	<ol style="list-style-type: none"> 1. Usuwanie odrośli olszy czarnej (<i>Alnus glutinosa</i>) oraz roślinności zielnej z otoczenia stanowisk lipiennika Loesela (<i>Liparis loeselii</i>). 2. Rejestracja poziomu wody gruntowej za pomocą rejestrującego czujnika automatycznego. 3. Monitorowanie stanu populacji oraz siedliska występowania gatunku
3	Gatunki roślin występujące na obszarze Parku ¹⁾	Utrzymanie zbiorów zielnikowych	Zbiór roślin, suszenie, przechowywanie oraz techniczne zabezpieczanie zbioru zielnikowego
4	Odmiany drzew owocowych dawniej uprawiane na terenie Puszczy Drawskiej oraz rośliny z parków podworskich i rośliny z terenów starych osad	Odtwarzanie różnorodności biologicznej dawnych osad leśnych, parków podworskich i sadów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pozyskiwanie zrąbów z drzew owocowych. 2. Wykaszanie sadów i usuwanie młodego pokolenia drzew i krzewów pochodzących z sukcesji naturalnej. 3. Zabiegi <i>in vitro</i> mające na celu rozmnożenie dawniej uprawianych odmian drzew owocowych. 4. Konserwacja starych drzew w alejach. 5. Wzbogacenie w nowe gatunki kolekcji roślin ogrodowych nawiązujących do lokalnej tradycji ogrodniczej
5	Ochrona gatunków roślin i siedlisk przyrodniczych, w tym również roślin wodnych	Monitoring przyrodniczy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego przez Park i Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz badań naukowych. 2. Monitoring gatunków inwazyjnych i obcych oraz eliminacja tych gatunków według potrzeb. 3. Prowadzenie badań naukowych dotyczących ochrony roślin

			i siedlisk przyrodniczych oraz w celu ograniczenia gatunków obcych inwazyjnych
6	Ochrona gatunków roślin i siedlisk przyrodniczych	Monitoring gatunków inwazyjnych i obcych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eliminacja gatunków obcych i inwazyjnych. 2. Realizacja projektu „Możliwości wykorzystania <i>Puccinia komarovii</i> w ograniczeniu populacji niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> w DPN”

II. Ochrona czynna gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Gatunki ptaków z następujących rodzin: <ol style="list-style-type: none"> 1) sikory (<i>Paridae</i>); 2) kowaliki (<i>Sittidae</i>); 3) pelzacze (<i>Certhidae</i>); 4) dzięcioły (<i>Picidae</i>); 5) drozdy (<i>Turdidae</i>); 6) mucholówki (<i>Muscicapidae</i>); 7) szpaki (<i>Sturnidae</i>); 8) dudki (<i>Upupidae</i>); 9) krukowate (<i>Corvidae</i>) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uzupelnienie bazy pokarmowej (nasiona roślin). 2. Monitoring skuteczności zasiedlenia i utrzymanie skrzynek lęgowych w liczbie do 800 sztuk rocznie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykładanie karmy dla ptaków. 2. Wykonanie inwentaryzacji skrzynek lęgowych pod kątem ich zasiedlenia. 3. Oczyszczanie i naprawy uszkodzonych skrzynek lęgowych i ponowne ich zawieszenie
2	Gatunki ptaków z rodzin: <ol style="list-style-type: none"> 1) perkozy (<i>Podicipedidae</i>); 2) czaplowate (<i>Ardeidae</i>); 3) kaczkowate (<i>Anatidae</i>); 4) chruścielowate (<i>Rallidae</i>); 5) bekasowate (<i>Scolopacidae</i>); 6) siewkowate (<i>Charadriidae</i>); 7) rybitwy (<i>Sternidae</i>); 8) mewy (<i>Laridae</i>) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stopniowy demontaż skrzynek lęgowych typu E i kołnierzy ochronnych. 2. Ograniczanie liczebności obcych gatunków zwierząt wywierających negatywny wpływ na populacje rodzime. 3. Kontrola presji drapieżników żerujących przy brzegach jezior i rzek 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie monitoringu i inwentaryzacji zwierząt gatunków obcych. 2. Wykonywanie odstrzału redukcyjnego wizona amerykańskiego (<i>Neogale vison</i>), jenota (<i>Nyctereutes procyonoides</i>) i szopa pracza (<i>Procyon lotor</i>) zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1173 i 2185). 3. Redukcja wizona amerykańskiego (<i>Neogale vison</i>) i szopa pracza (<i>Procyon lotor</i>) przez odłów w pułapki żywołowne i usypianie
3	Gatunki ptaków z rodzin: <ol style="list-style-type: none"> 1) sokołowate (<i>Falconidae</i>); 2) jastrzębiowate (<i>Accipitridae</i>); 3) rybołowowate (<i>Pandionidae</i>); 4) puszczykowate (<i>Strigidae</i>) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie liczby potencjalnych miejsc do odbywania lęgów. 2. Monitoring stanu populacji i skuteczności zasiedlenia platform lęgowych oraz skrzynki lęgowej 	<p>Montaż:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) do 4 drewnianych platform lęgowych gatunków ptaków, w szczególności: rybołowa (<i>Pandion haliaetus</i>), puchacza (<i>Bubo bubo</i>), bielika (<i>Haliaeetus albicilla</i>), sokoła wędrownego (<i>Falco peregrinus</i>); 2) 1 skrzynki lęgowej dla pustułki zwyczajnej (<i>Falco tinnunculus</i>)

4	Lis (<i>Vulpes vulpes</i>)	Monitoring i regulacja wielkości populacji oraz ograniczanie rozprzestrzeniania się wścieklizny	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie monitoringu i inwentaryzacji liczebności osobników. 2. Wykonywanie odstrzału zwierząt chorych oraz odstrzału redukcyjnego – zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1173 i 2185). 3. Wykładanie szczepionki przeciwko wściekliznie
5	Gatunki nietoperzy z rodziny mroczkowatych (<i>Vespertilionidae</i>)	Ochrona nietoperzy z rodziny mroczkowatych (<i>Vespertilionidae</i>), ukierunkowana na zwiększanie liczby miejsc rozrodczych, zimowisk oraz dziennych schronień	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring składu gatunkowego nietoperzy z rodziny mroczkowatych (<i>Vespertilionidae</i>). 2. Kontrola zasiedlenia skrzynek dla nietoperzy. 3. Kontrola zasiedlenia miejsc do hibernacji. 4. Utrzymanie miejsc wykorzystywanych do hibernacji przez konserwację schronień oraz zapewnienie właściwych warunków mikroklimatycznych w schronieniach. 5. Oczyszczanie, naprawy lub wymiana skrzynek dla nietoperzy
6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Łosoś (<i>Salmo salar</i>). 2. Pstrąg potokowy (<i>Salmo trutta m. fario</i>). 3. Lipień (<i>Thymallus thymallus</i>). 4. Brzana (<i>Barbus barbus</i>). 5. Jesiotr ostronosy (<i>Acipenser oxyrinchus</i>). 6. Cerna (<i>Vimba vimba</i>). 7. Węgorz europejski (<i>Anguilla anguilla</i>) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odłowy kontrolne. 2. Zarybienia. 3. Pozyskanie tarlaków i selektów 	Połowry przy użyciu rybackich narzędzi połowu i zarybienia
7	Mrówki z rodzaju <i>Formica</i>	Zabezpieczanie mrowisk mrówek kopcowych przed zniszczeniami powodowanymi przez czynniki naturalne lub antropogeniczne	Zabezpieczanie za pomocą siatki lub drewnianych żerdzi mrowisk narażonych na mechaniczne uszkodzenia oraz mrowisk o dużych kopcach, z rodzinami produkującymi duże ilości form pociowych
8	Pozostałe gatunki zwierząt	Monitoring populacji, w tym znakowanie wybranych gatunków zwierząt	Monitoring populacji
9	Ochrona owadów zapylających i ich siedlisk	Utrzymanie lub wzbogacenie składu gatunkowego zapylaczy oraz utrzymanie lub utworzenie siedlisk i bazy żerowej dla zapylaczy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zbiór trzciny i szyszek dla murarek i owadów występujących w „hotelach dla owadów zapylających”. 2. Ochrona klonów, kasztanowców, lip w alei klonowej w Ostrowitem i parku podworskim w Barnimiu (zabiegi konserwacji i leczenia drzew, ewentualne dosadzenie nowych drzew)

Zakazy	<p>Na obszarze Parku zabrania się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) niszczenia powierzchni ziemi, drzew i innych roślin oraz zanieczyszczenia gleby, wody i powietrza, 2) polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, 3) prowadzenia gospodarki rybackiej bez uzgodnienia z dyrektorem Parku, 4) amatorskiego połowu ryb poza miejscami do tego celu wyznaczonymi, 5) wypasania zwierząt gospodarskich, 6) zbioru ziół leczniczych, owoców i roślin runa oraz usuwania drzew i innych roślin, z wyjątkiem wykonywania tych czynności w ramach gospodarki rezerwatowej, 7) wydobywania skał i minerałów, 8) zakłócania ciszy oraz wznecania ognia poza miejscami wyznaczonymi do tego celu, 9) prowadzenia zakładów przemysłowych i ferm hodowlanych, 10) wznoszenia obiektów budowlanych, 11) przeprowadzania na terenach znajdujących się w granicach Parku prac melioracyjnych, 12) dokonywania zmiany stosunków wodnych i budowy obiektów gospodarki wodnej, 13) usuwania zadrzewień śródpolnych, 14) wszelkich działań mogących zniszczyć i zmienić w istotny sposób naturalny krajobraz lub jego poszczególne elementy.
--------	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://crfop.qdos.gov.pl>

Tabela 13. Charakterystyka obszarów chronionego krajobrazu znajdujących się na terenie Powiatu waleckiego

OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU PUSZCZA NAD DRAWĄ (WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE)	
Data wyznaczenia	1989-07-01
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	Uchwała Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim
Powierzchnia	33280,0000 ha
Położenie (powiaty)	walecki
Położenie (gminy)	Tuczno (gmina miejsko-wiejska), Człopa (gmina miejsko-wiejska), Wąlcz (gmina wiejska)
Opis celów ochrony	Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza nad Drawą charakteryzuje się wybitnymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, na które składają się malownicze doliny rzek, rynny polodowcowe z licznymi jeziorami, czyste wody powierzchniowe, duża lesistość terenu z resztkami dawnej "Puszczy drawskiej", bogate zbiorowiska rzadkich roślin i ostoje ginących zwierząt m.in. orła bielika, puchacza, bociana czarnego, żurawia i bobra a także ostatnie w Europie tarlisko łososia szlachetnego. Na terenie Obszaru znajduje się 9 rezerwatów przyrody: "Załom", "Sicienko", "Płociczna", "Kłocie Ostrowickie", "Pustelnik", "Jeziorka Głodne", "Mszary Tuczyńskie", "Leśne Źródła" i "Wielki Staw".

	<p>Na Obszarze wprowadza się ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zachowania różnorodności biologicznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w zakresie ochrony ekosystemów leśnych - prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej polegającej na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk, 2) w zakresie ochrony nieleśnych ekosystemów lądowych - dostosowanie zabiegów agrotechnicznych do wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zachowanie śródpolnych torfowisk, zabagnień, podmokłości, oczek wodnych oraz sprzyjanie ograniczaniu ich sukcesji, 3) w zakresie ochrony ekosystemów wodnych - zachowanie i ochrona zbiorników wodnych wraz z pasem roślinności okalającej, ograniczanie zabudowy na skarpach wysoczyznowych, zapewnianie swobodnej migracji fauny w ciekach wodnych, wdrażanie programów reintrodukcji i restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt, roślin i grzybów bezpośrednio związanych z ekosystemami wodnymi.
<p style="text-align: center;">Zakazy</p>	<p>Na terenie Obszaru wprowadza się następujące zakazy (zgodnie z par. 2 Uchwały nr XXXII/375/09 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2009 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką; 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko; 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych; 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu; 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, przeciwoświsowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych; 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka; 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych; 8) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:

	<p>a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,</p> <p>b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne:</p> <p>- z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.</p> <p>W odniesieniu do tych zakazów, obowiązują odstępstwa wskazane w art. 24 ust. 2-3a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.</p> <p>Na części obszaru chronionego krajobrazu, będących gruntami rolnymi, nie wprowadza się zakazu likwidowania zadrzewień śródpolnych obejmujących:</p> <p>a) drzewa i krzewy do lat 20 niestanowiące siedlisk przyrodniczych w rozumieniu rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77, poz. 510),</p> <p>b) drzewa i krzewy stanowiące źródło gradacji szkodliwych owadów.</p>
OBZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU PUSZCZA NAD DRAWĄ (WOJ. WIELKOPOLSKIE)	
Data wyznaczenia	1989-07-01
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	Uchwała Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim
Powierzchnia	62200,0000 ha
Położenie (powiaty)	wątecki, czarnkowsko-trzcianecki
Położenie (gminy)	Trzcianka (gmina miejsko-wiejska), Krzyż Wielkopolski (gmina miejsko-wiejska), Człopa (gmina miejsko-wiejska), Wieleń (gmina miejsko-wiejska), Wątcz (gmina wiejska)
Opis celów ochrony	Podłoże geologiczne buduje złożona mozaika czwartorzędowych utworów polodowcowych: glin zwałowych i (przeważających powierzchniowo) piasków sandrowych. W zagłębieniach i rynnach terenowych powstały płyty torfów. Pasma wzniesień w okolicy Dzierżązna jest prawdopodobnie pochodzenia morenowego, w okolicy Smolarni zachował się oz. W okolicy Trzcianki i Dzierżązna na głębokości ok. 45 m ciągną się złoża węgla brunatnego W rzeźbie terenu zaznaczają się rynny polodowcowe, wykorzystywane dziś przez jeziora i rzeki, a także wydatna krawędź pradoliny Noteci (np. w okolicy Kuźnicy Żelichowskiej). Bardzo urozmaiconą rzeźbę ma teren między Dzierżąznem Małym a Rychlikiem (Bycze Góry, Zajęcze Góry, Diabelski Kocioł). Wydatne formy rzeźby to poza tym: dolina Człopiczy, ciągnąca się od Człopy aż po Noteć, dolina Drawy z systemem teras, dolina Cieszynki oraz dolina Runicy i jezior tuczyńskich. Malownicza jest także

	<p>ryna jezior Straduń i Smolarnia z zachowanym wałem ozowym. Dominują gleby rdzawe, tworzące siedliska borów i borów mieszanych, są także płaty gleb płowych i brunatnych Północna i zachodnia część obszaru należy do zlewni rzeki Drawy, będąc odwadniana przez jej dopływy: Płociczną, Runicę, Cieszynkę i Szczyczną. Leżą tu bardzo malownicze jeziora: Liptowskie i Tuczo na linii Runicy, Młyńskie, Kamień, Załom i Dypa na linii Cieszynki, oraz największy z akwenów Obszaru - jezioro Szczuczczarz, przez które przepływa Szczyczna. Szczególnie to ostatnie, w kształcie krzyża, z wznoszącą się na tafli wody wyspą, z wysokimi, zalesionymi brzegami, należy do najpiękniejszych akwenów Pomorza Zachodniego. Do znamienitych akcentów w dolinie Runicy i Cieszynki należą bijące spod ziemi źródła, zasilające te rzeki. Są to jedne z ciekawszych obiektów źródłiskowych na Pomorzu. W okolicy Tuczo dla ich ochrony utworzono dwa rezerваты. Środkową część obszaru odwadnia Człopica, płynąca szeroką, w dużym stopniu odlesioną doliną i wpadająca do Drawy tuż przed jej ujściem do Noteci. I w jej systemie hydrograficznym trafiają się ładne źródła, jak np. źródło dopływu Modrzy, bijące pod wzniesieniem zwanym Babią Górą. Wody z południowo-wschodniej części Obszaru odprowadza Bukówka z dopływami: Dzierżążką i Kamionką. Do tego systemu należą malownicze jeziora: Smolarnia i Straduń koło Trzcianki. W zagłębieniach po lasach rozproszonych jest ponadto kilkadziesiąt jezior i oczek wodnych; każde z nich ma inny charakter i swoje uroki. Większość z nich otoczona jest też malowniczymi torfowiskami. Szczególnie ciekawe ekosystemy związane są z wodami. Wśród kilkudziesięciu jezior są akweny eutroficzne, ale są i mezotroficzne jeziora o zielonobłękitnej wodzie, z łąkami ramienic na dnie. Spokojne zatoczki jeziora Szczuczczarz zarasta rzadka osoka aloesowata. Najrzadsze gatunki flory skupiają się na śródleśnych torfowiskach. Są wśród nich takie osobliwości jak turzycza strunowa i lipiennik Loesela. Jedną z większych osobliwości regionu są ekosystemy źródłiskowe. W dolinach Cieszynki i Runicy bije łącznie kilkaset źródeł. Są wśród nich wysięki, na których rozwinęły się kopolowe torfowiska (np. chronione w rezerwacie k. Tuczo, na którym wiosną licznie zakwitają storczyki). Są także wypływy, w których woda bije spod ziemi i spływa strumieniami do rzeki lub jeziora. Krajobraz jest zdominowany przez lasy gospodarcze, z dominacją drzewostanów sosnowych. Region żyje z gospodarki leśnej. W okolicy Dzierżążna, Człopy, Wołowych Lasów i Tuczo są jednak także płaty pól. Najstarsze pamiątki kultury, jakie znaleźć można na tym terenie są bardzo stare: to ślady mezolitycznego osadnictwa sprzed kilku tysięcy lat, spotykane szczególnie licznie koło Tuczo i Człopy. Nieco młodsze są, zagubione wśród lasów: kurhan na południe od Kuźnicy Żelichowskiej oraz średniowieczne grodziska nad jeziorem kamień i w uroczysku Leśna Ciska.</p>
Zakazy	<p>Na terenie Parku wprowadza się następujące zakazy (zgodnie z par. 2 Rozporządzenia nr 5/98 Wojewody Piłskiego z dnia 15 maja 1998 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie piłskim):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) budowy zakładów przemysłowych opartych o surowce przywożone spoza terenu województwa oraz lokalizowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska, 2) lokalizowania wielkotowarowych ferm hodowlanych większych od 300 dużych jednostek przeliczeniowych i ferm bezściółowych oraz gnojowicowania użytków rolnych,

	<p>3) lokalizowania budynków na gruntach leśnych oraz w odległości mniejszej niż 100 metrów od brzegów jezior i rzek,</p> <p>4) wznoszenia budowli oraz zakładania i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych na terenach przewidzianych do objęcia wyższą formą ochrony przyrody/park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, park wiejski/,</p> <p>5) składowania w gospodarce rybackiej metod połowu ryb niszczących inne żywe organizmy,</p> <p>6) zmiany sposobu użytkowania gruntów rolnych IV i wyższych klas bonitacji z wyjątkiem niezbędnego minimum na potrzeby mieszkaniowe miejscowej ludności,</p> <p>7) na terenie zlewni jeziora Wielki Bytyń:</p> <ul style="list-style-type: none"> — rozprowadzania nawozów i pestycydów przy wykorzystaniu sprzętu lotniczego, — odprowadzania do wód i gruntu ścieków, gnojowicy i odpadów płynnych.
OBSZAR CHRONIONEGO KRJOBRAZU POJEZIERZE WAŁECKIE I DOLINA GWDY (WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE)	
Data wyznaczenia	1989-07-01
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	Uchwała Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim
Powierzchnia	37127,8100 ha
Położenie (powiaty)	wałECKI
Położenie (gminy)	Mirostawiec (gmina miejsko-wiejska), Tuczno (gmina miejsko-wiejska), Wałcz (gmina miejska), Wałcz (gmina wiejska)
Opis celów ochrony	<p>Obszar jest mozaiką siedlisk, biotopów i ekosystemów o bardzo dużych walorach przyrodniczych, cechuje się wysoką lesistością i średnim udziałem wód, zajmuje obszar mareny dennej oraz teren sandru rozcięty dwoma rynnami. Występują tu lasy ubogiej buczyny lub kwaśnej dąbrowy, bory sosnowe, łągi olszowo-jesionowe, bagienne olsy wokół jezior, buczyny i grądy. W jego obrębie położone są doliny rzek składające się na zlewnię Gwdy wraz ze wszystkimi jeziorami rynnowymi. Flora roślin naczyniowych odznacza się znacznym udziałem gatunków rzadkich i zagrożonych takich jak: bagnica torfowa, cis pospolity, czermień błotna, fiołek przedziwny, modrzewnica europejska, storczyk plamisty, pływacz drobny, narecznica grzebieniasta, rosiczka długolistna, rosiczka okrągłolistna, rosiczka pośrednia, widłak spłaszczony, wilczomleczeń błotny, wetnianka wąskolistna, żurawina błotna. Duża ilość jezior oraz cieków wodnych i rowów melioracyjnych sprzyja rozwojowi fauny wodnej i wodno-błotnej. Tereny te ze względu na specyfikę ukształtowania terenu i specyficzny typ wód związanych z głębokimi, zimnymi jeziorami, a także rzekami o szybkim i dobrze natlenionym nurcie są po części zbliżone do terenów podgórskich. Na tą specyfikę składają się organizmy wodne bezkręgowce i ryby oraz niektóre gatunki ptaków. Bardzo dobre warunki do życia znalazł tutaj bóbr, o czym świadczy jego duża liczebność na tym obszarze. Na szczególne podkreślenie należy również fakt stałego przebywania wolnościowego stada żubrów rasy nizinnej.</p>

	<p>Na Obszarze wprowadza się ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zachowania różnorodności biologicznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w zakresie ochrony ekosystemów leśnych - prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej polegającej na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk, 2) w zakresie ochrony nieleśnych ekosystemów lądowych - dostosowanie zabiegów agrotechnicznych do wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zachowanie śródpolnych torfowisk, zabagnień, podmokłości, oczek wodnych oraz sprzyjanie ograniczaniu ich sukcesji, 3) w zakresie ochrony ekosystemów wodnych - zachowanie i ochrona zbiorników wodnych wraz z pasem roślinności okalającej, ograniczanie zabudowy na skarpach wysoczyznowych, zapewnianie swobodnej migracji fauny w ciekach wodnych, wdrażanie programów reintrodukcji i restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt, roślin i grzybów bezpośrednio związanych z ekosystemami wodnymi.
<p style="text-align: center;">Zakazy</p>	<p>Na terenie Obszaru wprowadza się następujące zakazy (zgodnie z par. 2 Uchwały nr XXXII/375/09 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2009 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką; 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko; 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych; 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu; 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych; 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka; 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych; 8) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:

	<p>c) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,</p> <p>d) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne:</p> <p>- z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.</p> <p>W odniesieniu do tych zakazów, obowiązują odstępstwa wskazane w art. 24 ust. 2-3a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.</p> <p>Na części obszaru chronionego krajobrazu, będących gruntami rolnymi, nie wprowadza się zakazu likwidowania zadrzewień śródpolnych obejmujących:</p> <p>c) drzewa i krzewy do lat 20 niestanowiące siedlisk przyrodniczych w rozumieniu rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77, poz. 510), drzewa i krzewy stanowiące źródło gradacji szkodliwych owadów.</p>
--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://crfop.gdos.gov.pl>

Tabela 14. Charakterystyka Obszarów Natura 2000 znajdujących się na terenie Powiatu waleckiego

OBSZAR NATURA 2000 JEZIORO WIELKI BYTYŃ	
Kod obszaru	PLH320011
Data wyznaczenia	2008-01-15
Rodzaj ochrony	Dyrektywa siedliskowa
Powierzchnia	2017,0500 ha
Położenie	Powiaty: walecki Gminy: Mirosławiec (gmina miejsko-wiejska), Tuczno (gmina miejsko-wiejska), Wałcz (gmina wiejska)
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń)	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jezioro Wielki Bytyń PLH320011 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 10 grudnia 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jezioro Wielki Bytyń PLH320011 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 21 grudnia 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jezioro Wielki Bytyń PLH320011

Cele działań ochronnych.

Lp.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych
1.	3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łakami ramienic (<i>Charatea</i> spp.)	Osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego jako realizację zapisów wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie zapewnienia tzw. dobrego stanu wód oraz osiągnięcie właściwego funkcjonowania ekosystemu i efektywnego naturalnego tarła sielawy.
2.	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphetion</i> , <i>Potamion</i>	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu siedliska (FV).
3.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu siedliska (FV).
4.	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu siedliska (FV) i spontanicznych procesów unaturalniania się.
5.	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu siedliska (FV) i spontanicznych procesów unaturalniania się.
6.	9160 Grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	Utrzymanie powierzchni i stanu ochrony siedliska przynajmniej na dotychczasowym poziomie (U1) poprzez minimalizowanie zagrożeń, które wpływają na niskie oceny wskaźników oraz umożliwienie unaturalniania się i zapobieżenie ekspansji neofitów.
7.	91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu siedliska (FV) i procesów naturalnych.
8.	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu siedliska (FV) i procesów naturalnych.
9.	1149 Koza <i>Cobitis taenia</i>	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu gatunku (FV).
10.	1337 Bóbr <i>Castor fiber</i>	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu gatunku (FV).
11.	1135 Wydra <i>Lutra lutra</i>	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu gatunku (FV).
12.	1134 Różanka <i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Utrzymanie istniejącego właściwego stanu gatunku (FV).

Załącznik Nr 3 do Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 31 marca 2014 r.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożeń
		Istniejące	Potencjalne	
1.	3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łakami ramienic (<i>Charactera</i> spp.)	1) A02.01 intensyfikacja rolnictwa H01.05 rozproszone zanieczyszczenia wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem 2) E03.01 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych H01.08 rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych 3) F02.03 Wędkarstwo	1) G01.01 żeglarsstwo 2) G01.01 żeglarsstwo G01.08 inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku G02.08 kempingi i karawaniugi	1) Splywy zanieczyszczeń rozproszonych z terenów rolniczych. 2) Zanieczyszczenia z terenów zurbanizowanych, w tym ścieki z mieszczelnych zbiorników bezodpływowych oraz ścieki z oczyszczalni przydomowych, nie zapewniających należytego oczyszczenia. 3) Presja na strefę brzegową ze strony niekontrolowanego wędkarstwa polegająca na niszczeniu roślinności nadbrzeżnej i zaśmiecaniu terenu.
			1) G01.01 żeglarsstwo 2) G01.01 żeglarsstwo G01.08 inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku G02.08 kempingi i karawaniugi	1) Niekontrolowane żeglarsstwo, wynikające z braku przestrzegania miejsc udostępnienia jeziora, żeglowanie poza udostępnioną część akwenu, wpływanie w szuwały i dobijanie do brzegu. 2) Zanieczyszczenia pochodzenia bytowe w związku z turystyką żeglarską, rekreacją. 3) Intensyfikacja produkcji rolnej, w tym lokalizacja w zlewni jeziora ferm hodowlanych.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożeń
		Istniejące	Potencjalne	
			H01.03 inne zanieczyszczenia wód powierzchniowych ze źródeł punkowych 3) A02.01 intensyfikacja rolnictwa A05.01 hodowla zwierząt 4) E01.03 zabudowa rozproszona E01.04 inne typy zabudowy 5) F02.02 rybolówstwo czynne	4) Dalsza urbanizacja w sąsiedztwie jeziora poza zwarta zabudową miejscowości i związana z zabudową gospodarka wodno-ściekowa w zlewni Jeziora Wielki Bytyni oraz wzrost antropopresji. 5) Odłowy sprzętem ciągnionym mogące uszkadzać łąki ramienicowe.
2.	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheton, Potamion</i>	X brak zagrożeń i nacisków	E01.03 zabudowa rozproszona E01.04 inne typy zabudowy E03.01 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych H01.08 rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych	brak Dalsza urbanizacja w sąsiedztwie jeziora poza zwarta zabudową miejscowości i związana z zabudową gospodarka wodno-ściekowa w zlewni Jeziora Wielki Bytyni oraz wzrost antropopresji.
3.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	X brak zagrożeń i nacisków	X brak zagrożeń i nacisków	brak brak
4.	9110 Kwasne buczyny (<i>Luculo-Fagetum</i>)	X brak zagrożeń i nacisków	X brak zagrożeń i nacisków	brak brak
5.	9130 Zyczne buczyny	X brak zagrożeń i nacisków		brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożeń
		Istniejące	Potencjalne	
	(<i>Dentario glandulosae Fagetum, Galio odorati-Fagetum</i>)		X brak zagrożeń i nacisków	brak
6.	9160 Grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	I01 obce gatunki inwazyjne K06 inne lub mieszane formy międzygatunkowej konkurencji wśród roślin	E01.03 zabudowa rozproszona E01.04 inne typy zabudowy E03.01 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych H01.08 rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych	Neofityzacja dotyczy gatunków obcych geograficznie, które pojawiają się w podzycie i runie. Dalsza urbanizacja w sąsiedztwie jeziora poza zwarta zabudową miejscowości i związana z zabudową gospodarka wodno-ściekowa w zlewni Jeziora Wielki Bytyni oraz wzrost antropopresji.
7.	91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosy Beniletum pubescentis, Vaccinio uliginosy Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne	X brak zagrożeń i nacisków	X brak zagrożeń i nacisków	brak brak
8.	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnion glutinoso-</i>	X brak zagrożeń i nacisków	E01.03 zabudowa rozproszona E01.04 inne typy zabudowy E03.01 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów	brak Dalsza urbanizacja w sąsiedztwie jeziora poza zwarta zabudową miejscowości i związana z zabudową gospodarka wodno-ściekowa w zlewni Jeziora Wielki Bytyni oraz wzrost antropopresji.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożeń
		Istniejące	Potencjalne	
	<i>incanae</i>) i olsy źródłiskowe		rekreacyjnych H01.08 rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych	
9.	1149 Koza <i>Cobitis taenia</i>	X brak zagrożeń i nacisków	G01.01 żeglarnictwo G05 Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	brak Zaburzenia osadów dennych w litoralu w przypadku wpływania jednostek wpływających w pas szuwaru
10.	1337 Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	X brak zagrożeń i nacisków	X brak zagrożeń i nacisków	brak
11.	1355 Wydra <i>Lutra lutra</i>	X brak zagrożeń i nacisków	X brak zagrożeń i nacisków	brak
12.	5339 Różanka <i>Rhodeus sericeus amarus</i>	X brak zagrożeń i nacisków	X brak zagrożeń i nacisków	brak

<p>Charakterystyka obszaru</p>	<p>Według regionalizacji fizycznogeograficznej (Kondracki J., 1994) obszar należy do: Mezoregionu Pojezierza Wałeckiego (314.64) , Makroregionu Pojezierza Południowopomorskie (314.6/7), Prowincji Niż środkowoeuropejski (31). Według regionalizacji geobotanicznej J. M. Matuszkiewicza (1993) obszar położony jest: Prowincja: środkowoeuropejska, Podprowincja: Południowobałtycka, Dział: Pomorski, A.5. Kraina: Sandrowych Przedpoli Pojezierzy środkowopomorskich, A.5b Podkraina: Wałecka, A.5b.3. Okręg: Pojezierza Wałeckiego, podokręg A - Bytyński. Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej Trampiera i in. (1990), obszar należy do: Kraina I - Bałtycka, Dzielnica Pojezierza Wałecko-Mysłiborskiego (I.3), Mezoregion Pojezierza Wałeckiego (I.3.e). Rdzeniem obszaru jest duży rezerwat przyrody ŚWielki Bytyń, utworzony 11 maja 1989 r. na powierzchni 1826,55 ha, powiększony do 1943,45 ha rozporządzeniem Nr 4/2007 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 12 stycznia 2007 r. Granica obszaru w kilku miejscach nieznacznie odbiega od granicy rezerwatu (tu: proponuje się jej uzgodnienie do granicy rezerwatu), a tylko w jednym miejscu (między m. Bytyń a jeziorem Wielki Bytyń) różni się od niej istotnie.</p> <p>Obszar leży w zlewni własnej (jeziora Wielki Bytyń) oraz w zlewni wypływającej z jeziora rz. Piławki (należą jeziora Bobkowe (Mazanowo Małe) i Głębokie (Mazanowo Duże) w pn. części obszaru i jez. Mały Bytyń. Wszystkie wody w obszarze Natura 2000 należą do regionu wodnego Warty (zakres działania RZGW w Poznaniu). Wody stanowią 42% powierzchni obszaru. Centralną część obszaru zajmuje jezioro Wielki Bytyń – duże jezioro mezotroficzne (gł. 41 m, pow. 877 ha) z łakami ramienicowymi w litoralu, położone w głębokiej rynnicy, o nieregularnej linii brzegowej, ze skarpami do 30 m, pociętej licznymi parowami i wąwozami porośniętymi lasami z dużym udziałem starych buczyn. W obszarze są także mniejsze jeziora mezotroficzne: Głębokie (Mazanowo Duże) i Bobkowe (Mazanowo Małe) i jez. Krępa, uważane niekiedy za zatokę Wielkiego Bytynia, a także eutroficzne jez. Mały Bytyń. Jezioro Wielki Bytyń stanowi Obwód rybacki jeziora Bytyń Wielki na rzece Piławka - Nr 1. Obwód rybacki obejmuje wody jezior (1) Bytyń Wielki i Bytyń Mały, wraz z wodami rzeki Piławka na odcinku od miejsca wypływu rzeki z jeziora Bytyń Mały do osi podłużnej mostu w miejscowości Pilów na drodze gminnej Nakielno - Jabłonowo, (2) Rakowe i Piecnik, wraz z wodami cieku bez nazwy na odcinku od miejsca wypływu cieku z Jeziora Rakowe do osi przepustu na drodze krajowej Mirosławiec - Wałcz, (3) Drzewoszewo wraz z wodami cieku bez nazwy na odcinku od osi przepustu na drodze gminnej Drzewoszewo - Jabłonkowo do ujścia do rzeki Piławka - oraz wodami dopływów tych jezior albo tych odcinków cieków. Dzierżawcą tego obwodu jest Zakład Rybacki S.J. w Wałczu. Umowa dzierżawy trwa do 15.03.2025 r. Prowadzona jest gospodarka rybacka nakierowana na sielawę i sieję.</p> <p>Dwa małe jeziora w pn. części rezerwatu stanowią odrębne obwody rybackie: obwód rybacki Jeziora Głębokie na cieku bez nazwy w zlewni rzeki Piławka - Nr 1: Obwód rybacki obejmuje wody Jeziora Głębokie (Mazanowo Duże) wraz z wodami cieku bez nazwy na odcinku od osi przepustu na drodze krajowej Mirosławiec - Wałcz do linii prostej przechodzącej przez punkty położone na lewym i prawym brzegu tego cieku, 100 m poniżej miejsca wypływu cieku z tego jeziora, oraz wodami dopływów tego jeziora albo tego odcinka cieku.</p> <p>Obwód rybacki jeziora Bobkowo na cieku bez nazwy w zlewni rzeki Piławka - Nr 2: Obwód rybacki obejmuje wody jeziora Bobkowo (Mazanowo Małe) wraz z wodami cieku bez nazwy na odcinku od linii prostej przechodzącej przez punkty położone na lewym i prawym brzegu tego cieku, 100 m poniżej miejsca wypływu cieku z Jeziora Głębokie do osi przepustu na drodze gminnej Drzewoszewo - Jabłonkowo, oraz wodami dopływów tego jeziora albo tego odcinka cieku. Obwód jest wydzierżawiony. Prowadzona jest gospodarka wędkarsko-rybacka,</p>
--------------------------------	--

wg operatu rybackiego nakierowana na szczupaka i lina. Jezioro Bytyń Wielki wraz z Jez. Krępa i Zat. Nakielską zostało wyznaczone jako Jednolita Część Wód PLLW10621, należąca do części scalonej W1607. Typologicznie zostało uznane za jezioro o wysokiej zawartości wapnia, o małym wypływie zlewni, stratyfikowane (typ 5a).

W obowiązującym planie gospodarowania wodami dorzecza Odry zostało uznane za naturalną część wód, a jego stan został oceniony jako dobry; osiągnięcie celów środowiskowych jako niezagrażone.

Wypływająca z jeziora Wielki Bytyń, i przepływająca przez Mały Bytyń rzeka Piławka została wyznaczona jako Jednolita Część Wód PLRW60001818866889 i typologicznie uznana za potok nizinny żwirowy (typ 18). Została uznana za naturalną część wód w stanie umiarkowanym, ale osiągnięcie celów środowiskowych jako niezagrażone.

Jezioro Wielki Bytyń jest akwenem wykorzystywanym do żeglarstwa. Przystanie żeglarskie funkcjonują w Nakielnie i Drzewoszewie, a sezonowo do celów szkolenia żeglarskiego - także w Próchnówku. Udostępnienie do żeglarstwa odbywa się zgodnie z przepisami obowiązującymi dla ochrony rezerwatu przyrody Wielki Bytyń. W lądowej części obszaru dominują lasy, często o charakterze starodrzewi, z sędziwymi okazami buka i dęba. Duży areal zajmują kwaśne buczyny niżowe *Luzulo pilosae-Fagetum*, z rozproszonymi niewielkimi torfowiskami. Dość znaczny jest też udział leśnych zbiorowisk zastępczych (gł. nasadzenia sosny). Najżyźniejsze gleby rezerwatu są porośnięte przez łągi i olsy *Ribo nigri-Alnetum* i *Fraxino-Alnetum*. Dużą osobliwością geobotaniczną rezerwatu są źródłiska z rzeżuchą gorzką, śledziennicą skrętolistną i turzycą rzadkokłosa.

Tereny lądowe w obszarze w przeważającej części są w zarządzie Lasów Państwowych - Nadleśnictw: Mirosławiec, Tuczo i Wałcz. W rezerwacie przyrody działania nadleśnictw następują na podstawie zadań ochronnych ustanawianych przez RDOŚ oraz docelowo w planie ochrony rezerwatu przyrody Wielki Bytyń. Obszary wskazane w materiałach do planu ochrony rezerwatu jako obszary ochrony ścisłej są w większości (z wyjątkiem buczyn na pn. końcu obszaru, gdzie drzewostan nasienny) ustanawiane jako obszary ochrony ścisłej także w zadaniach ochronnych i rzeczywiście są tak traktowane.

Obszar Natura 2000 Jezioro Wielki Bytyń jest jednocześnie częścią Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Puszcza Nad Gwdą (przedmioty ochrony wg SDF obszaru to: kania czarna, kania ruda, bielik, lelek, rybołów, puchacz, dzięcioł czarny, lerka, gągoł, nurogęś; wg katalogu IBA 2010 przedmiotami ochrony powinny być także: łąbędź niemy, bocian czarny, trzmielojad, błotniak stawowy, żuraw, siniak, zimorodek, muchołówka mała; wg danych Polskiego Towarzystwa Rybackiego Oddz. w Pile również kormoran czarny koczuje regularnie w obszarze w ilości > 1% populacji krajowej co wymagałoby uznanie go za przedmiot ochrony OSO). Jezioro Wielki Bytyń jest istotnym siedliskiem żerowym rybołowa, ponadto w obszarze lub (częściej) blisko granic po 1 parze bielika, kani rudej, orlika krzykliwego, bociana czarnego i puchacza, 10-15 par gągoła, wg Kujawy i Mizery 8 - 12 nurogęsia, 5 - 6 żurawia. Tafla jeziora, a zwłaszcza część wolna od żeglarstwa, jest wykorzystywana przez ptaki wodne także w sezonie pozalęgowym; w tym okresie na jeziorze przebywa także regularnie kilkaset kormoranów. W lądowej części obszaru regularnie pojawiają się żubry *Bison bonasus*, z wolnościowego stada zachodniopomorskiego. W rezerwacie Wielki Bytyń, w rej. Próchnowa, istniała dawniej zagroda aklimatyzacyjna dla żubrów. Dla ochrony żubrów wyznaczono sąsiadujący obszar Natura 2000 Mirosławiec. Na 2 wyspach jeziora istnieje ok. 20 domów i

	<p>domków letniskowych wymagających wyjaśnienia statusu własnościowo-prawnego, zbudowanych w latach 70-tych XX w. przez osoby prywatne na podstawie zgody ówczesnego zarządcy - gospodarstwa rybackiego (w większości przypadków nie potwierdzonej dokumentami). Grunt wysp jest gruntem Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Tuczno. Budynki są różnej konstrukcji, od nie powiązanych z gruntem domków campingowych po duże domy nadające się do całorocznego zamieszkania. Domki są zasiedlone głównie w okresie letnim.</p>
Przedmioty ochrony	<p>Siedliska:</p> <ul style="list-style-type: none"> — 3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic (<i>Characteria</i> spp.), — 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i>, <i>Potamion</i>, — 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>), — 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>), — 9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i>, <i>Galio odorati-Fagenion</i>), — Grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>), — 91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis</i>, <i>Vaccinio uliginosi Pinetum</i>, <i>Pino mugo-Sphagnetum</i>, <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne, — 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe, <p>Gatunki zwierząt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>), — koza (<i>Cobitis taenia</i>), — różanka (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>), — wydra (<i>Lutra lutra</i>).
OBSZAR NATURA 2000 STRZALINY KOŁO TUCZNA	
Kod obszaru	PLH320021
Data wyznaczenia	2009-02-13
Rodzaj ochrony	Dyrektywa siedliskowa
Powierzchnia	17,2700 ha
Położenie	Powiaty: wątecki Gminy: Tuczno (gmina miejsko-wiejska)
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń)	Brak

Charakterystyka obszaru	Kompleks korytarzy i komór usytuowanych na głębokości 10-12 m pod ziemią, o łącznej długości 640 m, stanowiących fragment umocnień Wału Pomorskiego - pozostałości grupy warownej zbudowanej przez armię niemiecką w latach 1935-1938. W skład ostoi wchodzi także nadziemne części budowli oraz otaczające je wydzielenia leśne, stanowiące ostłonę wlotów do podziemnych chodników.
Przedmioty ochrony	Gatunki: — Nocek Bechsteina (<i>Myotis bechsteinii</i>), — Nocek duży (<i>Myotis myotis</i>).
OBSZAR NATURA 2000 DOLINA RURZYCY	
Kod obszaru	PLH300017
Data wyznaczenia	2009-02-13
Rodzaj ochrony	Dyrektywa siedliskowa
Powierzchnia	1766,0400 ha
Położenie	Powiaty: wątecki, pilski, złotowski Gminy: Jastrowie (gmina miejsko-wiejska), Szydłowo (gmina wiejska), Wałcz (gmina wiejska)
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń)	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 23 czerwca 2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Rurzycy PLH300017 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 28 marca 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Rurzycy PLH300017

Cele działań ochronnych

Lp.	Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
1.	3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łakami ramienic <i>Charetea</i>	Poprawa lub utrzymanie odpowiedniego stanu wód (poziom biogenów, przezroczystość), w celu zapewnienia warunków abiotycznych dla występowania łak ramienicowych. Ochrona zlewni. Utrzymanie właściwej struktury ichtiofauny w jeziorach. Zmniejszenie antropopresji w rejonie linii brzegowej. Uzupełnienie stanu wiedzy o siedlisku.
2.	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion, Potamion</i>	Zmniejszenie antropopresji w celu zachowania zróżnicowanych zbiorowisk elodeidów i nymfeidów. Uzupełnienie stanu wiedzy o siedlisku.
3.	3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	Nie określono celów działań ochronnych z powodu planowanej zmiany statusu siedliska przyrodniczego w obszarze Natura 2000 i planowanego usunięcia go ze Standardowego Formularza Danych.
4.	3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranuncullion fluitantis</i>)	Utrzymanie właściwego stanu zachowania oraz niezmnieszonej powierzchni siedliska. Zapobieganie niekorzystnym zmianom fitocenotycznym w płatach (m.in. wzrostowi udziału gatunków ekspansywnych jak moczarka kanadyjska) oraz tendencji zmniejszania się powierzchni siedliska. Kontrolowanie antropopresji oraz eutrofizacji jako potencjalnych przyczyn tych zmian. Uzupełnienie stanu wiedzy o siedlisku.
5.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	Przywrócenie właściwych poziomów hydrologicznych, powstrzymanie zmian sukcesyjnych związanych z niewłaściwym uwodnieniem mszarów (wkraczanie roślinności drzewiastej, ekspansja trzciny, niekorzystne zmiany w fitocenozach oraz wzrost eutrofizacji w wyniku murszenia torfu).
6.	7220 Źródłiska wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i>	Zachowanie w stanie naturalnym źródeł wraz z otoczeniem
7.	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Utrzymanie właściwego stanu zachowania oraz nie zmniejszonej powierzchni siedliska jako warunku utrzymania cennych gatunków fauny i flory związanych z siedliskiem. Odwrócenie niekorzystnych tendencji sukcesyjnych związanych z wkraczaniem zbiorowisk zaroślowych i leśnych oraz zmianami w warstwie mszystej i runa. Uzupełnienie stanu wiedzy o siedlisku.
8.	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Utrzymanie właściwego stanu i niezmnieszonej powierzchni dobrze zachowanych płatów siedliska. Stopniowa poprawa struktury drzewostanów zniekształconych, eliminacja gatunków obcych geograficznie i ekologicznie z fitocenoz, ochrona podrostów drzew zgodnych z siedliskiem.
9.	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Utrzymanie właściwego stanu i niezmnieszonej powierzchni dobrze zachowanych płatów siedliska. Stopniowa poprawa struktury drzewostanów zniekształconych, eliminacja gatunków obcych geograficznie i ekologicznie z fitocenoz, ochrona podrostów gatunków drzew zgodnych z siedliskiem.
10.	9160 Grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	Utrzymanie właściwego stanu i niezmnieszonej powierzchni dobrze zachowanych płatów siedliska. Stopniowa poprawa struktury drzewostanów zniekształconych, eliminacja gatunków obcych geograficznie i ekologicz-

		nie z fitocenoz, ochrona podrostów drzew zgodnych z siedliskiem.
11.	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragillis, Populetum albae, Alnion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	Utrzymanie właściwego stanu i niezmnieszonej powierzchni siedliska.
12.	91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać <i>Peucedano-Pinetum</i>)	Utrzymanie właściwego stanu i niezmnieszonej powierzchni dobrze zachowanych płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o siedlisku.
13.	1014 Poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	Utrzymanie właściwego stanu gatunku i jego siedlisk wpływających na wielkość populacji i zasięg jej występowania.
14.	1016 Poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	Utrzymanie właściwego stanu gatunku i jego siedlisk wpływających na wielkość populacji i zasięg jej występowania.
15.	1903 Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	Utrzymanie właściwego stanu zachowania populacji przez ograniczenie wpływu niepożądanych zmian sukcesyjnych, w tym wzrostu zacienienia wynikającego z wkraczania roślinności zaroślowej i drzewiastej oraz ekspansji wysokich bylin (np. trzciny), zwiększenia zwarcia warstwy zielnej i odkładającego się wojłoku, wzrostu konkurencyjności ze strony pospolitych gatunków.
16.	1393 Sierpowiec błyszczący <i>Drepanocladus (Hamatocaulis) vermicosus</i>	Utrzymanie właściwego stanu zachowania populacji przez ograniczenie wpływu niepożądanych zmian sukcesyjnych, w tym wzrostu zacienienia wynikającego z wkraczania roślinności zaroślowej i drzewiastej, zwiększenia zwarcia warstwy zielnej i wzrostu konkurencyjności ze strony pospolitych gatunków.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenie		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
1.	3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łakami ranienic <i>Charatea</i>	1. G02.08 – kempingi i karawaning; 2. F02.03 – wędkarstwo; 3. K02.03 – eutrofizacja (naturalna); 4. K01 – abiotyczne (powolne) procesy naturalne; 5. F05.04 – lchusownictwo	6. F02 – rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych; 7. G01.01.02 – niemołowe sporty wodne; 8. H01.05 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem; 9. F02.02.03 – połowy demersalne z użyciem niewodu dobrzeźnego; 10. G01.08 – inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku; 11. H04.03 – inne zanieczyszczenia powietrza; 12. K02.03 – eutrofizacja (naturalna); 13. M01.02 – susze i zmniejszenie opadów	1 - intensywna rekreacja i nasilona antropopresja w rejonie pola kempingowego i namiotowego we Wrzeszowie; 2 - antropopresja ze strony wędkarzy na przeważającej części linii brzegowej jezior stymulująca wzrost trofii wody wynikający ze stosowania zanęt; niszczenie roślinności litoralowej i przybrzeżnej; 3 - nasilenie procesów humoetrotrofizacji skutkujące pogorszeniem warunków dla występowania ranienic (jez. Smolary); 4 - obniżenie poziomu lustra wody w jez. Smolary; 5 - nielegalne połowy wędkarskie, skutkujące pośrednio niszczeniem roślinności wodnej i przybrzeżnej i stosowaniem zanęt; 6 - zaburzenia w strukturze ichtiofauny, zarybianie gatunkami obcymi i niepożądanymi (karpiołate), nadmierna presja połowowa na gatunki drapieżne (szczupak <i>Esox lucius</i>); 7 - niszczenie strefy litoralu w wyniku intensywnej turystyki kajakowej i korzystania z kąpielisk; płożenie fauny; 8 - przenikanie do wód herbicydów i insektycydów; 9 - niszczenie mechaniczne łak ranienicowych, resuspcja osadów; 10 - niszczenie roślinności przybrzeżnej i płożenie fauny w wyniku penetracji linii brzegowej przez turystów; 11 - opad powierzchniowy produktów spalania, lub ich pochodnych powstających w procesie termokatalitycznego przetwarzania odpadów z tworzyw sztucznych planowanej inwestycji w miejscowości Szwecja; 12 - wzrost trofii wody skutkujący pogorszeniem warunków dla występowania ranienic; 13 - zwiększenie ilości substancji humusowych w zlewni bezpośredniej w wyniku murszenia otaczającego torfowiska; obniżenie poziomu wody w jez. Smolary.

2.	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbierawiskami z <i>Nymphaeion, Potamoion</i>	1. F02.03 – wędkarstwo	2. G01.01.02 – niemołowe sporty wodne; 3. H01.05 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem; 4. H04.03 – inne zanieczyszczenia powietrza; 5. G01.08 – inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku; 6. F02 – rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych	Ponadto, zagrożeniem może być niedostateczna wiedza na temat stanu fitocenoz ranienicowych. 1 - antropopresja ze strony wędkarzy na przeważającej części linii brzegowej jezior, stymulująca wzrost trofii wody, wynikający ze stosowania zanęt; niszczenie roślinności litoralowej i przybrzeżnej; 2 - niszczenie strefy litoralu w wyniku turystyki kajakowej i korzystania z kąpielisk; płożenie fauny; 3 - przenikanie do wód herbicydów i insektycydów; 4 - opad powierzchniowy produktów spalania, lub ich pochodnych powstających w procesie termokatalitycznego przetwarzania odpadów z tworzyw sztucznych planowanej inwestycji w miejscowości Szwecja; 5 - niszczenie roślinności przybrzeżnej i płożenie fauny w wyniku penetracji linii brzegowej przez turystów; 6 - zaburzenia w strukturze ichtiofauny, zarybianie gatunkami obcymi i niepożądanymi (karpiołate), nadmierna presja połowowa na gatunki drapieżne (szczupaka).
3.	3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	1. X – brak zagrożeń lub nacisków		1 - nie określono zagrożeń ze względu na niepotwierdzenie występowania siedliska w obszarze Natura 2000;
4.	3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbierawiskami włosieniczników (<i>Ranuncion fluitans</i>)	1. K02.03 – eutrofizacja (naturalna)	2. G01.01.02 – niemołowe sporty wodne; 3. H01.05 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem;	1 - wzrost trofii wody skutkujący pogorszeniem warunków dla występowania włosieniczników i zmianami fitocenozy w płatach siedliska; 2 - niszczenie płatów włosieniczników w wyniku turystyki kajakowej; 3 - przenikanie do wód herbicydów i insektycydów; Ponadto, zagrożeniem może być niedostateczna wiedza na temat stanu siedliska.
5.	7140 Torfowiska przejściowe i trzpsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Careted</i>)	1. J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska; 2. K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 3. K04 – międzygatunkowe interakcje wśród roślin	4. K02.03 – eutrofizacja (naturalna); 5. K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja; 6. I01 – obce gatunki inwazyjne; 7. M01.02 – susze i zmniejszenie opadów	1 - spadek poziomu lustra wody gruntowej prowadzący do przesuszenia mszaru; 2 - wkraczanie nalołu drzew (sosny zwyczajnej, brzozy brodawkowatej, olszy szarej) w wyniku zaburzenia warunków hydrologicznych w obrębie równiny akumulacyjnej; 3 - zwiększenie ewapotranspiracji w wyniku pojawienia się zadrzewień i nalołu trzciny pospolitej; 4 - wzrost żyzności siedliska związany z uwolnieniem biogenów z murszącego torfu; 5 - zwiększenie arealu i zwarcia trzciny pospolitej dodatkowo zaburzające warunki hydrologiczne na mszarze;

				6 - ekspansja gatunków obcych (czeremchy amerykańskiej, świerka i modrzewi, olszy szarej) w efekcie przesuszenia torfowiska; 7 - susze prowadzące do dalszego przesuszenia mszaru, zmian fitocenozy i marszenia torfu
6.	7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i>	1. G05.01 – wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	2. J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie; 3. J02.07 – pobór wód z wód podziemnych; 4. K02.03 – eutrofizacja (naturalna)	1 - penetracja obszaru, na którym są zlokalizowane źródlika, niszczenie cyrków mineralnych i stref alimentacyjnych oraz roślinności Źródlikowej; 2 - zaburzenia stosunków wodnych w sąsiedztwie źródeł lub w ich strefie alimentacyjnej, spowodowane np. odwodnieniami gruntów rolnych lub/i leśnych, skutkujące zmniejszeniem wydajności źródeł, a w skrajnych przypadkach ich zanikiem; 3 - zaburzenie warunków hydrologicznych w zlewni wód podziemnych spowodowane nadmiernym poborem wód z warstwy wodonośnej zasilającej źródlika, skutkujące zmniejszeniem wydajności źródeł, a w skrajnych przypadkach ich zanikiem; 4 - ekspansja roślin zyznolubnych (np. pokrzywy), wypieranie wiatrobobowców i mchów charakterystycznych dla siedlika, w wyniku wzrostu żyzności siedlika
7.	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	1. A03.03 – zaniechanie / brak koszenia; 2. K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 3. J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie	4. M01.02 – susze i zmniejszenie opadów; 5. K01.04 – zatopienie; 6. F04.01 – plądrowanie stanowisk roślin	1 - niekorzystne zmiany fitocenotyczne w warstwie zielnej, zmniejszanie się powierzchni warstwy mszystej; 2 - wkraczanie nalotu drzew i krzewów; 3 - naruszenie warunków hydrologicznych w wyniku prowadzonej w przeszłości melioracji, sprzyjające tendencjom sukcesyjnym w postaci wkraczania zbiorowisk zaroślowych i leśnych; 4 - pogorszenie warunków hydrologicznych na mechowisku w dłuższej perspektywie czasowej; 5 - podtapianie w okresach wysokich stanów wód rzecznych przybrzeżnej części torfowiska, skutkujące zmniejszaniem się powierzchni i zwiarcia warstwy mszystej; 6 - pozyskiwanie storczyków. Ponadto, zagrożeniem może być niedostateczna wiedza o przedmiocie ochrony.
8.	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	1. B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia); 2. I01 – obce gatunki inwazyjne	3. K04.05 – szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzyne łowne); 4. I01 – obce gatunki inwazyjne	1 - utrzymywanie nienaturalnego składu drzewostanu lub jego dalsze zniekształcenia; 2 - występowanie w drzewostanach lub podścielę dębu czerwonego, daglezi zielonej, modrzewi, świerka pospolitego; 3 - zgryzanie odnowień przez zwierzyne płową; 4 - ekspansja gatunków obcych: czeremchy amerykańskiej, dębu czerwonego, robinii akacjowej

9.	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Gallo odorati-Fagenion</i>)	U – nieznane zagrożenie lub nacisk	1. G01.02 – turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych; 2. I01 – obce gatunki inwazyjne; 3. K04.05 – szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzyne łowne)	1 - opanowanie runa przez gatunki niepożądane (np. niecierpka drobnokwiatowego), w wyniku zbyt natężonego ruchu turystycznego (rozprzestrzenianie nasion); 2 - ekspansja gatunków obcych: czeremchy amerykańskiej, dębu czerwonego, robinii akacjowej; 3 - zgryzanie odnowień przez zwierzyne płową
10.	9160 Grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	1. B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia); 2. I02 – problematyczne gatunki rodzime	3. K04.05 – szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzyne łowne); 4. I01 – obce gatunki inwazyjne	1 - utrzymywanie nienaturalnego składu drzewostanu lub jego dalsze zniekształcenia; 2 - znaczący udział świerka, występowanie domieszkowo modrzewi; 3 - zgryzanie odnowień przez zwierzyne płową; 4 - ekspansja gatunków obcych: czeremchy amerykańskiej, dębu czerwonego, robinii akacjowej, świdwoślwy kanadyjskiej
11.	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródlikowe	U – nieznane zagrożenie lub nacisk	1. J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie; 2. J02.07 – pobór wód z wód podziemnych; 3. J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedlika	1 - zaburzenia stosunków wodnych w sąsiedztwie olsów źródlikowych lub w ich strefie alimentacyjnej, spowodowane np. odwodnieniami gruntów rolnych lub/i leśnych, skutkujące zmniejszeniem wydajności źródeł w siedlisku, a w skrajnych przypadkach ich zanikiem; 2 - zaburzenie warunków hydrologicznych w zlewni wód podziemnych spowodowane nadmiernym poborem wód z warstwy wodonośnej zasilającej źródlika w olsach źródlikowych, skutkujące zmniejszeniem wydajności źródeł, a w skrajnych przypadkach ich zanikiem; 3 - spadek nawodnienia podłoża na obszarze okrajkowych łągów i olsów źródlikowych
12.	91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-Pinetum</i>) i chrobotkowa postać <i>Peucedano-Pinetum</i>	U – nieznane zagrożenie lub nacisk	1. K02.03 – eutrofizacja (naturalna) 2. B02.05 – nieintensywna produkcja drewna (pozostawienie martwych / starych drzew)	1 - zwiększenie żyzności siedlika powodujące ekspansję roślin zielnych; 2 - pozostawianie martwych drzew i posusz; Ponadto, zagrożeniem jest niedostateczna wiedza o przedmiocie ochrony, zwłaszcza w zakresie tendencji sukcesyjnych w płatach siedlika.
13.	1014 Poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	1. K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 2. K02.03 – eutrofizacja (naturalna)	3. J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedlika; 4. K01.04 – zatopienie	1 - wkraczanie nalotu podrostów drzew i krzewów zwiększających zacienienie siedlisk ślimaków; 2 - wkraczanie roślin nitrofilnych (np. pokrzywy); 3 - spadek poziomu lustra wody gruntowej prowadzący do przesuszenia siedlisk; 4 - zmniejszenie się dostępności siedlisk
14.	1016 Poczwarówka	1. K02.03 – eutrofizacja	3. J03.01 – zmniejszenie	1 - wkraczanie roślin nitrofilnych (np. pokrzywy);

	jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	(naturalna); 2. K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	lub utrata określonych cech siedliska	2 - wkraczanie nalotu podrostów drzew i krzewów zwiększających zacienienie siedlisk ślimaków; 3 - spadek poziomu lustra wody gruntowej prowadzący do przesuszenia siedlisk;
15.	1903 Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	1. K02.03 – eutrofizacja (naturalna); 2. J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska; 3. K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 4. K04.01 – konkurencja	U – nieznane zagrożenie lub nacisk	1 - wkraczanie roślin nitrofilnych i konkurencyjnych w wyniku wzrostu żyzności siedliska; 2 - spadek poziomu lustra wody gruntowej prowadzący do przesuszenia siedliska gatunku; 3 - wkraczanie nalotu podrostów drzew i krzewów, oraz wysokich bylin zwiększających zacienienie; 4 - konkurencja ekspansywnych gatunków roślin
16.	1393 Sierpowiec błyszczący <i>Drepanocladus (Hamatocladus) verrucosus</i>	1. K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 2. J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska; 3. K02.03 – eutrofizacja (naturalna)	4. K01.04 – zatopienie	1 - wkraczanie nalotu podrostów drzew i krzewów, zwiększających zacienienie warstwy mszystej; 2 - spadek poziomu lustra wody gruntowej prowadzący do przesuszenia siedlisk; 3 - wzrost żyzności promujący konkurencyjne gatunki mchów; 4 - zmniejszenie powierzchni i zwarcia darni w wyniku długotrwałych podtopień przy wysokich stanach wód

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 obejmuje dolinę rzeki Rurzyca, wraz z przylegającymi do niej niewielkimi fragmentami kompleksów leśnych, począwszy od jaru ze źródłiskami na północny-zachód od Jeziora Krępsko Małe, z którego rzeka bierze swój początek, po odcinek rzeki leżący na północny-wschód od miejscowości Zabrodzie. Dolina wcinając się w otaczającą równinę sandrową, tworzy strome stoki o deniwelacji sięgającej ponad dwudziestu metrów. Charakteryzuje się ona dużym zalesieniem z przeważającym udziałem lasów sosnowych, ustępujących w niższej położonych partiach doliny i na obszarach źródliskowych olsom, łągom oraz torfowiskom. W południowo-zachodniej części, ostoja obejmuje rejon zarastającego jeziora Żabie, wraz z szerszą równiną akumulacyjną usytuowaną w naturalnej odnodze doliny. Obszar leży prawie całkowicie w obrębie zlewni rzeki Rurzyca stanowiącej prawostronny dopływ rzeki Gwdy, do której uchodzi w rejonie miejscowości Krępsko. Jedynie niewielkie fragmenty obszaru po stronie zachodniej przynależą do dorzecza Pilicy.

Długość całkowita Rurzyca wyznaczającej podłużną oś ostoi wynosi 24 km, z której ponad połowa (11 km) przypada na jeziora (Krępsko Małe, Krępsko Długie, Trzebieszki, Krępsko Górne, Krępsko Średnie, Dąb), posiadające przeważnie mezotroficzny charakter. Poza niespełną pięciokilometrową, przyjściowym odcinkiem, rzeka płynie przez tereny Natura 2000. Powierzchnia zlewni rzecznej ma zaledwie 77,3 km².

Średni przepływ roczny w cieku wynosi około 1,2 m³s⁻¹, rzeka charakteryzuje się małymi wahaniami poziomu wody (do 50 cm). Głównym źródłem zasilania w wodę są opady bezpośrednie i wypływy wód naporowych ze źródeł zasilanych wodami gruntowymi, występującymi w płytszych (ok. 20-30 p.p.t.) warstwach utworów czwartorzędowych ze znaczącym udziałem skał wapiennych. Warunki geologiczne panujące w Dolinie Rurzyca zostały ukształtowane przez ostatnie zlodowacenie poprzez zdeponowanie utworów kenozoicznych o miąższości ponad 120 m na starszych utworach mezozoicznych z okresu dolnej jury. Powstała w wyniku roztopiania lądolodu u schyłku plejstocenu rynną subglacjalną, została wypełniona martwym lodem, pokrytym przez piaski formujące się równiny sandrowej. Wytopienie się lodu doprowadziło do powstania doliny z przepływowymi jeziorami rynnowymi, z których sześć największych zachowało się do dzisiaj. Mniejsze i płytsze zbiorniki uległy procesowi lądowania, pogłębionego erozją denną rzeki, stając się miejscem występowania m.in. torfowisk mszarnych. Dominującym utworem powierzchniowym są piaski sandrowe, o genezie fluwioglacjalnej. W dolinie przeważają gleby rdzawe, utworzone z piasków luźnych, lub słabogliniastych, o odczynie kwaśnym i małej zawartości próchnicy. Liczne są także gleby płowe. Gleby organiczne i organiczno-mineralne związane są z występowaniem terenów bagiennych, torfowisk i źródlisk, osiągając większą miąższość w zagłębieniach terenowych. Polodowcowe gliny zwalowe tworzące niewielkie

	<p>wyspy ostańcowe stanowią skałę macierzystą mineralnych gleb przede wszystkim brunatnych, spotykanych głównie na zboczach doliny. Teren charakteryzuje się niskim zaludnieniem, w obrębie doliny znajdują się niewielkie wsie Trzebieszki (poza obszarem ostoi) oraz Piaski i Ieśniczówka Wrzosa. Dolina stanowi naturalny korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym, łączący północne obszary Puszczy nad Gwdą z doliną rzeki Gwda. Najważniejszą barierą ekologiczną jest poprzecznie przecinająca dolinę droga krajowa nr 22 (wyłączona z obszaru ostoi).</p> <p>Na terenie ostoi odnotowano liczne występowanie cennych (rzadkich, zagrożonych lub chronionych) gatunków roślin (w tym 60 gatunków mszaków i 40 gatunków roślin naczyniowych) oraz 36 gatunków grzybów i 17 gatunków porostów. Na terenie obszaru Dolina Rurzyca PLH300017, zlokalizowane są cztery rezerваты przyrody, obejmujące łącznie 91% obszaru ostoi. Dolina Rurzyca znajduje się w obrębie obszaru Natura 2000 Puszcza nad Gwdą PLB300012.</p>
Przedmioty ochrony	<p>Siedliska:</p> <ul style="list-style-type: none"> — 3140 Twardowodne oligotroficzne i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic (<i>Charactera</i> spp.), — 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z All. <i>Nymphaeion</i>, All. <i>Potamion pectinatif</i>, — 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (All. <i>Ranunculion fluitantis</i>), — 4030 Suche wrzosowiska (All. <i>Calluno-Genistion</i>, All. <i>Pohlio-Callunion</i>, All. <i>Calluno-Arctostaphylion</i>), — 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), — 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Cl. <i>Scheuchzerio-Caricetea fuscae</i>), — 7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami All. <i>Cratoneurion commutati</i>, — 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, — 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>), — 9130 Żyzne buczyny (SubAll. <i>Dentario glandulosae-Fagenion</i>, SubAll. <i>Galio odorati-Fagenion</i>), — 9160 Grąd subatlantycki (Ass. <i>Stellario holosteeae-Carpinetum betuli</i>) — 91D0 Bory i lasy bagienne (Ass. <i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i>, Ass. <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum sylvestris</i>, Ass. <i>Pino mugo-Sphagnetum</i>, Ass. <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne, — 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Ass. <i>Salicetum albae</i>, Ass. <i>Populetum albae</i>, SubAll. <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>, olsy źródliskowe), — 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (Ass. <i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać Ass. <i>Peucedano-Pinetum</i>). <p>Gatunki roślin i zwierząt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>), — Bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>), — Haczykowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>), — Lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>), — Czerwończyk nieparek (<i>Lycaena dispar</i>), — Skójką gruboskorupowa (<i>Unio crassus</i>),

	<ul style="list-style-type: none"> — Poczwarówka zwięzona (<i>Vertigo angustior</i>), — Poczwarówka jajowata (<i>Vertigo moulinsiana</i>)
OBSZAR NATURA 2000 MIROŚLAWIEC	
Kod obszaru	PLH320045
Data wyznaczenia	2009-02-13
Rodzaj ochrony	Dyrektywa siedliskowa
Powierzchnia	6566,6200 ha
Położenie	Powiaty: walecki Gminy: Mirosławiec (gmina miejsko-wiejska), Tuczno (gmina miejsko-wiejska)
Plan zadań ochronnych	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Mirosławiec PLH320045 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 24 sierpnia 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Mirosławiec PLH320045

Cele działań ochronnych

L.p.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych
1.	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion, Potamion</i>	Przywrócenie właściwego stanu ochrony poprzez uporządkowanie, a następnie kontrolę czystości strefy brzegowej oraz zachowanie bariery biogeochemicznej wokół jeziora. Skartowanie oraz ocena ekspercka wszystkich zbiorników wodnych w Obszarze według metodyki Generalnej Inspekcji Ochrony Środowiska, celem ewentualnego wskazania dodatkowych stanowisk przedmiotu ochrony.
2.	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion, Pohlion Callunion, Calluno-Arctostaphylion</i>)	Przywrócenie właściwego stanu ochrony po przebudowie linii energetycznej (planowana jest w roku 2014). Obserwacja i analiza zmian zachodzących w procesie regeneracji siedliska oraz ocena perspektyw dalszej jego ochrony.
3.	6120 Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	Przywrócenie właściwego stanu ochrony (nie zezwalanie na jazdę pojazdami mechanicznymi, obserwacja regeneracji siedliska). Nie dopuszczenie do zwiększenia udziału roślinności zarostowej i leśnej w obrębie płatów roślinności światłolubnej. Skartowanie i ocena ekspercka siedliska w Obszarze; ewentualnie zmiana statusu/oceny siedliska w Obszarze.
4.	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	Przywrócenie właściwego stanu ochrony (przywrócenie warunków do kształtowania się siedliska o zróżnicowanym i typowym składzie gatunkowym) poprzez koszenie w dwuletnich odstępach, zakaz wypasu, odwadniania i nawożenia.
5.	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Utrzymanie właściwego stanu ochrony poprzez realizację zadań ochronnych zgodnie z wytycznymi zamieszczonymi w planie ochrony rezerwatu Rosicзки Mirosławskie.
6.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	Przywrócenie właściwego stanu ochrony poprzez usuwanie nalotu drzew i krzewów, utrzymanie optymalnego poziomu wody w złożu torfowym oraz ograniczenie dopływu biogenów.
7.	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Utrzymanie właściwego stanu ochrony. Zwiększenia udziału martwego drewna i starych drzew. Minimalizacja wpływu na siedlisko wędkarzy łowiących, w przylegającym do lasu, jeziorze Wąski Bytyn.
8.	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnetion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	Utrzymanie lub przywrócenie właściwego stanu ochrony poprzez wyłączenie z użytkowania gospodarczego (z zachowaniem możliwości działań dla zachowania drożności dróg oraz interwencyjnych działań ochrony lasu). Osiągnięcie parametrów pozwalających na poprawę stanu siedliska zgodnie z kryteriami oceny, ustalonymi w metodykach monitoringu siedlisk przyrodniczych Generalnej Inspekcji Ochrony Środowiska.
9.	1166 Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)	Pogłębienie wiedzy o zasobach, rozmieszczeniu i zagrożeniach gatunku w Obszarze (inventaryzacja stanowisk oraz ocena populacji i siedliska zgodnie z metodyką monitoringu Generalnej Inspekcji Ochrony Środowiska). Ochrona siedliska gatunku przed zniszczeniem, wysychaniem i zanieczyszczeniem. Poprawa warunków do migracji gatunku poprzez zabezpieczenie przed kolizjami z pojazdami oraz zachowanie powiązań ekologicznych między populacjami.
10.	1188 kumak niziny <i>Bombina bombina</i>	Pogłębienie wiedzy o zasobach, rozmieszczeniu i zagrożeniach gatunku w Obszarze (inventaryzacja stanowisk oraz ocena populacji i siedliska zgodnie z metodyką monitoringu Generalnej Inspekcji Ochrony Środowiska). Ochrona siedliska gatunku przed zniszczeniem, wysychaniem i zanieczyszczeniem. Poprawa warunków do migracji gatunku poprzez zabezpieczenie przed kolizjami z pojazdami oraz zachowanie powiązań ekologicznych między populacjami.
11.	1337 bóbr <i>Castor fiber</i>	Pogłębienie wiedzy o zasobach i rozmieszczeniu gatunku w Obszarze Ocena ekspercka wielkości populacji, liczby i rozmieszczenia świeżych zgrzyzów, nor i żeremi oraz określenie wpływu gatunku na gospodarkę leśną, wodną i rolną.
12.	2647 żubr <i>Bison bonasus</i>	Poprawa oraz utrzymanie właściwego stanu ochrony poprzez zabezpieczenie przed kolizją oraz utrzymanie odpowiednich siedlisk dla gatunku. Prowadzenie działań edukacyjnych w społeczności lokalnej i administracji publicznej, m. in. w celu zwiększenia akceptacji społecznej dla gatunku oraz podejmowanych działań ochronnych.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony.

L.p.	Przedmiot ochrony	Zagrożenie		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
1.	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	1. G05 - Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka.	2. K02.01 - Zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 3. B03 - Eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania; 4. K01.03 - Wyschnięcie; 5. J02.01 - Zasypywanie teremu, melioracje i osuszanie - ogólnie; 6. K02.03 - Eutrofizacja (naturalna); 7. K02.02 - Nagromadzenie materii organicznej.	Ad. 1. Penetracja teremu i wzrost ilości zanieczyszczeń na brzegu zbiornika i w strefie litoralu; Ad. 3. Wycinanie drzew w bezpośrednim sąsiedztwie pozbawi zbiornik strefy buforowej; Ad. 4, 5. Spadek poziomu wody w zbiorniku spowoduje zanik gatunków typowych dla siedliska; Ad. 6, 7, 2. Siedlisko wrażliwe jest na przyspieszoną eutrofizację, która w konsekwencji może doprowadzić do zaniku zamuszonej roślinności wodnej i wzrostu powierzchni zajmowanej przez szuwały.
2.	4030 Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion</i> , <i>Pohlio-Callunion</i> , <i>Calluno-Arctostaphy-lion</i>)	1. K02.01 - Zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 2. K04.01 - Konkurencja; 3. I02 - Problematyczne gatunki rodzime 4. E06 - Inne rodzaje aktywności człowieka związane z urbanizacją, przemieszaniem etc.		Ad. 1, 2, 3. Wkraczają drzewa: brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> i sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i> oraz masowo występują śmiełek pogięty <i>Deschampsia flexuosa</i> oraz gatunki z rodzaju jeżyn <i>Rubus</i> sp.; przebiega proces sukcesji wtórnej, który prowadzi do przekształcania się wrzosowisk w zbiorowiska okrajkowe i zaroślowe; Ad. 4. W 2014 roku planuje się przebudowę linii energetycznej.
3.	6120 Ciepłolubne śródłądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	1. G01.03 – Pojazdy zmotoryzowane	2. K02.01 - Zmiana składu gatunkowego (sukcesja).	Ad. 1. Teren wykorzystywany przez pojazdy z silnikami spalinowymi, np. quady, motory itp.; Ad. 2. Wkraczanie gatunków drzewiastych i kuzewiastych.
4.	6410 Zmienno-wilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	1. A03.03 - Zaniechanie/brak koszenia; 2. K02.01 - Zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 3. K04.01 - Konkurencja; 4. I02 - Problematyczne gatunki rodzime.	5. J02.01 - Zasypywanie teremu, melioracje i osuszanie - ogólnie; 6. K01.03 - Wyschnięcie	Ad. 1. Brak koszenia przyczynia się do intensyfikacji przemian sukcesyjnych; Ad. 2. Zachodzi proces sukcesji wtórnej - spontanicznie wkraczają wierzy <i>Salix</i> sp.; Ad. 3, 4. Masowo rośnie śmiełek darniowy <i>Deschampsia caespitosa</i> i sity (<i>Juncus effusus</i> i <i>J. conglomeratus</i>) oraz wkracza trzcinnik piaskowy <i>Calamagrostis epigaeos</i> ; gatunki te eliminują

				rośliny wrażliwe na ocienienie; Ad. 5, 6. Spadek uwilgotnienia może przyczynić się do zaniku tego siedliska.
5.	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	1. I02 - Problematiczne gatunki rodzime.	2. J02.01 - Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie; 3. K01.03 - Wyschnięcie.	Ad. 1. W niektórych miejscach na okrajkach pojawiły się fitocenozы siedlisk eutroficzných: zbiorowisko situ <i>Juncetum effusii</i> co świadczy o dopływie biogenów z obrzeża obiektu; Ad. 2, 3. Obniżenie poziomu wody przyspieszy proces sukcesji i spowoduje utratę określonych cech siedliska.
6.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	1. K04.01 - Konkurencja; 2. K02.01 - Zmiana składu gatunkowego (sukcesja); 3. H01.05 - Rozproszone zanieczyszczenie powierzchniowych wód z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem; 4. I02 - Problematiczne gatunki rodzime.	5. K01.03 - Wyschnięcie; 6. J02.01 - Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie; 7. C01.01 - Wydobywanie piasku i żwiru.	Ad. 1, 2, 4. Wkraczają i utrzymują się gatunki drzew i krzewów, głównie brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> i wierzba szara <i>Salix cinerea</i> ; w okrajkach torfowiska w oddziałach 329b,329i obecne są rodzime gatunki ekspansywne, tj. trzcina pospolita <i>Phragmites australis</i> , wysokie turzycy <i>Carex acutiformis</i> i <i>Carex gracilis</i> oraz rzęsa drobna <i>Lemma minor</i> , co świadczy o zwiększonej trofii; Ad. 3. Stanowiska: 329b,329i, 331g, otoczone są gruntami rolnymi, przez co narażone są na ciągły wzrost trofii w związku ze sływem biogenów z pól; Ad. 5, 6. Spadek poziomu wody może przyczynić się do szybszej degradacji siedliska; Ad. 7. Eksploatacja złóż kruszyw między Bronikowem a Próchnowem może wpłynąć pośrednio na poziom wody w obiekcie.
7.	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	1. G05 - Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka.	2. B02.04 - Usuwanie martwych i umierających drzew; 3. B03 - Eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania.	Ad. 1. Siedlisko (działki leśne 220a, 221a, 222f) znajduje się w pobliżu jeziora użytkowanego przez wędkarzy; zaobserwowano wydeptywanie i zaśmiecanie terenu; Ad. 2, 3. Potencjalnie, niewłaściwa gospodarka leśna może wpłynąć negatywnie na stan siedliska.
8.	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-</i>	1. K01.04 - Zatopienie; 2. I01 - Obce gatunki inwazyjne.	3. K01.03 - Wyschnięcie; 4. J02 - Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; 5. B02.04 - Usuwanie martwych i umierających drzew; 6. B03 - Eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania.	Ad. 1, 3, 4. Zmiany warunków hydrologiczných, zarówno przesuszenie, jak i zbytne nawodnienie mogą spowodować zmiany w składzie florystycznym; w pierwszym przypadku następuje ekspansja gatunków łąkowych, w drugim, gatunków bagienných i olsowych; Ad. 2. W runie oddziału 290g

	<i>incanae</i>) i olsy źródłiskowe			rośnie niecierpek drobnokwiatowy <i>Impatiens parviflora</i> ; Ad. 5, 6. Potencjalnie, niewłaściwa gospodarka leśna może wpłynąć negatywnie na stan siedliska.
9.	1166 Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)	1. U - Nieznane zagrożenie lub nacisk.	2. K01.03 - Wyschnięcie; 3. J02.01 - Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie; 4. D01- Drogi, ścieżki i drogi kolejowe.	Ad. 1. Zagrożenia mogą zostać ujawnione po wykonaniu szczegółowych badań populacyjnych i siedliskowych; Ad. 2, 3. Osuszanie mokradel lub ich wyschnięcie spowoduje redukcję lub zanik odpowiednich miejsc do rozrodu; Ad. 4. Drogi mogą utrudniać lub uniemożliwiać dyspersję osobników i kolonizowanie nowych obiektów.
10.	1188 kumak niziny <i>Bombina bombina</i>	1. U - Nieznane zagrożenie lub nacisk.	2. K01.03 - Wyschnięcie; 3. J02.01 - Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie; 4. D01- Drogi, ścieżki i drogi kolejowe.	Ad. 1. Zagrożenia mogą zostać ujawnione po wykonaniu szczegółowych badań populacyjnych i siedliskowych; Ad. 2, 3. Osuszanie mokradel lub ich wyschnięcie spowoduje redukcję lub zanik odpowiednich miejsc do rozrodu; Ad. 4. Drogi mogą utrudniać lub uniemożliwiać dyspersję osobników i kolonizowanie nowych obiektów.
11.	1337 bóbr <i>Castor fiber</i>	1. U – Brak zagrożeń i nacisków.	2. K03.04 - Drapieżnictwo; 3. D01.02 – Drogi i autostrady.	Ad. 2. Problem mogą stanowić walęgające się psy oraz jenoty, groźne zwłaszcza dla młodych bobrów; Ad. 3. Mogą zdarzać się potrącenia i śmiertelne wypadki, zwłaszcza na drodze nr 10.
12.	2647 żubr <i>Bison bonasus</i>	1. D01.02 - Drogi, autostrady; 2. G05.11 - Śmierć lub uraz w wyniku kolizji; 3. H06.01 - Uciążliwości hałasu, zanieczyszczenie hałasem; 4. K05.01 - Zmniejszenie płodności / depresja genetyczna (inbredowa) u zwierząt; 5. G01.02 - Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych; 6. F05.04 - Kłusownictwo.	7. A03.03 - Zaniechanie / brak koszenia; 8. J02 - Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; 9. K01.03 - Wyschnięcie; 10. K03.03 - Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe).	Ad. 1, 2, 3. Droga nr 10 stanowi barierę utrudniającą migrację zwierząt; dochodzi do kolizji; Ad. 4, 10. Depresja inbredowa może dodatkowo spowodować obniżenie odporności na choroby. Ad. 5. Nasilenie turystyki pieszej i rowerowej prowadzi do zmiany zachowania zwierząt, a w czasie wycieleń i rui, do ograniczenia rozrodu; Ad. 7, 8, 9. Zmniejszenie powierzchni łąk oraz obniżenie poziomu wód gruntowych może negatywnie wpłynąć na stan populacji i zwiększyć migrację.

<p>Charakterystyka obszaru</p>	<p>Ostoja Mirosławiec została utworzona w celu ochrony populacji zachodniopomorskich żubrów; wolne stado w Mirosławcu zostało utworzone przez prof. Ryszarda Graczyka, kierownika Katedry Zoologii Akademii Rolniczej w Poznaniu w lutym 1980 r. Ostoja Mirosławiec znajduje się w północnej części Pojezierza Wałeckiego i graniczy od zachodu z Równiną Drawską, od wschodu z Równiną Wałecką i od północy z Pojezierzem Drawskim (Kondracki 2000). W Obszarze dominują lasy (43%) zarządzane przez Lasy Państwowe (Nadleśnictwo Mirosławiec). Grunty orne stanowią ponad 39% powierzchni ostoi, łąki i pastwiska – prawie 10%, nieużytki - ponad 2%. Przez teren ostoi przebiega dział pomiędzy zlewnią rzeki Gwdy (odwadniany przez Piławkę) i rzeki Drawy (odwadniany przez Korytnicę i Płociczną). Obszarem źródłowym Płocicznej jest podmokły teren znajdujący się w rejonie wsi Marcinkowice i Jadwiżyn. Poza tym na terenie ostoi występują bezimienne ciek, biegnące zarówno wśród lasów jak i terenów otwartych.</p> <p>W Obszarze występują jeziora zwykle o charakterze polodowcowym. Do większych jezior zaliczają się: Wąski Bytyń (powierzchnia – 15,2 ha, średnia głębokość – 1,4 m), Nieradź (powierzchnia – 25,2 ha, średnia głębokość – 4,9 m), Okuninek (powierzchnia – 30,8 ha, średnia głębokość – 2,2 m) (Jańczak 1996). W okolicach jeziora Nieradź oraz w okolicach Próchnówka, zlokalizowanych jest kilka mniejszych jezior, wśród których największe jest Nieradzino Małe o powierzchni 8,6 ha oraz jezioro Księżę o powierzchni 2,05 ha (Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Mirosławiec 2004). Na terenie ostoi występują również wilgotne łąki moczary, bagna i torfowiska. Torfowiska przejściowe (13,90 ha) są miejscem występowania wielu rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, m.in.: rosiczki okrągłolistnej <i>Drosera rotundifolia</i>, przygiętki białej <i>Rhynchospora alba</i>, modrzewnicy pospolitej <i>Andromeda polifolia</i>.</p> <p>W granicach Obszaru na gruntach Nadleśnictwa Mirosławiec znajduje się florystyczny rezerwat przyrody Rosiczki Mirosławskie, o powierzchni 20,73 ha, chroniący torfowisko pojeziernie o charakterze naturalnych trzęsawiskowych mszarów z rzadkimi gatunkami mszaków i roślin naczyniowych. Na terenie rezerwatu występują m. in.: narecznica grzebieniasta <i>Dryopteris cristata</i>, rosiczka długolistna <i>Drosera anglica</i>, r. pośrednia <i>D. intermedia</i>, r. okrągłolistna <i>D. rotundifolia</i>, pływacz pośredni <i>Utricularia intermedia</i>, p. drobny <i>U. minor</i>, bagno zwyczajne <i>Ledum palustre</i>, turzyca bagienna <i>Carex limosa</i>, bagnica torfowa <i>Scheuchzeria palustris</i> (Jasnowska i in. 2006). Rezerwat powstał Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 8 grudnia 1989 roku. Celem ochrony jest zachowanie torfowiska pojeziernego z bogatą florą mszaków i rosiczkami oraz z innymi chronionymi i rzadkimi okazami flory i fauny. Dla rezerwatu „Rosiczki Mirosławskie” zatwierdzono w 2008 roku plan ochrony (Rozporządzenie nr 24/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 maja 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Rosiczki Mirosławskie”). Teren ostoi Mirosławiec pokrywa się częściowo z rezerwatem Wielki Bytyń (67,43 ha, czyli ok. 1,03% wspólnej powierzchni). Ostoja Mirosławiec jest jednocześnie częścią Obszar Chronionego Krajobrazu "Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy". Graniczy z Obszarem Natura 2000 Jezioro Wielki Bytyń oraz Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016.</p>
--------------------------------	---

Przedmioty ochrony	<p>Siedliska:</p> <ul style="list-style-type: none"> — 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z All. Nymphaeion, All. Potamion pectinati, — 3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, — 4030 Suche wrzosowiska (All. Calluno-Genistion, All. Pohlio-Callunion, All. Calluno-Arctostaphyilion), — 6120 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (All. Koelerion glaucae), — 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (All. Nardion – płaty bogate florystycznie), — 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (All. Molinion caeruleae), — 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), — 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Cl. Scheuchzerio-Caricetea fuscae), — 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, — 9110 Kwaśne buczyny (Luzulo-Fagetum), — 9160 Grąd subatlantycki (Ass. Stellario holostea-Carpinetum betuli), — 9190 Kwaśne dąbrowy (All. Quercion robori-petraeae), — 91D0 Bory i lasy bagienne (Ass. Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Ass. Vaccinio uliginosi-Pinetum sylvestris, Ass. Pino mugo-Sphagnetum, Ass. Sphagno girgensohnii-Piceetum i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne), — 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Ass. Salicetum albae, Ass. Populetum albae, SubAll. Alnion glutinoso-incanae, olsy źródłiskowe). <p>Gatunki roślin i zwierząt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Żubr europejski (Bison bonasus), — Kumak nizinny (Bombina bombina), — Bóbr europejski (Castor fiber), — Koza pospolita (Cobitis taenia), — Wydra europejska (Lutra lutra), — Różanka europejska (Rhodeus amarus), — Traszka grzebieniasta (Triturus cristatus).
	OBSZAR NATURA 2000 JEZIORO LUBIE I DOLINA DRAWY
Kod obszaru	PLH320023
Data wyznaczenia	2009-02-013
Rodzaj ochrony	Dyrektywa siedliskowa
Położenie	Powiaty: wałecki, choszczeński, drawski Gminy: Mirosławiec (gmina miejsko-wiejska), Złocieniec (gmina miejsko-wiejska), Kalisz Pomorski (gmina miejsko-wiejska), Drawsko Pomorskie (gmina miejsko-wiejska), Drawno (gmina miejsko-wiejska)
Powierzchnia	15046,7000 ha

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jezioro Lubie i Dolina Drawy PLH320023

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 12 grudnia 2019 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jezioro Lubie i Dolina Drawy PLH320023

Plan zadań
ochronnych

Cele działań ochronnych

Lp.	Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych
1.	Siedlisko przyr. 3140 - Twardowodne oligo- i mesotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic (<i>Chara</i> spp.)	Osiągnięcie parametrów fizykochemicznych i biologicznych odpowiadających co najmniej II klasie jakości wód wg wartości granicznych analogicznych do wartości granicznych dla jednolitych części wód, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 38a ustawy Prawo Wodne, chyba że przekroczenia wartości granicznych wynikają z naturalnych cech akwenu. Ograniczenie presji wędkarskiej na stan wód i strukturę ichtiofauny. Zachowanie bez presji rybactwa i wędkarstwa niektórych małych jeziorok ramienicowych. Zachowanie elementów różnorodności biologicznej jeziora Lubie (bezkąrowce reliktowe, flora wodna w tym ramieniu i grzał drobną). Ograniczenie presji urbanizacyjnej na jez. Lubie. Zachowanie w stanie naturalnym lub unaturalnienie stref brzegowych jezior.
2.	Siedlisko przyr. 3150 – starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki ze zbiorowiskami <i>Nympheton</i> , <i>Potamion</i>	Osiągnięcie parametrów fizykochemicznych i biologicznych odpowiadających co najmniej II klasie jakości wód wg wartości granicznych analogicznych do wartości granicznych dla jednolitych części wód, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 38a ustawy Prawo Wodne, chyba że przekroczenia wartości granicznych wynikają z naturalnych cech akwenu. Zachowanie w stanie naturalnym lub unaturalnienie stref brzegowych jezior. Ograniczenie presji wędkarskiej na stan wód i strukturę ichtiofauny. Utrzymanie kompleksu starorzeczy w dolinie Drawy. Utrzymanie naturalnych procesów kształtujących deltę Drawy k. Drawna i kanalizacja presji turystyki kajakowej na nią.
3.	Siedlisko przyr. 3160 - Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	Zachowanie w stanie naturalnym, bez presji antropogenicznej, jeziorok i ich strefy brzegowej. Likwidacja zaistniałych zniekształceń w strefie brzegowej jez. Okon Duży.
4.	Siedlisko przyr. 3260 - Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami wiosieniczników (<i>Ranuncion fluitantis</i>)	Osiągnięcie parametrów fizykochemicznych i biologicznych odpowiadających co najmniej II klasie jakości wód wg wartości granicznych analogicznych do wartości granicznych dla jednolitych części wód, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 38a ustawy Prawo Wodne. Zachowanie rzeki w stanie naturalnym, z naturalną dynamiką koryta i kształtującej się w nim roślinności.
5.	Siedlisko przyr. 3270 – Zalewane, muliste brzegi rzek z roślinnością <i>Chenopodion rubri</i> p.p. i <i>Bidention</i> p.p.	Weryfikacja statusu przedmiotu ochrony w obszarze.
6.	Siedlisko przyr. 4030 - Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genistion</i> , <i>Pohlio Callunio</i> , <i>Calluno-Arctostaphylo</i>)	Zapobieżenie zmniejszeniu się, zanikowi lub zniszczeniu płatów siedliska oraz utrzymanie ich typowej kompozycji florystycznej.
7.	Siedlisko przyr. 6410 - zmiennowilgotne łąki trzęslicowe (<i>Molinio</i>)	Weryfikacja statusu przedmiotu ochrony w obszarze.
8.	Siedlisko przyr. 6430 - Zolorośla górskie (<i>Adonocyon alpinus</i>) i zolorośla nadrzeczna (<i>Convolutalia sepium</i>)	Zachowanie naturalnych możliwości rozwoju siedliska w strefie brzegowej rzek.
9.	Siedlisko przyr. 6510 - niżowe i górskie sienne łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Zapobieżenie zmniejszeniu się, zanikowi lub zniszczeniu płatów siedliska oraz utrzymanie jego różnorodności florystycznej.
10.	Siedlisko przyr. 7140 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony siedliska, w tym dobrego jego uwodnienia.
11.	Siedlisko przyr. 7210 - Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i> , <i>Caricetum buxbaumii</i> , <i>Schoenetum nigricantis</i>)	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony siedliska, w tym zasilania wodami podziemnymi. Zapewnienie ochrony rezerwatowej.
12.	Siedlisko przyr. 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku <i>Rhynchosporion</i>	Weryfikacja statusu przedmiotu ochrony w obszarze.
13.	Siedlisko przyr. 7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze mlak, turzycowisk i mechowisk	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony siedliska, w tym zasilania wodami podziemnymi.
14.	Siedlisko przyr. 9110 – kwaśne buczyny (<i>Luculo-Fagetum</i>)	Uzupełnienie sieci ostoi różnorodności biologicznej. Kontynuowanie w ramach gospodarki leśnej działań mających na celu pozostawianie martwego drewna oraz starych i obumierających drzew aż do osiągnięcia właściwego stanu siedlisk – rozumiane jako cel długookresowy. W okresie obowiązywania planu zadań ochronnych zbliżenie się do tego celu na ile pozwolą procesy naturalnego wydzielenia się drzew. Zapewnienie udziału grup starych drzew, zajmujących nie mniej niż 5% wydzielenia, w przyszłych pokoleniach drzewostanów. Gospodarka leśna utrzymująca kompozycję gatunkową siedliska przyrodniczego i związana z nim różnorodność biologiczną, w tym udział drzew i drzewostanów starych, zasoby martwego drewna, zasoby drzew biocenotycznych.
15.	Siedlisko przyr. 9130 – żyźne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagetum</i> , <i>Galio odorati-Fagetum</i>)	Ochrona rezerwatowa przykładowych buczyn z dębem. Uzupełnienie sieci ostoi różnorodności biologicznej. Kontynuowanie w ramach gospodarki leśnej działań mających na celu pozostawianie martwego drewna oraz starych i obumierających drzew aż do osiągnięcia właściwego stanu siedlisk – rozumiane jako cel długookresowy. W okresie obowiązywania planu zadań ochronnych zbliżenie się do tego celu na ile pozwolą procesy naturalnego wydzielenia się drzew. Zapewnienie udziału grup starych drzew, zajmujących nie mniej niż 5% wydzielenia, w przyszłych pokoleniach drzewostanów. Gospodarka leśna utrzymująca kompozycję gatunkową siedliska przyrodniczego i związana z nim różnorodność biologiczną, w tym udział drzew i drzewostanów starych, zasoby martwego drewna, zasoby drzew biocenotycznych.

16.	Siedlisko przyr. 9160 – grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	Uzupełnienie sieci ostoi różnorodności biologicznej lub drzewostanów trwale pozostawionych bez wskazówki gospodarczej w grądach Kontynuowanie w ramach gospodarki leśnej działań mających na celu pozostawianie martwego drewna oraz starych i obumarających drzew aż do osiągnięcia właściwego stanu siedlisk – rozumiane jako cel długookresowy. W okresie obowiązywania planu zadań ochronnych zbliżenie się do tego celu na ile pozwoli procesy naturalnego wydzielenia się drzew. Zapewnienie udziału grup starych drzew, zajmujących nie mniej niż 5% wydzielenia, w przyszłych pokoleniach drzewostanów. Gospodarka leśna utrzymująca kompozycję gatunkową siedliska przyrodniczego i związana z nim różnorodność biologiczną, w tym udział drzew i drzewostanów starych, zasoby martwego drewna, zasoby drzew biocenotycznych.
17.	Siedlisko przyr. 9190 – kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Uzupełnienie sieci ostoi różnorodności biologicznej lub drzewostanów trwale pozostawionych bez wskazówki gospodarczej w kwaśnych dąbrowach. Kontynuowanie w ramach gospodarki leśnej działań mających na celu pozostawianie martwego drewna oraz starych i obumarających drzew aż do osiągnięcia właściwego stanu siedlisk – rozumiane jako cel długookresowy. W okresie obowiązywania planu zadań ochronnych zbliżenie się do tego celu na ile pozwoli procesy naturalnego wydzielenia się drzew. Zapewnienie udziału grup starych drzew, zajmujących nie mniej niż 5% wydzielenia, w przyszłych pokoleniach drzewostanów. Gospodarka leśna utrzymująca kompozycję gatunkową siedliska przyrodniczego i związana z nim różnorodność biologiczną, w tym udział drzew i drzewostanów starych, zasoby martwego drewna, zasoby drzew biocenotycznych.
18.	Siedlisko przyr. 91D0 – bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzoźnowo-somowe bagienne lasy borealne	Umożliwienie naturalnych procesów rozwojowych. Utrzymanie wyłączenia siedliska z pozyskania drewna. Wykluczenie lokalizowania zabudowy w miejscach konfliktowych w odwarzaniem właściwego stanu uwodnienia borów bagiennych i torfowisk.
19.	Siedlisko przyr. 91E0 – Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Ahlenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	Umożliwienie naturalnych procesów rozwojowych. Wyłączenie z pozyskania drewna. Zachowanie ciągłości pasm łęgów nadjeziornych.
20.	Siedlisko przyr. 91F0 – Legowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	Weryfikacja statusu przedmiotu ochrony w obszarze.
21.	1393 Sierpowiec błyszczący <i>Drepanocladus (Hamatocaulis) vermicosus</i>	Zachowanie nie pomniejszonej populacji na wszystkich stanowiskach.
22.	1903 Lipienik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	Zachowanie nie pomniejszonej populacji na wszystkich stanowiskach.
23.	1337 Bobr <i>Castor fiber</i>	Zachowanie właściwego stanu populacji.
24.	1355 Wydra <i>Lutra lutra</i>	Zachowanie właściwego stanu populacji.
25.	2647 Żubr <i>Bison bonasus</i>	Utrzymanie bytowania stada i umożliwienie jego rozwoju.
26.	1352 Wilk <i>Canis lupus</i>	Pogłębienie wiedzy o liczebności populacji i wykorzystaniu przestrzeni przez wilki oraz regularna aktualizacja rozpoznania w tym zakresie. Zapewnienie warunków dla bytowania populacji wilka na poligonie drawskim i umożliwienie jej rozwoju. Utrzymanie poligonu, jako terenu o ograniczonej penetracji ludzkiej. Zapewnienie spokoju, zwłaszcza w okresie rozrodu i wychowu młodych.
27.	1166 Traszka grzebiemasta <i>Trinurus cristatus</i>	Utrzymanie systemu oczek wodnych i terenów naturalnych wokół nich. Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
28.	1188 Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Utrzymanie systemu oczek wodnych i terenów naturalnych wokół nich. Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
29.	1099 Minóg rzeczny <i>Lampetra fluviatilis</i>	Weryfikacja statusu przedmiotu ochrony w obszarze.
30.	1096 Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>	Utrzymanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto. Przywrócenie i utrzymanie ciągłości ekologicznej wszystkich cieków w obszarze, z uwzględnieniem wymagań gatunku. Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
31.	5339 Różanka <i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Utrzymanie naturalnego charakteru cieków, czystości ich wody oraz zbiorowisk bentosowych, w szczególności dużych małży. Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
32.	1164 Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>	Utrzymanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto. Przywrócenie i utrzymanie ciągłości ekologicznej wszystkich cieków w obszarze, z uwzględnieniem wymagań gatunku. Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
33.	1149 Kozia <i>Cobitis taenia</i>	Utrzymanie naturalnego charakteru cieków. Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
34.	1032 Skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	Utrzymanie występowania w obszarze. Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
33.	1060 Czerwonczyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	Utrzymanie nie pomniejszonej populacji w obszarze. Uzupełnienie wiedzy o występowaniu gatunku w obszarze.
36.	1042 Żalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Utrzymanie występowania w obszarze. Zachowanie w stanie naturalnym siedlisk gatunku, tj. niewielkich jeziorzek dystroficznych, mezotroficznych i eutroficznych z naturalną strefą szuwara. Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
37.	1037 Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>	Utrzymanie występowania w obszarze. Zachowanie w stanie naturalnym rzeki Drawy, wraz z roślinnością wodną i nadbrzeżną oraz naturalnym i kształtowanym przez naturalne procesy charakterem koryta rzecznej. Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu i o liczebności gatunku w obszarze.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		istniejące	potencjalne	
1.	3140 - Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic (<i>Charasteria spp.</i>)	1. Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie (G05.01); 2. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 4. Eutrofizacja (naturalna) (K02.03); 5. Rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych (F02); 6. Infrastruktura sportowa i rekreacyjna (G02);	7. Infrastruktura sportowa i rekreacyjna (G02); 8. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (G01); 9. Rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych (F02); 10. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01);	1. Intensywne wędkarstwo powodujące wzrost trofii jeziora związane z zaniecaniem; 2. Nadmierne użytkowanie wędkarskie, rybactwo i turystyczne powodujące zmiany w strukturze troficznej i gatunkowej jeziora; 3. Zanikanie ramienic w wyniku zmiany trofii jeziora; 4. Wzrost trofii jeziora związany z nadmiernym użytkowaniem jeziora (turystycznym rekreacyjnym i rybactwo-wędkarskim); 5. Presja rybactwa i wędkarstwa powodująca ograniczanie udziału ryb drapieżnych, a dominację karpiowatych; 6. Silnie rozwinięta infrastruktura sportowa i rekreacyjna wpływająca na funkcjonowanie ekosystemu jeziora, w tym niszczenie strefy brzegowej i litoralu; 7. Zamiaty rozbudowy infrastruktury rekreacyjnej na brzegu jeziora; 8. Zamiaty zwiększenia presji rekreacji wodnej na ekosystem jeziora; 9. Nadmierne użytkowanie rybactwo lub udostępnienie wędkarskie; 10. Zanieczyszczenia, w tym eutrofizacja wód;
2.	3150 – starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki ze zbiorowiskami <i>Nymphaeon</i> , <i>Potamon</i>	1. Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie (G05.01); 2. Rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych (F02); 3. Wędkarstwo (F02.03);	4. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01); 5. Rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych (F02);	1. Nadmierne użytkowanie wędkarskie, rybactwo i turystyczne powodujące zmiany w strukturze troficznej i gatunkowej jeziora; 2. Presja rybactwa i wędkarstwa powodująca ograniczanie udziału ryb drapieżnych, a dominację karpiowatych; 3. Intensywne wędkarstwo powodujące wzrost trofii jeziora związane z zaniecaniem; 4. Zanieczyszczenia, w tym eutrofizacja wód; 5. Nadmierne użytkowanie rybactwo lub udostępnienie wędkarskie;

3.	3160 - Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	1. Wędkarstwo (F02.03);	2. Rybolówstwo i zbieranie zasobów wodnych (F02); 3. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01);	1. Wędkowanie w jeziorach dystroficznych powoduje naruszenie ich wrażliwej strefy brzegowej, zanieczyszczenie eutrofizacją; 2. Rybackie wykorzystanie nie nadających się do tego jezior dystroficznych wpłynęłoby niekorzystnie na ekosystem; 3. Zanieczyszczenia, w tym eutrofizacja wód;
4.	3260 - Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranunculion fluitantis</i>)	1. drogi, autostrady (D01.02);	2. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02) 3. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01);	1. Spływ wód z dróg przecinających rzeki włosienicznikowe negatywnie oddziałuje na strukturę florystyczną i biologiczną rzek; 2. Regulacje i prace utrzymaniowe, ingerencje w koryto, usuwanie martwych drzew, mogą negatywnie wpłynąć na ekosystem; 3. Zanieczyszczenia, w tym eutrofizacja wód;
5.	4030 - Suche wrzosowiska (<i>Calluno-Genition, Pohlo-Callanion, Calluno-Arctostaphytion</i>)	1. Nagromadzenie materii organicznej (K02.02); 2. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01);	3. Zamieszanie użytkowania dla celów wojskowych (G04.02);	1. Nagromadzenie materii organicznej powodujące wzrost trofii wrzosowisk; 2. Sukcesja przez wkraczanie drzew i krzewów lub ekspansja traw zagraża wrzosowiskom; 3. Zarzucenie użytkowania poligonu może wpływać negatywnie na stan i trwałość wrzosowisk;
6.	6430 - Ziolorośla górskie (<i>Adenoclytion alliariae</i>) i ziolorośla nadrzeczne (<i>Convolutalia sepium</i>)	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02) 3. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05);	1. Nie stwierdzono aktualnych zagrożeń; 2. Regulacja lub odmłnienie koryta rzeki Drawy może negatywnie wpłynąć, powodując ograniczenie występowania siedliska; 3. Próby zagospodarowania doliny Drawy mogą doprowadzić do zaniku siedliska;
7.	6510 - niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01); 3. Zmiana sposobu uprawy (A02); 4. intensywnie koszenie lub intensyfikacja (A03.01); 5. zamachanie/ brak koszenia (A03.03);	1. Nie stwierdzono aktualnych zagrożeń; 2. Intensyfikacja uprawy może prowadzić do zmiany struktury gatunkowej; 3. Zmiana sposobu uprawy może doprowadzić do zaniku siedliska; 4. Wprowadzenie intensyfikacji koszenia może doprowadzić do zaniku lub utraty specyficznych cech siedliska; 5. Zarzucenie koszenia może prowadzić do zaniku siedliska w obszarze;
8.	7140 - Torfowiska przejściowe i trzęawiska (przeważnie z roślinnością z	1. Zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp.) (F04.02);	2. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 3. Wycinka lasu (B02.02);	1. Zbieractwo (poroży, żurawiny itp.) negatywnie oddziałuje na strukturę torfowiska; 2. Zmiany stosunków wodnych negatywnie wpłynęłyby na siedlisko; 3. Stosowanie rębni zupełnych w bezpośrednim sąsiedztwie torfowisk może

	<i>Scheuchzeria-Caricetia</i>)			wpływać negatywnie na warunki wodne torfowisk;
9.	7210 - Torfowiska nalesedowe (<i>Cladanthum marisci, Caricetum buxbaumii, Schoenetum nigricanitz</i>)	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 3. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01);	1. Nie stwierdzono aktualnych zagrożeń; 2. Zmiany stosunków wodnych, w tym zasilanie wodami podziemnymi, negatywnie wpłynęłyby na siedlisko; 3. Zarastanie torfowiska przez drzewa i kuczanie się otwartych fragmentów;

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		istniejące	potencjalne	
10.	7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	1. Zasypanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 2. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 3. Zaniechanie/ brak koszenia (A03.03); 4. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01); 5. Nagromadzenie materii organicznej (K02.02);	6. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 7. Zakwaszenie (naturalne) (K02.04).	1. Istniejąca sieć rowów melioracyjnych (odwadniająjących) negatywnie oddziałuje na warunki wodne i strukturę torfowiska; 2. Przekształcanie się płatów siedliska w kierunku wilgotnych łąk, z dominacją roślinności ze związku <i>Calthion palustris</i> ; 3. Brak użytkowania kośnego znacząco negatywnie wpływa na stan i strukturę torfowiska; 4. Zarastanie torfowiska przez drzewa oraz krzewy i zmniejszanie się powierzchni otwartych fragmentów; 5. Nagromadzenie materii organicznej powodującej wzrost trofii i zmiany struktury torfowiska; 6. Zmiany stosunków wodnych, w tym zasilanie wodami podziemnymi; 7. Możliwe powierzchniowe

				zakwaszenie i ekspansja torfowców.
11.	9110 – kwaśne buczyny (<i>Luzulo Fagetum</i>)	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01);	2. Usunięcie martwych i umierających drzew (B02.04); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Obce gatunki inwazyjne (I01).	1. Zubożenie zasoby martwego drewna, nadmierny udział gatunków obcych ekologicznie (głównie sosny zwyczajnej), wyrównanie wieku i struktury drzewostanu; 2. Usunięcie martwych i obumierających drzew powodujące zubożenie ekosystemu i bioróżnorodności; 3. Gospodarka leśna upraszczająca strukturę wiekową i przestrzenną drzewostanu (brak grubych i starych drzew, deficyt martwego drewna); 4. Zagrożenie neofityzacją (niecierpek drobnokwiatowy, naparstnica purpurowa).
12.	9130 – żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01);	2. Usunięcie martwych i umierających drzew (B02.04); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Obce gatunki inwazyjne (I01).	1. Zubożenie zasoby martwego drewna, nadmierny udział gatunków obcych ekologicznie (głównie sosny zwyczajnej), wyrównanie wieku i struktury drzewostanu; 2. Usunięcie martwych i obumierających drzew powoduje zubożenie ekosystemu i bioróżnorodności; 3. Gospodarka leśna upraszczająca strukturę wiekową i przestrzenną drzewostanu (brak grubych i starych drzew, deficyt martwego drewna); 4. Zagrożenie neofityzacją (niecierpek drobnokwiatowy, naparstnica purpurowa).
13.	9160 – grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01);	2. Usunięcie martwych i umierających drzew (B02.04); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Obce gatunki inwazyjne (I01); 5. Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej (B07).	1. Zubożenie zasoby martwego drewna, nadmierny udział gatunków obcych ekologicznie (głównie sosny zwyczajnej), wyrównanie wieku i struktury drzewostanu; 2. Usunięcie martwych i obumierających drzew powoduje zubożenie ekosystemu i bioróżnorodności; 3. Gospodarka leśna upraszczająca strukturę wiekową i przestrzenną drzewostanu (brak grubych i starych drzew, deficyt martwego drewna); 4. Zagrożenie neofityzacją (niecierpek drobnokwiatowy, naparstnica purpurowa); 5. Preferowanie buka zacieraloby

14.	9190 – kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robur-petraeae</i>)	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01);	2. Usuwanie martwych i umierających drzew (B02.04); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 5. Obce gatunki inwazyjne (I01); 4. Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej (B07).	specyfikę gradów. 1. Zubożałe zasoby martwego drewna, nadmierny udział gatunków obcych ekologicznie (głównie sosny zwyczajnej), wyrównanie wieku i struktury drzewostanu; 2. Usuwanie martwych i obumierających drzew powoduje zubożenie ekosystemu i bioróżnorodności; 3. Gospodarka leśna upraszczająca strukturę wiekową i przestrzenną drzewostanu (brak grubych i starych drzew, deficyt martwego drewna); 4. Zagrożenie neofityzacją (niecierpek drobnokwiatowy, naparstnica purpurowa); 5. Podsadzenie buka lub innych liściastych zaciełoby specyfikę kwaśnych dąbrów.
15.	91D0 – bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgenzolmii-Piceetum</i>) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	1. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; (J02);	1. Nie stwierdzono zagrożeń aktualnych; 2. Zmiany stosunków wodnych, w tym konserwowanie rowów, mogą doprowadzić do degradacji lub zaniku siedliska;
16.	91E0 – Lega wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnetion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Obce gatunki inwazyjne (I01); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; (J02);	1. Nie stwierdzono zagrożeń aktualnych; 2. Zagrożenie neofityzacją; 3. Gospodarka leśna w legach zubałaby bioróżnorodność, wymuszałyby zręby zupełne, powodowałyby deficyt martwego drewna; 4. Zmiany stosunków wodnych, w tym konserwowanie cieków, mogą doprowadzić do degradacji;
17.	1393 Stępowiec błyszczący <i>Dryopteris filix-mas</i> (<i>Hamatocaulis vermicocum</i>)	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01); 3. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; (J02);	1. Nie stwierdzono aktualnych zagrożeń; 2. Zarastanie krzewami i drzewami mogłoby, w dłuższej perspektywie, zagrozić stanowisku; 3. Zmiana warunków wodnych mogłaby zagrozić stanowisku;
18.	1903 Lipienik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; (J02); 3. Zmiana składu gatunkowego	1. Nie stwierdzono aktualnych zagrożeń; 2. Przesuszenie, zakłócenie zasilania wodami podziemnymi; 3. Zarastanie krzewami i drzewami mogłoby, w dłuższej perspektywie, zagrozić stanowisku;

			(sukcesja) (K02.01);	
19.	1337 Bóbr <i>Castor fiber</i>	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);		1. Nie stwierdzono zagrożeń;
20.	1355 Wydra <i>Lutra lutra</i>	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);		1. Nie stwierdzono zagrożeń;
21.	2647 Żubr <i>Bison bonasus</i>	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Zmniejszenie płodności/depresja genetyczna (inbredowa) u zwierząt (K05.01); 3. Pojazdy zmotoryzowane (G01.03); 4. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01); 5. Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) (K03.03);	1. Nie stwierdzono aktualnych zagrożeń; 2. Skutki ograniczonej puli genowej; 3. Rajdy off-road w sezonie rozrodczym mogą powodować szkodliwe niepokoje zwierząt; 4. Zanik łąk stanowiących bazę żerową w wyniku zaroięcia; 5. Potencjalne choroby;
22.	1352 Wilk <i>Canis lupus</i>	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G); 3. Rajdowe kierowanie pojazdami zmotoryzowanymi (G01.03.02);	1. Nie stwierdzono aktualnych zagrożeń; 2. Niepokojenie i penetracja ludzka, w szczególności w okresie rozrodu i wychowu szczeniąt (I.04—31.08); 3. Organizacja rajdów samochodowych poza drogami udostępnionymi do ruchu kołowego. Wzrost częstotliwości organizacji rajdów samochodowych powyżej 10 imprez rocznie.
23.	1166 Trzaska grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; (J02);	1. Brak danych; 2. Zmiany stosunków wodnych, obniżenie poziomu wód, zanik zbiorników wodnych, odwodnienie terenu;
24.	1188 Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; (J02);	1. Brak danych; 2. Zmiany stosunków wodnych, obniżenie poziomu wód, zanik zbiorników wodnych, odwodnienie terenu;
25.	1096 Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, łądowych, morskich i słonawych) (H01); 3. Usuwanie osadów (umhu.) (J02.02); 4. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02) 5.	1. Brak danych, wskutek braku dobrego rozpoznania rozmieszczenia i stanu populacji; 2. Zanieczyszczenie wód; 3. Prace utrzymaniowe na ciekach, w tym odmulanie, usuwanie rumoszu drzewnego; 4. Prace regulacyjne na ciekach; 5. Prace regulacyjne na ciekach;
			Zmiana przebiegu koryt rzecznych na dużą skalę (J02.03.01);	
26.	5339 Różanka <i>Rhodeus sericeus amarus</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, łądowych, morskich i słonawych) (H01); 3. Usuwanie osadów (umhu...) (J02.02); 4. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02) 5. Zmiana przebiegu koryt rzecznych na dużą skalę (J02.03.01);	1. Brak danych, wskutek braku dobrego rozpoznania rozmieszczenia i stanu populacji; 2. Zanieczyszczenie wód; 3. Prace utrzymaniowe na ciekach, w tym odmulanie, usuwanie rumoszu drzewnego; 4. Prace regulacyjne na ciekach; 5. Prace regulacyjne na ciekach;
27.	1164 Głowacz białoplewy <i>Cottus gobio</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, łądowych, morskich i słonawych) (H01); 3. Usuwanie osadów (umhu...) (J02.02); 4. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02) 5. Zmiana przebiegu koryt rzecznych na dużą skalę (J02.03.01);	1. Brak danych, wskutek braku dobrego rozpoznania rozmieszczenia i stanu populacji; 2. Zanieczyszczenie wód; 3. Prace utrzymaniowe na ciekach, w tym odmulanie, usuwanie rumoszu drzewnego; 4. Prace regulacyjne na ciekach; 5. Prace regulacyjne na ciekach;
28.	1149 Kozka <i>Cobitis taenia</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, łądowych, morskich i słonawych) (H01); 3. Usuwanie osadów (umhu...) (J02.02); 4. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02) 5. Zmiana przebiegu koryt rzecznych na dużą skalę (J02.03.01);	1. Brak danych, wskutek braku dobrego rozpoznania rozmieszczenia i stanu populacji; 2. Zanieczyszczenie wód; 3. Prace utrzymaniowe na ciekach, w tym odmulanie, usuwanie rumoszu drzewnego; 4. Prace regulacyjne na ciekach; 5. Prace regulacyjne na ciekach;
29.	1032 Skójką gruboskorupowa <i>Uta crassus</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02) 3. Zmiana przebiegu koryt rzecznych na dużą skalę (J02.03.01); 4. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, łądowych, morskich i słonawych) (H01); 5. Usuwanie osadów (umhu...) (J02.02);	1. Brak danych, wskutek braku dobrego rozpoznania rozmieszczenia i stanu populacji; 2. Prace regulacyjne na ciekach; 3. Prace regulacyjne na ciekach; 4. Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód, w szczególności zanieczyszczenie azotanami; 5. Prace utrzymaniowe na ciekach, w tym odmulanie, usuwanie rumoszu drzewnego;
30.	1060 Czerwończyk nieparek <i>Lycæna dispar</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; (J02);	1. Brak danych; 2. Przesuszenie, spadek poziomu wód gruntowych, odwodnienie terenu;
31.	1042 Żalotka większa <i>Leucorhina pectoralis</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);	2. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; (J02);	1. Brak danych; 2. Przesuszenie, spadek poziomu wód gruntowych, odwodnienie terenu;
32.	1037 Trzepla zielona <i>Ophiocephalus cecilia</i>	1. Brak zagrożeń i nacisków (X);	2. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02) 3. Zmiana przebiegu koryt rzecznych na dużą skalę (J02.03.01); 4. Usuwanie osadów (umhu...) (J02.02);	1. Nie stwierdzono zagrożeń; 2. Prace regulacyjne na ciekach; 3. Prace regulacyjne na ciekach; 4. Prace utrzymaniowe na ciekach, w tym odmulanie;

<p>Charakterystyka obszaru</p>	<p>Obszar obejmuje jedno z największych jezior Pojezierza Drawskiego - Lubie - (1439 ha, 46 m głębokości max., 170 mln m³ wody - dane IRS cyt. za Katalogiem Jezior Polski, Choiński 1991), przez które przepływa Drawa, oraz odcinek doliny Drawy i Starej Drawy poniżej jeziora, wraz z przyległymi łąkami i lasami, aż po jezioro Grażyna koło Drawna. W granicach obszaru znajdują się także: fragment doliny Studzienicy, z bardzo dobrze rozwiniętymi zjawiskami źródłkowymi oraz najlepiej w regionie wykształconymi płacami grądów, fragmenty Puszczy Drawskiej z rozproszonymi torfowiskami mszarnymi i jeziorkami dystroficznymi, a także płaty rozległych wrzosowisk na poligonie drawskim. Jezioro Lubie to jezioro sielawowe, ramienicowe (3140), z reliktową fauną wodnych bezkręgowców.</p> <p>Odnacza się unikatową różnorodnością biologiczną związaną z tym siedliskiem: jest miejscem życia dwóch, bardzo rzadkich gatunków skorupiaków, uważanych za relikty polodowcowe: <i>Mysis relicta</i> i <i>Pallasea quadrispinosa</i>. Dla pierwszego z nich jest to jedno z czterech stanowisk istniejących aktualnie w Polsce. Drugi występuje tu na jednym z około 30 stanowisk w kraju. Jezioro Lubie jest także cenną ostoją ptaków związanych z krajobrazem leśno-jeziornym, tak lęgowych jak i migrujących. Nad brzegiem rosną kwaśne buczyny i lasy olszowe o charakterze pośrednim między olsami i łąkami. We wsch. części pn. brzegu liczne wysięki wód podziemnych. W lasach rozproszone torfowiska przejściowe i jeziorka dystroficzne z płacem mszarnym (np. jez. Okoń - projektowany rezerwat). Dolina Drawy poniżej jeziora jest żłobiona w piaskach sandrowych, porośnięta lasami Puszczy Drawskiej. Brzegi rzeki urozmaicają przełomy i mielizny. Dolina jest wypełniona szuwarami, na linii rzeki znajduje się kilka eutroficznych jezior: Dębno Wielkie, Dębno Małe, Strunowo. W otoczeniu doliny występują także cenne płaty buczyn. Jest to teren niezaludniony - obszar poligonu wojskowego, jednak tylko na niewielkich fragmentach rzeka i jej dolina wchodzi w skład obiektów taktycznych. Na większej części do rzeki przylega szeroka strefa ochronna, izolująca od obszarów, gdzie odbywają się ćwiczenia; jednak Drawa spiętrzona w jezioro Zły Łęg stanowi także obiekt do szkolenia wojsk w zakresie forsowania przeszkody wodnej. Wśród lasów i wrzosowisk rozmieszczone są dobrze wykształcone torfowiska mszarne (7140) z rozległymi łanami turzycy bagiennej <i>Carex limosa</i>, przygiętki białej <i>Rhynchospora alba</i>, bagnicy torfowej <i>Scheuchzeria palustris</i>, z licznie występującymi: rosiczką okragłolistną <i>Drosera rotundifolia</i>, modrzewnicą zwyczajną <i>Andromeda polifolia</i>, bagnem <i>Ledum palustre</i>. W jeziorkach dystroficznych rośnie płuwacz pośredni <i>Utricularia intermedia</i>. Wykształciły się także torfowiska alkaliczne (7230), niektóre z nich mają wręcz charakter torfowisk nakredowych (7210). W kilku miejscach na torfowiskach przejściowych i mechowiskach rośnie lipiennik loesela <i>Liparis loeseli</i>, dla którego jest to jeden z najważniejszych obszarów w województwie zachodniopomorskim. Teren na poligonie od 2007 r. upodobało sobie liczące kilka osobników stado żubrów, wsiedlone pierwotnie na teren nadleśnictwa Łobez. Stale przebywa tu także wataha wilków licząca 5-6 osobników.</p> <p>Bardzo malownicze jest koryto Starej Drawy. Przy rzece zachowały się stare drzewostany buczyn i dąbrów. W pobliżu doliny występują też twardowodne jeziorka okolone szuwarami kłociowymi (jez. Za Dywizją, Margłowe, Borowo). Poniżej Prostyni Drawa rzeka płynie przez duże torfowisko niskie, podścielone bardzo grubą warstwą gytii. W dolinie cenne łąki z groszkiem błotnym, ważna ostoja derkacza. Ujście Drawy do Jez. Grażyna to płytki delta z kompleksem szuwarów i roślinności wodnej, biotop m.in. wąsatki. Obszar koncentracji dużej</p>
--------------------------------	--

	<p>liczby cennych siedlisk przyrodniczych. Obszar jest ważny dla ochrony wydry, bobra, kumaka nizinnego, traszki grzebieniastej i 3 gatunków ryb z Załącznika II Dyrektywy siedliskowej, a także dla ochrony regionalnych zasobów lipiennika Loesela i sierpowa błyszczącego. Doskonale wykształcone są kompleksy torfowiskowych siedlisk przyrodniczych, dla których obszar jest ważny przynajmniej w skali regionalnej. Na poligonie drawskim są rozległe płaty wrzosowisk.</p>
Przedmioty ochrony	<p>Siedliska:</p> <ul style="list-style-type: none"> — 3140 Twardowodne oligotroficzne i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic (<i>Chariteria</i> spp.), — 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z All. <i>Nymphaeion</i>, All. <i>Potamion pectinati</i>, — 3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, — 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (All. <i>Ranunculion fluitantis</i>), — 4030 Suche wrzosowiska (All. <i>Calluno-Genistion</i>, All. <i>Pohlio-Callunion</i>, All. <i>Calluno-Arctostaphylion</i>), — 6120 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (All. <i>Koelerion glaucae</i>), — 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (All. <i>Molinion caeruleae</i>), — 6430 Ziótorośla górskie (All. <i>Adenostylion alliariae</i>) i ziótorośla nadrzeczne (<i>O. Convolvuletalia sepium</i>), — 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (All. <i>Arrhenatherion elatioris</i>), — 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Cl. <i>Scheuchzerio-Caricetea fuscae</i>), — 7210 Torfowiska nakredowe (Ass. <i>Cladietum marisci</i>, Ass. <i>Caricetum buxbaumii</i>, <i>Schoenetum nigricantis</i>), — 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, — 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>), — 9130 Żyzne buczyny (SubAll. <i>Dentario glandulosae-Fagenion</i>, SubAll. <i>Galio odorati-Fagenion</i>), — 9160 Grąd subatlantycki (Ass. <i>Stellario holostea-Carpinetum betuli</i>), — 9190 Kwaśne dąbrowy (All. <i>Quercion robori-petraeae</i>), — 91D0 Bory i lasy bagienne (Ass. <i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i>, Ass. <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum sylvestris</i>, Ass. <i>Pino mugo-Sphagnetum</i>, Ass. <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne) — 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Ass. <i>Salicetum albae</i>, Ass. <i>Populetum albae</i>, SubAll. <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>, olsy źródliskowe) <p>Gatunki roślin i zwierząt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Żubr europejski (<i>Bison bonasus</i>), — Kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>), — Wilk szary (<i>Canis lupus</i>), — Bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>), — Koza europejska (<i>Cobitis taenia</i>), — Głowacz białopłetwy (<i>Cottus gobio</i>),

	<ul style="list-style-type: none"> — Haczykowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>), — Minóg rzeczny (<i>Lampetra fluviatilis</i>), — Minóg strumieniowy (<i>Lampetra planeri</i>), — Zalotka większa (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>), — Lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>), — Wydra europejska (<i>Lutra lutra</i>), — Czerwończyk nieparek (<i>Lycaena dispar</i>), — Trzepla zielona (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), — Różanka europejska (<i>Rhodeus amarus</i>), — Traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>), — Skójka gruboskorupowa (<i>Unio crassus</i>), — Turzyca bagienna (<i>Carex limosa</i>), — Kukułka Fuchsa (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>), — Kukułka krwista typowa (<i>Dactylorhiza incarnata</i>), — Kukułka szerokolistna (<i>Dactylorhiza majalis</i>), — Kukułka szerokolistna (<i>Dactylorhiza majalis</i>), — Naparstnica purpurowa (<i>Digitalis purpurea</i>), — Rosiczka pośrednia (<i>Drosera intermedia</i>), — Rosiczka okrągłolistna (<i>Drosera rotundifolia</i>), — Kruszczyk błotny (<i>Epipactis palustris</i>), — Groszek błotny (<i>Lathyrus palustris</i>), — Zimoziół północny (<i>Linnaea borealis</i>), — Grzybień północny (<i>Nymphaea candida</i>), — Lipień pospolity (<i>Thymallus thymallus</i>).
OBSZAR NATURA 2000 UROCZYSKA PUSZCZY DRAWSKIEJ	
Kod obszaru	PLH320046
Data wyznaczenia	2009-02-13
Rodzaj ochrony	Dyrektywa siedliskowa
Powierzchnia	74768,3600 ha
Położenie	<p>Powiaty: wałecki, czarnkowsko-trzcianecki, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, drawski</p> <p>Gminy: Strzelce Krajeńskie (gmina miejsko-wiejska), Mirostawiec (gmina miejsko-wiejska), Drezdenko (gmina miejsko-wiejska), Bierzwnik (gmina wiejska), Dobiegniew (gmina miejsko-wiejska), Stare Kurowo (gmina wiejska), Wieleń (gmina miejsko-wiejska), Kalisz Pomorski (gmina miejsko-wiejska), Krzyż Wielkopolski (gmina miejsko-wiejska), Tuczo (gmina miejsko-wiejska), Drawno (gmina miejsko-wiejska), Człopa (gmina miejsko-wiejska), Recz (gmina miejsko-wiejska), Wałcz (gmina wiejska)</p>
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 23 listopada 2022 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046

potencjalnych
zagrożeń

Cele działań ochronnych.

Lp.	Przedmiot ochrony	Parametr/wskaźnik stanu ochrony ¹⁾	Cel działań ochronnych ²⁾
1.	3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łakami ramienic (<i>Charatea</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 1365 ha) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Struktura roślinności ramienicowej	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV). W strukturze roślinności dominują łaki ramienicowe.
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – występowanie ≥ 4 gatunków charakterystycznych dla siedliska np.: ramienica omszona <i>Chara tomentosa</i> , ramienica zwyczajna <i>Chara rudis</i> , ramienica delikatna <i>Chara virgata</i> , ramienica szorstka <i>Chara aspera</i> , ramienica grzywiasta <i>Chara filiformis</i> , ramienica przeciwstawna <i>Chara contraria</i> , krynicznik gędkii <i>Nitella opaca</i> (<i>Nitella opaca</i> / <i>N. flexilis</i>), <i>Nitellopsis obtusa</i> .
		Gatunki wskazujące na degenerację siedliska w tym obecne gatunki inwazyjne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – Brak gatunków wykazujących ekspansję oraz obcych.
		Maksymalna głębokość występowania łak ramienicowych	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – ramienice występują na głębokości > 5 m (w jeziorach płytkich ramienice dominują w strukturze roślinności). Utrzymanie oceny FV w obszarze co najmniej 75% płatów siedliska.
		Zasięg strefy świetlnej w jeziorze	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – zasięg strefy świetlnej > 15 m (w jeziorach płytkowodnych sięga dna zbiorników). Utrzymanie oceny FV w obszarze co najmniej 75% płatów siedliska.
		Odczyn wody	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – odczyn pH (6,5-9) bez istotnych zmian. Utrzymanie oceny FV w obszarze co najmniej 75% płatów siedliska.
		Konduktywność (przewodnictwo)	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – przewodnictwo (200-600 μ S/cm) bez istotnych zmian. Utrzymanie oceny FV w obszarze co najmniej 75% płatów siedliska.
		Plankton	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – dominacja zieleni lub innych grup z wyjątkiem smuc. Utrzymanie oceny FV w obszarze co najmniej 75% płatów siedliska.
		Ogólny cel działań ochronnych	Utrzymanie stanu ochrony siedliska na poziomie właściwym (FV) w obszarze co najmniej 75% płatów siedliska w obszarze.
2.	3150 Starorzeczca i	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 2360 ha) z

naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaea</i> , <i>Potamogeton</i>			uwzględnieniem naturalnych procesów.	
	Charakterystyczna kombinacja zbiorowisk		Utrzymanie wskaźnika z poziomie niezadawalającym (U1) – brak nymfeidów lub elodeidów, ale wówczas w zbiorowiskach elodeidów obecność rogatka sztywnego <i>Ceratophyllum demersum</i> więcej niż 25%. Pleustonofity obecne lub nie (jeśli obecne to: w jeziorach powyżej 25%, a w starorzeczach: powyżej 50%).	
	Gatunki wskazujące na degenerację siedliska		Utrzymanie wskaźnika na poziomie oceny FV – brak gatunków obcych i inwazyjnych (z dopuszczeniem moczarki kanadyjskiej <i>Elodea canadensis</i>).	
	Barwa wody		Utrzymanie wskaźnika z poziomie niezadawalającym (U1) – wyraźne zielone zabarwienie wody.	
	Konduktywność (przewodnictwo elektrolityczne)		Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) przewodnictwo (200-600 μ S/cm) bez istotnych zmian.	
	Przezroczystość wody		Utrzymanie wskaźnika co najmniej na poziomie niezadawalającym (U1) – 1,0 m-2,5 m (dla zbiorników głębokich). W przypadku jezior bardzo płytkich widzialność krążka Secchiego nie sięgająca dna ale ≥ 1 m).	
	Odczyn wody		Utrzymanie wskaźnika co najmniej na poziomie niezadawalającym (U1) – pH 8,0-9,0.	
	Ogólny cel działań ochronnych		Utrzymanie stanu ochrony siedliska na poziomie niezadawalającym (U1) w obszarze co najmniej 75% płatów siedliska w obszarze.	
	3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	Powierzchnia siedliska		Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 74 ha) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Gatunki charakterystyczne		Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – liczba gatunków i zajęta przez nie powierzchnia bez zmian lub większa w porównaniu do badań poprzednich. Obecność m.in. grzybieni białych <i>Nymphaea alba</i> , grążela żółtego <i>Najas lutea</i> , pływaczka drobna <i>Utricularia minor</i> , pływaczka pośrednia <i>Utricularia intermedia</i> , skorpionowca brunatnego <i>Scorpidium scorpioides</i> , wywłócznika kłosowatego <i>Myriophyllum spicatum</i> , kryniczka gędkiego <i>Nitella flexilis</i> . Możliwy również całkowity brak roślin, jeżeli jest to stan naturalny, a roślinność nie zanikła z powodu negatywnych zmian w środowisku wodnym.
Gatunki ekspansyjne rodzime			Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków ekspansyjnych.	
Obce gatunki inwazyjne			Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków obcych inwazyjnych z dopuszczeniem obecności moczarki kanadyjskiej <i>Elodea canadensis</i> .	
Barwa wody			Utrzymanie wskaźnika co najmniej na poziomie właściwym (FV) – < 50 mg Pt/dm ³ (lub barwa wody brązowa, klarowna lub o niewielkiej mętności).	
Odczyn wody			Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – bez istotnych zmian w porównaniu z poprzednimi badaniami (pH 3-7). W jeziorach makrofitowych dopuszczalny nieznaczny wzrost.	
Konduktywność (przewodnictwo elektrolityczne)			Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – bez istotnych zmian w porównaniu z poprzednimi badaniami (poniżej 100 μ S/cm). W jeziorach makrofitowych dopuszczalny nieznaczny wzrost.	
Melioracje		Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak sieci rowów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej, bądź infrastruktura melioracyjna w		

				wystarczającym stopniu „zneutralizowana” na skutek podjętych działań ochronnych.
		Wskaźnik hydrochemiczny HDI (Hydrochemical Dystrophy Index)	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – utrzymanie poziomu > 50.	
		Przeźroczystość wody	Utrzymanie wskaźnika co najmniej na poziomie niezadawalającym (U1) – przejrzystość 0,5-1,5 m.	
		TDS (Total dissolved solid) – całkowita zawartość substancji rozpuszczonych w wodzie	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – utrzymanie poziomu poniżej 60 mg dm ³ .	
		Ogólny cel działań ochronnych	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony siedliska (FV) w obrębie co najmniej 75% płatów siedliska w obszarze.	
4.	3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włośniczników (<i>Ranunculon fluitantis</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 170 ha) z uwzględnieniem naturalnych procesów.	
		Gatunki charakterystyczne – włośniczniki	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – obecność włośniczników, m.in. włośnicznika rzeczno-śluzowatego <i>Barachium fluitans</i> , włośnicznika śluzowatego <i>Barachium trichophyllum</i> . Możliwy ich brak, jeżeli jest to stan naturalny – rzeka typu o „liściach wstęgowatych” z bogatą florą roślin naczyniowych i mszaków.	
		Gatunki charakterystyczne – inne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – obecność co najmniej dwóch gatunków charakterystycznych, m.in. zdrojka pospolitego <i>Fontinalis antipyretica</i> , rzęśli dęgoszykowej <i>Callitriche cophocarpa</i> , potoczka wąskolistnego <i>Berula erecta</i> .	
		Material dna koryta	Utrzymanie właściwej oceny wskaźnika (FV) – co najmniej 20% gruboziarnistego materiału dna (kamienie, kamyczki/żwir, narzut kamenny) oraz maksymalnie 20% mułu w obrębie co najmniej 50% powierzchni siedliska w obszarze.	
		Ocena stanu ekologicznego	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – co najmniej dobry stan ekologiczny (I lub II klasa).	
		Pokrycie transektu przez moczarkę kanadyjską	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – pokrycie równe 0-2 (skala MMOR).	
		Przepływy	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – powyżej 40% szybkich typów przepływu (kpietel, rwący, wartki).	
		Spiętrzenie wód rzeki	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak.	
		Wskaźnik naturalności siedliska	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – wartość wskaźnika HQA większa lub równa 50.	
		Wskaźnik przekształcenia siedliska	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – wartość wskaźnika mniejsza lub równa 20.	
		Naturalne elementy morfologiczne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – obecność co najmniej 3 naturalnych elementów morfologicznych (np. bystrza, płosa, erodujące i stabilne podcięcie brzegów, odcypy meandrowe pokryte roślinnością i bez roślin, odcypy brzegowe i śródkorytowe, zastotka boczna, odsłonięte i porożnięte głazy).	
		Gatunki inwazyjne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – dopuszczona obecność 1-2 obcych gatunków inwazyjnych, z których żaden nie jest liczny (poniżej 33%).	
		Ścieki	Utrzymanie wskaźnika przynajmniej na poziomie niezadawalającym (U1) – obecność	
		Zacienienie rzeki	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – maksymalnie 50% stopień zacienienia rzek.	
		Ogólny cel działań ochronnych	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony siedliska (FV) w obrębie co najmniej 50% powierzchni siedliska w obszarze.	
5.	6120 Ciepłolubne, fródlądowe mruwiny napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 25 ha) z uwzględnieniem naturalnych procesów.	
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie oceny U1 – występują co najmniej 2-5 gatunków roślin naczyniowych.	
		Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Poprawa wskaźnika z poziomu oceny U2 na ocenę U1 – pokrycie drzew i krzewów waha się od 10 do 25% powierzchni (krzewy nie tworzą zwartych zarośli) i występują w rozproszaniu.	
		Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – obecny jeden lub dwa gatunki, występujące w rozproszaniu.	
		Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – gatunki inwazyjne występują pojedynczo i nie zajmują więcej niż 5% powierzchni (do 2 gatunków).	
		Struktura przestrzenna płatów muraw	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – płaty muraw ze związku <i>Koelerion glaucae</i> tworzą większościową mozaikę ze zbiorowiskami łąkowymi <i>Arrhenatherion elatioris</i> .	
		Zachowanie strefy ekotonowej	Utrzymanie wskaźnika na poziomie oceny U1 – najczęściej granica murawa-łąs nie sąsiadująca z płatami zbiorowisk okrajkowych.	
		Ogólny cel ochrony	Poprawa stanu ochrony siedliska przyrodniczego z poziomu złego (U2) na poziom niezadawalający (U1).	
6.	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 11 ha) z uwzględnieniem naturalnych procesów.	
		Struktura przestrzenna płatów siedliska	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – średni stopień fragmentacji (płaty po kilkanaście arów).	
		Gatunki typowe	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – średnicowe gatunki charakterystyczne (3-5) i obecne gatunki wyróżniające są związku <i>Molinion</i> . Utrzymanie występowania lokalnie wskaźnikowych gatunków, np.: czarnokęsa łąkowego <i>Succisa pratensis</i> , nasięźrzala pospolitego <i>OphioGLOSSUM vulgatum</i> , ozona łąkowego <i>Inula britannica</i> , kukulek <i>Dactylorhiza sp.</i>	
		Gatunki dominujące	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – obecne gatunki dominujące, dominują gatunki łąkowe (pokrycie powyżej 50%).	
		Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków inwazyjnych.	
		Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – gatunki ekspansywne o pokryciu do 30%.	
		Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Poprawa wskaźnika z poziomu złego (U2) na poziom niezadawalający (U1) – łączne pokrycie w transekcie 5-20%.	
		Wojłok (martwa materia organiczna)	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – średnia grubość 2-5 cm	

7.	6430 Ziolorośla górskie (<i>Adenoclytion alliariae</i>) i ziolorośla nadrzeczne (<i>Convolvulalia septium</i>)	Ogólny cel ochrony	warstwy nierozłożonej materii organicznej odkładającej się ponad poziomem próchnicznym
		Powierzchnia siedliska	Poprawa stanu ochrony siedliska z poziomu złego (U2) na poziom niezadawalający (U1).
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – występują 2 lub 3 gatunki charakterystyczne.
		Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – gatunki ekspansywne nie występują lub występują na powierzchni mniejszej niż 10%.
		Bogactwo gatunkowe	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – występowanie 10-20 gatunków w zdjęciu fitosocjologicznym.
		Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków inwazyjnych.
		Naturalność koryta rzecznego (brak regulacji)	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak regulacji cieków, utrzymanie naturalnego charakteru cieków.
		Naturalny kompleks siedlisk	Utrzymanie wskaźnika co najmniej na poziomie niezadawalającym (U1) – w otoczeniu płatów siedliska znajdują się zbiorowiska półnaturalne lub naturalne (typowe w zonacji użytkowanych ekstensywnie dolin rzecznych).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie niezadawalającego stanu ochrony (U1) siedliska przyrodniczego lub jego poprawa.
		8.	6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)
Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie przynajmniej niezadawalającym (U1) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Średnioliczne gatunki charakterystyczne (diagnostyczne ≥ 3) dla związku <i>Arrhenatherion</i> (dla zb. <i>Poa pratensis-Festuca rubra</i> ≥ 2) oraz niższych syntaksonów (U1). Do grupy gatunków charakterystycznych zaliczono m.in.: rajgrasa wyniosłego <i>Arrhenatherum elatius</i> , szczawia rozpięzłego <i>Rumex thyrsiflorus</i> , papawę dwuletnią <i>Crepis biennis</i> , dzwonka rozpięzłego <i>Campanula patula</i> , przytulię pospolitą <i>Galium mollugo</i> , przytulię białą <i>Galium album</i> , świerzbicę polną <i>Knautia arvensis</i> , kozibroda łąkowego <i>Tragopogon pratensis</i> , kozibroda wschodniego <i>Tragopogon orientalis</i> , bodziszka łąkowego <i>Geranium pratense</i> , pasternaka zwyczajnego <i>Pastinaca sativa</i> , kostrzewę czerwoną <i>Festuca rubra</i> , wiechlinę łąkową <i>Poa pratensis</i> .		
Gatunki dominujące	Utrzymanie wskaźnika na poziomie przynajmniej niezadawalającym (U1) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Dominują gatunki łąkowe, dopuszczalna dominacja jednego gatunku właściwego dla siedliska > 50% (od 4 w skali B-B) pokrycia (U1).		
Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Brak lub pojedyncze osobniki gatunków o niskim stopniu inwazyjności (FV).		
Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie wskaźnika na poziomie przynajmniej niezadawalającym (U1) wskaźnika w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Łączne pokrycie gatunków ekspansywnych < 50% – U1 (np. śmiełek darniowy).		
9.	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Ekspansja krzewów i podrostu drzew	<i>Deschampsia caespitosa</i> , kłosówka wełnista <i>Holcus lanatus</i> , trzcinnik piaskowy <i>Calamagrostis epigios</i> , mietlica pospolita <i>Agrostis capillaris</i> . Utrzymanie oceny na poziomie właściwym (FV) wskaźnika w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Pokrycie krzewów i podrosty drzew < 5%.
		Wojłok	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Grubość wojłoku < 2 cm.
		Struktura przestrzenna płatów siedliska	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – średni stopień fragmentacji, płaty w dość dużym rozproszeniu.
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie niezadawalającego stanu ochrony (U1).
		Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 27 ha) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – typowa kombinacja gatunkowa torfowiska wysokiego, tj. co najmniej 3 gatunki torfowców (np. torfowiec magelański <i>Sphagnum magellanicum</i> , torfowiec czerwony <i>Sphagnum rubellum</i> , torfowiec brunatny <i>Sphagnum fuscum</i> i 2 gatunki roślin naczyniowych, np. rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i> , żurawina błotna <i>Vaccinium oxycoccos</i> , modrzewnica zwyczajna <i>Andromeda polifolia</i>).
		Pokrycie i struktura gatunkowa torfowców	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – pokrycie torfowców ponad 50% z przewagą torfowców o brunatnej i czerwonej barwie oraz torfowców pośrednich.
		Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie oceny wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% płatów siedliska w obszarze. –Brak gatunków inwazyjnych.
		Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków ekspansywnych.
		Odpowiednie uwodnienie	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – odpowiednie uwodnienie, tj. poziom wody równo lub poniżej 10 cm w stosunku do powierzchni torfowiska.
10.	7140 Torfowiska	Struktura powierzchni torfowiska	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – dobrze wykształcone mżazary kępkowo-dolinkowe.
		Pozyskanie torfu	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak pozyskania torfu obecnie.
		Melioracje odwadniające	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak sieci rowów i kanałów melioracyjnych odwadniających torfowiska.
		Obecność krzewów i drzew	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – pokrycie warstwy drzew (sosna) 10-30% oraz krzewów 30-50%. Pomimo niezadawalającej wartości wskaźnika udział drzew i krzewów jest typowy dla naturalnych torfowisk w obszarze, jest stabilny i nie jest zagrożeniem siedliska.
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony siedliska na co najmniej obecnym poziomie niezadawalającym (U1). Utrzymanie co najmniej 25% płatów siedliska w stanie właściwym (FV), z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 335 ha) z uwzględnieniem

	przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	<p>Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcji</p> <p>Gatunki charakterystyczne</p> <p>Gatunki dominujące</p> <p>Pokrycie i struktura gatunkowa mchów</p> <p>Obce gatunki inwazyjne</p> <p>Gatunki ekspansywne roślin zielnych</p> <p>Obecność krzewów i podrostu drzew</p> <p>Stopień uwodnienia</p> <p>Pozyskanie torfu</p> <p>Melioracje odwadniające</p> <p>Ogólny cel ochrony</p>	<p>naturalnych procesów.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – 80-100 %.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – na dobrze wykształconych płatach siedliska obecność co najmniej 6 gatunków charakterystycznych (dla klasy <i>Oxycocco-Sphagneteta</i> oraz klasy <i>Scheuchzeria-Caricetea</i> w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze – dominują gatunki charakterystyczne dla siedliska.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% płatów siedliska w obszarze – pokrycie mchów ponad 50%, głównie mchów torfowców.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze – brak gatunków inwazyjnych.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak lub pojedyncze.</p> <p>Poprawa wskaźnika z poziomu złego (U2) na poziom niezadawalający (U1) – udział krzewów i podrostu drzew mniejszy niż 15%.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze – poziom wody równo lub do 10 cm poniżej powierzchni torfowiska (z uwzględnieniem naturalnych procesów).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak pozyskania torfu obecnie.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak sieci kanałów i rowów oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej bądź infrastruktura melioracyjna w wystarczającym stopniu „neutralizowana” na skutek podjętych działań ochronnych oraz działań zaplanowanych w pzo.</p> <p>Utrzymanie stanu ochrony siedliska na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze z uwzględnieniem naturalnych procesów.</p>
11.	7210 Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i> , <i>Caricetum buxbaumii</i> , <i>Schoenetum nigricantis</i>)	<p>Powierzchnia siedliska</p> <p>Gatunki charakterystyczne</p> <p>Gatunki dominujące</p> <p>Obce gatunki inwazyjne</p> <p>Rodzime gatunki ekspansywne</p> <p>Gatunki syntropijne</p> <p>Zwarcie szuwarów</p>	<p>Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 7 ha) z uwzględnieniem naturalnych procesów.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – dominacja kłoci wiechowatej <i>Cladium mariscus</i> (min. 50 %).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – dominacja gatunków siedliskotwórczych.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% płatów siedliska w obszarze – brak gatunków inwazyjnych.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze – udział do 5 % trzęslicy modrej <i>Molinia caerulea</i>, do 20 % trzciny pospolitej <i>Phragmites australis</i>.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – co najmniej 40 % kłoci wiechowatej <i>Cladium mariscus</i> oraz co najmniej 30 % pozostałych gatunków siedliskotwórczych.</p>
		<p>Ekspansja krzewów i podrostu drzew</p> <p>Stopień uwodnienia</p> <p>Mechaniczne zniszczenie</p> <p>Ogólny cel ochrony</p>	<p>Poprawa wskaźnika z poziomu niezadawalającego (U1) na poziom właściwy (FV) – obecność pojedynczych krzewów.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – woda równo z powierzchnią gruntu, nieznacznie poniżej lub powyżej powierzchni torfowiska.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak zniszczeń lub do 5 % powierzchni.</p> <p>Przywrócenie właściwego stanu ochrony (FV) w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze z uwzględnieniem naturalnych procesów.</p>
12.	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	<p>Powierzchnia siedliska</p> <p>Gatunki charakterystyczne</p> <p>Gatunki dominujące</p> <p>Pokrycie i struktura gatunkowa mchów</p> <p>Obce gatunki inwazyjne</p> <p>Gatunki ekspansywne roślin zielnych</p> <p>Zakres pH</p> <p>Ekspansja krzewów i podrostu drzew</p> <p>Stopień uwodnienia</p> <p>Pozyskanie torfu</p> <p>Melioracje odwadniające</p> <p>Ogólny cel ochrony</p>	<p>Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 170 ha) z uwzględnieniem naturalnych procesów.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze – występowanie powyżej osmiu gatunków charakterystycznych (np. turzyca obła <i>Carex diandra</i>, turzyca prosoвата <i>Carex panicea</i>, turzyca tunikowa <i>Carex appropinquata</i>, sit alpejski <i>Juncus alpinus</i>, bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i>, kruszczyk błotny <i>Epipactis palustris</i>, turzyca hszczykowata <i>Carex lepidocarpa</i>, kozłek drupienny <i>Valeriana dioica</i>, dzwoniectnik błotny <i>Parnassia palustris</i>).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – udział gatunków charakterystycznych doła siedliska i innych (np. łąkowych, szuwarowych) mniej więcej równy.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – pokrycie mchów ponad 50%, (dominacja mchów brunatnych oraz gatunków torfowców właściwych dla siedliska).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków inwazyjnych.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – gatunki ekspansywne zajmują do 5% powierzchni płatów siedliska (obecnie spotyka się trzęslicę modrą <i>Molinia caerulea</i>, trzcinnika piaskowego <i>Calamagrostis epigejos</i>, trzcinnika lancetowatego <i>Calamagrostis canescens</i>, palikę wąskolistną <i>Typha angustifolia</i>, turzycę prosoватą <i>Carex paniculata</i>).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – powyżej 7.</p> <p>Poprawa wskaźnika z poziomu niezadawalającego (U1) na poziom właściwy (FV) – brak lub pojedyncze.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 50% płatów siedliska w obszarze (z uwzględnieniem procesów naturalnych) – poziom wody do 2 cm, powyżej, równo lub do 10 cm poniżej powierzchni torfowiska.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak pozyskania torfu obecnie.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak kanałów i rowów oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej bądź infrastruktura melioracyjna w wystarczającym stopniu „neutralizowana” na skutek podjętych działań ochronnych oraz działań zaplanowanych w pzo.</p> <p>Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego lub jego poprawa z uwzględnieniem procesów naturalnych.</p>
13.	9110 Kwaśne buczyny	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego (min. 1490 ha).

		(<i>Luzulo-Fagetum</i>)	<p>Charakterystyczna kombinacja florystyczna</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – kombinacja florystyczna typowa dla siedliska, także z runem „nudum”, charakterystycznym dla regionu. Do gatunków charakterystycznych i wyróżniających należą: kosmatka owłosiona <i>Luzula pilosa</i>, konwaliąka dwulistna <i>Maianthemum bifolium</i>, szczawik zajęczy <i>Oxalis acetosella</i>, turzycza pigułkowata <i>Carex pilulifera</i>, narecznica krótkoostna <i>Dryopteris carthusiana</i>, widłoząb miodłowy <i>Dicranum scoparium</i>. Akceptowane są stany niemal całkowitego braku runa.</p> <p>Utrzymanie stanu FV w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze.</p>
			<p>Skład drzewostanu</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – w części płatów drzewostanie dominuje buk <i>Fagus sylvatica</i> (70-80 %) lub współdominuje z sztucznie wprowadzoną sosną <i>Pinus silvestris</i> (20-30 %).</p>
			<p>Obce gatunki inwazyjne w podzycie i runie</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków obcych o charakterze inwazyjnym.</p>
			<p>Ekspansywne gatunki rodzime w runie</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków ekspansywnych lub pojedyncze okazy gatunków nitrofilnych w runie (dopuszczalny udział do 5 % gatunków ekspansywnych np.: trzcinnik piaskowy <i>Calamagrostis epigejos</i>, jeżyca <i>Rubus</i> sp.)</p>
			<p>Struktura pionowa i przestrzenna roślinności</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – struktura drzewostanu uproszczona, zazwyczaj jednowarstwowa.</p>
			<p>Wiek drzewostanu (udział starodzewu)</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym FV – >10% udziału drzew starszych niż 100 lat</p>
			<p>Naturalne odnowienie drzewostanu</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – obecne odnowienie naturalne, jednak niewielkie.</p>
			<p>Gatunki obce w drzewostanie</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak gatunków geograficznie obcych w drzewostanie na większości stanowisk siedliska.</p>
			<p>Martwe drewno (łącznie zasoby)</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – 10-20 m³/ha na co najmniej 50% powierzchni siedliska w obszarze.</p>
			<p>Martwe drewno wielkomyiarowe</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – 3-5 szt./ha w obrębie na co najmniej 50% powierzchni siedliska w obszarze.</p>
			<p>Inne zniekształcenia</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak zniekształceń na co najmniej 90% powierzchni siedliska w obszarze.</p>
			<p>Ogólny cel ochrony</p> <p>Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego lub jego poprawa</p>
14.	9130 Żyźne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagetum</i> , <i>Galio odorati-Fagetum</i>)	<p>Powierzchnia siedliska</p> <p>Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 2335 ha siedliska.</p>	
		<p>Charakterystyczna kombinacja florystyczna</p> <p>Typowa kombinacja florystyczna z uwzględnieniem specyfiki regionalnej na obecnym poziomie właściwym (FV). Do gatunków charakterystycznych i wyróżniających zaliczono np.: kostrzewę leśną <i>Festuca altissima</i>, marzankę wonną <i>Galium odoratum</i>, prosownicę rozpięchłą <i>Millium effusum</i>, narecznicę samczą <i>Dryopteris filix-mas</i>, gajowca złotego <i>Galeobdolon luteum</i>, zawilca gajowego <i>Anemone nemorosa</i>, fiołka leśnego <i>Viola reichenbachiana</i>, kokoryczkę wielokwiatową <i>Polygonatum multiflorum</i>, wiechlina gajową <i>Poa nemoralis</i>, żywca</p>	
			<p>Skład drzewostanu</p> <p>cebulkowego <i>Dentaria bulbifera</i>, perłówkę jednokwiatową <i>Melica uniflora</i>. Drzewostan buduje buk, z ew. domieszką (do 30%) dębu bezszypułkowego, sosny zwyczajnej, brzozy brodawkowatej, jawora, kłosa zwyczajnego, grabu. Warstwa krzewów na ogół skąpa z występującym bżem czarnym. Podrostry zdominowane przez buka.</p> <p>Utrzymanie ocen: FV wskaźnika w obrębie co najmniej 50% i U1 (kombinacja nieznacznie zniekształcona lub zubożona) w obrębie co najmniej 30% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 50% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Gatunki obce ekologicznie buczynom stanowią <1% (np. świerk, sosna, modrzew) udziału w drzewostanie (FV).</p>
			<p>Obce gatunki inwazyjne w podzycie i runie</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym oceny FV – brak obcych gatunków inwazyjnych w podzycie i runie.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 70% powierzchni siedliska w obszarze. Na pozostałej powierzchni najwyżej sporadyczny udział obcych gatunków inwazyjnych: niecierpka drobнокwiatowego <i>Impatiens parviflora</i>, czerechy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> w podzycie i runie (U1).</p>
			<p>Ekspansywne gatunki rodzime w runie</p> <p>Utrzymanie na obecnym właściwym poziomie wskaźnika (FV) w obrębie co najmniej 50% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Brak gatunków ekspansywnych gatunków rodzimych w runie lub pojedyncze okazy gatunków nitrofilnych (np. jeżyca Ballardiego <i>Rubus pedemontanus</i>, malina właściwa <i>Rubus idaeus</i>).</p>
			<p>Struktura pionowa i przestrzenna roślinności</p> <p>Utrzymanie obecnej oceny właściwej (FV) w obrębie co najmniej 50% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Struktura zróżnicowana, drzewostan różnowiekowy z lukami (FV).</p>
			<p>Wiek drzewostanu (udział starodzewu)</p> <p>Utrzymanie obecnej oceny właściwej (FV) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze, tj. utrzymanie poziomu >10% udziału drzew starszych niż 100 lat.</p>
			<p>Naturalne odnowienie drzewostanu</p> <p>Utrzymanie obecnej oceny właściwej (FV) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze, tj. obecne naturalne odnowienie buka wahające się od 5 do 25%, wypełniające dogodne do odnowienia miejsca, w szczególności naturalne luki i prześwietlenia.</p>
			<p>Gatunki obce w drzewostanie</p> <p>Utrzymanie obecnej oceny właściwej (FV) w obrębie co najmniej 50% powierzchni siedliska w obszarze, tj. utrzymanie poziomu <5% (gatunki obce w drzewostanie występują miejscami lub pojedynczo i nie odnawiają się)</p>
			<p>Martwe drewno (łącznie zasoby)</p> <p>Utrzymanie obecnej oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze, tj. utrzymanie martwego drewna na poziomie 10-20 m³/ha.</p>
			<p>Martwe drewno wielkomyiarowe</p> <p>Poprawa obecnej oceny złej (U2) na ocenę niezadawalającą (U1) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze, tj. do poziomu 3-5 szt./ha.</p>
			<p>Inne zniekształcenia</p> <p>Utrzymanie obecnej oceny właściwej (FV), tj. brak zniekształceń, w tym zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna.</p>
			<p>Ogólny cel ochrony</p> <p>Utrzymanie stanu ochrony siedliska na co najmniej obecnym poziomie niezadawalającym</p>

15.	9160 Grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	Powierzchnia siedliska	(U1). Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 830 ha siedliska
		Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Kombinacja florystyczna zubożona oraz niezmacnie zniekształcona w stosunku do typowej dla siedliska w regionie (U1). Do gatunków charakterystycznych i wyróżniających zaliczono m.in.: gajowca żółtego <i>Galeobdolon luteum</i> , przytulie wonną <i>Galium odoratum</i> , gwiazdnicę wielkokwiatową <i>Stellaria holostea</i> , prosownicę rozpięchłą <i>Millium effusum</i> , fiołkę leśnego <i>Viola reichenbachiana</i> , narecznicę samczą <i>Dryopteris filix-mas</i> , zawilec <i>Anemone sp.</i> , przyłazczkę pospolitą <i>Hepatica nobilis</i> , wiechlinę gajową <i>Poa nemoralis</i> , kokoryczkę wielkokwiatową <i>Polygonatum multiflorum</i> , turzycę leśną <i>Carex sylvatica</i> , czystycę leśnego <i>Stachys sylvatica</i> , dzwonka pokrzywolistnego <i>Campanula trachelium</i> , trędownika bulwiastego <i>Scrophularia nodosa</i> , turzycę palczastą <i>Carex digitata</i> .
		Gatunki dominujące w poszczególnych warstwach fitocenozy	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika na co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. W każdej warstwie zbiorowiska dominują gatunki właściwe dla siedliska przy czym zaburzone są relacje ilościowe (U1). Drzewostan grądów w obszarze budują występujące w różnych proporcjach: buk, lipa drobnolistna, dąb szypułkowy, grab pospolity, klon pospolity, klon jawor. W domieszce istotny udział ma ponadto brzoza, osika, sosna zwyczajna. W warstwie podszytu i podostu dominują: leszczyna, głóg, trzmielina, buk, jawor, klon zwyczajny, grab pospolity. W runie współdominują gatunki typowo leśne.
		Udział w drzewostanie gatunków liściastych (bez wczesnosukcesyjnych)	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Udział gatunków liściastych typowych dla siedliska w regionie na poziomie 50-90%.
		Udział graba	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Udział graba w drzewostanie na poziomie 1 – 10%.
		Udział gatunków „wczesnosukcesyjnych” w drzewostanie	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika na co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Udział gatunków wczesnosukcesyjnych tj. np. brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> , na poziomie 10-30% lub ich brak.
		Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie	Utrzymanie obecnej oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika tj. 10-50% udziału drzew obcych ekologicznie (sosna, modrzew, świerk).
		Gatunki obce geograficznie w drzewostanie	Utrzymanie obecnej oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika tj. 1-10% udziału (p. czeremchy amerykańskiej <i>Prunus serotina</i>).
		Martwe drewno (łącznie zasoby)	Osiągnięcie wskaźnika na poziomie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze. Martwe drewno (łącznie zasoby): 10 -20 m ³ /ha (U1).
		Martwe drewno leżące lub stojące >3m długości i >50 cm grubości	Osiągnięcie wskaźnika na poziomie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze. Martwe drewno wielkowsymiarowe 3-5 szt./ha (U1).
		Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	Utrzymanie wskaźnika na poziomie oceny niezadawalającej (U1), tj. <10% udziału drzew starszych niż 100 lat ale >50% udziału drzew starszych niż 50 lat.
		Naturalne odnowienie drzewostanu	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika na co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Pojedynczo, z udziałem gatunków typowych, w tym grabu.
		Struktura pionowa i przestrzenna roślinności	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Struktura słabo zróżnicowana zaryzewczaj jedno-dwu piętrowa.
		Inwazyjne gatunki obce w podszytciu i runie	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika na co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Obecne (np. niecierpek drobnokwiatowy <i>Impatiens parviflora</i> , czeremcha amerykańska <i>Prunus serotina</i>), lecz nieliczne i nieskapanymne.
		Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze – rodzime gatunki ekspansywne występują co najwyżej pojedynczo.
Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak zniszczeń.		
Inne zniekształcenia	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak zniekształceń na > 90% powierzchni siedliska w obszarze.		
Ogólny cel ochrony	Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego lub jego poprawa		
16.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 975 ha siedliska
		Charakterystyczna kombinacja florystyczna	Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Kombinacja florystyczna zubożona oraz niezmacnie zniekształcona w stosunku do typowej dla siedliska (U1). Do gatunków charakterystycznych i wyróżniających (w tym lokalnie) zaliczono m.in.: klona polnego <i>Acer campestre</i> , szaliką pospolitą <i>Rhamnus catharticus</i> , gruszę polną <i>Pyrus pyraeaster</i> , jarzabę brekinę <i>Sorbus torminalis</i> , głoga jednoszyjkowego <i>Crataegus laevigata</i> , wiąz górskiego <i>Ulmus glabra</i> , derenia świdwę <i>Cornus sanguinea</i> , gajowca żółtego <i>Galeobdolon luteum</i> , przytulie wonną <i>Galium odoratum</i> , przytulie leśną <i>Galium sylvaticum</i> , kłosownicę leśną <i>Brachypodium sylvaticum</i> , prosownicę rozpięchłą <i>Millium effusum</i> , fiołkę leśnego <i>Viola reichenbachiana</i> , narecznicę samczą <i>Dryopteris filix-mas</i> , zawilec <i>Anemone sp.</i> , przyłazczkę pospolitą <i>Hepatica nobilis</i> , wiechlinę gajową <i>Poa nemoralis</i> , kokoryczkę wielkokwiatową <i>Polygonatum multiflorum</i> , turzycę leśną <i>Carex sylvatica</i> , czystycę leśnego <i>Stachys sylvatica</i> , dzwonka pokrzywolistnego <i>Campanula trachelium</i> , trędownika bulwiastego <i>Scrophularia nodosa</i> , zerwę kłosową <i>Phyteuma spicatum</i> , turzycę palczastą <i>Carex digitata</i> , kępówkę <i>Aschersona Dactylis polygama</i> , jaskra różnolistnego <i>Ranunculus</i>

			<p><i>auricomus</i>, świerzbąka gajowego <i>Chaerophyllum temulum</i>, czeremcha gronkowa <i>Actaea spicata</i>, kłosownice pierzasta <i>Brachypodium pinnatum</i>, pierwiosnka lekarskiego <i>Primula veris</i>, fiołka przedziwnego <i>Viola mirabilis</i>, moduńkę plamistą <i>Pulmonaria officinalis</i>, dzwonka brzoskwiolistnego <i>Campanula persicifolia</i>, rutewkę mniejszą <i>Thalictrum minus</i>.</p> <p>Inwazyjne gatunki obce w podzycie i runie</p> <p>Ekspansywne gatunki rodzime w runie</p> <p>Struktura pionowa i przestrzenna roślinności</p> <p>Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)</p> <p>Naturalne odnowienie drzewostanu</p> <p>Gatunki obce w drzewostanie</p> <p>Martwe drewno (łącznie zasoby)</p> <p>Martwe drewno wielkowymiarowe</p> <p>Inne zniekształcenia, w tym zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna</p> <p>Ogólny cel ochrony</p>	<p><i>auricomus</i>, świerzbąka gajowego <i>Chaerophyllum temulum</i>, czeremcha gronkowa <i>Actaea spicata</i>, kłosownice pierzasta <i>Brachypodium pinnatum</i>, pierwiosnka lekarskiego <i>Primula veris</i>, fiołka przedziwnego <i>Viola mirabilis</i>, moduńkę plamistą <i>Pulmonaria officinalis</i>, dzwonka brzoskwiolistnego <i>Campanula persicifolia</i>, rutewkę mniejszą <i>Thalictrum minus</i>.</p> <p>Utrzymanie oceny U1 wskaźnika na co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze. Obecne (np. niecieriek drobnokwiatowy <i>Impatiens parviflora</i>, czeremcha amerykańska <i>Prunus serotina</i>), lecz nieliczne i nieekspansywne.</p> <p>Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika na co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Udział podwyższony lecz nie bardzo ekspansywne, do 5% pokrycia (głównie gatunki zielne nitrofilne oraz jezyny).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – uproszczona struktura, 1-2 warstwowa.</p> <p>Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Dominują drzewostany w wieku ok lub > 100 lat.</p> <p>Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika na co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Pojedyncze, z udziałem gatunków typowych, w tym grabu.</p> <p>Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika. Gatunki obce <10%, nie odnawiające się.</p> <p>Osiągnięcie wskaźnika na poziomie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze. Martwe drewno (łącznie zasoby): 10 -20 m³/ha (U1).</p> <p>Osiągnięcie wskaźnika na poziomie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze. Martwe drewno wielkowymiarowe 3-5 szt./ha (U1).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie oceny właściwej (FV) – brak zniekształceń.</p> <p>Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego lub jego poprawa</p>
17.	9190 Kwaine dąbrowy (<i>Quercion robur-petraeae</i>)	Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa	<p>Powierzchnia siedliska</p> <p>Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa</p>	<p>Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 4185 ha siedliska.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie oceny właściwej (FV) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze – kombinacja florystyczna typowa, właściwa dla siedliska przyrodniczego w regionie.</p> <p>Występowanie typowego spektrum gatunków charakterystycznych/wskaźnikowych runa dla każdego z podtypów siedliska (oraz wariantów tożeczno-wilgotnościowych), m.in.: trzęslica modra <i>Molinia caerulea</i>, orlica pospolita <i>Pteridium aquilinum</i>, kłosówka wehista <i>Lucula pilosa</i>, konwalijska dwulistna <i>Matantheum bifolium</i>, groszek skrzydlasty <i>Lathyrus montanus</i>, turzyca pigułkowata <i>Carex pilulifera</i>, trzcinnik leśny <i>Calamagrostis arundinacea</i>, siódmaczek leśny <i>Trientalis europaea</i>, borowka czarna <i>Vaccinium myrtillus</i>, śmiałek pogęty</p>
18.	91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio</i>)		<p>Gatunki dominujące w poszczególnych warstwach fitocenozy</p> <p>Udział dębu w drzewostanie</p> <p>Udział sosny w drzewostanie</p> <p>Ekspansywne gatunki obce w podzycie i runie</p> <p>Ekspansywne gatunki rodzime w runie</p> <p>Struktura pionowa i przestrzenna roślinności</p> <p>Wiek drzewostanu (udział starodrzewu)</p> <p>Naturalne odnowienie dębu</p> <p>Gatunki obce geograficznie w drzewostanie</p> <p>Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie</p> <p>Martwe drewno (łącznie zasoby)</p> <p>Martwe drewno leżące lub stojące wielkowymiarowe</p> <p>Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem</p> <p>Inne zniekształcenia</p> <p>Ogólny cel ochrony</p>	<p><i>Deschampsia flexuosa</i>, przeniec zwyczajny <i>Melanopyrum pratense</i>, jastrzębiec sabaudzki <i>Hieracium sabaudum</i>, jastrzębiec leśny <i>Hieracium murorum</i>, jastrzębiec gładki <i>Hieracium laevigatum</i>, jastrzębiec Lachenala <i>Hieracium lachenalii</i>, rokitnik pospolity <i>Pleurozium schreberi</i>, brodawkowiec czysty <i>Pseudocleropodium purum</i>, złotowłos stroyny <i>Polytrichastrum formosum</i>, widłoząb <i>Dicranum sp.</i></p> <p>Utrzymanie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>We wszystkich warstwach dominują gatunki typowe dla siedliska, przy czym zaburzone są relacje ilościowe.</p> <p>Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Udział rodzimych dębów w drzewostanie > 70 %.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie oceny U1 – udział sosny 10-40%.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie oceny właściwej (FV) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze – brak.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – udział podwyższony, lecz nie bardzo ekspansywne.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – jednolity stary drzewostan lub struktura zróżnicowana ze zwartym starym drzewostanem zajmującym 10-50% powierzchni.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze – >10% udział objętościowy drzew starszych niż 100 lat.</p> <p>Osiągnięcie oceny niezadawalającej (U1) wskaźnika.</p> <p>Występują pojedyncze odnowienia.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze – udział <1% i nie odnawiające się.</p> <p>Osiągnięcie oceny właściwej (FV) wskaźnika w obrębie co najmniej 75% powierzchni siedliska w obszarze.</p> <p>Udział gatunków obcych ekologicznie <10%.</p> <p>Osiągnięcie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze. Martwe drewno (łącznie zasoby): 10 -20 m³/ha (U1).</p> <p>Osiągnięcie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) w obrębie co najmniej 25% powierzchni siedliska w obszarze. Martwe drewno wielkowymiarowe 3-5 szt./ha (U1).</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak zniszczeń.</p> <p>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) – brak zniekształceń.</p> <p>Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego lub jego poprawa</p> <p>Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 415 ha siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów.</p>

19.	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Ahlenion glutinoso-mcnae</i> , olsy źródłiskowe)	<i>uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Taccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno gigensolmi-Piceetum</i>) i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne	Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika. Występowanie co najmniej 50% następujących gatunków charakterystycznych (roślin naczyniowych), w tym co najmniej 2 gatunków torfowców (dla poszczególnych podtypów), w obrębie przynajmniej 50% stanowisk siedliska: bagno zwyczajne <i>Ledum palustre</i> , borówka bągliana <i>Vaccinium uliginosum</i> , welnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i> , żórawina błotna <i>Cyrococcus palustris</i> , modrzewnica pospolita <i>Andromeda polifolia</i> , widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i> , bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i> , bażyna czarna <i>Empetrum nigrum</i> , wrzośiec bagienny <i>Erica tetralix</i> , siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> , próchniczek błotny <i>Aulacomnium palustre</i> , torfowiec błotny <i>Sphagnum palustre</i> , torfowiec kończysty <i>Sphagnum fallax</i> , torfowiec ostrolistny <i>Sphagnum capillifolium</i> , torfowiec nastrożony <i>Sphagnum squarrosum</i> , torfowiec oby <i>Sphagnum teres</i> . Drzewostan w zależności od podtypu tworzą występujące w różnych proporcjach: sosna zwyczajna, brzoza omszona, olsza czarna.
			Gatunki dominujące	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie przynajmniej 50% stanowisk siedliska. We wszystkich warstwach dominują gatunki, które dominują w naturalnym zbiorowisku roślinnym.
			Inwazyjne gatunki obce w runie	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie przynajmniej 90% stanowisk siedliska. Brak gatunków obcych w runie.
			Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie przynajmniej 25% stanowisk siedliska. Brak gatunków ekspansywnych.
			Uwodnienie	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – siedlisko nieco przesuszone.
			Wiek drzewostanu	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – <20% udział drzew starszych niż 100 lat, ale >50% udział drzew starszych niż 50 lat.
			Gatunki obce geograficzne w drzewostanie	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Udział <1% i nie odnawiające się.
			Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. – Udział <10%.
			Naturalne odnowienie drzewostanu	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 25% stanowisk siedliska w obszarze – występuje obficie.
			Występowanie mchów torfowców	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie przynajmniej 50% stanowisk siedliska w obszarze (dotyczy borów i brzezyn bagiennych). Występują o pokryciu > 50%.
			Występowanie charakterystycznych krzewinek	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie przynajmniej 50% stanowisk siedliska w obszarze (dotyczy borów i brzezyn bagiennych). Występują z obfitością charakterystyczną dla lokalnej specyfiki.
			Pionowa struktura roślinności	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – antropogenicznie zmieniona, ale zróżnicowana.
			Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze – brak zniszczeń.
			Inne zniekształcenia	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze – brak zniszczeń.
			Ogólny cel ochrony	Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego lub jego poprawa z uwzględnieniem naturalnych procesów.
			Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 1445 ha siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów.
			Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym U1 – kombinacja florystyczna zubożona, lecz oparta na gatunkach typowych dla łągi. Do głównych gatunków wskaźnikowych dla różnych postaci 91E0 w obszarze należy zaliczyć: olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i> , jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> , leszczyna pospolita <i>Corylus avellana</i> , czartawa pospolita <i>Circaea lutetiana</i> , czartawa drobna <i>Circaea alpina</i> , kostrzewa olbrzymia <i>Festuca gigantea</i> , turzyca gładkokłosa <i>Carex remota</i> , gajowiec żółty <i>Galeobdolon luteum</i> , pokrzywa zwyczajna <i>Urtica dioica</i> , czeremcha zwyczajna <i>Padus avium</i> , niecierpek pospolity <i>Impatiens noli-tangere</i> , rzeżucha gorzka <i>Cardamine amara</i> , śledziennica skrótlista <i>Chrysosplenium alternifolium</i> , gwiazdnica gajowa <i>Stellaria nemorum</i> , <i>Athyrium filix-femina</i> , szczyt trwały <i>Mercurialis perennis</i> , płaskonierzka falisty <i>Plagiomnium undulatum</i> , krótkosz strumieniowy <i>Brachythecium rivulare</i> .
			Gatunki dominujące	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie przynajmniej 50% stanowisk siedliska. We wszystkich warstwach dominują gatunki, które dominują w naturalnym zbiorowisku roślinnym.
			Gatunki obce geograficzne w drzewostanie	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze. Płaty siedliska bez gatunków obcych geograficznie (<1%).
			Inwazyjne gatunki obce w podszycie i runie	Utrzymanie wskaźnika co najmniej na poziomie niezadawalającym (U1) – gatunki obce obecne (głównie niecierpek drobnokwiatowy <i>Impatiens parviflora</i>) ale nie bardzo ekspansywne.
Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Występują gatunki niepożądane lecz nie szkodliwe i nie wykazują tendencji do ekspansji, np. pokrzywa zwyczajna <i>Urtica dioica</i> , smiatek darniowy <i>Deschampsia cespitosa</i> .			
Martwe drewno (łącznie zasoby)	Osiągnięcie właściwego poziomu (FV) wskaźnika na co najmniej 25% stanowisk siedliska w obszarze. Martwe drewno min 20m ³ /ha.			
Martwe drewno wielkowymiarowe	Osiągnięcie oceny właściwej FV wskaźnika na co najmniej 25% stanowisk siedliska w obszarze. Minimum 5szt./ha.			
Naturalność koryta rzecznoego (stosować tylko, jeżeli występowanie łągi jest związane z ciekami)	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – widoczne ślady „młkniej” regulacji cieków (głównie pogłębienia) w przeszłości wpływające na zaburzenie funkcjonowania łągów.			
Reżim wodny (w tym rytm zalewów, jeśli występują)	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym FV w obrębie co najmniej 50% stanowisk (częstość zalewów normalna), w ok. 50% pól obniżona wskutek nadmiernego drenażu (pogłębienia) rzeki (U1).			
Wiek drzewostanu	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – <20% udział drzew starszych niż 100 lat, ale >50% udział drzew starszych niż 50 lat.			

			<table border="1"> <tr> <td>Pionowa struktura roślinności</td> <td>Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – antropogenicznie zmieniona, ale zróżnicowana.</td> </tr> <tr> <td>Naturalne odnowienie drzewostan</td> <td>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 25% stanowisk siedliska w obszarze – występowanie obfite.</td> </tr> <tr> <td>Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna</td> <td>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze – brak zniszczeń.</td> </tr> <tr> <td>Inne zniekształcenia</td> <td>Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze – brak zniekształceń.</td> </tr> <tr> <td>Ogólny cel ochrony</td> <td>Utrzymanie stanu ochrony siedliska na co najmniej obecnym poziomie niezadawalającym (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.</td> </tr> </table>	Pionowa struktura roślinności	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – antropogenicznie zmieniona, ale zróżnicowana.	Naturalne odnowienie drzewostan	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 25% stanowisk siedliska w obszarze – występowanie obfite.	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze – brak zniszczeń.	Inne zniekształcenia	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze – brak zniekształceń.	Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony siedliska na co najmniej obecnym poziomie niezadawalającym (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.							
Pionowa struktura roślinności	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niezadawalającym (U1) – antropogenicznie zmieniona, ale zróżnicowana.																			
Naturalne odnowienie drzewostan	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 25% stanowisk siedliska w obszarze – występowanie obfite.																			
Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze – brak zniszczeń.																			
Inne zniekształcenia	Utrzymanie wskaźnika na poziomie właściwym (FV) w obrębie co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze – brak zniekształceń.																			
Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony siedliska na co najmniej obecnym poziomie niezadawalającym (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.																			
20.	91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonia-Pinetum</i> i chrobotkowa postać <i>Peucedano-Pinetum</i>)	<table border="1"> <tr> <td>Powierzchnia siedliska</td> <td>Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 285 ha siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów.</td> </tr> <tr> <td>Charakterystyczna kombinacja florystyczna</td> <td>Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Charakterystyczna kombinacja typowa dla siedliska w regionie. Występuje większość gatunków wskaźnikowych (FV). Drzewostan tworzy sosna pospolita. W podszycie oraz podroście poza sosną spotykany jest jałowiec pospolity. W warstwie zielnej o obniżonym pokryciu (optymalnie do 20%) występują: wrzos zwyczajny <i>Calluna vulgaris</i>, borówka brusznica <i>Vaccinium vitis-idaea</i>, borówka czarna <i>Vaccinium myrtillus</i>, śmiłek pogięty <i>Deschampsia flexuosa</i>, kosztrewa owcza <i>Festuca ovina</i>, pszeniec zwyczajny <i>Melampyrum pratense</i>. W warstwie mchy (z typowymi gatunkami mchów borowych i psammofilnych, np. widłozęb miodlasty <i>Dicranum spurium</i>) kluczową rolę odgrywają porosty z rodzaju chrobotek <i>Cladonia</i> (m.in.: chrobotek leśny <i>C. arbuscula</i>, chrobotek reniferowy <i>C. rangiferina</i>, chrobotek wysmukły <i>C. gracilis</i>, chrobotek gwiazdkowaty <i>C. uncialis</i>, chrobotek władczy <i>C. furcata</i>, chrobotek smukły <i>C. ciliata</i>, chrobotek najeżony <i>C. portentosa</i>).</td> </tr> <tr> <td>Obce gatunki inwazyjne</td> <td>Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Brak gatunków inwazyjnych.</td> </tr> <tr> <td>Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych</td> <td>Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Pokrycie gatunków niepożądanych nie przekracza 10%.</td> </tr> <tr> <td>Występowanie i stan populacji chrobotków</td> <td>Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Kondycja zdrowotna plech dobra do średniej.</td> </tr> <tr> <td>Ogólny stosunek pokrycia porostów i mchów do pokrycia roślin naczyniowych</td> <td>Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Pokrycie porostów wynosi od 40 do 60%.</td> </tr> <tr> <td>Wiek drzewostanu</td> <td>Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Drzewostan w wieku 50-90 lat.</td> </tr> <tr> <td>Obecność drewna martwego w dnie lasu</td> <td>Osiągnięcie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Niewielka ilość martwego drewna pochodzącego z naturalnego.</td> </tr> <tr> <td>Gatunki obce w drzewostanie</td> <td>Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w</td> </tr> </table>	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 285 ha siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów.	Charakterystyczna kombinacja florystyczna	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Charakterystyczna kombinacja typowa dla siedliska w regionie. Występuje większość gatunków wskaźnikowych (FV). Drzewostan tworzy sosna pospolita. W podszycie oraz podroście poza sosną spotykany jest jałowiec pospolity. W warstwie zielnej o obniżonym pokryciu (optymalnie do 20%) występują: wrzos zwyczajny <i>Calluna vulgaris</i> , borówka brusznica <i>Vaccinium vitis-idaea</i> , borówka czarna <i>Vaccinium myrtillus</i> , śmiłek pogięty <i>Deschampsia flexuosa</i> , kosztrewa owcza <i>Festuca ovina</i> , pszeniec zwyczajny <i>Melampyrum pratense</i> . W warstwie mchy (z typowymi gatunkami mchów borowych i psammofilnych, np. widłozęb miodlasty <i>Dicranum spurium</i>) kluczową rolę odgrywają porosty z rodzaju chrobotek <i>Cladonia</i> (m.in.: chrobotek leśny <i>C. arbuscula</i> , chrobotek reniferowy <i>C. rangiferina</i> , chrobotek wysmukły <i>C. gracilis</i> , chrobotek gwiazdkowaty <i>C. uncialis</i> , chrobotek władczy <i>C. furcata</i> , chrobotek smukły <i>C. ciliata</i> , chrobotek najeżony <i>C. portentosa</i>).	Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Brak gatunków inwazyjnych.	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Pokrycie gatunków niepożądanych nie przekracza 10%.	Występowanie i stan populacji chrobotków	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Kondycja zdrowotna plech dobra do średniej.	Ogólny stosunek pokrycia porostów i mchów do pokrycia roślin naczyniowych	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Pokrycie porostów wynosi od 40 do 60%.	Wiek drzewostanu	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Drzewostan w wieku 50-90 lat.	Obecność drewna martwego w dnie lasu	Osiągnięcie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Niewielka ilość martwego drewna pochodzącego z naturalnego.	Gatunki obce w drzewostanie	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w
Powierzchnia siedliska	Utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska przyrodniczego min. 285 ha siedliska z uwzględnieniem naturalnych procesów.																			
Charakterystyczna kombinacja florystyczna	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Charakterystyczna kombinacja typowa dla siedliska w regionie. Występuje większość gatunków wskaźnikowych (FV). Drzewostan tworzy sosna pospolita. W podszycie oraz podroście poza sosną spotykany jest jałowiec pospolity. W warstwie zielnej o obniżonym pokryciu (optymalnie do 20%) występują: wrzos zwyczajny <i>Calluna vulgaris</i> , borówka brusznica <i>Vaccinium vitis-idaea</i> , borówka czarna <i>Vaccinium myrtillus</i> , śmiłek pogięty <i>Deschampsia flexuosa</i> , kosztrewa owcza <i>Festuca ovina</i> , pszeniec zwyczajny <i>Melampyrum pratense</i> . W warstwie mchy (z typowymi gatunkami mchów borowych i psammofilnych, np. widłozęb miodlasty <i>Dicranum spurium</i>) kluczową rolę odgrywają porosty z rodzaju chrobotek <i>Cladonia</i> (m.in.: chrobotek leśny <i>C. arbuscula</i> , chrobotek reniferowy <i>C. rangiferina</i> , chrobotek wysmukły <i>C. gracilis</i> , chrobotek gwiazdkowaty <i>C. uncialis</i> , chrobotek władczy <i>C. furcata</i> , chrobotek smukły <i>C. ciliata</i> , chrobotek najeżony <i>C. portentosa</i>).																			
Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Brak gatunków inwazyjnych.																			
Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Pokrycie gatunków niepożądanych nie przekracza 10%.																			
Występowanie i stan populacji chrobotków	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Kondycja zdrowotna plech dobra do średniej.																			
Ogólny stosunek pokrycia porostów i mchów do pokrycia roślin naczyniowych	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Pokrycie porostów wynosi od 40 do 60%.																			
Wiek drzewostanu	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Drzewostan w wieku 50-90 lat.																			
Obecność drewna martwego w dnie lasu	Osiągnięcie oceny niezadawalającej (U1) w obrębie co najmniej 75% stanowisk siedliska w obszarze. Niewielka ilość martwego drewna pochodzącego z naturalnego.																			
Gatunki obce w drzewostanie	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w																			
		<table border="1"> <tr> <td></td> <td>obszarze. Brak gatunków obcych.</td> </tr> <tr> <td>Naturalne odnowienie w drzewostanie</td> <td>Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Niemal całkowity brak naturalnego odnowienia lub odnowienia liczne.</td> </tr> <tr> <td>Obecność nasadzeń drzew</td> <td>Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze. Brak nasadzeń drzew.</td> </tr> <tr> <td>Przekształcenia związane z użytkowaniem</td> <td>Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Widoczne ale nie znaczące.</td> </tr> <tr> <td>Zniszczenia drzewostanów – wiatrolomy, gradacje owadów</td> <td>Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze. Brak zniszczeń.</td> </tr> <tr> <td>Ogólny cel ochrony</td> <td>Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego z uwzględnieniem naturalnych procesów.</td> </tr> </table>		obszarze. Brak gatunków obcych.	Naturalne odnowienie w drzewostanie	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Niemal całkowity brak naturalnego odnowienia lub odnowienia liczne.	Obecność nasadzeń drzew	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze. Brak nasadzeń drzew.	Przekształcenia związane z użytkowaniem	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Widoczne ale nie znaczące.	Zniszczenia drzewostanów – wiatrolomy, gradacje owadów	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze. Brak zniszczeń.	Ogólny cel ochrony	Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego z uwzględnieniem naturalnych procesów.						
	obszarze. Brak gatunków obcych.																			
Naturalne odnowienie w drzewostanie	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Niemal całkowity brak naturalnego odnowienia lub odnowienia liczne.																			
Obecność nasadzeń drzew	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze. Brak nasadzeń drzew.																			
Przekształcenia związane z użytkowaniem	Utrzymanie oceny na poziomie co najmniej niezadawalającym (U1). Widoczne ale nie znaczące.																			
Zniszczenia drzewostanów – wiatrolomy, gradacje owadów	Utrzymanie oceny właściwej (FV) wskaźnika na co najmniej 90% stanowisk siedliska w obszarze. Brak zniszczeń.																			
Ogólny cel ochrony	Utrzymanie niezadawalającego (U1) stanu ochrony siedliska przyrodniczego z uwzględnieniem naturalnych procesów.																			
21.	6216 Sierpowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>)	<table border="1"> <tr> <td>Stan populacji</td> <td>Utrzymanie wskaźników stanu populacji na poziomie niezadawalającym (U1): – powierzchnia darni: osobniki skupione są na łącznej pow. min. 3 m² (U1); – typ rozmieszczenia: gatunek występuje w małych skupiskach, rozrzuconych na powierzchni siedliska (U1); – liczba darni: występują przynajmniej 2 darnie na jednym stanowisku (U1); – liczba (%) osobników generatywnych: Osobniki generatywne stanowią <10% populacji (U1); – stan zdrowotny: występują pojedyncze zniszczone osobniki.</td> </tr> <tr> <td>Stan siedliska</td> <td>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie niezadawalającym (U1): – powierzchnia potencjalnego siedliska: obecna duża powierzchnia potencjalnego siedliska – kilkunastokrotnie przewyższająca zajęte siedlisko (FV); – powierzchnia zajętego siedliska: mała powierzchnia zajętego siedliska (U1); – fragmentacja siedliska: mała fragmentacja siedliska (U1); – gatunki ekspansywne: brak gatunków ekspansywnych (FV); – gatunki obce, inwazyjne: brak obcych gatunków inwazyjnych (FV); – ocienienie przez drzewa i krzewy: <20% ocienienia przez drzewa i krzewy (U1); – wysokość runa: 15-30 cm wysokości runa (U1); – uwodnienie terenu (wilgotność podłoża): właściwe uwodnienie terenu (FV).</td> </tr> <tr> <td>Ogólny cel ochrony</td> <td>Utrzymanie stanu ochrony siedliska gatunku na co najmniej obecnym niezadawalającym poziomie (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.</td> </tr> </table>	Stan populacji	Utrzymanie wskaźników stanu populacji na poziomie niezadawalającym (U1): – powierzchnia darni: osobniki skupione są na łącznej pow. min. 3 m ² (U1); – typ rozmieszczenia: gatunek występuje w małych skupiskach, rozrzuconych na powierzchni siedliska (U1); – liczba darni: występują przynajmniej 2 darnie na jednym stanowisku (U1); – liczba (%) osobników generatywnych: Osobniki generatywne stanowią <10% populacji (U1); – stan zdrowotny: występują pojedyncze zniszczone osobniki.	Stan siedliska	Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie niezadawalającym (U1): – powierzchnia potencjalnego siedliska: obecna duża powierzchnia potencjalnego siedliska – kilkunastokrotnie przewyższająca zajęte siedlisko (FV); – powierzchnia zajętego siedliska: mała powierzchnia zajętego siedliska (U1); – fragmentacja siedliska: mała fragmentacja siedliska (U1); – gatunki ekspansywne: brak gatunków ekspansywnych (FV); – gatunki obce, inwazyjne: brak obcych gatunków inwazyjnych (FV); – ocienienie przez drzewa i krzewy: <20% ocienienia przez drzewa i krzewy (U1); – wysokość runa: 15-30 cm wysokości runa (U1); – uwodnienie terenu (wilgotność podłoża): właściwe uwodnienie terenu (FV).	Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony siedliska gatunku na co najmniej obecnym niezadawalającym poziomie (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.												
Stan populacji	Utrzymanie wskaźników stanu populacji na poziomie niezadawalającym (U1): – powierzchnia darni: osobniki skupione są na łącznej pow. min. 3 m ² (U1); – typ rozmieszczenia: gatunek występuje w małych skupiskach, rozrzuconych na powierzchni siedliska (U1); – liczba darni: występują przynajmniej 2 darnie na jednym stanowisku (U1); – liczba (%) osobników generatywnych: Osobniki generatywne stanowią <10% populacji (U1); – stan zdrowotny: występują pojedyncze zniszczone osobniki.																			
Stan siedliska	Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie niezadawalającym (U1): – powierzchnia potencjalnego siedliska: obecna duża powierzchnia potencjalnego siedliska – kilkunastokrotnie przewyższająca zajęte siedlisko (FV); – powierzchnia zajętego siedliska: mała powierzchnia zajętego siedliska (U1); – fragmentacja siedliska: mała fragmentacja siedliska (U1); – gatunki ekspansywne: brak gatunków ekspansywnych (FV); – gatunki obce, inwazyjne: brak obcych gatunków inwazyjnych (FV); – ocienienie przez drzewa i krzewy: <20% ocienienia przez drzewa i krzewy (U1); – wysokość runa: 15-30 cm wysokości runa (U1); – uwodnienie terenu (wilgotność podłoża): właściwe uwodnienie terenu (FV).																			
Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony siedliska gatunku na co najmniej obecnym niezadawalającym poziomie (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.																			
22.	1831 Eliżma wodna (<i>Luronium natans</i>)	<table border="1"> <tr> <td>Stan populacji</td> <td>Utrzymanie wskaźników stanu populacji na obecnym poziomie (U2 stan zachowania zły): – liczebność: zachowanie liczebności populacji na poziomie przynajmniej kilkunastu osobników (U2) z uwzględnieniem naturalnych procesów; – zagęszczenie: utrzymanie zagęszczenia 3-6 osobników/m² (U2); – stan zdrowotny: brak osobników kwitających (U2).</td> </tr> </table>	Stan populacji	Utrzymanie wskaźników stanu populacji na obecnym poziomie (U2 stan zachowania zły): – liczebność: zachowanie liczebności populacji na poziomie przynajmniej kilkunastu osobników (U2) z uwzględnieniem naturalnych procesów; – zagęszczenie: utrzymanie zagęszczenia 3-6 osobników/m ² (U2); – stan zdrowotny: brak osobników kwitających (U2).																
Stan populacji	Utrzymanie wskaźników stanu populacji na obecnym poziomie (U2 stan zachowania zły): – liczebność: zachowanie liczebności populacji na poziomie przynajmniej kilkunastu osobników (U2) z uwzględnieniem naturalnych procesów; – zagęszczenie: utrzymanie zagęszczenia 3-6 osobników/m ² (U2); – stan zdrowotny: brak osobników kwitających (U2).																			

		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie niezadawalającym (U1):</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia potencjalnego siedliska: utrzymanie powierzchni ok. 3 ha potencjalnego siedliska (FV); - powierzchnia zajętego siedliska: utrzymanie powierzchni ok. 3m² zajętego siedliska (U2); - fragmentacja siedliska: utrzymanie niefragmentowanego siedliska (FV); - głębokość maks. RH: utrzymanie dotychczasowej w miejscu występowania osobników gatunku (FV); - stopień zaroięcia siedliska przez wysoką roślinność sznuwarową i pływającą: utrzymanie niewielkiego udziału trzciny pospolitej <i>Phragmites australis</i> (U1); - gatunki typowe dla siedliska 3110: brak innych gatunków roślin wodnych (U2); - odczyn wody powierzchniowy: utrzymanie pH w przedziale 5,0-6,0 (FV); - przewodnictwo elektrolityczne wody: utrzymanie przewodnictwa elektrolitycznego wody w przedziale 30-40 cm⁻¹ (FV); - barwa wody: utrzymanie barwy wody w przedziale 40-60 mg Pt dm⁻³ (FV); - azot całkow.: utrzymanie azotu całkowitego na poziomie 0,3-0,4 mgN/dm³ (U1); - fosfor całkow.: utrzymanie fosforu całkowitego w przedziale 0,2-0,3 mgP/dm³ (U1); - widzialność: widzialność w przedziale 2-3 m (FV).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony gatunku na obecnym poziomie (U2 stan zachowania zły) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
23.	1903 Lipienik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>)	Stan populacji	<p>Utrzymanie wskaźników stanu populacji na poziomie niezadawalającym (U1):</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczebność: zachowanie liczebności populacji na poziomie 100-120 osobników (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów; - struktura: obecność juwenilnych i rozmażających się osobników (FV); - stan zdrowotny: brak uszkodzeń (FV).
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie właściwym (FV):</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia potencjalnego siedliska: utrzymanie ok. 30 ha potencjalnego siedliska gatunku (FV); - powierzchnia zajętego siedliska: utrzymanie co najmniej 5 stałych i stabilnych stanowisk gatunku (FV); - fragmentacja siedliska: brak lub mała fragmentacja siedliska (FV); - stopień zaroięcia siedliska przez roślinność drzewiastą i krzewiastą (dla siedliska otwartych – także siewki i naloń): Stopień zaroięcia siedliska przez roślinność drzewiastą i krzewiastą <25% (FV); - wysokie byliny/gatunki ekspanzywne – konkurencyjne: brak lub obecność pojedynczych osobników wysokich bylin (FV); - wysokość rumi: wysokość rumi < 25cm (FV); - wójlok (martwa materia organiczna): grubość wójloku <5cm (FV); - miejsca do kiełkowania: >10% miejsca do kiełkowania (FV);
			<ul style="list-style-type: none"> - stopień uwodnienia: duże uwodnienie (FV).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony siedliska gatunku na co najmniej obecnym niezadawalającym poziomie (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
24.	1324 Nocek duży (<i>Mycotis myotis</i>)	Stan populacji	<p>Utrzymanie wskaźników stanu populacji na poziomie niezadawalającym (U1):</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczebność: utrzymanie liczebności na poziomie 500-1200 osobników (FV), zgodnie z naturalnymi fluktuacjami; - struktura wiekowa Liczebność młodych pokrytych futem przed uzyskaniem zdolności lotu na poziomie powyżej 30% dorosłych osobników (U1).
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie niezadawalającym (U1):</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia schronienia dostępna (dogodna) dla nietoperzy: utrzymanie trzech stanowisk (kolonii rozrodczych) w obszarze (FV); - zabezpieczenie przed niepokojeniem nietoperzy: dostęp ludzi do schronisk lęgowych nie zabezpieczony, jednak przy niewielkiej presji (U1); - dostępność wylotów dla nietoperzy: zapewnienie stałego dostępu do wylotów (FV).
		Ogólny cel ochrony	<p>Utrzymanie stanu ochrony siedliska gatunku na co najmniej obecnym poziomie (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.</p> <p>Uzpełnienie wiedzy o szeregach, rozmieszczeniu i zagrożeniach oraz ocena stanu ochrony gatunku w obszarze Natura 2000.</p>
25.	1337 Bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>)	Stan populacji	<p>Utrzymanie wskaźników stanu populacji na poziomie właściwym (FV):</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczebność populacji: utrzymanie populacji przynajmniej na dotychczasowym poziomie min. 300 osobników; - udział pozytywnych stwierdzeń gatunku: utrzymanie >40% pozytywnych stwierdzeń gatunku (FV); - indeks populacyjny: utrzymanie >60 indeksu populacyjnego (FV); - zagęszczenie rodzin: utrzymanie zagęszczenia 10 rodzin/100 km² (FV).

		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie właściwym (FV):</p> <ul style="list-style-type: none"> - baza pokarmowa: $\geq 0,80$ (FV); - udział siedliska kluczowego dla gatunku: $\geq 0,65$ (FV); - charakterystyka strefy brzegowej: $\geq 0,80$ (FV); - stopień antropopresji: $\geq 0,75$.
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie we właściwym stanie ochrony gatunku (FV)
26.	1355 Wydra (<i>Lutra lutra</i>)	Stan populacji	<p>Utrzymanie wskaźników stanu populacji na poziomie właściwym (FV):</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczebność populacji: utrzymanie populacji przynajmniej na dotychczasowym poziomie min. 80 osobników. - udział pozytywnych stwierdzeń gatunku: utrzymanie $\geq 60\%$ pozytywnych stwierdzeń gatunku (FV). - indeks populacyjny: utrzymanie ≥ 15 indeksu populacyjnego (FV). - zagęszczenie populacji: utrzymanie zagęszczenia populacji $\geq 2/10$ km² (FV).
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie właściwym (FV):</p> <ul style="list-style-type: none"> - baza pokarmowa: Utrzymanie bazy pokarmowej na dotychczasowym poziomie 0,80 (FV); - udział siedliska kluczowego dla gatunku: $\geq 0,65$ (FV); - charakterystyka strefy brzegowej: $\geq 0,85$ (FV); - stopień antropopresji: $\geq 0,70$ (FV).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie właściwego stanu ochrony gatunku (FV), w tym przeprowadzenie działań edukacyjnych przeciwdziałających negatywnemu odiorowi społecznemu gatunku.
27.	1352 Wilk (<i>Canis lupus</i>)	Stan populacji	<p>Utrzymanie stanu populacji gatunku na obecnym poziomie (U2 Stan zachowania zły):</p> <p>Liczebność populacji: utrzymanie populacji przynajmniej na dotychczasowym poziomie min. 5 osobników (U2) z uwzględnieniem naturalnych procesów.</p> <p>Zagęszczenie populacji: utrzymanie zagęszczenia populacji 0,8/100 km² (U2).</p> <p>Liczba watah: utrzymanie występowania co najmniej trzech watah i ich rozrodo oraz migracji i łączności z populacjami sąsiednimi (U2).</p>
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie właściwym (FV):</p> <ul style="list-style-type: none"> - lesistość: utrzymanie wskaźnika na poziomie 86% (FV); - fragmentacja siedliska: utrzymanie wskaźnika na poziomie 0,25 km²/km² (FV); - dostępność bazy pokarmowej: utrzymanie wskaźnika na poziomie ≥ 100 kg/km² (FV); - zagęszczenie dróg: utrzymanie wskaźnika na poziomie 0,1-0,2 km² (U1); - stopień izolacji siedlisk: utrzymanie wskaźnika na poziomie 1 (FV).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony gatunku na obecnym poziomie (U2 stan zachowania zły) z uwzględnieniem naturalnych procesów. Przeprowadzenie działań edukacyjnych przeciwdziałających negatywnemu odbiorowi społecznemu gatunku.
28.	1166 Traszka	Stan populacji	Utrzymanie stanu populacji na poziomie właściwym (FV) poprzez utrzymanie gatunku w
	grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>)	Stan siedliska	<p>obszarze na 49 stanowiskach z uwzględnieniem naturalnych procesów.</p> <p>Utrzymanie stanu siedliska na poziomie niezadawalającym (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utrzymanie obecnej powierzchni zbiorników: 400-2000 m² (FV); - utrzymanie wskaźnika liczba lat, w których zbiorniki wysychają w 10 latach: 3-6 (U1); - utrzymanie wskaźnika jakości wody: średnia (U1); - utrzymanie obecnego zacielenia zbiorników: do 60% (FV); - utrzymanie obecnego wpływu ptaków wodnych: 0-2 ptaki/1000m² (FV); - utrzymanie wskaźnika wpływu ryb: możliwy (U1); - utrzymanie liczby zbiorników w odległości ≤ 500m; - utrzymanie średniej oceny jakości środowiska lądowego (U1); - utrzymanie obecnego zaroięcia lustra wody przez roślinność: 60-80% zaroięte lustra wody (FV).
		Ogólny cel ochrony	Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
29.	1188 Kumak nizinny (<i>Bombina orientalis</i>)	Stan populacji	Utrzymanie stanu populacji na poziomie niezadawalającym (U1) poprzez utrzymanie gatunku w obszarze na 64 stanowiskach z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska na poziomie niezadawalającym (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - udział szuwara w powierzchni zbiorników: 10-25% (U1); udział wysokości roślinności szuwarowej: obecność szuwara o wysokości 1m lub niższego (FV); - udział roślinności zanurzonej i pływającej: kępkowa i nieliczna lub liczna ale nie o pionowych pędach (U1); - łagodne nachylenie brzegów zbiorników (FV); - zacielenie zbiorników: $\leq 50\%$ (FV); - występowanie pływca w obrębie zbiorników wodnych (U1); - brak ryb na dotychczasowym poziomie (FV); - bariery wokół brzegu zbiornika na dotychczasowym poziomie: $\leq 5\%$ (FV); - otoczenia zbiornika na dotychczasowym poziomie: obecna zabudowa wiejska lub brak zabudowy (U1); - droga asfaltowa na poziomie dotychczasowym: minimum 100 m, za wyjątkiem jednego stanowiska – Jez. Puste, położonego w odległości ok. 60 m (U1).
		Ogólny cel ochrony	Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
30.	1220 Żółw błotny (<i>Emys orbicularis</i>)	Stan populacji i siedliska	Utrzymanie potencjalnych stanowisk gatunku (populacja nieznana, wymaga kontynuacji poszukiwań).
		Ogólny cel ochrony	Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
31.	1096 Minóg strumieniowy (<i>Lampetra planeri</i>)	Stan populacji	Utrzymanie obecnego stanu populacji (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	Utrzymanie wskaźników stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów.

			<ul style="list-style-type: none"> - EFI+< -2 (FV); jakość hydromorfologiczna: 1-2,5 (FV); - stan ekologiczny wody (klasa jakości wody): I-III (FV); - występowanie niezbędnych mikrośledzik: liczne (FV).
		Ogólny cel ochrony	<p>Utrzymanie stanu ochrony gatunku na co najmniej obecnym poziomie (U1) poprzez zachowanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto, renaturyzację koryta Drawy, likwidację punktowych źródeł zanieczyszczeń oraz poprawę ciągłości ekologicznej w ciekach z uwzględnieniem wymagań gatunku.</p> <p>Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.</p> <p>Z przyczyn naturalnych nie należy oczekiwać zagęszczenia gatunku odpowiadających parametrom stanu właściwego (FV) na większości stanowisk, co jednak nie wyklucza właściwego stanu ochrony populacji.</p>
32.	1106 Losoś atlantycki (<i>Salmo salar</i>)	Stan populacji	Zachowanie gatunku w obszarze z uwzględnieniem naturalnych procesów. Poprawa stanu złego (U2) na stan niezadawalający (U1).
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - EFI+: 1-2 (FV); - jakość hydromorfologiczna: 1-2,5 (FV).
		Ogólny cel ochrony	<p>Poprawa stanu ochrony gatunku (z U2 na U1) poprzez zachowanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto, renaturyzację koryta Drawy, likwidację punktowych źródeł zanieczyszczeń oraz poprawę ciągłości ekologicznej w ciekach z uwzględnieniem wymagań gatunku.</p> <p>Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.</p> <p>Wzmocnienie populacji gatunku poprzez zarybianie rzek w Drawieńskim Parku Narodowym. Nie ma możliwości oceny, jak dalece uda się w ciągu 10 lat zbliżyć do stanu właściwego (FV), który oznaczałby istnienie samodzielnie funkcjonującej, niepotrzebującej zarybienia populacji.</p>
33	1163 Głowacz białopłetwy (<i>Cottus gobio</i>)	Stan populacji	Zachowanie gatunku w obszarze z uwzględnieniem naturalnych procesów. Utrzymanie stanu ochrony gatunku na obecnym poziomie U2 (stan zachowania zły).
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - EFI+: 1-2 (FV); - jakość hydromorfologiczna: 1-2,5 (FV); - stan ekologiczny wody: I-III (FV); - mozaika siedlisk: liczne występowanie trzech elementów struktury dna zapewniających kryjówki dla osobników dorosłych, potencjalne tarliska i miejsca odrostu narybku (FV); - zarybienia gatunkami gospodarczymi bezpośrednio zagrażającymi głowaczowi białopłetwemu.
		Ogólny cel ochrony	Poprawa stanu ochrony gatunku (z U2 na U1) poprzez zachowanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto, renaturyzację koryta Drawy.
			likwidację punktowych źródeł zanieczyszczeń oraz poprawę ciągłości ekologicznej w ciekach z uwzględnieniem wymagań gatunku.
34.	5339 Różanka (<i>Rhodus amarus</i>)	Stan populacji	Utrzymanie obecnego właściwego stanu populacji (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - EFI+: 1-2 (FV); - jakość hydromorfologiczna: 1-2,5 (FV); - stopień porośnięcia linii brzegowej przez roślinność: >50% (FV); - względna liczebność małej skójkowatych: >0,1 (FV).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie właściwego stanu ochrony gatunku (FV) poprzez zachowanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto, renaturyzację koryta Drawy, likwidację punktowych źródeł zanieczyszczeń oraz poprawę ciągłości ekologicznej w ciekach z uwzględnieniem wymagań gatunku.
35.	1149 Koza (<i>Cobitis taenia</i>)	Stan populacji	Utrzymanie obecnego właściwego stanu populacji (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - EFI+: 1-2 (FV); - jakość hydromorfologiczna: 1-2,5 (FV).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie właściwego stanu ochrony gatunku (FV) poprzez zachowanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto, renaturyzację koryta Drawy, likwidację punktowych źródeł zanieczyszczeń oraz poprawę ciągłości ekologicznej w ciekach z uwzględnieniem wymagań gatunku.
36.	1145 Piskorz (<i>Misgurnus fossilis</i>)	Stan populacji	Zachowanie gatunku w obszarze z uwzględnieniem naturalnych procesów. Ocena XX.
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie wskaźników stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - EFI+: 1-2 (FV); - jakość hydromorfologiczna: 1-2,5 (FV).
		Ogólny cel ochrony	Uzupełnienie wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
37.	1014 Poczwarówka zwężona (<i>Terrigo angustior</i>)	Stan populacji	Utrzymanie gatunku w obszarze na 27 stanowiskach w obszarze (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	<p>Utrzymanie stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawę wskaźnika stopień zarośnięcia ze stanu niezadawalającego (U1) do stanu właściwego (FV); - utrzymanie obecnego stopnia wilgotności (U1); - utrzymanie jednorodnych płatów (FV).

		Ogólny cel ochrony	Przywrócenie właściwego stanu ochrony siedliska gatunku (FV) / uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
38.	1016 Poczwarówka jajowata (<i>Vertigo moulinsiana</i>)	Stan populacji	Utrzymanie gatunku w obszarze na 20 stanowiskach w obszarze (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	Utrzymanie stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - brak zmian w składzie gatunkowym roślinności (FV); - poprawę wskaźnika stopień zaroięcia ze stanu niezadawalającego (U1) do stanu właściwego (FV); - utrzymanie obecnego stopnia wilgotności (U1); - utrzymanie jednorodnych płatów (FV).
		Ogólny cel ochrony	Przywrócenie właściwego stanu ochrony siedliska gatunku (FV)1 poprzez eliminację ekspansywnej roślinności zielnej oraz niedopuszczenia do zarastania drzewami i krzewami siedlisk gatunku. Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
39.	1013 Poczwarówka Geyera (<i>Vertigo geyeri</i>)	Stan populacji	Zachowanie gatunku przynajmniej na jednym stanowisku w obszarze z uwzględnieniem naturalnych procesów. Ocena XX.
		Stan siedliska	Utrzymanie stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - poprawę wskaźnika stopień zaroięcia ze stanu niezadawalającego (U1) do stanu właściwego (FV); - utrzymanie obecnego stopnia wilgotności (U1); - fragmentacja siedliska – jednorodne płyty (FV).
		Ogólny cel ochrony	Przywrócenie właściwego stanu ochrony siedliska gatunku (FV) poprzez eliminację ekspansywnej roślinności zielnej oraz niedopuszczenia do zarastania drzewami i krzewami siedlisk gatunku. Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
40.	1032 Skółka gruboskorupowa (<i>Unio crassus</i>)	Stan populacji	Utrzymanie gatunku w obszarze na 28 stanowiskach w obszarze (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	Utrzymanie stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - stan ekologiczny wód: bardzo dobry lub dobry (FV), zasiedlenie odcinka rzeki: 100-60% (FV); - obecność antropogenicznych zmian w budowie koryta: niewielkie zniekształcenia obejmujące nie więcej niż 50% odcinków cieków będących siedliskiem gatunku (U1); - obecność punktowych zanieczyszczeń: więcej niż 1 (U2), nie pogardzanie istniejącym płam; - utrzymanie wskaźnika optymalnego siedliska na poziomie oceny właściwej (FV), na który składają się wskaźniki pomocnicze takie jak: naturalność koryta cieku, prędkość przepływu wody, profil dna, stopień porożnienia brzegów, szerokość koryta, właściwości
		Ogólny cel ochrony	fizyko-chemiczne wody, zarastanie lustra wody przez roślinność, zasiedlenie cieku. Utrzymanie we właściwym (FV) stanie ochrony gatunku, poprzez zachowanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto poprzez prowadzenie prac utrzymaniowych i konserwacyjnych w sposób umożliwiający utrzymanie charakteru cieków w stanie zbliżonym do naturalnego oraz zmniejszenie oddziaływania presji nurytycznej. Utrzymanie populacji gatunku w rzecze Drawie i Płocicznej przepływających przez Drawieński Park Narodowy. Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000 poza Drawieńskim Parkiem Narodowym.
41.	1037 Trzepla zielona (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)	Stan populacji	Utrzymanie gatunku w obszarze na 25 stanowiskach (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	Utrzymanie stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - udział 80-100% siedliska potencjalnego (FV); - 80-100% udział siedlisko zasiedlonego na siedlisku potencjalnym (FV); - I-III klasa czystości wody (FV); - naturalne koryto rzeki (FV).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie we właściwym (FV) stanie ochrony gatunku, poprzez zachowanie naturalnego charakteru cieków, w tym naturalnych procesów kształtujących ich koryto poprzez prowadzenie prac utrzymaniowych i konserwacyjnych w sposób umożliwiający utrzymanie charakteru cieków w stanie zbliżonym do naturalnego. Utrzymanie populacji gatunku w rzecze Drawie i Płocicznej przepływających przez Drawieński Park Narodowy. Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000 poza Drawieńskim Parkiem Narodowym.
42.	1042 Zalotka większa (<i>Leucorhina pectoralis</i>)	Stan populacji	Utrzymanie gatunku w obszarze na 51 stanowiskach w obszarze (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów.
		Stan siedliska	Utrzymanie stanu siedliska w obecnym stanie właściwym (FV) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - występowanie ≥ 2 gatunków roślin towarzyszących wysokiej liczebności i zagęszczeniu zalotki większej (FV); - występowanie siedliska dogodnego dla gatunku na $\geq 75\%$ długości (lub powierzchni) roślinności przybrzeżnej lub $\geq 50\%$ całej powierzchni zbiornika (FV); - znaczny udział obszarów intensywnie użytkowanych, tj. $\leq 2\%$, oraz udział otoczenia naturalnego $\geq 25\%$ (FV).
		Ogólny cel ochrony	Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
43.	1060 Czerwończyk nieparek (<i>Lycæna dispar</i>)	Stan populacji	Utrzymanie gatunku w obszarze na 42 stanowiskach (U2) z uwzględnieniem naturalnych procesów (nieznane są przyczyny spadku liczebności gatunku w porównaniu do poprzednich lat).

		Stan siedliska	Utrzymanie stanu siedliska na co najmniej obecnym poziomie (U1) z uwzględnieniem naturalnych procesów, poprzez: - utrzymanie łąk będących potencjalnym siedliskiem gatunku w obszarze (FV), - udział roślin żywicielskich i miododajnych przynajmniej na obecnym poziomie (U1), - poprawa wskaźnika stopień zaroięcia przez drzewa i krzewy z oceny niezadowolającej (U1) do oceny właściwej (FV).
		Ogólny cel ochrony	Utrzymanie stanu ochrony siedliska na co najmniej obecnym poziomie (U1) poprzez przywrócenie właściwej ekstenzywnej gospodarki łąkarskiej na stanowiskach gatunku. Osiągnięcie postawionych celów, w tym utrzymanie siedlisk, jest w pełni możliwe. Perspektywy ochrony gatunku są jednak niejasne – nieznane są przyczyny spadku liczebności gatunku. Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
44.	1084 Pachnica dębowa (<i>Ozodermis eremita</i>)	Stan populacji	Utrzymanie potencjalnych stanowisk gatunku (populacja nieznana, wymaga kontynuacji poszukiwań).
		Stan siedliska	Utrzymanie stanu ochrony gatunku na co najmniej obecnym poziomie (U2), mimo że odbiega od optymalnego – nie jest realny do poprawienia w okresie obowiązywania tego planu zadań ochronnych, poprzez zachowywanie w obszarze starych drzew (dąb, lipy, wierzby) z dziuplami i próchnowiskami, zapewniających trwałość siedlisk gatunku.
		Ogólny cel ochrony	Osiągnięcie postawionych celów, w tym utrzymanie i poprawienie stanu potencjalnych siedlisk, jest procesem długofalowym, niemożliwym do realizacji w ciągu 10 lat. W okresie realizacji planu można i trzeba stworzyć jednak do tego podstawy. Ocena szans osiągnięcia stanu FV będzie możliwa dopiero po uzupełnieniu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku. Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
45.	1088 Kozioróg dębosz (<i>Cerambyx cerdo</i>)	Stan populacji	Utrzymanie potencjalnych stanowisk gatunku (populacja nieznana, wymaga kontynuacji poszukiwań).
		Stan siedliska	Utrzymanie stanu ochrony gatunku na co najmniej obecnym poziomie (U2), mimo że odbiega od optymalnego (nie jest realny do poprawienia w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych), poprzez zachowywanie w obszarze starych drzew z dziuplami i próchnowiskami, zapewniających trwałość siedlisk gatunku. Ocena szans osiągnięcia stanu FV będzie możliwa dopiero po uzupełnieniu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku.
		Ogólny cel ochrony	Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.
46.	4056 Zatoczek lamiiwy (<i>Anisus vorticulus</i>)	Stan populacji i siedliska	Utrzymanie potencjalnych stanowisk gatunku (populacja nieznana, wymaga kontynuacji poszukiwań).
		Ogólny cel ochrony	Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku w obszarze Natura 2000.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
1.	3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramieniem (<i>Charatea</i>)	1) H01.08 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych 2) H01.05 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem 3) H01.09 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych z innych źródeł rozproszonych 4) U – nieznane zagrożenie lub nacisk 5) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 6) G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna 7) G05.01 – wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	1) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze	Ad 1-3. Zanieczyszczenia wód i antropogeniczne przyspieszenie eutrofizacji, w wyniku niewłaściwej gospodarki wodno-ściekowej, dopływu wód ze zdegradowanych toforników lub w wyniku nieskanalizowanej rekreacji na brzegach jezior jak również dopływu oczyszczonych ścieków z tzw. przydomowych oczyszczalni ścieków powoduje degradację jezior. Może zachodzić także za pośrednictwem zasilających jeziora wód podziemnych. Zagrożenie dotyczy również jezior położonych w rolniczej zlewni (np. Radecino, Lipie, Szczuczcz, Dłukowe) oraz jezior przepływowych (Adamowo w Drawnie), które narażone są przez nadmierne nawożenie gruntów rolnych w zlewni (dot. także gruntów poza granicami obszaru Natura 2000) lub stosowanie do nawożenia gruntów odpadów z biogazowni rolniczych (stocznikowo nowe, ale coraz częstsze zjawisko). Ad 4. Niezidentyfikowane przyczyny zmniejszenia wód w jeziorach śródlądowych. Ad 5. Zmiany klimatyczne (długie w ostatnich latach okresy suszy, niewielkie sumy opadów) pogarszają funkcjonowanie ekosystemów jeziornych (obniżenie poziomu wód w wielu jeziorach, mętnienie wody, rozwój glonów nitkowatych, okresowe niedobory tlenu itp.) Ad 6-7. Budowa pomostów, organizacja plaż, wycinanie roślinności, w tym zadzewień nadbrzeżnych celem przeznaczania terenów nad jeziorami pod rekreację.
				Ad 1. Nadmierne i nieskanalizowana rekreacja na brzegach wód może powodować niszczenie strefy brzegowej jezior, roślinności szuwarowej i litoralnej. Ad 2. Nadmierne wędkarstwo może powodować naruszanie strefy

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
			2) F02.03 – wędkarstwo 3) F02 – rybolówstwo i zbieranie zasobów wodnych 4) E01.03 - zabudowa rozproszona 5) J02.06.01 – pobór wód powierzchniowych na potrzeby rolnictwa 6) J02.07.01 – pobór wód podziemnych na potrzeby rolnictwa	brzegowej i litoralnej w wyniku wydeptywania roślinności, nielegalnej budowy kładek i pomostów oraz wzmoczenie eutrofizacji akwenów w wyniku zanęcania. Ad 3. Nadmierne lub niewłaściwe użytkowanie rybactwie i wędkarskie może powodować ograniczenie udziału ryb drapieżnych, a dominację karpionowatych i za pośrednictwem ryb wpływać negatywnie na stan całego ekosystemu, w tym nasilić procesyichtioeutrofizacji. Polowy rybaż z użyciem sieci ciągniomych, mogą niszczyć łąki ramienicowe. Ad 4. Zabudowa mieszkaniowa i rekreacyjna w zlewni jezior ramienicowych, a szczególnie w pasie do 500m od ich brzegów, mogłaby zwiększyć presję na jeziora, przyczyniając się do generowania oddziaływań związanych ze zwiększoną obecnością ludzi oraz oddziaływań związanych ze zwykłym korzystaniem z wód (m. in. rozszczepianiem ścieków do gruntu). Ad 5-6. Pobory wód na cele rolnicze, w tym realizowane bez odpowiednich pozwoleń, a w ramach zwykłego korzystania z wód mogą pogłębiać negatywne skutki długotrwałych susz.
2.	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion, Potamion</i>	1) H01.08 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych 2) H01.05 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem 3) H01.09 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych z innych źródeł rozproszonych 4) J02.03 – regulowanie (prostowanie koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych) 5) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk 6) M01.02 – susze i		Ad 1-3. Zanieczyszczenia wód i antropogeniczne przyspieszenie eutrofizacji, w wyniku niewłaściwej gospodarki wodno-ściekowej, dopływu wód ze zdegradowanych torfowisk lub w wyniku niekanalizowanej rekreacji na brzegach jezior jak również dopływu oczyszczonych ścieków z tzw. przydomowych oczyszczalni ścieków powoduje degradację jezior. Może zachodzić także za pośrednictwem zasilających jeziora wód podziemnych. Zagrożenie dotyczy również jezior przepływowych narazonych przez nadmierne nawożenie gruntów rolnych w zlewni (dot. także gruntów poza granicami obszaru Natura 2000) lub stosowanie do nawożenia gruntów odpadów z biogazowni rolniczych (stosunkowo nowe, ale coraz częstsze zjawisko). Ad 4. Przyspieszony zanik starorzeczy odciętych od głównego nurtu rzeki w wyniku dawniejszych prac regulacyjnych. Ad 5 Niezidentyfikowane przyczyny zmięnienia wód w jeziorach śródlądnych. Ad 6. Zmiany klimatyczne (długie w ostatnich latach okresy suszy, niewielkie sumy opadów) pogarszają funkcjonowanie ekosystemów jeziornych (obniżenie poziomu wód w wielu jeziorach, zmniejszenie wody, rozwój glonów nitkowatych, okresowe niedobory tlenu itp.)
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		zmniejszenie opadów	1) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze 2) F02.03 – wędkarstwo 3) F02 – rybolówstwo i zbieranie zasobów wodnych	Ad 1. Nadmierne i niekanalizowana rekreacja na brzegach wód może powodować niszczenie strefy brzegowej jezior, roślinności szuwarowej i litoralnej. Ad 2. Nadmierne wędkarstwo może powodować wydeptywanie, naruszenie strefy brzegowej i litoralnej w wyniku nielegalnej budowy kładek i pomostów oraz wzmoczenie eutrofizacji akwenów w wyniku zanęcania. Ad 3. Nadmierne lub niewłaściwe użytkowanie rybactwie może powodować ograniczenie udziału ryb drapieżnych, a dominację karpionowatych i za pośrednictwem ryb wpływać negatywnie na stan całego ekosystemu, w tym nasilić procesyichtioeutrofizacji.
3.	3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	1) F02 – rybolówstwo i zbieranie zasobów wodnych 2) F02.03 – wędkarstwo 3) G05.01 – wydeptywanie, nadmierne użytkowanie 4) H05.01 – odpady i odpady stałe 5) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów		Ad 1-2. Negatywny wpływ na stan ekosystemów jezior dystroficznych wywiera użytkowanie wędkarskie i rybactwie. Ad 3-4. W przypadku wykorzystywania zbiorników do wędkowania dochodzi do niszczenia, uszkodzenia i zaśmiecania torfowej strefy okalającej. Ad 5. Utrzymujące się objawy suszy, wyrażające się m. in. obniżonym stanem wody jezior dystroficznych i przesuszeniem przylegających do nich torfowisk.
			J02.01.02 – osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Konserwowanie rowów odwadniających kompleksy torfowe stanowi potencjalne zagrożenie dla siedliska.
4.	3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włośniczmków <i>Ranunculion fluitantis</i>	1) H01.08 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych 2) H01.05 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem 3) H01.09 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych z innych źródeł rozproszonych		Ad 1-3. Degradacja siedliska następuje w wyniku zanieczyszczenia wód, w tym powodowanego nadmiarem biogenów, nadmierną trofą wód rzecznych, oraz nadmiernym rozwojem fitoplanktonu w jeziorach, przez które przepływają rzeki włośniczmkowe. Skutkuje to brakiem wolnego dwutlenku węgla w wodach rzek i tym samym zaburza warunki rozwoju gatunków typowych dla siedliska. Splyw drobnocząsteczkowych osadów z terenów rolniczych, dróg oraz zrębów leśnych prowadzi do zamulania powodującego kolmatację osadów dennych. Eutrofizacja z rozproszonych źródeł rolniczych wzmacnia nadmierne nawożenie gruntów rolnych w zlewni (dot. także gruntów poza granicami obszaru Natura 2000) lub stosowanie do nawożenia gruntów odpadów z biogazowni rolniczych (stosunkowo nowe, ale coraz częstsze zjawisko); problemy te są stymulowane przez strukturę upraw z dominacją kukurydzy. Ad 4. Zagrożenie dla siedliska stanowi brak ciągłości ekologicznej, ograniczającej występowanie gatunków typowych.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
		4) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlak 5) J02.02 – usuwanie osadów (mułu...) 6) J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych 7) G05.01 – wydeptywanie, nadmierne użytkowanie 8) G01.01.02 – niemotorowe sporty wodne 9) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów	1) M01 – zmiana czynników abiotycznych 2) G05 – inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka 3) G01.01.02 – niemotorowe sporty wodne 4) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk 5) J02.06.01 – pobór wód powierzchniowych na potrzeby rolnictwa 6) J02.07.01 – pobór wód podziemnych na potrzeby rolnictwa 7) H01.03 – inne zanieczyszczenia wód powierzchniowych ze źródeł punktowych	Ad 5-6. Pogłębianie lub odmulanie rzek oraz ingerencja w naturalne procesy korytowe, w tym w naturalną dynamikę występowania rumoszu drzewnego, pod wpływem którego naturalnie powstaje zróżnicowanie koryta rzecznej. Ad 7-8. Niszczenie płatów roślinności wodnej (w szczególności zbiorowisk włośniczników) podczas spływów kajakowych poprzez wyrwanie roślin wioślami. Ad 9. Urzynające się objawy suszy, wyrażające się m. in. bardzo niskim przepływem źródłowych odcinków niektórych cieków. Dotyczy to m. in. cieków w źródłkowych obszarach Korymicy i Płocicznej (także poza obszarem Natura 2000), zasilających włośnicznikowe odcinki tych rzek, cieków Sucha i innych. Skutkuje to zaburzeniem funkcjonowania ekosystemów rzek włośnicznikowych. Ad 1-2. Zmiany klimatyczno-hydrologiczne, kumulacja biogenów w osadach dennych lub nie w pełni poznane procesy, zarówno naturalne jak i wywołane pośrednio działalnością człowieka, mogą powodować obniżenie zasilań rzek przez wody podziemne i prowadzić do niewłaściwej jakości wód hyporeicznych. Ad 3. Nieuporządkowana turystyka kajakowa, w przypadku wzrostu jej natężenia, może powodować naruszenie dna, brzegów i roślinności rzek podczas spływów. Ad 4. Nieumyślne negatywne oddziaływania w przypadku nieprawidłowego rozpoznania siedliska. Ad 5-6. Pobory wód na cele rolnicze, w tym realizowane bez odpowiednich pozwoleń, a w ramach zwykłego korzystania z wód mogą pogłębiać negatywne skutki długotwałych susz. Ad 7. Nieprawidłowe funkcjonowanie oczyszczalni ścieków w Płocicznej, Niemietniku, Drawnie i Zatomiu.
5.	6120 Ciepłolubne, źródłowe mury nąpiakowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 2) A03.03 – zamiechanie/brak koszenia		Ad 1-3. W wyniku naturalnej sukcesji roślinności, spowodowanej zamiechaniem użytkowania muraw, dochodzi do zmiany składu gatunkowego siedliska i jego przekształcania w kierunku zbiorowisk zaroślowych, a docelowo lejných.
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
		3) A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu 4) G05.07 – niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	Ad 4. Koszenie niewłaściwym sprzętem powoduje uszkodzenie podłoża i runi. Użytkowanie wyłączne kośnie, bez wypasu, powoduje powolną degenerację siedliska i upodabnianie się do popożytych postaci łąk. Koszenie bez zebrania pokosu (w tym koszenie z mulczowaniem) powoduje szybką degenerację i eutrofizację siedliska. Nie stwierdzono dotychczas potencjalnych zagrożeń.
6.	6410 Zmiennewilgotne łąki trzęglicowe (<i>Molinion</i>)	1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 2) A03.03 – zamiechanie/brak koszenia 3) A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu 4) K02.02 – nagromadzenie materii organicznej 5) I02 – problematyczne gatunki rodzime 6) G05.07 – niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	1) A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja 2) J02.01.02 – osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Ad 1-5. Zagrożenie dla siedliska stanowi niewłaściwe użytkowanie, w szczególności pozostawienie pokosu na powierzchni łąki – warstwa martwej materii organicznej uniemożliwia wzrost części gatunków w kolejnych sezonach wegetacyjnych, a nawet w przypadku jej rozdrobnienia, powoduje eutrofizację i zubożenie gatunkowe. W wyniku braku użytkowania następuje przekształcanie siedliska w wilgotne ziołorośla lub zarastanie krzewami i drzewami. Ad 6. Koszenie niewłaściwym sprzętem, a także bronowanie i przetywanie powodują uszkodzenie podłoża i runi. Zbyt wczesny termin koszenia (okres kwitnienia) uniemożliwia pełny rozwój roślin i wysyp nasion. Ad 1. Zbyt intensywne lub zbyt niskie koszenia (poniżej 10 cm) mogą prowadzić do utraty różnorodności biologicznej siedliska. Ad 2. Odtwarzanie i konserwacja zarośniętych rowów może potencjalnie prowadzić do zmiany stosunków wodnych.
7.	6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin allariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Comvolvuletalia septium</i>)	J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlak	1) A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja 2) J02.02 – usuwanie osadów (mułu...)	Niewielka powierzchnia płatów siedliska znajdujących się w rozproszonym wzdłuż rzeki Drawy i Mierzęckiej Strugi. Ad 1-2. Potencjalnie zagrożenie dla siedliska stanowi jego niszczenie podczas wykonywania prac utrzymawczych wód lub prac „porządkujących” teren (np.: intensywne wykaszanie, ingerencja w strefę korzeniową, zdzieranie darni, zacypywanie namulami wydobywanymi z koryt cieków.
8.	6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 2) A03.03 – zamiechanie/brak koszenia 3) A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu		Ad 1-5. Zagrożenie dla siedliska stanowi niewłaściwe użytkowanie, w szczególności pozostawienie pokosu na powierzchni łąki – warstwa martwej materii organicznej uniemożliwia wzrost części gatunków w kolejnych sezonach wegetacyjnych, a nawet w przypadku jej rozdrobnienia, powoduje eutrofizację i zubożenie gatunkowe. W wyniku braku użytkowania następuje przekształcanie siedliska w wilgotne ziołorośla lub

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
		4) K02.02 - nagromadzenie materii organicznej 5) I02 - problematyczne gatunki rodzime		zarastanie krzewami i drzewami.
9.	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfowiczą (żywe)	1) J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) I01 - obce gatunki inwazyjne	A03.01 - intensywne koszenie lub intensyfikacja	Zbyt intensywne lub zbyt niskie koszenia (poniżej 10 cm) mogą prowadzić do utraty różnorodności biologicznej siedliska. Ad 1-2. Negatywny wpływ na stan siedliska wywierają funkcjonujące odwodnienia oraz obecność inwazyjnego gatunku obcego - tawuły kuterowatej (<i>Spiraea tomentosa</i>).
			1) J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) J02.01.02 - osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych 3) B02.02 - wycinka lasu 4) K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 5) M01.02 - susze i zmniejszenie opadów	Ad 1-5. Negatywny wpływ na stan siedliska mogą wywierać: - zmiany stosunków wodnych, w tym wahania warunków wodnych, - konserwowanie rowów odwadniających, - intensywne cięcia w drzewostanach w bezpośrednim sąsiedztwie torfowisk - procesy sukcesji (wkraczanie nalołu drzew i krzewów) na skutek wysuszenia torfowiska spowodowanego czynnikami antropogenicznymi (odwodnienia) i/lub naturalnymi (susza i brak opadów)
10.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	1) J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) I01 - obce gatunki inwazyjne 3) K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Ad 1-2. Negatywny wpływ na stan siedliska wywierają funkcjonujące odwodnienia oraz obecność inwazyjnego gatunku obcego - tawuły kuterowatej <i>Spiraea tomentosa</i> . Ad 3. Zakłócenie warunków wodnych prowadzi do sukcesji, przejawiającego zarastaniem siedliska krzewami i drzewami.
			1) J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) J02.01.02 - osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych 3) B02.02 - wycinka lasu 4) M01.02 - susze i zmniejszenie opadów	Ad 1-4. Negatywny wpływ na stan siedliska mogą wywierać: - zmiany stosunków wodnych, w tym wahania warunków wodnych, - konserwowanie rowów odwadniających, - intensywne cięcia w drzewostanach w bezpośrednim sąsiedztwie torfowisk. - spadek poziomu wody w torfowiskach spowodowany przez susze i brak opadów
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
11.	7210 Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i> , <i>Caricetum buxbaumii</i> , <i>Schoenetum nigricantis</i>)	1) J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Ad 1-2. Zmiana stosunków wodnych prowadzi do przesuszenia siedliska i jego zarastania drzewami.
			1) J02.01.02 - osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych 2) I01 - obce gatunki inwazyjne 3) M01.02 - susze i zmniejszenie opadów	Ad 1-3. Negatywny wpływ na stan siedliska mogą potencjalnie wywierać: - konserwowanie rowów odwadniających, - inwazja gatunku obcego - tawuły kuterowatej <i>Spiraea tomentosa</i> - spadek poziomu wody w torfowiskach spowodowany przez susze i brak opadów.
12.	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze łąk, turzycowisk i mechowisk	1) J02.01.02 - osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych 2) K02.01 - zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 3) K02.03 - eutrofizacja (naturalna) 4) J03.01 - zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 5) G05.07 - niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak		Ad 1-4. Funkcjonujące rowy odwadniające zakłócają przenikanie wód podziemnych przez torfowisko. Zakłócenie warunków wodnych w połączeniu z zaprzestaniem koszenia prowadzi do sukcesji, przejawiającego się m.in. ekspansją trzciny, wkraczaniem ziółorośli, zarastaniem siedliska drzewami. Wkraczanie gatunków sznuwarowych na mechowisko w obiekcie Storczykowe Mechowisko, w wyniku podwyższenia poziomu wody (podtopienia spowodowane w przeszłości działalnością bobrów oraz intensywnymi opadami) Ad 5. Koszenie niewłaściwym sprzętem powoduje uszkodzenie podłoża i rumi. Ad 1. Inwazja gatunku obcego - tawuły kuterowatej <i>Spiraea tomentosa</i> - może potencjalnie wywierać negatywny wpływ na stan siedliska. Ad 2. Spadek poziomu wody w torfowiskach spowodowany przez susze i brak opadów
			1) I01 - obce gatunki inwazyjne 2) M01.02 - susze i zmniejszenie opadów	

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
13.	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luculo-Fagetum</i>)	1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk		Ad 1. Fragmentacja naturalnego arealu występowania siedliska przez leśne zbiorowiska zastępcze z gatunkami obcymi ekologicznie w drzewostanie, będące rezultatem dawniej prowadzonej gospodarki leśnej (np. efektem wprowadzenia sosny na siedliskach kwaśnych buczyn jest występowanie w obszarze płatów o charakterze borów mieszanych z bukiem <i>Pino-Quercetum fagetorum</i> , leśnych zbiorowisk zastępczych, czy też lasów nawiązujących do świeżych borów sosnowych <i>Leucobryo-Pinetum</i> Ad 2. Ekspansja w runie gatunków ląkowych, porębowych i okrajkowych, prowadząca do utraty specyfiki zbiorowiska roślinnego na skutek prześwietlania drzewostanów podczas prowadzenia rębni sześciowych. Ad 3. Wnikanie do płatów siedliska przyrodniczego obcych gatunków roślin, w szczególności ekspansja niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> i czeremchy amerykańskiej <i>Prunus serotina</i> . Rozprzestrzenianie się niecierpka następuje na skutek użytkowania dróg leśnych, szlaków turystycznych, prowadzonych prac leśnych. Ad 4. Zubożenie strukturalne, deficyt martwego drewna oraz drzew biocenotycznych, będące efektem dawniej prowadzonej gospodarki leśnej.
		2) I02 – problematyczne gatunki rodzime		
14.	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk		Ad 1. Fragmentacja naturalnego arealu występowania siedliska przez leśne zbiorowiska zastępcze z gatunkami obcymi ekologicznie w drzewostanie. Ad 2. Wnikanie do płatów siedliska przyrodniczego obcych gatunków roślin, w szczególności ekspansja niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> i czeremchy amerykańskiej <i>Prunus serotina</i> . Rozprzestrzenianie się niecierpka następuje na skutek użytkowania dróg leśnych, szlaków turystycznych, prowadzonych prac leśnych. Ad 3. Ekspansja w runie gatunków ląkowych, porębowych i okrajkowych, prowadząca do utraty specyfiki zbiorowiska roślinnego. Ad 4. Zubożenie strukturalne, deficyt martwego drewna oraz drzew biocenotycznych, będące efektem dawniej prowadzonej gospodarki leśnej.
		2) I01 – obce gatunki inwazyjne		
15.	9160 Grąd subatlantyki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk		Ad 1. Fragmentacja naturalnego arealu występowania przez leśne zbiorowiska zastępcze z gatunkami obcymi ekologicznie w drzewostanie. Ad 2. Ekspansja w runie gatunków ląkowych, porębowych i okrajkowych, prowadząca do utraty specyfiki zbiorowiska roślinnego.
		2) I02 – problematyczne		
		gatunki rodzime		Ad 3. Wnikanie do płatów siedliska przyrodniczego obcych gatunków roślin, w szczególności ekspansja niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> i czeremchy amerykańskiej <i>Prunus serotina</i> . Rozprzestrzenianie się niecierpka następuje na skutek użytkowania dróg leśnych, szlaków turystycznych, prowadzonych prac leśnych. Ad 4. Zubożenie strukturalne, deficyt martwego drewna oraz drzew biocenotycznych, będące efektem dawniej prowadzonej gospodarki leśnej.
		3) I01 – obce gatunki inwazyjne		
16.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk		Ad 1. Fragmentacja naturalnego arealu występowania przez leśne zbiorowiska zastępcze z gatunkami obcymi ekologicznie w drzewostanie. Ad 2. Ekspansja w runie gatunków ląkowych, porębowych i okrajkowych, prowadząca do utraty specyfiki zbiorowiska roślinnego. Ad 3. Wnikanie do płatów siedliska przyrodniczego obcych gatunków roślin, w szczególności ekspansja niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> i czeremchy amerykańskiej <i>Prunus serotina</i> . Ad 4. Zubożenie strukturalne, deficyt martwego drewna oraz drzew biocenotycznych, będące efektem dawniej prowadzonej gospodarki leśnej.
		2) I02 – problematyczne gatunki rodzime		
17.	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk		Ad 1. Fragmentacja naturalnego arealu występowania przez leśne zbiorowiska zastępcze z gatunkami obcymi ekologicznie w drzewostanie. Ad 2. Ekspansja w runie gatunków ląkowych, porębowych i okrajkowych, prowadząca do utraty specyfiki zbiorowiska roślinnego. Ad 3. Wnikanie do płatów siedliska przyrodniczego obcych gatunków roślin, w szczególności ekspansja niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> i czeremchy amerykańskiej <i>Prunus serotina</i> . Ad 4. Zubożenie strukturalne, deficyt martwego drewna oraz drzew biocenotycznych, będące efektem dawniej prowadzonej gospodarki leśnej.
		2) I02 – problematyczne gatunki rodzime		
18.	91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-</i>	M01.02 – susze i zmniejszenie opadów		Spadek poziomu wody w borach bagiennych spowodowany przez susze i brak opadów

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
	<i>Betuletum pubescens</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgenotum-Piceetum</i>) i brzoźowosomowe bagienne lasy borealne		1) B02.02 – wycinka lasu 2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 3) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 4) J02.01.02 – osuszenie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Ad 1-3. Intensywne cięcia w drzewostanach w bezpośrednim sąsiedztwie siedliska mogące skutkować wahaniem warunków wodnych. Ad 3-4. Negatywnie mogą oddziaływać zmiany stosunków wodnych oraz konserwowanie rowów odwadniających.
19.	91E01 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jezionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Amenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłikowe)	1) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze 2) H05.01 – odpadki i odpady stałe 3) K04.03 – zawlezione choroby (patogeny mikrobowe) 4) J03.01 zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 5) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 6) I01 – obce gatunki inwazyjne 7) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów	J02.02 – usuwanie osadów (mułu...)	Ad 1-2. Zaśmiecenie i lokalne niszczenie siedliska w wyniku rekreacji na brzegach jezior i wzdłuż rzek oraz w wyniku prac utrzymaniowych cieków i rowów. Ad 3. Chorobowe zamieranie jezionu spowodowało zubożenie gatunkowe łęgów w obszarze przez niemal zupełne wyeliminowanie jezionu, co uniemożliwia odtworzenie jego udziału. Ad 4-5. Brak łączności płatów siedliska z rzekami co jest wynikiem wykonanych w przeszłości pogłębianiem cieków i usuwaniem osadów. Ad 6. Wnikanie do płatów siedliska przyrodniczego obcych gatunków roślin, w szczególności ekspansja niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> i czerechy amerykańskiej <i>Prunus serotina</i> . Ad 7. Spadek poziomu wody w łęgach spowodowany przez susze i brak opadów
20.	91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-</i>	1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)		Ad 1-2. Zanik pokrywy porostowej, najprawdopodobniej związany z depozycją azotu z powietrza oraz z procesami naturalnych przemian
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
	<i>Pinetum</i> i chrobotkowa postać <i>Peucedano-Pinetum</i>)	2) M01 – zmiana czynników abiotycznych 3) I01 – obce gatunki inwazyjne	B02.02 – wycinka lasu	ekosystemów leśnych. Ad 6. Wnikanie do płatów siedliska przyrodniczego obcych gatunków roślin, w szczególności ekspansja czerechy amerykańskiej <i>Prunus serotina</i> .
21.	6216 Sierpowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>)	1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) M01 – zmiana czynników abiotycznych 3) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 4) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów	Ad 1-2. Wkraczanie gatunków szwarowych na mechowisko w obiekcie Storzyczkowe Mechowisko (siedlisko gatunku), w wyniku podwyższenia poziomu wody (podtopienia spowodowane w przeszłości działalnością bobrów oraz intensywnymi opadami). Ad 1-2. Długookresowe oddziaływania na wody podziemne, w tym ograniczenie ich alimentacji, ich pobory, bądź zmiany hydrologiczno-klimatyczne mogą prowadzić do zakłóceń zasilenia torfowisk wodami podziemnymi skutkujących ich przesuszeniem. Ad 3. Zagrożeniem może być zaroięcie torfowiska drzewami i krzewami, do czego może dojść w konsekwencji przesuszenia. Ad 4. Spadek poziomu wody w siedliskach gatunku spowodowany przez susze i brak opadów.
22.	1831 Elisma wodna (<i>Luronium natans</i>)	1) F02.03 - wędkarstwo 2) G05.01 - wydeptywanie, nadmierne użytkowanie 3) H05.01 – odpadki i odpady stałe 4) K02.03 – eutrofizacja 5) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) K02.03 – eutrofizacja (naturalna) 3) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane	Ad 1-3. Penetracja Jeziora Jeleni - jedynego znanego stanowiska gatunku w obszarze związana z użytkowaniem wędkarskim, w tym śniecenie, wydeptywaniem roślinności, budowa nielegalnych kładek wędkarskich. Ad 4-5. Dynamiczne przesunięcia związane z wahaniami poziomu wody i spływem wód z torfowisk skutkującymi zmianą trofii (okresowe połączenie wód jeziora Sołtyckiego o wyższej trofii z wodami jeziora Jeleni o niższej trofii), degradacją siedliska i w konsekwencji zanikiem populacji gatunku. Ad 1-3. Ciągły wzrost trofii, wahania poziomu wody oraz wzrost presji rekreacyjnej i wędkarskiej na Jezioro Jeleni pogorszy stan ochrony gatunku.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
23.	1903 Lipienik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>)	1) J02.01.02 – osuszenie terenów morskich, ujściowych, bagiennych K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 3) J03.01 – zmniejszenie lub ułata określonych cech siedliska		Ad 1-3. Funkcjonujące rowy odwadniające zakłócają przesiąkanie wód podziemnych przez torfowiska stanowiące siedlisko gatunku. Zakłócenia warunków wodnych w połączeniu z zaprzestaniem koszenia prowadzi do sukcesji (ekspansja trzciny i roślinności zielnej, zarastanie siedliska drzewami). Wkraczanie gatunków szuwarowych na mechowisko w obiekcie Storzyczkowe Mechowisko, w wyniku podwyższenia poziomu wody (podtopienia spowodowane w przeszłości działalnością bobrów oraz intensywnymi opadami).
			1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stozunków wodnych 2) M01 – zmiana czynników abiotycznych 3) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 4) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów	Ad 1-3. Długookresowe oddziaływania na wody podziemne, w tym ograniczenie ich alimentacji, ich pobory bądź zmiany hydrologiczno-klimatyczne mogą prowadzić do zakłóceń zasilania torfowisk wodami podziemnymi skutkujących ich przesuszeniem, a w dalszej kolejności zarastaniem krzewami i drzewami. Ad 4. Spadek poziomu wody w siedliskach gatunku spowodowany przez susze i brak opadów.
24.	1324 Nocek duży (<i>Mycotis myotis</i>)	1) G – ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka 2) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk		Ad 1. Niepokojenie nietoperzy w okresie rozrodu przez obsługę techniczną obiektów, gdzie bytują nietoperze (dotyczy głównie kolonii rozrodczej w Niemieńsku). Ad 2. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwala zidentyfikować wszystkich zagrożeń.
			1) A07 – stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych 2) E06.02 – odbudowa, remont budynków 3) G05.04 – wandalizm	Ad 1. Stosowanie opryszków insektycydami może ograniczać zasobność bazy żerowiskowej nocoń i przyczynić się do podtruwania organizmów nietoperzy. Ad 2. Remont zamku w Niemieńsku lub strychu w Głuku i w Jaglicach, gdzie występują kolonie noka, w szczególności zablokowanie wlotów nietoperzy, zmiana charakteru otoczenia obiektów, w tym ich oświetlenia. Nieumyślne negatywne oddziaływania w przypadku nieprawidłowego rozprowadzania kryjówek rozrodczych nietoperzy. Ad 3. Zagrożeniem może być wandalizm – celowe pioszenie nietoperzy w kolonjach rozrodczych lub w rozproszonych miejscach zimowania.
25.	1337 Bobr europejski (<i>Castor fiber</i>)	X – brak zagrożeń lub nacisków	F03.02.03 – chwytanie, trucie, kłusownictwo	Nie stwierdzono zagrożeń. Zagrożeniem może być nielegalne zabijanie osobników tego gatunku.
26.	1355 Wydra (<i>Lutra lutra</i>)	1) D01 – drogi, ścieżki, linie kolejowe		Ad 1-2. Rozbudowa sieci dróg powodująca wzrost ryzyka wypadków komunikacyjnych na tych drogach. Wypadki komunikacyjne na istniejących

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
		2) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji		drogach, zwłaszcza o dużym natężeniu ruchu
			F03.02.03 – chwytanie, trucie, kłusownictwo	Zagrożeniem może być nielegalne zabijanie osobników tego gatunku, zwłaszcza w sąsiedztwie stawów rybnych.
27.	1352 Wilk (<i>Canis lupus</i>)	1) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze 2) F03.01 – polowanie 3) D01 – drogi, ścieżki, linie kolejowe 4) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji		Ad 1. Niepokojenie i penetracja ludzka w miejscach rozrodu. Wzmoczona penetracja lasu w okresach grzybobrania. Ad 2. Nielegalne zabijanie podczas polowań. Ad 3-4. Rozbudowa sieci dróg powodująca wzrost ryzyka wypadków komunikacyjnych na tych drogach. Wypadki komunikacyjne na istniejących drogach, zwłaszcza o dużym natężeniu ruchu (w tym DK nr 22 i DW nr 123). Wzrost śmiertelności związany jest również modernizacją istniejących dróg (możliwość rozwijania większych prędkości pojazdów).
			1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk 2) F03.02.03 – chwytanie, trucie, kłusownictwo	Ad 1. Potencjalnie zagrożenie stanowi powstanie barier ekologicznych pogarszających możliwość migracji i łączność z populacjami sąsiednimi, w szczególności w wyniku wzrostu ruchu na drogach krajowych nr 10 i 22 lub w wyniku inwestycji drogowych i kolejowych. Ad 2. Kłusownictwo.
28.	1166 Traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>)	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk 2) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów		Ad 1. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwala zidentyfikować zagrożeń. Ad 2. W wyniku spadku poziomu wód gruntowych, niezależnie od jego przyczyny (w tym suszy i braku opadów) może dochodzić do zaniku zbiorników wodnych stanowiących siedliska gatunku.
			1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stozunków wodnych 2) D01 – drogi, ścieżki, linie kolejowe 3) E01.03 – zabudowa rozproszona	Ad 1. W wyniku odwadniania terenu przez człowieka może dochodzić do zaniku zbiorników wodnych stanowiących siedliska gatunku. Ad 2-3. Zabudowa lub budowa dróg może skutkować zaburzeniem funkcjonowania metapopulacji, w tym ograniczeniem możliwości przemieszczania się osobników traszki pomiędzy miejscami zimowania i miejscami rozrodu oraz między różnymi zbiornikami wodnymi, a także ograniczeniem powierzchni siedlisk lądowych gatunku.
29.	1188 Kumak nizinny (<i>Bombina orientalis</i>)	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk 2) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów		Ad 1. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwala zidentyfikować zagrożeń. Ad 2. W wyniku spadku poziomu wód gruntowych, niezależnie od jego przyczyny (w tym suszy i braku opadów) może dochodzić do zaniku zbiorników wodnych stanowiących siedliska gatunku.
			1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany	Ad 1. W wyniku odwadniania terenu przez człowieka może dochodzić do zaniku zbiorników wodnych stanowiących siedliska gatunku.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
			2) D01 – drogi, ścieżki, linie kolejowe 3) E01.03 – zabudowa rozproszona	Ad 2-3. Zabudowa lub budowa dróg może skutkować zaburzeniem funkcjonowania metapopulacji, w tym ograniczeniem możliwości przemieszczania się osobników kumaka pomiędzy miejscami zimowania i miejscami rozrodu oraz między różnymi zbiornikami wodnymi, a także ograniczeniem powierzchni siedlisk lądowych gatunku.
30.	1220 Żółw błotny (<i>Emys orbicularis</i>)	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk 2) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów		Ad 1. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwoliła zidentyfikować zagrożeń. Ad 2. W wyniku spadku poziomu wód gruntowych, niezależnie od jego przyczyny (w tym suszy i braku opadów) może dochodzić do zaniku zbiorników wodnych stanowiących siedliska gatunku.
			1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 2) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stanów wodnych 3) K03.04. – drapieżnictwo	Ad 1. Zagrożenie stanowić może zarastanie miejsc legowych. Ad 2. Obniżenie poziomu wody w zbiornikach wodnych oraz ich zarastanie na skutek naturalnej sukcesji. Ad 3. Presja ze strony drapieżników, szczególnie szopa pracza, który jest jedynym zwierzęciem mogącym zabijać dorosłe żółwie błotne.
31.	1096 Młnog strumieniowy (<i>Lampetra planeri</i>)	1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk 2) J02.02.05 – niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy 3) J03.02.01 – bariery dla migracji 4) J02.02 – usuwanie osadów 5) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk		Ad 1-3. Brak pełnej ciągłości ekologicznej cieków w obszarze, w szczególności istnienie barier: przegród na częściowo już udrożnionej Korytnicy, progów na Cieszynce, progów na Szczucznej oraz innych jazów i przegród na pozostałych ciekach, powodujących fragmentację lokalnej populacji i ograniczających możliwości przemieszczania się między miejscami bytowania, tarliskami, siedliskami stadiów juvenilnych. Budowle hydrotechniczne, w szczególności niewyposażone w przepławki, prowadzą do śmierci ryb i krąglostych spływających po turbinach elektrowni wodnych. Jednakże bez barier kierujących spływ ichtiofauny w dół cieków, zagrożenie spływu na turbiny jest również tam, gdzie przepławki już są wybudowane. Zagrożenie generują także nowe inwestycje w postaci niewłaściwie wykonywanych przepustów na ciekach, na przecięciu z remontowanymi drogami publicznymi i leśnymi. Ad 4. Pogłębianie rzek, usuwanie namulisk oraz ingerencja w naturalne procesy korytowe, w tym w naturalną dynamikę występowania rumożu drzewnego, pod wpływem którego naturalnie powstaje zróżnicowanie koryta rzecznej wpływa niekorzystnie na stan ochrony gatunku. Ad 5. Zagrożenie niemyślnymi negatywnymi oddziaływaniami w przypadku nierozpoznania znaczenia cieku dla gatunku, w związku z niepełnym rozpoznaniem występowania gatunku. Niepełna wiedza o występowaniu gatunku w obszarze powoduje brak możliwości pełnego zidentyfikowania zagrożeń.
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
			1) H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych 2) J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Ad 1-2. Prace regulacyjne lub utrzymaniowe w ciekach, przekształcanie koryt rzecznych w ciekach oraz zanieczyszczenie wód mogą stanowić zagrożenie dla gatunku.
32.	1106 Losoś atlantycki (<i>Salmo salar</i>)	1) K05.01 zmniejszenie płodności / depresja genetyczna (inbredowa) u zwierząt 2) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk 3) J02.02.05 – niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy 4) J03.02.01 – bariery dla migracji		Ad 1. Niska liczebność osobników i mało zróżnicowana struktura wiekowa populacji w rzekach Drawa, Płociczna i Cieszynka. Ad 2-4. Brak ciągłości ekologicznej cieków w obszarze, w szczególności istnienie barier na Płocicznej i Cieszynce uniemożliwia zasiedlenie wszystkich potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Budowle hydrotechniczne, w szczególności niewyposażone w przepławki prowadzą do śmierci ryb spływających po turbinach elektrowni wodnych. Jednakże bez barier kierujących spływ ichtiofauny w dół cieków, zagrożenie spływu na turbiny jest również tam, gdzie przepławki już są wybudowane. Zagrożenie generują także nowe inwestycje w postaci niewłaściwie wykonywanych przepustów na ciekach, na przecięciu z remontowanymi drogami publicznymi i leśnymi.
			1) H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (lunicznych, lądowych, morskich i słonawych) 2) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stanów wodnych 3) F02 – rybolówstwo i zbieranie zasobów wodnych	Ad 1-2. Prace regulacyjne lub utrzymaniowe w ciekach, przekształcanie koryt rzecznych, usuwanie rumożu z cieków oraz zanieczyszczenie wód mogą stanowić zagrożenie dla gatunku. Ad 3. Kłusownictwo może stanowić zagrożenie dla gatunku.
33.	1163 Głowacz białoplewy (<i>Comus gobio</i>)	1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk 2) J02.02.05 – niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy 3) J03.02.01 – bariery dla migracji 4) J02.02 – usuwanie osadów 5) U – nieznanne zagrożenie		Ad 1-3. Brak ciągłości ekologicznej cieków w obszarze, w szczególności istnienie barier: przegród na częściowo już udrożnionej Korytnicy, progów na Cieszynce, progów na Szczucznej oraz innych jazów i przegród na pozostałych ciekach, powodujących fragmentację siedliska gatunku. Budowle hydrotechniczne, w szczególności niewyposażone w przepławki prowadzą do śmierci ryb spływających po turbinach elektrowni wodnych. Jednakże bez barier kierujących spływ ichtiofauny w dół cieków, zagrożenie spływu na turbiny jest również tam, gdzie przepławki już są wybudowane. Zagrożenie generują także nowe inwestycje w postaci niewłaściwie wykonywanych przepustów na ciekach, na przecięciu z

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące lub nacisk	Potencjalne	
				remontowanymi drogami publicznymi i leśnymi. Ad 4. Pogłębianie rzek, usuwanie runosu oraz ingerencja w naturalne procesy korytowe, powodujące uproszczenie struktury koryta rzecznoego i pogorszenie stanu ochrony siedlisk gatunku. Ad 5. Zagrożenie negatywnymi oddziaływaniami w przypadku nierozpoznania znaczenia cieku dla gatunku, w związku z niepełnym rozpoznaniem występowania gatunku.
			1) H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (lunicznych, lądowych, morskich i słonawych) 2) J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Ad 1-2. Prace regulacyjne lub utrzymaniowe w ciekach oraz zanieczyszczenie wód mogą stanowić zagrożenie dla stanu ochrony gatunku.
34.	5339 Różanka (<i>Rhodeus amarus</i>)	1) J02.02 – usuwanie osadów 2) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk		Ad 1. Pogłębianie rzek, usuwanie namulisk oraz ingerencja w naturalne procesy korytowe, w tym w naturalną dynamikę występowania runosu drzewnego, powodujące uproszczenie struktury koryta rzecznoego i pogorszenie stanu ochrony siedlisk gatunku. Ad 2. Zagrożenie negatywnymi oddziaływaniami w przypadku nierozpoznania znaczenia cieku dla gatunku, w związku z niepełnym rozpoznaniem występowania gatunku.
			1) H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (lunicznych, lądowych, morskich i słonawych) 2) J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych 3) F02.03 – wędkarstwo	Ad 1-2. Prace regulacyjne lub utrzymaniowe w ciekach, usuwanie namulisk w ciekach, zanieczyszczenie wód oraz zanik populacji małży w wyniku ewentualnego zanieczyszczenia wód mogą stanowić zagrożenie dla gatunku. Ad 3. Nielegalne wykorzystywanie gatunku, jako żywca przy połowach wędkarskich może stanowić zagrożenie dla populacji gatunku.
35.	1149 Kozia (<i>Cobitis taenia</i>)	1) J03.02 – antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk 2) J02.02.05 – niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy 3) J03.02.01 – barierę dla		Ad 1-3. Brak ciągłości ekologicznej cieków w obszarze, w szczególności istnienie barier: przegród na częściowo już udrożnionej Korytnicy, przegród na Cieszyńce, progę na Szczyrnej oraz innych jazów i przegród na pozostałych ciekach, powodujących fragmentację siedliska gatunku. Budowle hydrotechniczne, w szczególności niewyposażone w przepławki prowadzą do śmierci ryb spływających po turbinach elektrowni wodnych. Jednakże bez barier kierunkujących spływ ichnofauny w dół cieków.
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
		migracji 4) J02.02 – usuwanie osadów 5) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk		zagrożenie spływu na turbiny jest również tam, gdzie przepławki już są wybudowane. Zagrożenie generują także nowe inwestycje w postaci niewłaściwie wykonywanych przepustów na ciekach, na przecięciu z remontowanymi drogami publicznymi i leśnymi. Ad 4. Pogłębianie rzek, usuwanie namulisk oraz ingerencja w naturalne procesy korytowe, w tym w naturalną dynamikę występowania runosu drzewnego, powodujące uproszczenie struktury koryta rzecznoego i pogorszenie stanu ochrony siedlisk gatunku. Ad 5. Zagrożenie negatywnymi oddziaływaniami w przypadku nierozpoznania znaczenia cieku dla gatunku, w związku z niepełnym rozpoznaniem występowania gatunku.
			1) H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (lunicznych, lądowych, morskich i słonawych) 2) J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych 3) F02.03 – wędkarstwo 4) F0202.01 – zbieranie przynęty	Ad 1-2. Prace regulacyjne lub utrzymaniowe w ciekach, usuwanie namulisk w ciekach oraz zanieczyszczenie wód mogą stanowić zagrożenie dla gatunku. Ad 3-4. Nielegalne wykorzystywanie gatunku, jako żywca przy połowach wędkarskich może stanowić zagrożenie dla gatunku.
36.	1145 Piskorz (<i>Misgurnus fossilis</i>)	U – nieznanne zagrożenie lub nacisk		Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwala zidentyfikować zagrożeń. Ad 1-2. Prace regulacyjne lub utrzymaniowe w ciekach oraz zanieczyszczenie wód mogą stanowić zagrożenie dla gatunku.
			1) H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (lunicznych, lądowych, morskich i słonawych) 2) J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Ad 1-2. Eutrofizacja siedliska gatunku prowadząca do sukcesji roślinnej, głównie drzew i krzewów oraz ekspansyjnej roślinności zielnej (m.in. pokrzywy). Ad 3. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze uniemożliwiająca identyfikację głównych zagrożeń. Ad 4. Spadek poziomu wody w siedliskach gatunku spowodowany przez
37.	1014 Poczwarówka zwięzła (<i>Herrigo angustior</i>)	1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 2) K02.03 – eutrofizacja (naturalna) 3) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk		

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
		4) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów	1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	susze i brak opadów. Ad 1-2. Zaroięcie siedlisk lub zmiana stosunków wodnych w obrębie stanowisk.
38.	1016 Poczwarówka jajowata (<i>Vertigo moulinsiana</i>)	1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 2) K02.03 - eutrofizacja (naturalna) 3) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk 4) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów	1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Ad 1-2. Eutrofizacja siedliska gatunku prowadząca do sukcesji roślinnej, głównie drzew i krzewów oraz ekspansywnej roślinności zielnej (m.in. pokrzywy zwyczajnej). Ad 3. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze uniemożliwiająca identyfikację głównych zagrożeń. Ad 4. Spadek poziomu wody w siedliskach gatunku spowodowany przez susze i brak opadów.
39.	1013 Poczwarówka Geyera (<i>Vertigo geyeri</i>)	U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwala zidentyfikować zagrożeń. Ad 1-2. Zaroięcie siedlisk lub zmiany ich stosunków wodnych.
40.	1032 Skojka gruboskorupowa (<i>Unio crassus</i>)	1) J02.02 – usuwanie osadów 2) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	1) H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)	Ad 1. Poglębianie rzek, usuwanie rumoszu oraz ingerencja w naturalne procesy korytowe, powodujące uproszczenie struktury koryta rzecznoego i pogorszenie stanu ochrony siedlisk gatunku. Ad 2. Zagrożenie negatywnymi oddziaływaniami w przypadku nierozpoznania znaczenia cieku dla gatunku, w związku z niepełnym rozpoznaniem występowania gatunku. Ad 1-2. Prace regulacyjne lub utrzymaniowe w ciekach oraz zanieczyszczenia wody – w szczególności azotanami. Ad 1, 3 i 5. Wydeptywanie dna przy wędkarstwie muchowym i zanieczyszczenie wody zanętami
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
			2) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 3) F02.03 – wędkarstwo 4) G01.01.02 – niemotorowe sporty wodne 5) G05.01 – wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	Ad 4 i 5. Wzrastająca ilość kajaków i skomasowanie ich na rzekach w sezonie letnim (okres ok. 2 miesięcy) może stwarzać zagrożenie dla biocenozy rzeki i siedlisk skójki gruboskorupowej <i>Unio crassus</i> oraz innych gatunków bentosowych. Zagrożenie stanowi wydeptywanie dna, zaśmiecanie miejsc w okolicy przenošek i wywrotek kajaków oraz nadmierne eksploatacja brzegów rzek w okolicach miejsc biwakowania turystów.
41.	1037 Trzepla zielona (<i>Ophioleptus cecilia</i>)	1) J02.02 – usuwanie osadów 2) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	Ad 1. Poglębianie rzek, usuwanie rumoszu oraz ingerencja w naturalne procesy korytowe, powodujące uproszczenie struktury koryta rzecznoego i pogorszenie stanu ochrony siedlisk gatunku. Ad 2. Zagrożenie negatywnymi oddziaływaniami w przypadku nierozpoznania znaczenia cieku dla gatunku, w związku z niepełnym rozpoznaniem występowania gatunku. Nie stwierdzono dotychczas potencjalnych zagrożeń.
42.	1042 Zalotka wąkacza (<i>Leucorhinia pectoralis</i>)	U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	Zagrożenie negatywnymi oddziaływaniami w przypadku nierozpoznania znaczenia akwenu dla gatunku, w związku z niepełnym rozpoznaniem występowania gatunku. Nie stwierdzono dotychczas potencjalnych zagrożeń.
43.	1060 Czerwończyk nieparek (<i>Lycæna dispar</i>)	1) K02.01 – zmiana składu gatunkowego (sukcesja) 2) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	1) A03.03 – zaniechanie/brak koszenia 2) A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu	Ad 1. Pogorszenie się siedlisk gatunku na skutek sukcesji w wyniku zaprzestania użytkowania łąk i pastwisk. Ad 2. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku poza granicami Drawieńskiego Parku Narodowego uniemożliwiająca identyfikację głównych zagrożeń na tych stanowiskach. Nieznanne przyczyny alnego spadku liczebności w obszarze. Ad 1-2. Niewłaściwe użytkowanie łąk oraz brak użytkowania powodujący ich zarastanie, mogą prowadzić do pogorszenia stanu ochrony gatunku.
44.	1084 Pachnica dębowa (<i>Ocmoderma eremita</i>)	1) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 2) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	1) G05.06 chirurgia drzewna,	Ad 1. Niedostatek w obszarze starych drzew z próchnowiskami, drzew osiagających wiek, w którym tworzą się próchnowiska oraz niedostatek mikrosiedlisk wykształcających się na drzewach starych, uszkodzonych i zamierających. Ad 2. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwala zidentyfikować zagrożeń. Ad 1. Potencjalne ryzyko wycięcia drzew przydrożnych zasiedlonych oraz

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis
		Istniejące	Potencjalne	
			ścinanie na potrzeby bezpieczeństwa, usuwanie drzew przydrożnych 2) B02.02 wycinka lasu 3) B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew	drzew stanowiących potencjalne siedlisko gatunku. Zagrożenie wiąże się przede wszystkim z budową i modernizacją dróg, jak również przycinaniem gałęzi i konarów, co może powodować likwidację stanowisk rozrodczych i miejsc żerowania larw, a przez to wpływać niekorzystnie na populację gatunku. Ad 2 i 3. Nieodpowiednia ochrona dobrze wykształconych siedlak leśnych, zapewniających zróżnicowanie struktury wiekowej i przestrzennej drzewostanów, w tym usuwanie starych, zamierających dziuplastych drzew może powodować pogorszenie stanu żerowisk oraz zmniejszanie się lub utratę potencjalnych miejsc bytowania i rozrodu gatunku.
45.	1088 Kozioróg dębowy (<i>Cerambyx cerdo</i>)	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk 2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Ad 1. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwala zidentyfikować zagrożeń. Ad 2. Niedostatek w obszarze starych drzew z próchniakami, drzew osiagających wiek, w którym tworzą się próchniaki oraz niedostatek mikrosiedlak wykształcających się na drzewach starych, uszkodzonych i zamierających.
			1) G05.06 chirurgia drzewna, ścinanie na potrzeby bezpieczeństwa, usuwanie drzew przydrożnych 2) B02.02 wycinka lasu 3) B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew	Ad 1. Potencjalne ryzyko wycięcia drzew przydrożnych zasiedlonych oraz deficyt drzew do zasiedlenia. Zagrożenie wiąże się przede wszystkim z budową i modernizacją dróg, jak również przycinaniem gałęzi i konarów, co może powodować likwidację stanowisk rozrodczych i miejsc żerowania larw, a przez to wpływać niekorzystnie na populację gatunku. Ad 2 i 3. Nieodpowiednia ochrona dobrze wykształconych siedlak leśnych, zapewniających zróżnicowanie struktury wiekowej i przestrzennej drzewostanów, w tym usuwanie starych, zamierających dziuplastych drzew może powodować pogorszenie stanu żerowisk oraz zmniejszanie się lub utratę potencjalnych miejsc bytowania i rozrodu gatunku.
46.	4056 Zatozeczek lamliwy <i>Anisus vorticulus</i>	U – nieznanne zagrożenie lub nacisk		Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze nie pozwala zidentyfikować zagrożeń. Nie stwierdzono dotychczas potencjalnych zagrożeń.
Charakterystyka obszaru		<p>Ostoja obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują drzewostany sosnowe, jednak duży jest udział buczyn i dąbrów; niektóre ich płaty mają charakter zbliżony do naturalnego. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórza osiagają wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Są tu liczne jeziora (największym z nich jest J. Ostrowieckie - 370 ha). W rzeźbie terenu odznaczają się meandry obu rzek, obramowane wysokimi skarpami. Charakterystyczną cechą tych rzek jest szybki prąd wywołany silnym spadkiem terenu. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Jeziora są zróżnicowane pod względem trofizmu wód, od dystroficznych przez mezotroficzne do eutroficznych. Na terenie ostoi rozproszone są liczne, małopowierzchniowe ale bardzo cenne torfowiska przejściowe i kilka dobrze zachowanych torfowisk alkalicznych.</p>		

Przedmioty ochrony	<p>Siedliska:</p> <ul style="list-style-type: none"> — 3140 Twardowodne oligotroficzne i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic (<i>Charactera</i> spp.), — 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z All. <i>Nymphaeion</i>, All. <i>Potamion pectinati</i>, — 3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, — 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (All. <i>Ranunculion fluitantis</i>), — 4030 Suche wrzosowiska (All. <i>Calluno-Genistion</i>, All. <i>Pohlio-Callunion</i>, All. <i>Calluno-Arctostaphylion</i>), — 6120 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (All. <i>Koelerion glaucae</i>), — 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (All. <i>Molinion caeruleae</i>), — 6430 Ziołorośla górskie (All. <i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>O. Convolvuletalia sepium</i>), — 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (All. <i>Arrhenatherion elatioris</i>), — 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) — 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Cl. <i>Scheuchzerio-Caricetea fuscae</i>), — 7210 Torfowiska nakredowe (Ass. <i>Cladietum marisci</i>, Ass. <i>Caricetum buxbaumii</i>, <i>Schoenetum nigricantis</i>), — 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, — 9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>), — 9130 Żyzne buczyny (SubAll. <i>Dentario glandulosae-Fagenion</i>, SubAll. <i>Galio odorati-Fagenion</i>), — 9160 Grąd subatlantycki (Ass. <i>Stellario holostea-Carpinetum betuli</i>), — 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Ass. <i>Galio sylvatici-Carpinetum betuli</i>, Ass. <i>Tilio cordatae-Carpinetum betuli</i>), — 9190 Kwaśne dąbrowy (All. <i>Quercion robori-petraeae</i>), — 91D0 Bory i lasy bagienne (Ass. <i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i>, Ass. <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum sylvestris</i>, Ass. <i>Pino mugo-Sphagnetum</i>, Ass. <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne) — 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Ass. <i>Salicetum albae</i>, Ass. <i>Populetum albae</i>, SubAll. <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>, olsy źródłiskowe), — 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ass. <i>Ficario-Ulmetum minoris</i>), — 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (Ass. <i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać Ass. <i>Peucedano-Pinetum</i>) <p>Gatunki roślin i zwierząt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Kumak nizinny (<i>Bombina bombina</i>), — Wilk szary (<i>Canis lupus</i>), — Bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>), — Zatokczek łamliwy (<i>Anisus vorticulus</i>), — Boleń pospolity (<i>Aspius aspius</i>), — Mopek zachodni (<i>Barbastella barbastellus</i>),
--------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> — Kozioróg dębosz (<i>Cerambyx cerdo</i>), — Koza pospolita (<i>Cobitis taenia</i>), — Głowacz białopłetwy (<i>Cottus gobio</i>), — Żółw błotny (<i>Emys orbicularis</i>), — Haczykowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>), — Minóg rzeczny (<i>Lampetra fluviatilis</i>), — Minóg strumieniowy (<i>Lampetra planeri</i>), — Zalotka większa (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>), — Lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>), — Jelonek rogacz (<i>Lucanus cervus</i>), — Elisma wodna (<i>Lurionium natans</i>), — Wydra europejska (<i>Lutra lutra</i>), — Czerwończyk nieparek (<i>Lycaena dispar</i>), — Piskorz (<i>Misgurnus fossilis</i>), — Nocek Bechsteina (<i>Myotis bechsteinii</i>), — Nocek duży (<i>Myotis myotis</i>), — Trzepla zielona (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), — Pachnica dębowa (<i>Osmoderma eremita</i>), — Różanka europejska (<i>Rhodeus amarus</i>), — Łosoś szlachetny (<i>Salmo salar</i>), — Traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>), — Skójka gruboskorupowa (<i>Unio crassus</i>), — Poczwarówka zwężona (<i>Vertigo angustior</i>), — Poczwarówka Geyera (<i>Vertigo geyeri</i>), — Poczwarówka jajowata (<i>Vertigo moulinsiana</i>).
OBSZAR NATURA 2000 OSTOJA DRAWSKA	
Kod obszaru	PLB320019
Data wyznaczenia	2007-10-13
Rodzaj ochrony	Dyrektywa ptasia
Powierzchnia	153906,1500 ha
Plan zadań ochronnych	<p>Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019</p> <p>Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 10 grudnia 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019</p> <p>Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 6 czerwca 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019</p>

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 27 czerwca 2022 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Drawska PLB320019

Cele działań ochronnych.

Lp.	Gatunek	Typ populacji	Parametr/wskaźnik stanu ochrony ¹	Cel ochrony ²
1.	A004 perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodowej na poziomie min. 45 par. Uzupelnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupelnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie wszelkich zbiorników wód stojących wodnych z bogatą roślinnością wymurzoną - stawów rybnych, starorzeczy, torfianek, jezior, śródlądowych zbiorników wodnych, niewielkich i płytkich zbiorników (w tym oczek o powierzchni ok. 1000 m ²), które mogą być miejscami gniazdowania gatunku, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
2.	A005 perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodowej na poziomie min. 370 par.
			Stan siedlisk	Utrzymanie właściwego stanu siedlisk łęgowych i żerowisk (FV), tj. licznych zbiorników wodnych o dużej, otwartej powierzchni lustra wody i dobrze rozwiniętej przybrzeżnej roślinności szuwarowej i bagiennej, na powierzchni min. 8300 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
3.	A021 bąk	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodowej na poziomie min. 44 odżywiających się samców.

	<i>Botaurus stellaris</i>		Stan siedlisk	Uzupelnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie niepoziornych stref litoralu jezior eutroficznych oraz szuwarów o gęstej, wysokiej roślinności (szuwar trzcinowy, palkowy, oczeretowy, kłociowy, skrzypowy itp.) i obecności stałego lustra wody, na powierzchni minimum 2300 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
4.	A028 czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodowej na poziomie min. 128 par.
			Stan siedlisk	Uzupelnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania lokalizacji, zasięgu i stanu zachowania siedlisk łęgowych i żerowiskowych - naturalnych i sztucznych płytkich zbiorników wodnych z brzegami zalesionymi lub porośniętymi luźnymi kępami drzew, odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku, z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych.
5.	A030 bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodowej na poziomie min. 7 par. Uzupelnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupelnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk łęgowych i żerowiskowych gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie (przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów) minimum 10 500 ha zbiorowisk wartych, rozległych starych lasów liściastych i mieszanych w wieku powyżej 70 lat, z dostępnymi drzewami gniazdowymi (ocienione drzewa liściaste (dąb, buk, olcha) lub drzewa iglaste o rozłożystych koronach (sosna, jodła) w wieku powyżej 90 lat), w pobliżu (do 2 km) obfitujących w pokarm rzek, strumieni, stawów rybnych, starorzeczy, oczek wodnych, podmokłych łąk, bagien i rozlewisk.
6.	A031 bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodowej na poziomie min. 149 par
			Stan siedlisk	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk (FV) – dostępnych miejsc gniazdowania w sąsiedztwie mozaiki terenów rolnych (łąk, pastwisk, gruntów ornyczych), i/lub brzegów wód płynących lub stojących, na powierzchni ok. 35 000 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych.
7.	A036 łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodowej na poziomie min. 141 par.

			Stan siedlisk	Utrzymanie we właściwym stanie ochrony siedlisk (FV) zbiorników słodkowodnych (jezior, stawów, rzek, kanałów, sztucznych zbiorników), odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku, na powierzchni minimum 8000 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych.
8.	A038 labędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 1 pary.
			Stan siedlisk	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk (FV) na powierzchni minimum 80 ha z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych.
		c	Stan populacji	Utrzymanie stanu populacji przelotnej na poziomie min. 8 osobników, z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych oraz oddziaływań spoza tut. obszaru Natura 2000.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych miejsc wypoczynku i żerowania w okresie migracji. Do czasu uzupełnienia danych zachowanie min. 1000 ha mozaiki siedlisk żerowiskowych (rzek i ich ujść, jezior, a także ugorów, pól uprawnych i łąk) w miejscach dotychczasowych obserwacji przelotnych ptaków.
9.	A043 gęgawa <i>Anser anser</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 49 par.
			Stan siedlisk	Utrzymanie siedlisk łęgowych i żerowiskowych (dużych płątów szuwarów na starorzeczach, naturalnych eutroficznym i dystroficznym jeziorach, stawach, ujściach rzek, torfiankach i brzegach rzek i kanałów), na obecnym poziomie min. 8000 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych.
10.	A051 krakwa <i>Anas strepera</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 63 par.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie min. 8000 ha siedlisk spełniających kryteria łęgowisk gatunku (płytkie wody śródlądowe z bujną roślinnością wodną, stawy hodowlane, jeziora eutroficzne, zalewowe doliny rzeczne ze starorzeczami, podmokłe łąki z bagienkami), przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
11.	A052 cyraneczka	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 27 par.
	<i>Anas crecca</i>		Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie min. 8000 ha siedlisk spełniających kryteria łęgowisk gatunku (wody eutroficzne, zasobne w pokarm, m.in. oczka wodne, stawy, wolno płynące cieki, szczególnie w dolinach niewielkich, źródleńskich rzek, wody eutroficzne, zasobne w pokarm), przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
12.	A055 cyranka <i>Anas querquedula</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 11 par.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych kryteria łęgowisk gatunku (ekstensywnie użytkowane, niemeliorowane łąki i pastwiska w zalewowych tarasach dolin rzecznych, łąki w niekach zarastających, wypłyconych jezior i w sąsiedztwie stawów rybnych oraz wyrobisk torfu i kruszywa, z obecnością starorzeczy, torfianek, rowów, a także wypełnianych jedynie okresowo podczas roztopów wiosennych naturalnych obniżeni terenu), przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
13.	A067 gagol <i>Bucephala clangula</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 277 par.
			Stan siedlisk	Utrzymanie stanu FV siedlisk gatunku, tj. min. 185 km linii brzegowej cieków i zbiorników wodnych odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku (źródłowe wody oligo- i mezotroficzne) wraz z przylegającymi do niej starorzewiami w wieku min. 80 lat, z obecnością dziupli dzięcioła czarnego, znajdujących się w odległości do 1 km od cieku/zbiornika wodnego, z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych.
14.	A070 mrogeś <i>Mergus merganser</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 18 par.
			Stan siedlisk	Utrzymanie min. 36 km naturalnej doliny rzecznej lub 1800 ha mozaiki wód stojących i lasów odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku (oligotroficznym lub mezotroficznym jezior o powierzchni > 25 ha, z zadrzewionymi wyspami i/lub brzegami, odcinkami nieregulowanych rzek o dł. min. 1 km, położonych w otoczeniu drzewostanów w wieku min. 80 lat, z obecnością dziupli dzięcioła czarnego i/lub drzew spróchniałych i/lub wykrotów, z bogatą ichtiofauną), z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych.
15.	A072 trzniewojad	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 9 par.

		<i>Pennis apivorus</i>		Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie min. 135 ha dużych kompleksów leśnych (> 5 ha) lasów liściastych, mieszanych lub borów mieszanych w wieku min. 70 lat, występujących w mozaice ze zróżnicowanymi łakami i innymi powierzchniami otwartymi, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
16.		A073 kasia czarna <i>Mibvus migrans</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji lęgowej na poziomie min. 4 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
				Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych w stanie FV (płatów drzewostanów sosnowych, mieszanych lub liściastych w wieku min. 80 lat) na powierzchni minimum 300 ha, występujących w mozaice (lub w sąsiedztwie) z akwenami wodnymi i/lub użytkami rolnymi, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
17.		A074 kasia ruda <i>Mibvus mivus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji lęgowej na poziomie min. 14 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
				Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk lęgowych gatunku w niepogorszonym stanie (FV) na powierzchni minimum 280 ha lasów sosnowych, mieszanych lub liściastych w wieku min. 80 lat, występujących w mozaice (lub w sąsiedztwie) z akwenami wodnymi i/lub użytkami rolnymi, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
18.		A075 bielik <i>Haliaetus albicilla</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 14 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
				Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk lęgowych gatunku w niepogorszonym stanie (FV) na powierzchni minimum 700 ha lasów sosnowych, bukowych i/lub lęgów nadrzecznych w wieku min. 90 lat, z miejscami trudno dostępnymi (z gęstym podrostem, zalanyymi wodą), występujących w mozaice (lub w sąsiedztwie) z akwenami wodnymi i/lub użytkami rolnymi, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów
			w	Stan populacji	Utrzymanie stanu populacji zimującej na poziomie min. 33 osobników z uwzględnieniem procesów naturalnych.
				Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do tego czasu utrzymanie stabilnej powierzchni miejsc bytowania populacji zimującej, tj. brzegów śródlądowych wód stojących i płynących, na powierzchni minimum 8000 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
19.		A081 błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 92 par.
				Stan siedlisk	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk (FV) - zbiorników wodnych o powierzchni > 10 ha, z pasami trzcin i szuwarów > 10 m szerokości, brzegów rzek o szerokości trzcin i szuwarów > 50 m, lub torfowisk niskich i przejściowych oraz podmokłych łąk o powierzchni > 50 ha, porośniętych roślinnością zielną z nielicznymi kępami krzewiastych wierzb, graniczących z terenami otwartymi z mozaiką łąk i pól - na powierzchni min. 1850 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
20.		A089 orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 16 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
				Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie (przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów) min. 10 500 ha mozaiki terenów rolniczych i lasów odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku, tj.: - lęgówisk, które stanowią urozmaicenie pod względem gatunku i struktury pionowej drzewostany w wieku ≥ 80 lat, przylegające lub znajdujące się w odległości 500-1000 m do żerowisk, - żerowisk, w postaci użytków zielonych albo drobnej mozaiki upraw i łąk, urozmaicenie elementami naturalnego krajobrazu i spontanicznej roślinności w postaci śródpolnych oczek, rozlewisk, zakrzaczeń, zadrzewień, miedz i szuwarów.
21.		A094 rybolów <i>Pandion haliaetus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 1 pary, z uwzględnieniem zmian wynikających z przyczyn naturalnych. Podjęcie działań celem zwiększenia populacji gatunku w obszarze Natura 2000. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
				Stan siedlisk	Utrzymanie stabilnej powierzchni min. 3x100 ha siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku, tj. - borów sosnowych (lub ze znacznym udziałem sosny) w wieku przynajmniej 150 lat, bądź też borów sosnowych (lub ze znacznym udziałem sosny) o powierzchni 100 ha w wieku przynajmniej 130 lat,

				położonych w odległości 1 do 5 km od odpowiednich żerowisk, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów. Wyznaczenie i utrzymanie min. 600 ha rezerwowych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku z oceną FV.
22.	A118 wodnik <i>Rallus aquaticus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 73 par.
			Stan siedlisk	Utrzymanie stabilnej powierzchni min. 12 ha zalanych szwarów palkowych, turzycowych, trzcinowych, kłociowych i kosaćcowych o zwartym charakterze, występujących w zabagnionych dolinach rzecznych, torfowiskach oraz zbiornikach wód stojących pochodzenia naturalnego (jeziora, śródpolne oczka wodne, starorzecza) i sztucznego (stawy rybne, torfianki, glinianki, zbiorniki retencyjne), a także przy rowach melioracyjnych i śródlęśnych rzekach, w nadrzecznych zarostach wierzbowych, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
23.	A122 dękarz <i>Crex crex</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 112 os. (odzywających się samic).
			Stan siedlisk	Utrzymanie siedlisk lęgowych i żerowiskowych odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku - otwartych i półotwartych nieużytków, turzycowisk, zielorośli ekstensywnie użytkowanych łąk, także upraw rzepaku i zbóż (siedliska suboptymalne), z gęstą wysoką roślinnością (powyżej 20 cm) oraz niekoszonymi fragmentami łąk, obrzeży rowów melioracyjnych porośniętych zieloroślami, z poziomem wody zbliżonym do poziomu gruntu - na powierzchni min. 900 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
24.	A123 kokoszka <i>Gallinula chloropus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 35 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie wszelkich zbiorników wód stojących wodnych z bogatą roślinnością wynurzoną - stawów rybnych, starorzeczy, torfianek, jezior, śródlęśnych zbiorników wodnych, śródpolnych zbiorników (w tym niewielkich i płytkich zbiorników oraz oczek o powierzchni ok. 1000 m ²), które mogą być miejscami gniazdowania i żerowania gatunku, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
25.	A125 łyśka <i>Fulica atra</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 156 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie siedlisk lęgowych i żerowiskowych odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku (zbiorniki wód stojących, zarówno naturalne - jeziora, śródpolne oczka wodne, starorzecza, jak i sztuczne - stawy rybne,
				torfianki, glinianki, zbiorniki retencyjne, a także łąki zalewowe oraz brzegi kanałów i rzek, charakteryzujących się współwystępowaniem szerokiego pasa szwaru =lęgowsko, oraz otwartej toni wodnej = żerowisko), na powierzchni min. 80 ha, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
26.	A127 żuraw <i>Grus grus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 419 par.
			Stan siedlisk	Utrzymanie mozaiki siedlisk lęgowych i żerowiskowych odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku, tj. - śródlęśnych mokradel, olsów, lęgów, torfowisk oraz zabagnionych dolin rzecznych i wszelkich typów szwarów na brzegach zbiorników wodnych, w tym jezior i stawów rybnych, zbiorników wodnych w krajobrazie otwartych agrocenoz (miejsca gniazdowania). - łąk, pastwisk i ugorów (miejsca żerowiskowe), - na powierzchni min. 31500 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
		c	Stan populacji	Utrzymanie stanu populacji migrującej na poziomie min. 2000 osobników, z uwzględnieniem procesów naturalnych oraz oddziaływań spoza obszaru N2000.
			Stan siedlisk	Utrzymanie siedlisk żerowiskowych i noclegowisk odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku, tj. pól uprawnych, płytkich stawów rybnych, trzcinowisk, pływizn i wysp na jeziorach, obszarów zalewowych dużych rzek, oczek śródpolnych i bagien śródlęśnych, na powierzchni ok. 31000 ha, z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
27.	A153 kszyk <i>Gallinago gallinago</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 82 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie siedlisk lęgowych i żerowiskowych odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku - torfowisk, zalewowych łąk w dolinach rzek, turzycowisk lub skrajów luźnych trzcinowisk przy stawach rybnych i jeziorach, śródpolnych i śródlęśnych bagienek, poręb olsów i lęgów - na powierzchni min. 570 ha, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
28.	A155 słonka <i>Scolopax rusticola</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 101 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie siedlisk lęgowych i żerowiskowych odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku (chłodnych, cienistych,

				wilgotnych lasów liściastych, mieszanych lub iglastych, z bogatym podszytem tworzonemu przez jeżyny, leśzczyny, paprocie, borówki czarne, w dużych kompleksach leśnych z obecnością szerokich duków i małych polan), przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
29.	A165 samotnik <i>Tringa ochropus</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 189 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie siedlisk łęgowych i żerowiskowych odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku (podmokłych i zabagnionych lasów obwojnych i łęgowych w dolinach rzecznych i na terenach zalewowych ze starorzeczami, zabagnionych brzegów jezior i stawów hodowlanych, a także śródlęśnych bagienek, torfowisk i wolno płynących strumieni w otoczeniu borów), przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
30.	A168 brodziec piaskowy <i>Actitis hypoleucos</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 4 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie min. 2 km linii brzegowej cieków i zbiorników wodnych odpowiadającej biologicznym wymaganiom gatunku (nieuregulowanych brzegów cieków o szerokości powyżej 7 m lub brzegów wód stojących, w tym śródlęśnych jezior, z dostępem do odsłoniętych piaszczystych lub kamienistych brzegów), przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
31.	A197 rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 25 par, przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie siedlisk łęgowych i żerowiskowych odpowiadających biologicznym wymaganiom gatunku (zarodnionych zbiorników wodnych, starorzeczy, stawów, gdzie występują pływające koźliczy roślinności wodnej, i/lub lany roślin wyrastających z głębszej wody np. grzałki żółte, grzybień, osoka alosowata, grzybieńczyk wodny, rdesty, kotewka), przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
32.	A207 siniak <i>Columba oenas</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 128 par.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze oraz istniejących zagrożeń. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie siedlisk, które mogą być miejscami gniazdowania gatunku (drzewostany z udziałem buka i graba w wieku ponad 80 lat, z dostępnością dziupli dzięcioła czarnego, z obecnością śródlęśnych terenów otwartych - zrębów, upraw, polan, lub przyleśnych terenów rolniczych), na powierzchniach minimum 640 ha przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
33.	A215 puchacz <i>Bubo bubo</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 2 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze oraz istniejących zagrożeń. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie mozaiki siedlisk, które mogą być miejscami gniazdowania gatunku (olsy i łągi w wieku powyżej 70 lat z licznymi kępami oraz wyspkami, prześwietlone bory na terenach pagórkowatych, rozległe, częściowo zalesione torfowiska, stare drzewostany borowe lub mieszane z gniazdnymi ptaków szponiastych lub bociana czarnego, położone w pobliżu terenów otwartych stanowiące żerowiska - jezior, kompleksów stawów, dolin rzecznych, podmokłych łąk, otwartych torfowisk, fragmentów ekstensywnie użytkowanych pól), na powierzchniach minimum 1500 ha przy uwzględnieniu zmian wynikających z naturalnych procesów.
34.	A223 włochatka <i>Aegolius funereus</i>	p	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 36 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.
			Stan siedlisk	Utrzymanie, z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych, na powierzchni min. 5400 ha siedlisk we właściwym stanie (FV), tj. drzewostanów sosnowo-świerkowych, świerkowych, jodlowych, jodlowo-bukowych i bukowo-jodlowych, ewentualnie sosnowych z min. 10% udziałem świerka lub z dobrze rozwiniętym podrostem/ podszytem świerkowym lub jodlowym, gdzie drzewa dominującego w drzewostanie gatunku są w większości w wieku ≥ 100 lat, o łącznej wielkości płatu powierzchni składającego się z sąsiadujących wydzieleni ponad 60 ha, z obecnością w płacie siedliska (lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie) obszarów podmokłych (bagien, torfowisk), cieków wodnych, zrębów, halizn, upraw, młodników.
35.	A224 lelek	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodznej na poziomie min. 46 par. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania liczebności i rozmieszczenia populacji w obszarze.

	<i>Caprimulgus europaeus</i>		Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze. Szczegółowe rozpoznanie zagrożeń i ocena stanu siedlisk gatunku. Do czasu uzupełnienia uzyskania ww. danych, utrzymanie (z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów) na powierzchni min. 230 ha otwartych siedlisk w obrębie kompleksu leśnego o powierzchni przynajmniej 7360 ha, gdzie jako stan właściwy siedliska należy rozumieć rozległy, suchy i świeży (niepodmokły) bór o powierzchni powyżej 50 km ² (optymalnie >100 km ²), obfitujący w otwarte środowiska wewnątrz kompleksu: polany, zręby z pojedynczymi drzewami, uprawy do 10 lat (optymalnie do 5 lat) o powierzchni 5–7 ha przypadającej na 1 terytorium.
36.	A229 zimorodek <i>Alcedo athys</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodczej na poziomie min. 22 par, przy uwzględnieniu naturalnych fluktuacji liczebności wynikających z biologii gatunku i procesów naturalnych.
			Stan siedlisk	Utrzymanie siedlisk gatunku w stanie FV na minimum 25 km cieków/linii brzegowej zbiorników wodnych, o czystej, przejrzystej i płytkiej wodzie, tj. - odcinków dolin cieków o długości min. 1 km o charakterze naturalnym, wolno płynących bądź ze spowolnieniami muru, nieregulowanych, z urwistymi brzegami, płynące w otoczeniu lasów lub z zadrzewionymi/zakrzewionymi brzegami, wraz obecnością w korycie cieku grubego namosu drzewnego i/lub obecnością gałęzi zwieszających się nad lustrem wody, - obrzeży wód stojących (głównie jezior i stawów) o długości min. 1 km, z urwistymi brzegami, w otoczeniu lasów lub z zadrzewionymi/zakrzewionymi brzegami, wraz obecnością z obecnością gałęzi zwieszających się nad lustrem wody, z uwzględnieniem zmian wynikających z procesów naturalnych.
37.	A236 dzięciol czarny <i>Dryocopus martius</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodczej na poziomie min. 179 par.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze oraz istniejących zagrożeń. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie siedlisk, które mogą być miejscami gniazdowania gatunku (dojrzałe drzewostany liściaste, iglaste lub mieszane, w szczególności bukowe, o udziale w płatach drzew w wieku ponad 90 lat, w tym drzewostany niepodlegające użytkowaniu gospodarczemu oraz drzewostany podlegające użytkowaniu gospodarczemu, z pozostawieniem drzew martwych i zamierających oraz części drzew żywych do ich naturalnej śmierci), na powierzchniach minimum 53 700 ha z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
38.	A320 mucholówka mała	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodczej na poziomie min. 180 par.
	<i>Ficedula parva</i>		Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze oraz istniejących zagrożeń. Do czasu uzyskania ww. danych, zachowanie siedlisk, które mogą być miejscami gniazdowania gatunku (duże kompleksy cieniostych drzewostanów liściastych i mieszanych w wieku powyżej 80 lat, głównie grądów, ze znacznym udziałem dębu, lipy lub graba i buczyny) na powierzchniach minimum 3600 ha z uwzględnieniem zmian wynikających z naturalnych procesów.
39.	A391 komoran czarny (sinensis) <i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	r	Stan populacji	Utrzymanie populacji rozrodczej na poziomie min. 700 par.
			Stan siedlisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie rozpoznania stanu i zasięgu istniejących i potencjalnych siedlisk gatunku w obszarze oraz istniejących zagrożeń. Do czasu uzyskania ww. danych, utrzymanie stabilnej powierzchni siedliska gatunku w niepoproszonym stanie (FV), tj. wysp lub w lasów w sąsiedztwie zbiorników wodnych, zasobnych w ryby drobnych gatunków, na powierzchni minimum 8000 ha z uwzględnieniem naturalnych procesów.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony oraz ich siedlisk

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		istniejące	potencjalne	
1.	A004 perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i>	1. Zasypanywanie terenu, melioracje i osuszenie – ogólnie (J02.01); 2. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 3. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U).	4. Akwakultura morska i słodkowodna (F01); 5. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01); 6. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01).	1. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypanywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 2. Koszenie lub usuwanie sznurów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwe pozyskiwanie trzciny; 3. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznanem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 4. Intensyfikacja gospodarowania na stawach rybnych i jeziorach: pogłębianie, zarybianie, niszczenie roślinności, metody odłowa, usuwanie wysp itp.; 5. Eutrofizacja cieków i zbiorników wskutek działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne); 6. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk.
2.	A005 perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	1. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 2. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01);	5. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 6. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)	1. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności sznurkowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 2. Koszenie lub usuwanie sznurów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwe pozyskiwanie trzciny; 3. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypanywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk;

		3. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 4. Drapieżnictwo (K03.04).	(H01); 7. Akwakultura morska i słodkowodna (F01).	4. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 5. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 6. Eutrofizacja cieków i zbiorników wskutek działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne); 7. Intensyfikacja gospodarowania na stawach rybnych i jeziorach: pogłębianie, zarybianie, naszczenie roślinności, metody odłowu, usuwanie wysyp itp.
3.	A021 bąk <i>Botaurus stellaris</i>	1. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 2. Drapieżnictwo (K03.04); 3. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 4. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 5. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U).	6. Wypalanie (J01.01); 7. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 8. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01).	1. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 2. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 3. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 4. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwie pozyskiwanie trzciny; 5. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie ostoi; 6. Wypalanie trzcinowisk i szuwarów będzie skutkowało utratą miejsc bytowania gatunku; 7. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowemu wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach; 8. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk.
4.	A028 czapla siva <i>Ardea cinerea</i>	1. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 2. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03).	3. Odstzał (F05.05); 4. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).	1. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 2. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 3. Odstzał na żerowiskach w okresie legowiska; 4. Aktywne przepłaszanie i niszczenie gniazd ze strony użytkowników stawów rybnych i jezior.
5.	A030 bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	1. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 2. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U).	5. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 6. Produkcja energii wiatrowej (C03.03).	1. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 2. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 3. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni stadoł drzewi, zmniejszanie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętowej i wielkowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk; 4. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem aktywnych gniazd gatunku na terenie ostoi; 5. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub naszczeniem gniazd; 6. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu.
6.	A031 bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	1. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03); 2. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01); 3. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 4. Drapieżnictwo (K03.04); 5. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01); 6. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01).	7. Zmiana sposobu uprawy (A02); 8. Produkcja energii słonecznej (C03.02); 9. Zmiana sposobu uprawy (A02); 10. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 11. Restrukturyzacja gospodarstw rolnych (A10); 12. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 13. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02).	1. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 2. Zarastanie użytków zielonych w wyniku zaniechania ich koszenia lub uprawy skutkujące utratą żerowisk; 3. Zakładanie gniazd na niebezpiecznych słupach energetycznych. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 4. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 5. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (środki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk; 6. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 7. Zmiana struktury fizycznej siedliska rolnego poprzez zakładanie wielkoobszarowych plantacji monokulturowych będzie skutkowało utratą siedlisk; 8. Budowa dużych (pow. 0,5 ha) farm fotowoltaicznych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało utratą miejsc bytowania; 9. Zmiana ekstenzywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy będzie skutkowało utratą siedlisk; 10. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu; 11. Scalanie mniejszych upraw w uprawy wielkoobszarowe prowadzące do zamknięcia między i zakrzaczenia śródpolnych/śródląkowych z udziałem niewielkich obszarowo nieużytków, które stanowią dogodne miejsca żerowiskowe dla gatunku; 12. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 13. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowemu wylewom, co będzie skutkowało zanikiem żerowisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach.
7.	A036 labędź niemy <i>Cygnus olor</i>	1. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 2. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01); 3. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 4. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03); 5. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 6. Drapieżnictwo (K03.04).	7. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 8. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonowych) (E01); 9. Produkcja energii słonecznej (C03.02); 10. Produkcja energii wiatrowej (C03.03).	1. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 2. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (środki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk; 3. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 4. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 5. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 6. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 7. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 8. Eutrofizacja cieków i zbiorników wskutek działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne);

				9. Budowa dużych (pow. 0,5 ha) farm fotowoltaicznych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkować potencjalną śmiertelnością wynikającą z mylenia powierzchni ogniw z taflą wody; 10. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkować zmniejszeniem się areału żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu.
8.	A038 labędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	1. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 2. Drapieżnictwo (K03.04); 3. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 4. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01); 5. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 6. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03).	7. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 8. Produkcja energii słonecznej (C03.02); 9. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 10. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01).	1. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 2. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (genot, norka amerykańska, szop praczy); 3. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 4. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (rodki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk; 5. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 6. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 7. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 8. Budowa dużych (pow. 0,5 ha) farm fotowoltaicznych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkować utratą miejsc bytowania; 9. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkować zmniejszeniem się areału żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu; 10. Eutrofizacja cieków i zbiorników wskutek działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne).
9.	A043 gęgawa <i>Anser anser</i>	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 2. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 3. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01); 4. Drapieżnictwo (K03.04); 5. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01).	6. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 7. Zalesianie terenów otwartych (B01); 8. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01).	1. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwe pozyskiwanie trzciny; 2. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 3. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (rodki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk; 4. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (genot, norka amerykańska, szop praczy); 5. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 6. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 7. Zalesianie terenów podmokłych łąk i pól sąsiadujących ze zbiornikami wodnymi będzie skutkowało utratą żerowisk; 8. Eutrofizacja cieków i zbiorników wskutek działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne).
10.	A051 krakwa <i>Anas strepera</i>	1. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 2. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 3. Drapieżnictwo (K03.04); 4. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 5. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01).	6. Alwakultura morska i słodkowodna (F01); 7. Odstrzał (F05.05); 8. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 9. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01).	antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne). 1. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 2. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 3. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (genot, norka amerykańska, szop praczy); 4. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 5. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwe pozyskiwanie trzciny; 6. Intensyfikacja gospodarowania na stawach rybnych i jeziorach: pogłębianie, zarybianie, niszczenie roślinności, metody odłowu, usuwanie wysp itp.; 7. Pomyłkowe odstrzały; 8. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 9. Eutrofizacja cieków i zbiorników wskutek działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne).
11.	A052 cyraneczka <i>Anas crecca</i>	1. Zalesianie terenów otwartych (B01); 2. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 3. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 4. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 5. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 6. Drapieżnictwo (K03.04).	7. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 8. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02).	1. Zalesianie użytków zielonych i terenów podmokłych (oczek wodnych, mokradła) skutkujące utratą siedlisk; 2. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 3. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwe pozyskiwanie trzciny; 4. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 5. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 6. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (genot, norka amerykańska, szop praczy); 7. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 8. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowemu wylewowi, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach.
12.	A055 cyranka <i>Anas querquedula</i>	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 2. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 3. Inna ingerencja	8. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 9. Zmiana sposobu uprawy (A02);	1. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwe pozyskiwanie trzciny; 2. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 3. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.)

		<p>i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05);</p> <p>4. Zasypanywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01);</p> <p>5. Drapieżnictwo (K03.04);</p> <p>6. Zalesianie terenów otwartych (B01);</p> <p>7. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01).</p>	<p>10. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01);</p> <p>11. Zalesianie terenów otwartych (B01).</p>	<p>skutkująca utratą miejsc bytowania;</p> <p>4. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypanywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk;</p> <p>5. Preja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy);</p> <p>6. Zalesianie użytków zielonych i terenów podmokłych (oczek wodnych, mokradel) skutkujące utratą siedlisk;</p> <p>7. Zarządzenie użytków zielonych w wyniku zaniechania ich koszenia lub uprawy skutkujące utratą legowisk;</p> <p>8. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach;</p> <p>9. Zmiana ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy będzie skutkowało utratą siedlisk;</p> <p>10. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk;</p> <p>11. Wielkopowierzchniowe zalesienia będą skutkowało utratą terenów żerowiskowych.</p>
13.	A067 gagol <i>Bucephala clangula</i>	<p>1. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02);</p> <p>2. Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej (B07);</p> <p>3. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (G01);</p> <p>4. Zasypanywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01);</p> <p>5. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01);</p> <p>6. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).</p>	<p>7. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01);</p> <p>8. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01);</p> <p>9. Spowodowane przez człowieka zmiany stonunków wodnych (J02).</p>	<p>1. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszenie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wielkowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk;</p> <p>2. Usuwanie drzew dziuplastych skutkujące utratą miejsc legowych gatunku;</p> <p>3. Rekreacja wodna, w tym zwłaszcza spływy kajakowe w okresie wodzenia piskląt;</p> <p>4. Prace melioracyjne i utrzymaniowe na ciekach, osuszanie terenów podmokłych, zasypanywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk;</p> <p>5. Koszenie lub usuwanie sznurów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwie pozyskiwanie trzciny;</p> <p>6. Antropopreja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności sznurawej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania;</p> <p>7. Eutrofizacja cieków i zbiorników wskutek działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne);</p> <p>8. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk;</p> <p>9. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach.</p>
14.	A070 nuróg <i>Mergus mergamus</i>	<p>1. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (G01);</p> <p>2. Inna ingerencja</p>	<p>6. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01);</p> <p>7. Akwakultura morka i słodkowodna (F01);</p>	<p>1. Rekreacja wodna, w tym zwłaszcza spływy kajakowe w okresie wodzenia piskląt;</p> <p>2. Antropopreja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności sznurawej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania;</p> <p>3. Koszenie lub usuwanie sznurów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku.</p>
		<p>i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05);</p> <p>3. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01);</p> <p>4. Zasypanywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01);</p> <p>5. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02).</p>	<p>8. Spowodowane przez człowieka zmiany stonunków wodnych (J02);</p> <p>9. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01).</p>	<p>niekontrolowane i niewłaściwie pozyskiwanie trzciny;</p> <p>4. Prace melioracyjne i utrzymaniowe na ciekach, osuszanie terenów podmokłych, zasypanywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk;</p> <p>5. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszenie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wielkowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk;</p> <p>8. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk;</p> <p>7. Intensyfikacja gospodarowania na stawach rybnych i jeziorach: pogłębianie, zarybianie, niszczenie roślinności, metody odłowu, usuwanie wysp itp.;</p> <p>8. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach;</p> <p>9. Eutrofizacja cieków i zbiorników wskutek działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne).</p>
15.	A072 trzmielajad <i>Pernis apivorus</i>	<p>1. Linie elektryczne i telefonyczne (D02.01);</p> <p>2. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03);</p> <p>3. Zmiana sposobu uprawy (A02);</p> <p>4. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);</p> <p>5. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01);</p> <p>6. Zalesianie terenów otwartych (B01).</p>	<p>7. Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej (B07);</p> <p>8. Produkcja energii wiatrowej (C03.03).</p>	<p>1. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi;</p> <p>2. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi;</p> <p>3. Zmiana ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy skutkująca utratą żerowisk;</p> <p>4. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000;</p> <p>5. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (środki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk;</p> <p>6. Zalesianie użytków zielonych i terenów podmokłych (oczek wodnych, mokradel) skutkujące utratą siedlisk;</p> <p>7. Zastępowanie drzewostanów mieszanych przez monokultury iglaste będzie skutkowało utratą legowisk;</p> <p>8. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu.</p>
16.	A073 kania czarna <i>Mihus migrans</i>	<p>1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U);</p> <p>2. Linie elektryczne i telefonyczne (D02.01);</p> <p>3. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03);</p> <p>4. Zmiana sposobu uprawy (A02).</p>	<p>5. Produkcja energii wiatrowej (C03.03);</p> <p>6. Spowodowane przez człowieka zmiany stonunków wodnych (J02);</p> <p>7. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).</p>	<p>1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem aktywnych gniazd gatunku na terenie obszaru Natura 2000;</p> <p>2. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi;</p> <p>3. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi;</p> <p>4. Zmiana ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy skutkująca utratą żerowisk;</p> <p>5. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu;</p> <p>6. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach;</p>

				7. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub niszczeniem gniazd.
17.	A074 kania ruda <i>Mihus mihus</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 2. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 3. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03); 4. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01).	5. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 6. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 7. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 8. Zmiana sposobu uprawy (A02).	1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 2. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 3. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 4. Zmiana różnorodności otwartego krajobrazu w wyniku intensyfikacji rolnictwa (likwidacja zabagnień i oczek wodnych, usuwanie zadrzewień, monokultury) powoduje utratę żerowisk; 5. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub niszczeniem gniazd; 6. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu; 7. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach; 8. Zmiana ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy będzie skutkowało utratą siedlisk.
18.	A075 bielak <i>Haliaeetus albicilla</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 2. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (G01); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 5. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03).	6. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 7. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 8. Ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G).	1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem aktywnych gniazd gatunku na terenie ostoi; 2. Wzrost presji rekreacyjnej na jeziorach uniemożliwiającej skuteczne żerowanie; 3. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszanie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk; 4. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 5. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 6. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu; 7. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub niszczeniem gniazd; 8. Płożenie lub nielegalne odstrzały na stawach rybnych.
19.	A081 błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	1. Drapieżnictwo (K03.04); 2. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01); 3. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 4. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 5. Maszty i anteny	7. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 8. Produkcja energii słonecznej (C03.02); 9. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 10. Zalesianie terenów otwartych (B01);	1. Preja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (genot, norka amerykańska, szop praczy); 2. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (środki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk; 3. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwe pozyskiwanie trzciny; 4. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 5. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 6. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypywanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk.
		komunikacyjne (D02.03); 6. Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólne (J02.01).	11. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 12. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01).	7. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu; 8. Budowa dużych (pow. 0,5 ha) farm fotowoltaicznych na terenie obszaru Natura 2000 i jego sąsiedztwie będzie skutkowało utratą miejsc bytowania; 9. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 10. Zalesianie użytków zielonych będzie skutkowało utratą żerowisk; 11. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach; 12. Zarastanie terenów łąkowych będzie skutkowało utratą żerowisk gatunku.
20.	A089 orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	1. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01); 2. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 3. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 4. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03); 5. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 6. Zalesianie terenów otwartych (B01); 7. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01); 8. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01).	9. Zalesianie terenów otwartych (B01); 10. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 11. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 12. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 13. Zmiana sposobu uprawy (A02).	1. Zmiana różnorodności otwartego krajobrazu w wyniku intensyfikacji rolnictwa (likwidacja zabagnień i oczek wodnych, usuwanie zadrzewień, monokultury) powoduje utratę żerowisk; 2. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem aktywnych gniazd gatunku na terenie ostoi; 3. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 4. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 5. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszanie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk; 6. Zalesianie użytków zielonych i terenów podmokłych (oczek wodnych, mokradel) skutkujące utratą siedlisk; 7. Zarastanie użytków zielonych w wyniku zamachania ich koszenia lub uprawy skutkujące utratą legowisk; 8. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (środki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk; 9. Zalesianie śródlęsnych i przyłęsnych terenów otwartych będzie skutkowało utratą żerowisk; 10. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 11. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub niszczeniem gniazd; 12. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu; 13. Zmiana ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy będzie skutkowało utratą siedlisk.
21.	A094 rybolów <i>Pandion haliaetus</i>	1. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 2. Maszty i anteny komunikacyjne (D02.03);	5. Ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G);	1. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 2. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 3. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszanie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą

		3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (G01).	6. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 7. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) (H01).	legowisk; 4. Wzrost presji rekreacyjnej na jeziorach uniemożliwiającej skuteczne żerowanie; 5. Płożenie lub nielegalne odłazy na stawach rybnych; 6. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 7. Eutrofizacja cieków i zbiorników w skutkach działania biogenów pochodzenia antropogenicznego (nawozy, ścieki, odpady komunalne).
22.	A118 wodnik <i>Rallus aquaticus</i>	1. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 2. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 3. Zasypanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 4. Drapieżnictwo (K03.04).	5. Wypalanie (J01.01); 6. Akwakultura morska i słodkowodna (F01); 7. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02).	1. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 2. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwie pozyskiwanie trzciny; 3. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 4. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 5. Wypalanie trzcinowisk i szuwarów będzie skutkowało utratą miejsc bytowania gatunku; 6. Intensyfikacja gospodarowania na stawach rybnych i jeziorach: pogłębianie, zarybianie, niszczenie roślinności, metody odłowu, usuwanie wysp itp.; 7. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowemu wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach.
23.	A122 derkacz <i>Crex crex</i>	1. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01); 2. Zalesianie terenów otwartych (B01); 3. Zasypanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 4. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 5. Maszyny i anteny komunikacyjne (D02.03); 6. Intensywne koszenie lub intensyfikacja (A03.01); 7. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01); 8. Drapieżnictwo (K03.04); 9. Zarzucenie pastewstwa, brak wypasu (A04.03);	11. Zmiana sposobu uprawy (A02); 12. Zalesianie terenów otwartych (B01); 13. Restrukturyzacja gospodarstw rolnych (A10); 14. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 15. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 16. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02).	1. Zarastanie użytków zielonych w wyniku zamachania ich koszenia lub uprawy skutkujące utratą legowisk; 2. Zalesianie użytków zielonych i terenów podmokłych (ciek wodnych, mokradła) skutkujące utratą siedlisk; 3. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 4. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 5. Możliwość kolizji z maszynami i antenami komunikacyjnymi; 6. Mechanizacja rolnictwa (szybkobieżne kombi rotacyjne, przyspieszenie terminów koszenia, metody koszenia) skutkuje utratą legowisk; 7. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (środki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk; 8. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 9. Zamachanie wypasu prowadzące do sukcesji roślinności wysokiej (drzewy i drzewa); 10. Zamachanie koszenia prowadzące do sukcesji roślinności wysokiej (drzewy i drzewa), skutkujące utratą siedlisk; 11. Zmiana ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywne użytkowane uprawy będzie skutkowało utratą siedlisk; 12. Wielkopowierzchniowe zalesienia będą skutkowały utratą terenów żerowiskowych;
		10. Zamachanie/brak koszenia (A03.03).		13. Scalanie mniejszych upraw w uprawy wielkoobszarowe prowadzące do zaniku miedz i zakrzeseń śródpolnych/śródląkowych z udziałem niewielkich obszarowo nieużytków, które stanowią dogodne siedlisko dla gatunku; 14. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 15. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkować zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu; 16. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowemu wylewom, co skutkuje zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach.
24.	A123 kokoszka <i>Gallinula chloropus</i>	1. Zasypanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 2. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 3. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 4. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 5. Drapieżnictwo (K03.04).	6. Wypalanie (J01.01); 7. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 8. Akwakultura morska i słodkowodna (F01); 9. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01).	1. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 2. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 3. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 4. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwie pozyskiwanie trzciny; 5. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 6. Wypalanie trzcinowisk i szuwarów będzie skutkowało utratą miejsc bytowania gatunku; 7. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowemu wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach; 8. Intensyfikacja gospodarowania na stawach rybnych i jeziorach: pogłębianie, zarybianie, niszczenie roślinności, metody odłowu, usuwanie wysp itp.; 9. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk.
25.	A125 łyska <i>Fulica atra</i>	1. Drapieżnictwo (K03.04); 2. Zasypanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 3. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01); 4. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).	5. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 6. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 7. Wypalanie (J01.01).	1. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 2. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 3. Koszenie lub usuwanie szuwarów skutkujące zanikiem miejsc bytowania gatunku, niekontrolowane i niewłaściwie pozyskiwanie trzciny; 4. Antropopresja w strefie przybrzeżnej jezior (niszczenie i wydeptywanie roślinności szuwarowej, płożenie ptaków, zabudowa rozproszona obrzeży zbiorników wodnych itp.) skutkująca utratą miejsc bytowania; 5. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowemu wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach; 6. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 7. Wypalanie trzcinowisk i szuwarów będzie skutkowało utratą miejsc bytowania gatunku.

26.	A127 żuraw <i>Grus grus</i>	1. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 2. Maszyny i anteny komunikacyjne (D02.03); 3. Zalesianie terenów otwartych (B01); 4. Zasypiwanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 5. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01).	6. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 7. Zmiana sposobu uprawy (A02); 8. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 9. Produkcja energii słonecznej (C03.02); 10. Zalesianie terenów otwartych (B01); 11. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02).	1. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 2. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 3. Zalesianie użytków zielonych i terenów podmokłych (oczek wodnych, mokradel) skutkujące utratą siedlisk; 4. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypiwanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 5. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (środki ochrony roślin i nawozy sztuczne) skutkująca zmianą jakości bazy pokarmowej i siedlisk; 6. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkować zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu. 7. Zmiana struktury fizycznej siedliska rolnego poprzez zakładanie wielkoobszarowych plantacji monokulturowych będzie skutkować utratą siedlisk; 8. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować wszelkimi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 9. Budowa dużych (pow. 0,5 ha) farm fotowoltaicznych na terenie obszaru Natura 2000 i jego sąsiedztwie będzie skutkować utratą miejsc bytowania; 10. Wielkopowierzchniowe zalesienia będą skutkować utratą terenów żerowiskowych; 11. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach.
27.	A153 kszyc <i>Gallinago gallinago</i>	1. Drapieżnictwo (K03.04); 2. Zasypiwanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 3. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 4. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (K02.01).	5. Zmiana sposobu uprawy (A02); 6. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 7. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01).	1. Preja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 2. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypiwanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 3. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznanem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie ostoi; 4. Zarastanie użytków zielonych w wyniku zamachania ich koszenia lub uprawy skutkujące utratą łągowisk; 5. Zmiana intensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy będzie skutkować utratą siedlisk; 6. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach; 7. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk
28.	A155 słonka <i>Scolopax rusticola</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 2. Zasypiwanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 3. Wycinka lasu (B02.02).	4. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 5. Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej (B07).	1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznanem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie ostoi; 2. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypiwanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 3. Wycinka drzewostanów w dolinach rzek i na brzegach zbiorników wodnych skutkująca utratą łągowisk; 4. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach;
29.	A165 samotnik <i>Tringa ochropus</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 2. Zasypiwanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 3. Wycinka lasu (B02.02).	4. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02).	1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznanem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 2. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypiwanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 3. Wycinka drzewostanów w dolinach rzek i na brzegach zbiorników wodnych skutkująca utratą łągowisk; 4. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach.
30.	A168 brodziec pikliwy <i>Actitis hypoleucos</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 2. Wycinka lasu (B02.02).	3. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 4. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 5. Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie (G05.01).	1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznanem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 2. Wycinka drzewostanów w dolinach rzek i na brzegach zbiorników wodnych skutkująca utratą łągowisk; 3. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach; 4. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkować niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 5. Nadmierna penetracja piaszczystych brzegów.
31.	A197 rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	1. Zasypiwanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (J02.01); 2. Drapieżnictwo (K03.04).	3. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 4. Akwakultura morska i słodkowodna (F01).	1. Prace melioracyjne, osuszanie terenów podmokłych, zasypiwanie zbiorników wodnych skutkujące utratą siedlisk; 2. Preja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 3. Zabudowa hydrotechniczna dolin rzecznych zapobiegająca ich okresowym wylewom, co będzie skutkowało zanikiem siedlisk gatunku w korytach rzek i ich dolinach; 4. Intensyfikacja gospodarowania na stawach rybnych i jeziorach: pogłębianie, zarybianie, niszczenie roślinności, metody odłowu, usuwanie wysp itp.
32.	A207 sianek <i>Columba oenas</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 2. Drapieżnictwo (K03.04); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Inne rodzaje praktyk leśnych nie wymienione powyżej (B07).	5. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).	1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznanem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 2. Preja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy); 3. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszanie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą łągowisk; 4. Usuwanie drzew dziuplastych skutkujące utratą miejsc łągowych gatunku; 5. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płoszeniem ptaków lub niszczeniem gniazd
33.	A215 puchacz <i>Bubo bubo</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U); 2. Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione	6. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 7. Inna ingerencja i zakłócenia	1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznanem aktywnych gniazd gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 2. Usuwanie drzew dziuplastych skutkujące utratą miejsc łągowych gatunku; 3. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszanie wieku rębności,

		powyżej (B07); 3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Linie elektryczne i telefoniczne (D02.01); 5. Maszyny i anteny komunikacyjne (D02.03).	powodowane przez działalność człowieka (G05).	upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk; 4. Możliwość kolizji z napowietrznymi liniami elektrycznymi; 5. Możliwość kolizji z masztami i antenami komunikacyjnymi; 6. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie będzie skutkowało zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności, czy zmianą lokalnych tras przelotu; 7. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub niszczeniem gniazd.
34.	A223 włośniak <i>Aegolius funereus</i>	1. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02).	2. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 3. Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej (B07).	1. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszanie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk; 2. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub niszczeniem gniazd; 3. Usuwanie drzew dziuplastych będzie skutkowało utratą legowisk.
35.	A224 lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>	1. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U).	2. Intensyfikacja rolnictwa (A02.01); 3. Zalesianie terenów otwartych (B01).	1. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 2. Intensyfikacja rolnictwa związana z chemizacją upraw (stosowanie środków ochrony roślin i nawozów sztucznych) będzie skutkowało zmniejszaniem się bazy pokarmowej dla gatunku; 3. Zalesianie środowiskich i przybliżonych terenów otwartych będzie skutkowało utratą siedlisk.
36.	A229 zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	1. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (G01); 2. Wędkarstwo (F02.03).	3. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 4. Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (J02.03.02).	1. Rozwój turystyki i rekreacji na zbiornikach wodnych i ciekach np. kajakarstwo, skutkujący zmniejszeniem sukcesu rozrodczego; 2. Penetracja brzegów rzek przez wędkarzy skutkująca utratą legowisk; 3. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana będzie skutkowało mekonołowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; 4. Zabiegi melioracyjne i utrzymaniowe w korytach rzek będą skutkowało utratą legowisk.
37.	A236 dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	1. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 2. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U).	3. Usuwanie martwych i umierających drzew (B02.04); 4. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).	1. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszanie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk; 2. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 3. Usuwanie z lasu martwych i obumierających drzew będzie skutkowało utratą bazy pokarmowej; 4. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub niszczeniem gniazd.
38.	A320 mucholówka mała <i>Ficedula parva</i>	1. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02);	3. Usuwanie martwych i umierających drzew (B02.04);	1. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, zmniejszanie wieku rębności, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą legowisk;
		2. Nieznane zagrożenie lub nacisk (U).	4. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).	2. Brak możliwości określenia innych zagrożeń w związku z niepełnym rozpoznaniem stanu populacji i siedlisk gatunku na terenie obszaru Natura 2000; 3. Usuwanie z lasu martwych i obumierających drzew będzie skutkowało utratą siedlisk; 4. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej będzie skutkowało płożeniem ptaków lub niszczeniem gniazd.
39.	A391 kormoran <i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	1. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).	2. Odstzał (F05.05); 3. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05).	1. Aktywne przepłazanie ze strony użytkowników stawów rybnych i jezior; 2. Odstzał na żerowiskach w okresie legowym; 3. Niszczenie gniazd ze strony użytkowników stawów rybnych i jezior.

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 PLB320019 "Ostoja Drawska" jest jedną z największych w kraju ostoj ptaków (153 906,1 ha), obejmującą swym zasięgiem najcenniejsze pod względem przyrodniczym i krajobrazowym fragmenty Pojezierza Drawskiego. Według podziału fizykogeograficznego Kondrackiego obszar ten położony jest na terenie prowincji Nizina Środkowoeuropejska, podprowincji Pojezierza Południowobałtyckiego, w makroregionie Pojezierze Zachodniopomorskie, w mezoregionie Pojezierze Drawskie (od południa obejmuje fragmenty mezoregionów: Równina Drawska i Pojezierze Wałęckie). Obszar ten, ukształtowany geologicznie przez lądolód skandynawski, charakteryzuje znaczne zróżnicowanie krajobrazowe. Występują tu liczne formy polodowcowe, jak wały moreny czołowej, ozy, jary oraz liczne doliny rzek i jeziora, głównie o charakterze jezior rynnowych i wytopiskowych. Można tu także spotkać także liczne wąwozy, parowy, bezodpływowe zbiorniki wodne, bagna i torfowiska. Na terenie chronionym występuje ponad 50 jezior różnej wielkości (ok. 6 % pow. terenu), które charakteryzują się urozmaiconą linią brzegową, często wysokimi brzegami porośniętymi lasami bukowymi i łęgami. Jeziora o niskich brzegach mają dobrze rozwinięte zbiorowiska roślinności wodnej. Największym i najgłębszym jeziorem jest Jezioro Drawsko o powierzchni 1872 ha i maksymalnej głębokości 79,7 m. Ważną rolę, łączącą poszczególne fragmenty obszaru, odgrywają rzeki ostoje. Największą rzeką jest Drawa, która wypływa z rezerwatu „Dolina Pięciu Jezior”. Ponadto, w ostoje biorą początek takie rzeki, jak: Dębica, Wogra, Piławka, Kokna i Rakon. Lasy ostoje (ok. 45 % pow. terenu) rozczłonkowane są licznymi terenami rolnymi: polami uprawnymi oraz łąkami i pastwiskami. Dominują tu bory sosnowe z niewielkim udziałem świerka. Mniejsze powierzchnie zajmują lasy bukowe, dębowe i olsy. Znaczna część terenu jest użytkowana rolniczo (ok. 43 %).

Przedmioty ochrony	<p>Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Actitis hypoleucos</i>, — <i>Aegolius funereus</i>, — <i>Alcedo atthis</i>, — <i>Anas clypeata</i>, — <i>Anas crecca</i>, — <i>Anas penelope</i>, — <i>Anas platyrhynchos</i>, — <i>Anas querquedula</i>, — <i>Anas strepera</i>, — <i>Anser albifrons</i>, — <i>Anser anser</i>, — <i>Anser fabalis</i>, — <i>Anthus campestris</i>, — <i>Aquila pomarina</i>, — <i>Ardea cinerea</i>, — <i>Asio flammeus</i>, — <i>Aythya ferina</i>, — <i>Aythya fuligula</i>, — <i>Botaurus stellaris</i>, — <i>Branta leucopsis</i>, — <i>Bubo bubo</i>, — <i>Bucephala clangula</i>, — <i>Caprimulgus europaeus</i>, — <i>Charadrius dubius</i>, — <i>Chlidonias niger</i>, — <i>Ciconia ciconia</i>, — <i>Ciconia nigra</i>, — <i>Circus aeruginosus</i>, — <i>Circus cyaneus</i>, — <i>Circus pygargus</i>, — <i>Columba oenas</i>, — <i>Coturnix coturnix</i>, — <i>Crex crex</i>, — <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, — <i>Cygnus cygnus</i>, — <i>Cygnus olor</i>, — <i>Dendrocopos medius</i>, — <i>Dendrocopos minor</i>, — <i>Dryocopus martius</i>, — <i>Falco columbarius</i>, — <i>Falco peregrinus</i>, — <i>Falco subbuteo</i>, — <i>Ficedula parva</i>,
--------------------	---

- *Fulica atra*,
- *Gallinago gallinago*,
- *Gallinula chloropus*,
- *Glaucidium passerinum*,
- *Grus grus*,
- *Haliaeetus albicilla*,
- *Ixobrychus minutus*,
- *Lanius collurio*,
- *Lanius excubitor*,
- *Larus canus*,
- *Larus ridibundus*,
- *Locustella fluviatilis*,
- *Locustella luscinioides*,
- *Locustella naevia*,
- *Lullula arborea*,
- *Luscinia svecica*,
- *Mergus merganser*,
- *Milvus migrans*,
- *Milvus milvus*,
- *Pandion haliaetus*,
- *Panurus biarmicus*,
- *Pernis apivorus*,
- *Phalacrocorax carbo sinensis*,
- *Philomachus pugnax*,
- *Podiceps cristatus*,
- *Podiceps grisegena*,
- *Porzana parva*,
- *Porzana porzana*,
- *Rallus aquaticus*,
- *Remiz pendulinus*,
- *Remiz pendulinus*,
- *Riparia riparia*,
- *Scolopax rusticola*,
- *Sterna hirundo*,
- *Sylvia nisoria*,
- *Tachybaptus ruficollis*,
- *Tringa glareola*,
- *Tringa ochropus*,
- *Upupa epops*,
- *Vanellus vanellus*

OBSZAR NATURA 2000 LASY PUSZCZY NAD DRAWĄ

Kod obszaru	PLB320016
Data wyznaczenia	2007-10-13

Rodzaj ochrony	Dyrektywa ptasia
Powierzchnia	190279,0500 ha
Położenie	Powiaty: wątecki, czarnkowsko-trzcianecki, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, drawski Gminy: Strzelce Krajeńskie (gmina miejsko-wiejska), Mirosławiec (gmina miejsko-wiejska), Drezdenko (gmina miejsko-wiejska), Bierzwnik (gmina wiejska), Krzęcin (gmina wiejska), Choszczno (gmina miejsko-wiejska), Dobiegniew (gmina miejsko-wiejska), Stare Kurowo (gmina wiejska), Wieleń (gmina miejsko-wiejska), Kalisz Pomorski (gmina miejsko-wiejska), Pęczyce (gmina miejsko-wiejska), Krzyż Wielkopolski (gmina miejsko-wiejska), Tuczno (gmina miejsko-wiejska), Drawno (gmina miejsko-wiejska), Człopa (gmina miejsko-wiejska), Recz (gmina miejsko-wiejska), Wątcz (gmina wiejska)
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń)	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 29 października 2021 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016

Cele działań ochronnych.

Lp.	Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
1.	A005 Perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony (FV) ²⁾ . Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 130 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
2.	A021 Bąk <i>Botaurus stellaris</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony (FV). Utrzymanie populacji na poziomie min. 25 odzywających się samców. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
3.	A022 Bączek <i>Ixobrychus minutus</i>	Rozpoznanie wielkości i rozmieszczenia populacji oraz zagrożeń, ocena stanu ochrony gatunku i zaplanowanie działań ochronnych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
4.	A028 Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1) ²⁾ . Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 62 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
5.	A030 Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 7 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
6.	A036 Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV) w obszarze. Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 150 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
7.	A038 Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV). Zachowanie w obszarze siedlisk żerowiskowych i noclegowisk gatunku.
8.	A043 Gęgawa <i>Anser anser</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 35 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
9.	A067 Gągoł <i>Bucephala clangula</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 170 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku. Ograniczenie strat w lęgach i zwiększenie sukcesu lęgowego.
10.	A070 Nurogęs <i>Mergus merganser</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 60 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku. Ograniczenie strat w lęgach i zwiększenie sukcesu lęgowego
11.	A072 Trzmielojad <i>Fernis apivorus</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 30 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.

12.	A073 Kania czarna <i>Milvus migrans</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 11 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
13.	A074 Kania ruda <i>Milvus milvus</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 9 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
14.	A075 Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 19 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
15.	A081 Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV) w obszarze. Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 70 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
16.	A089 Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 13 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
17.	A094 Rybołów <i>Pandion haliaetus</i>	Poprawa stanu ochrony gatunku w obszarze (z U2 na U1) ²⁾ . Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 7 par lęgowych. Zwiększenie sukcesu lęgowego. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
18.	A127 Żuraw <i>Grus grus</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV) w obszarze. Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 320 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych frakcji rozrodczej, oraz siedlisk żerowiskowych i noclegowisk frakcji migrującej.
19.	A155 Słonka <i>Scolopax rusticola</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV). Utrzymanie populacji na poziomie min. 300 odżywiających się samców. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
20.	A165 Samotnik <i>Tringa ochropus</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 80 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
21.	A197 Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	Poprawa obecnego niezadowolającego stanu ochrony gatunku (U1) w obszarze. Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 15 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych tego gatunku. Ograniczenie strat w lęgach i zwiększenie sukcesu lęgowego.
22.	A207 Siniak <i>Columba oenas</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 270 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
23.	A215 Puchacz <i>Bubo bubo</i>	Poprawa obecnego niezadowolającego stanu ochrony gatunku (U1) w obszarze. Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 6 par lęgowych. Zwiększenie sukcesu lęgowego. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
24.	A217 Sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1) Uzupełnienie stanu wiedzy o liczebności i rozmieszczeniu gatunku w obszarze.

25.	A223 Włochatka <i>Aegolius funereus</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 14 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych tego gatunku. Uzupelnienie stanu wiedzy o liczebności i rozmieszczeniu gatunku w obszarze.
26.	A224 Lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 55 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
27.	A229 Zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 70 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
28.	A236 Dzięciol czarny <i>Dryocopus martius</i>	Utrzymanie obecnego właściwego stanu ochrony gatunku (FV) w obszarze. Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 350 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
29.	A320 Muczołówka mała <i>Ficedula parva</i>	Utrzymanie stanu ochrony gatunku w obszarze przynajmniej na obecnym poziomie (U1). Utrzymanie populacji w obszarze na poziomie min. 200 par lęgowych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
30.	A120 Zielonka <i>Porzana parva</i>	Rozpoznanie wielkości i rozmieszczenia populacji oraz zagrożeń, ocena stanu ochrony gatunku i zaplanowanie działań ochronnych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.
31.	A119 Kropiatka <i>Porzana porzana</i>	Rozpoznanie wielkości i rozmieszczenia populacji oraz zagrożeń, ocena stanu ochrony gatunku i zaplanowanie działań ochronnych. Zachowanie w obszarze siedlisk lęgowych i żerowiskowych gatunku.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony obszaru oraz ich siedlisk.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
1	A005 Perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1) I01 – obce gatunki inwazyjne 2) K03.04 – drapieżnictwo 3) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 4) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1) G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna 2) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 	<p>Ad. 1 i 2. Presja drapieżnicza gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy) powoduje utratę lęgów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku.</p> <p>Ad. 3 i 4. Zamk. siedlisk wodno-blotnych lub pogorszenie ich jakości spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody.</p> <p>Ad. 1. Zabudowa i zagospodarowanie obrzeży zbiorników wodnych oraz związana z nimi fragmentacja i zwiększona penetracja strefy szuwarów, może przyczynić się do zmniejszenia arealu siedlisk gatunku, płoszenia i strat w lęgach.</p> <p>Ad. 2. Likwidacja lub przekształcanie oczek i większych śródpolnych zbiorników wodnych ogranicza powierzchnię siedlisk lęgowych.</p>
2	A021 Bąk <i>Botaurus stellaris</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1) I01 – obce gatunki inwazyjne 2) J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 4) K03.04 – drapieżnictwo 5) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 6) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 		<p>Ad. 1 i 4. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy) powoduje utratę lęgów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku. Gwałtowne wahania poziomu wody mogą powodować straty w lęgach wskutek np. ułatwionej penetracji przez drapieżniki.</p> <p>Ad. 2 i 3. Likwidacja lub przekształcanie (w tym odwadnianie) oczek i większych śródpolnych zbiorników wodnych oraz mokradel, a także wykaszanie lub wypalanie szuwarów powoduje zmniejszenie zasiegu siedlisk lęgowych i żerowisk.</p> <p>Ad. 5 i 6. Zamk. siedlisk wodno-blotnych lub pogorszenie ich jakości spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody.</p>

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
			1) G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna 2) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Ad. 1. Zabudowa i zagospodarowanie obrzeży zbiorników wodnych oraz fragmentacja siedlisk i zwiększona penetracja przez ludzi strefy szuwarów może powodować zmniejszenie arealu siedlisk gatunku, płoszenie ptaków i straty w legach. Ad. 2. Gwałtowne obniżenie poziomu wód może powodować straty w legach wskutek ułatwionej penetracji przez drapieżniki. Gwałtowne podniesienie poziomu wody może powodować straty w legach wskutek zalewania gniazd.
3	A022 Bączek <i>Ixobrychus minutus</i>	1) U – niezamie zagrożenie lub nacisk	1) G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna 2) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 4) I01 – obce gatunki inwazyjne 5) K03.04 – drapieżnictwo	Ad. 1. Niepełna wiedza o rozmieszczeniu stanowisk gatunku w obszarze powoduje brak możliwości pełnego zidentyfikowania zagrożeń. Ad. 1. Zabudowa i zagospodarowanie obrzeży zbiorników wodnych oraz fragmentacja siedlisk i zwiększona penetracja przez ludzi strefy szuwarów może powodować zmniejszenie arealu siedlisk gatunku, płoszenie ptaków i straty w legach. Ad. 2. Odwadnianie terenów podmokłych, obniżanie poziomu wód może pogarszać jakość siedlisk lub ich całkowity zanik. Gwałtowne obniżenie poziomu wód może powodować straty w legach wskutek ułatwionej penetracji przez drapieżniki. Gwałtowne podniesienie poziomu wody może powodować straty w legach wskutek zalewania gniazd. Ad. 3. Likwidacja lub przekształcanie (w tym odwadnianie) oczek i większych śródpolnych zbiorników wodnych oraz mokradel, a także wykaszanie lub wypalanie szuwarów powoduje zmniejszenie zasięgu siedlisk legowych i żerowisk. Ad. 4 i 5. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop pracz) powoduje utratę legów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku.
4	A028 Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie 3) F03.02.03 – chwytanie, trucie, kłusownictwo 4) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 5) J02 – spowodowane przez		Ad. 1 i 2. Likwidacja lub przekształcanie oraz odwadnianie terenów podmokłych skutkuje zanikiem lub pogorszeniem stanu siedlisk gatunku, obniżanie poziomu wód w zbiornikach stanowiących bazę żerowiskową gatunku powoduje ograniczenie jej zasobności. Ad. 3. Podwyższona śmiertelność w wyniku nielegalnych odczłazów na stawach rybnych. Ad. 4 i 5. Zanik siedlisk wodno-blotnych lub pogorszenie ich jakości, w tym zmniejszenie się ilości lub zanik żerowisk, spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody.
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		człowieka zmiany stosunków wodnych		
			1) F03.02.03 – chwytanie, trucie, kłusownictwo	Ad. 1. Płoszenie w koloniach w okresie legów może powodować straty i zmniejszony sukces legowy.
5	A030 Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	1) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 2) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 3) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych		Ad. 1-3. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zamiechania użytkowania łąk, celowego osuszania lub zalesiania terenów żerowiskowych. Zmniejszanie się ilości lub zanik żerowisk, spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody.
			1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) B02.02 – wycinka lasu 3) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 4) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 5) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji 6) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 7) J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie 8) D05 – usprawniony dostęp do obszaru	Ad. 1, 6 i 7. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku osuszania i zalesiania łąk i innych terenów podmokłych. Ad. 2. Niedobór siedlisk legowych – lasów lub zadrzewień spełniających jednocześnie warunek odpowiedniego wieku oraz bezpieczeństwa (miewielkiej penetracji ludzkiej). Ad. 3, 4 i 5. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi lokalizowanymi w granicach obszaru lub w jego sąsiedztwie (na trasach migracji i lokalnego przemieszczania się w poszukiwaniu żerowisk). Ad. 8. Niepokojenie w miejscach rozrodu poprzez zwiększoną penetrację obszaru przez ludzi, spowodowaną m.in. zwiększaniem się możliwości przejazdu przez tereny leśne osób postronnych łamiących obowiązujące zakazy.
6	A036 Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	1) J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie 2) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 4) K03.04 – drapieżnictwo		Ad. 1-3. Likwidacja lub przekształcanie oczek i większych śródpolnych zbiorników wodnych ogranicza zasięg siedlisk legowych. Wykaszanie lub wypalanie roślinności szuwarowej skutkuje brakiem możliwości bezpiecznego ukrycia legów. Zanik siedlisk wodno-blotnych lub pogorszenie ich jakości spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody. Ad. 4 i 5. Presja drapieżnicza gatunków inwazyjnych (jenot, norka

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
		5) I01 – obce gatunki inwazyjne		amerykańska, szop prac) powoduje utratę łągów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku.
			1) C03.02 – produkcja energii słonecznej 2) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 3) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 4) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji	Ad. 1. Rozległe powierzchnie paneli fotowoltaicznych (farmy) mogą być mylone z linią taflą wody i przyczyniać się do kolizji w przypadku podejmowania prób ładowania, powodując zwiększenie śmiertelności lub okaleczanie ptaków i zmiany wzorców wykorzystania terenu poprzez brak dostępności dotychczasowych miejsc żerowiskowych gatunku (zmniejszenie powierzchni bazy pokarmowej). Zagrożenie to nie dotyczy niewielkich paneli słonecznych lokalizowanych na istniejących obiektach budowlanych. Ad. 2, 3 i 4. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi.
7	A038 Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	1) X – brak zagrożeń i nacisków		Ad. 1. Nie stwierdzono zagrożenia. Ad. 1, 2 i 5. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku osuszenia i zalesiania łąk, zabudowy terenów otwartych (w tym – wielkopowierzchniowymi farmami fotowoltaicznymi). Ad. 3 i 4. Ryzyko śmierci w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi. Ad. 6. Rozległe powierzchnie paneli (farmy fotowoltaiczne) mogą być mylone z linią taflą wody i przyczyniać się do kolizji w przypadku podejmowania prób ładowania, powodując zwiększenie śmiertelności lub okaleczanie ptaków i zmiany wzorców wykorzystania terenu poprzez brak dostępności dotychczasowych miejsc żerowiskowych gatunku. Zagrożenie nie dotyczy niewielkich paneli słonecznych lokalizowanych na istniejących obiektach budowlanych.
8	A043 Gęgawa <i>Anser anser</i>	1) J02.01 Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie 2) J03.01 zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 3) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 4) K03.04 – drapieżnictwo 5) I01 – obce gatunki inwazyjne		Ad. 1- 3. Zanik, likwidacja lub przekształcanie oczek i większych iródpólnych zbiorników wodnych ogranicza zasięg siedlisk łągowych. Wykazanie lub wypalanie roślinności szuwarowej skutkuje brakiem możliwości bezpiecznego ukrycia łągów. Gwałtowne zmiany poziomu wody, mogą powodować straty w łągach wskutek np. ułatwionej penetracji przez drapieżniki. W wyniku zamiechania użytkowania gruntów rolnych (brak koszenia, wypasu) i zarastania siedlisk następuje zmniejszenie się powierzchni żerowisk. Zanik siedlisk wodno-błotnych lub pogorszenie ich jakości, w tym zmniejszenie się ilości lub zanik żerowisk, spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
				odpływ wody. Ad. 4 i 5. Preja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop prac) powoduje utratę łągów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku.
			1) C03.02 – produkcja energii słonecznej 2) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 3) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 4) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji 5) K03.04 – drapieżnictwo	Ad. 1. Rozległe powierzchnie paneli fotowoltaicznych (farmy) mogą być mylone z linią taflą wody i przyczyniać się do kolizji w przypadku podejmowania prób ładowania, powodując zwiększenie śmiertelności lub okaleczanie ptaków i zmiany wzorców wykorzystania terenu poprzez brak dostępności dotychczasowych miejsc żerowiskowych gatunku (zmniejszenie powierzchni bazy pokarmowej). Zagrożenie to nie dotyczy niewielkich paneli fotowoltaicznych lokalizowanych na istniejących obiektach budowlanych. Ad. 2, 3 i 4. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi. Ad. 5. Preja drapieżnicza gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop prac) powoduje utratę łągów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku.
9	A067 Gągól <i>Bucephala clangula</i>	1) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji, uprawiane w plenerze 2) I01 – obce gatunki inwazyjne 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 4) K03.04 – drapieżnictwo		Ad. 1. Zwiększona śmiertelność młodych w wyniku płoszenia ptaków wyprowadzających łągi nad rzekami i jeziorami poprzez uprawianie różnych form ludzkiej działalności. Ad. 2 i 4. Preja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop prac) powoduje utratę łągów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku. Ad. 3. Fragmentacja siedlisk i zwiększona penetracja strefy obrzeży jezior i szuwarów powodująca płoszenie ptaków i straty w łągach. Deficyt drzew odpowiednio grubych i starych, by były optymalne do wykuwania w nich dziupli przez dzięcioła czarnego, co z kolei przekłada powoduje niedobór odpowiednich dla gągola drzew dziuplastych.
			1) B02.02 – wycinka lasu 2) B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew	Ad. 1 i 2. Niedobór drzew dziuplastych w lasach sąsiadujących ze zbiornikami wodnymi i ciekami
10	A070 Nurogęś <i>Mergus mergamser</i>	1) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji, uprawiane w plenerze 2) I01 – obce gatunki inwazyjne 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech		Ad. 1. Zwiększona śmiertelność młodych w wyniku płoszenia ptaków wyprowadzających łągi nad rzekami i jeziorami poprzez uprawianie różnych form ludzkiej działalności. Ad. 2 i 4. Preja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop prac) powoduje utratę łągów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
		siedliska 4) K03.04 – drapieżnictwo	1) B02.02 – wycinka lasu 2) B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew	Ad. 3. Fragmentacja siedlisk i zwiększona penetracja strefy obrzeży jezior i szuwarów powodująca płożenie ptaków i straty w legach. Ad. 1 i 2. Niedobór odpowiednich miejsc lęgowych w lasach sąsiadujących ze zbiornikami wodnymi.
11	A072 Trzmielojad <i>Pernis apivorus</i>	1) A03.03 – zaniechanie, brak koszenia	1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) J01.01 – wypalanie 3) C03.02 – produkcja energii słonecznej 4) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 5) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 6) G05.11- śmierć lub uraz w wyniku kolizji 7) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad. 1. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zaniechania użytkowania łąk. Ad. 1 – 3. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zalesiania łąk, intensyfikacji rolnictwa, wypalania roślinności, chemizacji upraw, zabudowy (w tym – wielkopowierzchniowymi farmami fotowoltaicznymi). Ad. 4 – 6. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi. Ad. 7. Niedobór miejsc lęgowych – lasów lub zadrzewień spełniających jednocześnie warunek odpowiedniego wieku oraz bezpieczeństwa.
12	A073 Kania czarna <i>Mihvus migrans</i>	1) A03.03 – zaniechanie, brak koszenia 2) A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu 3) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 4) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) E01.04 – inne typy zabudowy 3) C03.02 – produkcja energii słonecznej 4) C03.03 – produkcja energii	Ad. 1 i 2. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zaniechania użytkowania gruntów rolnych (brak koszenia, wypasu) i zarastania. Ad. 3 i 4. Zmniejszanie się ilości lub zanik terenów wodno-błotnych stanowiących żerowiska, spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody. Ad. 1 – 3. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zalesiania łąk i terenów podmokłych, zabudowy terenów otwartych oraz stref brzegowych wód. Ad. 4 – 6. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi. Ad. 7. Niedobór miejsc lęgowych (lasów lub zadrzewień) spełniających
			wiatrowej 5) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 6) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji 7) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	jednocześnie warunek odpowiedniego wieku oraz bezpieczeństwa.
13	A074 Kania ruda <i>Mihvus milvus</i>	1) A03.03 – zaniechanie, brak koszenia 2) A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu 3) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 4) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) E01.04 – inne typy zabudowy 3) C03.02 – produkcja energii słonecznej 4) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 5) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 6) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji 7) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad. 1 i 2. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zaniechania użytkowania gruntów rolnych (brak koszenia, wypasu) i zarastania. Ad. 3 i 4. Zmniejszanie się ilości lub zanik terenów wodno-błotnych stanowiących żerowiska, spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody. Ad. 1 – 3. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zalesiania łąk i terenów podmokłych, zabudowy terenów otwartych oraz stref brzegowych wód. Ad. 4 – 6. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi. Ad. 7. Niedobór miejsc lęgowych – lasów lub zadrzewień spełniających jednocześnie warunek odpowiedniego wieku oraz bezpieczeństwa.
14	A075 Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	1) X – brak zagrożeń i nacisków	1) G02 – infrastruktura sportowa i rekreacyjna 2) E01.04 – inne typy zabudowy 3) D05 – usprawniony dostęp do obszaru 4) C03.02 – produkcja energii	Ad. 1. Nie stwierdzono istniejących zagrożeń. Ad. 1 – 4. Zmniejszanie się dostępności odpowiednich żerowisk w wyniku zabudowy stref brzegowych jezior i wzrostu presji rekreacyjnej utrudniającej żerowanie. Ad. 5 i 7. Możliwe ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi. Ad. 6 i 7. Ryzyko śmierci lub zranienia ptaków żerujących na podmie na

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
			5) słonecznej C03.03 – produkcja energii wiatrowej 6) D01.04 – drogi kolejowe, w tym TGV 7) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji 8) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 9) F03.02.03 – chwytanie, trucie, kłusownictwo 10) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 11) D05 – usprawniony dostęp do obszaru	linii kolejowej Krzyż-Szczecin. Ad. 7 i 8. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z liniami elektroenergetycznymi. Ad. 9. Zabijanie lub okaleczanie bielików na hodowlanych stawach rybnych (np. wykładanie zatrutych przynęt, strzelanie, płoszenie). Ad. 10. Niedobór miejsc lęgowych – lasów lub zadrzewień spełniających jednocześnie warunek odpowiedniego wieku oraz bezpieczeństwa. Ad. 11. Niepokojenie w miejscach rozrodu poprzez zwiększoną penetrację obszaru przez ludzi, spowodowaną m.in. zwiększeniem się możliwości przejazdu przez tereny leśne osób postronnych łamiących obowiązujące zakazy.
15	A081 Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	1) A03.03 – zaniechanie, brak koszenia 2) A04.03 – zaniechanie pasterswa, brak wypasu 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 4) I01 – obce gatunki inwazyjne 5) K03.04 – drapieżnictwo 6) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 7) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych		Ad. 1 – 3. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zaniechania użytkowania gruntów rolnych (brak koszenia, wypasu) i zarastania. Ad. 4 i 5. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (genot, norka amerykańska, szop praczy) powoduje utratę lęgów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku. Ad. 6 i 7. Zanik siedlisk wodno-błotnych lub pogorszenie ich jakości, w tym zmniejszanie się ilości lub zanik żerowisk, spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody.
			1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) E01.03 – zabudowa rozproszona 3) C03.02 – produkcja energii słonecznej 4) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 5) D02.01.01 – napowietrzne linie	Ad. 1 – 3. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zalesiania lub zabudowy terenów otwartych (w tym wielkopowierzchniowymi farmami fotowoltaicznymi). Ad. 2 i 6. Zabudowa stref brzegowych wód może powodować fragmentację siedlisk i zwiększoną penetrację strefy szuwarów a tym samym płoszenie ptaków i straty w lęgach. Ad. 4 i 5. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z siłowniami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi.
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
			6) elektryczne i telefoniczne D05 – usprawniony dostęp do obszaru 7) F04 – pozyskiwanie/usuwanie roślin łądowych 8) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 9) J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszenie – ogólnie	Ad. 7 – 9. Likwidacja niewielkich zarośniętych szuwarami i krzewami zbiorników wodnych leżących w kompleksach upraw i stanowiących odpowiednie miejsce do lęgów, o ile nie są one penetrowane przez ludzi (płoszenie ptaków wysiadujących lęg lub poszukujących pokarmu niekorzystnie wpływa na udatność lęgów).
16	A089 Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	1) A03.03 – zaniechanie, brak koszenia 2) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów 3) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych		Ad. 1. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zaniechania użytkowania gruntów rolnych (brak koszenia, wypasu) i zarastania. Ad. 3 i 4. Zmniejszanie się ilości lub zanik terenów wodno-błotnych stanowiących żerowiska, spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody.
			1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) E01.03 – zabudowa rozproszona 3) C03.02 – produkcja energii słonecznej 4) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 5) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 6) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji 7) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 8) D05 – usprawniony dostęp do obszaru	Ad. 1 – 3. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zalesiania łąk i innych terenów podmokłych oraz w wyniku zabudowy terenów otwartych (w tym wielkopowierzchniowymi farmami fotowoltaicznymi). Ad. 4 – 6. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z siłowniami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi. Ad. 7. Niedobór miejsc lęgowych – lasów lub zadrzewień spełniających jednocześnie warunek odpowiedniego wieku oraz bezpieczeństwa. Ad. 8. Niepokojenie w miejscach rozrodu poprzez zwiększoną penetrację obszaru przez ludzi, spowodowaną m.in. zwiększeniem się możliwości przejazdu przez tereny leśne osób postronnych łamiących obowiązujące zakazy.
17	A094 Rybolów <i>Pandion haliaetus</i>	1) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Ad. 1. Niedobór miejsc lęgowych – lasów lub zadrzewień spełniających jednocześnie warunek odpowiedniego wieku oraz bezpieczeństwa, a także dostępności żerowisk przez cały sezon lęgowy.

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
			1) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 2) F03.02.03 – chwytanie, trucie, kłusownictwo 3) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 4) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji 5) E01.04 – inne typy zabudowy 6) D05 – usprawniony dostęp do obszaru	Ad. 1 – 4. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z liniami elektroenergetycznymi, turbinami wiatrowymi oraz kłusownictwa (nielegalny odstrzał). Ad. 5. Zmniejszenie się dostępności odpowiednich żerowisk w wyniku zabudowy stref brzegowych jezior i wzrostu presji rekreacyjnej ograniczającej skuteczność polowań. Ad. 6. Niepokojenie w miejscach rozrodu poprzez zwiększoną penetrację obszaru przez ludzi, spowodowaną m.in. zwiększaniem się możliwości prząszenia przez tereny leśne osób postronnych łamiących obowiązujące zakazy.
18	A127 Żuraw <i>Grus grus</i> (populacja lęgowa)	1) A03.03 – zamiechanie, brak koszenia 2) A04.03 – zarumienienie pastewnictwa, brak wypasu 3) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 4) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 5) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów		Ad.1 i 2. Zmniejszenie się powierzchni żerowisk w wyniku zamiechania użytkowania gruntów rolnych (brak koszenia, wypasu) i zarastanie siedlisk. Ad. 3 - 5. Zmiany warunków wodnych na terenach lęgowych i związane z nimi zmiany warunków siedliskowych. Zmniejszenie się ilości lub zanik terenów wodno-błotnych stanowiących żerowiska, spowodowany suszami w okresie wiosenno-letnim, gdzie niekorzystne zmiany spowodowane zmianami klimatu są pogłębiane poprzez wykonywane w okresach niżówek prace utrzymaniowe na ciekach i rowach przyspieszające odpływ wody.
			1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) C03.02 – produkcja energii słonecznej 3) E01.04 – inne typy zabudowy 4) J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie 5) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Ad. 1 – 3. Zmniejszenie się powierzchni żerowisk w wyniku zalesiania łąk i terenów podmokłych oraz w wyniku zabudowy terenów otwartych (w tym wielkopowierzchniowymi farmami fotowoltaicznymi). Fragmentacja siedlisk i zwiększona penetracja powodująca płożenie ptaków i straty w lęgach. Ad. 4 i 5. Likwidacja lub przekształcanie oczek i większych śródpolnych zbiorników wodnych oraz mokradel.
19	A127 Żuraw <i>Grus grus</i> (populacja migrująca)	1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych		Ad. 1. Wahania poziomu wód na noclegowiskach.
			1) B01.01 – zalesianie terenów	Ad. 1 i 2. Zmniejszenie się powierzchni żerowisk w wyniku zalesiania łąk i
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
			otwartych 2) E01.04 – inne typy zabudowy 3) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 4) D02.01.01 – napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne 5) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji	terenów podmokłych oraz w wyniku zabudowy terenów otwartych, w tym gruntów rolnych. Ad. 3 – 5. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi.
20	A155 Słonka <i>Scolopax rusticola</i>	1) X – brak zagrożeń i nacisków	1) I01 – obce gatunki inwazyjne 2) K03.04 – drapieżnictwo 3) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 4) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad. 1. Nie stwierdzono istniejących zagrożeń. Ad. 1 i 2. Presja drapieżnicza gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy) powoduje utratę lęgów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku. Ad. 3 i 4. Zmniejszenie liczby dogodnych miejsc lęgowych i żerowiskowych spowodowane zanikaniem podmokłych siedlisk w lasach, a także uprząszczaniem struktury wiekowej i przestrzennej lasów.
21	A165 Samotnik <i>Tringa ochropus</i>	1) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych 2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 3) M01.02 – susze i zmniejszenie opadów		Ad.1 - 3. Utrata siedlisk w wyniku obniżenia poziomu wód gruntowych w lasach, likwidacji zastoi wody, starorzeczy, śródlęśnych stawów, torfowisk i bagnienek, utrata żerowisk w wyniku odmulniania cieków, likwidacji mielizn, łach i odyzów brzegowych, spowodowanych m.in. niewłaściwie wykonywanymi lub zbędnymi pracami utrzymaniowymi, często nakładających się z niekorzystnymi zmianami spowodowanymi przez susze w okresie wiosenno-letnim.
			1) B02.02 – wycinka lasu 2) J02.02 – usuwanie, mułu 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad.1. Zmniejszenie powierzchni dogodnych siedlisk lęgowych gatunku poprzez wycinanie olsów i lasów lęgowych przy ciekach. Ad.2 i 3. Regulacja koryt cieków i ich odmulnianie, pozabawiające gatunek miejsc żerowania np. na mielizmach, łachach i odyzjach brzegowych, które są likwidowane również w wyniku prac utrzymaniowych zabezpieczających brzozi przed podmywaniem/erozją.
22	A197 Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	1) I01 – obce gatunki inwazyjne 2) K03.04 – drapieżnictwo 3) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji, uprawiane w plenerze	4) J02 – spowodowane przez	Ad. 1 i 2. Presja drapieżnicza, w tym gatunków inwazyjnych (norka amerykańska, szop praczy) powoduje utratę lęgów i tym samym zmniejszenie liczebności gatunku. Ad. 3. Zmniejszenie sukcesu lęgowego i utraty lęgów wskutek płożenia.
				Ad. 1 i 2. Zmiany reżimów hydrologicznych cieków, zmieniających

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
			człowieka zmiany stosunków wodnych 5) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	długość i częstotliwość zalewów w dolinach, zasypywanie starorzeczy i zagłębieni terenu okresowo wypełnianych wodą, osuszanie śródpolnych zbiorników wodnych, intensyfikacja użytkowania wód polączona z pogłębianiem stawów, niszczeniem roślinności wynurzonej i likwidacją wysp na stawach hodowlanych, a także odmulenia jezior i ujść rzek mogą prowadzić do zmniejszenia lub zaniku dobrych jakościowo siedlak łęgowych.
23	A207 Siniak <i>Columba oenas</i>	1) X – brak zagrożeń i nacisków	1) B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew 2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad. 1 Nie stwierdzono istniejących zagrożeń. Ad. 1 i 2. Niedobór miejsc łęgowych – lasów, szczególnie bukowych, w odpowiednim wieku. Niedobór drzew z odpowiednio dużymi dziuplami (np. wykluwanymi przez dzięciola czarnego).
24	A215 Puchacz <i>Bubo bubo</i>	1) A03.03 – zamiechanie, brak koczowania 2) G05.07 – niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) C03.02 – produkcja energii słonecznej 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 4) C03.03 – produkcja energii wiatrowej 5) G05.11 – śmierć lub uraz w wyniku kolizji 6) E01.03 – zabudowa rozproszona 7) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 8) D05 – usprawniony dostęp do obszaru	Ad. 1. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zamiechania użytkowania i zarastania. Ad. 2. Niekuteczność ochrony strefowej z uwagi na biologię rozrodu (kilka miejsc rozrodu w obrębie rozległego terytorium, wykorzystywanych naprzemiennie). Ad. 1, 2 i 6. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zalesiania łąk i terenów podmokłych oraz w wyniku zabudowy terenów otwartych (w tym wielkopowierzchniowymi farmami fotowoltaicznymi). Ad. 3. Ograniczenie miejsc gniazdowych poprzez usuwanie martwych i zamierających drzew oraz wykrotów, które gatunek ten często wykorzystuje do gniazdowania. Ad. 4 i 5. Ryzyko śmierci lub zranienia w wyniku kolizji z silownikami wiatrowymi i liniami elektroenergetycznymi. Ad. 7. Niedobór miejsc łęgowych – lasów spełniających jednocześnie warunek odpowiedniego wieku oraz bezpieczeństwa (niewielkiej penetracji ludzkiej). Ad. 8. Niepokojenie w miejscach rozrodu poprzez zwiększoną penetrację obszaru przez ludzi, spowodowaną m.in. zwiększeniem się możliwości przejazdu przez tereny leśne osób postronnych łamiących obowiązujące zakazy.
25	A217 Sóweczka	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk		Ad. 1 i 2. Niedostateczna wiedza na temat występowania gatunku w
Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	<i>Glaucidium passerinum</i>	2) G05.07 – niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	1) B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew 2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	obszarze oraz istniejących zagrożeń. Ochrona strefowa, z uwagi na wynióg znalezienia gniazda dla utworzenia strefy jest w praktyce sporadycznie stosowana. Niekuteczność tej formy ochrony wynika także ze specyfiki gatunku (często zmienia dziupli łęgowych, najczęściej w cyklu dwuletnim). Ad. 1 i 2. Niedobór lub pogorszony stan siedlak (mała ilość starodrzewu) – szczególnie zwartych kompleksów lasów i niedobór martwych oraz obumierających starych drzew, niedobór miejsc łęgowych spełniających jednocześnie warunek bezpieczeństwa oraz dostępności żerowisk przez cały sezon łęgowy.
26	A223 Włochatka <i>Aegolius funereus</i>	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk 2) G05.07 – niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad. 1 i 2. Niedostateczna wiedza na temat występowania gatunku w obszarze oraz istniejących zagrożeń. Ochrona strefowa, z uwagi na wynióg znalezienia gniazda dla utworzenia strefy jest w praktyce sporadycznie stosowana i przez to niekuczna.
27	A224 Łelek <i>Caprimulgus europaeus</i>	1) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	1) B01.01 – zalesianie terenów otwartych 2) B04 – stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych 3) B02 – gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów plantacji 4) G05.07 – niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	Ad. 1. Niedobór rozległych obszarów otwartych w obrębie większych kompleksów leśnych w wyniku zarastania i zabudowy terenów otwartych. Ad. 1. Niedobór rozległych obszarów otwartych w obrębie większych kompleksów leśnych w wyniku zalesiania łąk. Ad. 2. Stosowanie oprysków chemicznych, redukujących bazę pokarmową. Ad. 3 i 4. Niedostateczna wiedza na temat rozmieszczenia gatunku w obszarze może skutkować wykonywaniem prac leśnych (wyrob, składowanie i wyrwóz drewna, czyszczenie młodników i upraw) w pełni sezonu łęgowego gatunku, powodując płożenie ptaków oraz straty w łąkach.
28	A229 Zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	1) G01 – sporty i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji, uprawiane w plenerze		Ad. 1. Zwiększona śmiertelność młodych w wyniku płożenia ptaków wyprowadzających legła nad rzekami wklutek wzmożonej działalności człowieka poprzez różne formy działalności. Ad. 2 i 3. Likwidacja, profilowanie lub umacnianie nadwodnych skarp nad

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		Istniejące	Potencjalne	
		2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska 3) J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych		ciekami wodnymi ogranicza lub wyklucza możliwość budowy gniazd. Usuwanie przewróconych w nurt cieków drzew pozbawia gatunek odpowiedniej ilości niezbędnych czatowni podczas polowań. Wycinanie nadwodnych zadrzewień i zakrzaczeń pozbawia brzozy cieków w siedliskach gatunku niezbędnej osłony, zaś brak zacienienia toni wodnej wpływa negatywnie na efektywność żerowania. Działania na ciekach zubażające naturalną strukturę morfologiczną koryta (w tym dna) oraz redukcja mikrosiedlisk (także poprzez nadmierne usuwanie roślinności oraz rumoszu drzewnego) wpływa negatywnie bezpośrednio lub pośrednio na bazę żerową gatunku.
			1) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad.1. Działania na ciekach zubażające naturalną strukturę morfologiczną koryta (w tym dna) oraz redukcja mikrosiedlisk (także poprzez nadmierne usuwanie roślinności oraz rumoszu drzewnego) może wpłynąć negatywnie bezpośrednio lub pośrednio na bazę żerową gatunku.
29	A236 Dzięciol czarny <i>Dryocopus martius</i>	1) X – brak zagrożeń i nacisków	1) B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew 2) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad.1. Nie stwierdzono istniejących zagrożeń. Ad.1 i 2. Niedobór lub pogorszony stan siedlisk (mała ilość starodrzewi, juwenalizacja siedlisk) – szczególnie zwartych kompleksów lasów i niedobór martwych oraz obumierających starych drzew.
30	A320 Mucholówka mała <i>Ficedula parva</i>	1) X – brak zagrożeń i nacisków	1) B02.02 – wycinka lasu 2) B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew 3) J03.01 – zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Ad.1. Nie stwierdzono istniejących zagrożeń. Ad.1 i 2. Potencjalne zagrożenie stanowi wycinka drzew w miejscach gniazdowania (w tym drzew z gniazdami) i żerowania, co może powodować zniszczenia lęgów, płożenie ptaków przy gniazdach oraz możliwość porzucania lęgów przez ptaki (niewaligiczny okres: maj – lipiec). Ad.3. Niedobór lub pogorszony stan siedlisk (mała ilość starodrzewi, juwenalizacja siedlisk) – szczególnie zwartych kompleksów lasów bukowych i niedobór martwych oraz obumierających starych drzew.
31	A120 Zielonka <i>Porzana parva</i>	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	Ad.1. Niedostateczna wiedza na temat występowania gatunku w obszarze oraz istniejących zagrożeń.
32	A119 Kropiatka <i>Porzana porzana</i>	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	1) U – nieznanne zagrożenie lub nacisk	Ad.1. Niedostateczna wiedza na temat występowania gatunku w obszarze oraz istniejących zagrożeń.

Charakterystyka obszaru

Obszar Specjalnej Ochrony Natura 2000 „Lasz Puszczy nad Drawą” należy do największych obszarów Natura 2000 w kraju. Obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego porastającego równinę sandrową nad środkową i dolną Drawą, a także przyległe obszary pofałdowanych równin morenowych. Rzeźba terenu charakteryzuje się znaczną dynamiką, z uwagi na duży udział zagłębień wytopiskowych, rynien i dolin oraz obecność stromych stoków. Główną osią hydrograficzną obszaru jest Dolina Drawy. Najcenniejsza pod względem przyrodniczym jest jego centralna część, położona w widłach Drawy i jej dopływu Płocicznej. Obie rzeki mają bystry prąd i kręte koryta, płyną głęboko wciętymi dolinami o stromych skarpach. W obrębie obszaru znajdują się liczne jeziora, zróżnicowane pod względem trofizmu wód. Liczne są także oczka wodne oraz położone w zagłębieniach terenu oraz niewielkie torfowiska. W lasach Puszczy nad Drawą dominują bory sosnowe, znaczne powierzchnie zajmują także buczyny o charakterze naturalnym, z partiami starodrzewu. W dolinach rzecznych występują niewielkie fragmenty łągów, a na obrzeżach mis jeziornych – olsy. W północno-zachodniej części obszaru, w okolicach Dobiegniewa, Recza i Drawna, znajdują się większe tereny bezleśne, zajęte głównie przez pola uprawne oraz łąki i pastwiska, a także niewielkie kompleksy stawów rybnych. W obrębie obszaru znajduje się w całości Drawieński Park Narodowy wraz z otuliną, fragmenty kilku obszarów chronionego krajobrazu, siedliskowe obszary Natura 2000 oraz liczne rezerваты przyrody.

Zachowaniu i utrzymaniu siedlisk cennych gatunków ptaków w Lasach Puszczy nad Drawą sprzyja słabe zaludnienie terenu i rozległość występujących tu kompleksów leśnych, a także różnorodność siedlisk związana z położonymi wśród lasów jeziorami, torfowiskami, łąkami i dolinami rzecznyymi oraz prowadzona na terenach nieleśnych ekstensywna gospodarka rolna. Do najważniejszych zagrożeń dla awifauny i jej siedlisk w obszarze należą rozwój turystyki (m.in. zwiększenie śmiertelności młodych u gatunków wyprowadzających lęgi nad rzekami w wyniku płożenia ptaków m.in. przez spływy kajakowe) i związanej z nią infrastruktury oraz zabudowy rekreacyjnej, kolidowanie terminów prowadzenia niektórych prac leśnych z sezonem lęgowym ptaków, wyręb starodrzewów, usuwanie z lasu drzew martwych i dziuplastych, intensyfikacja lub porzucenie tradycyjnego użytkowania

	<p>rolniczego obszarów nieleśnych, zalesianie śródleśnych enklaw i nieużytków porolnych oraz zanieczyszczenie i eutrofizacja wód. Istotnym zagrożeniem dla gatunków związanych z wodami jest rozwój populacji norki amerykańskiej oraz możliwość wzrostu populacji szopa pracza i wynikająca z tego śmiertelność ptaków dorosłych w okresie lęgowym, jak i same straty lęgów.</p>
<p>Przedmioty ochrony</p>	<p>Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Aegolius funereus</i>, — <i>Alcedo atthis</i>, — <i>Anser anser</i>, — <i>Anthus campestris</i>, — <i>Aquila pomarina</i>, — <i>Ardea cinerea</i>, — <i>Bonasa bonasia</i>, — <i>Botaurus stellaris</i>, — <i>Bubo bubo</i>, — <i>Bucephala clangula</i>, — <i>Caprimulgus europaeus</i>, — <i>Chlidonias Niger</i>, — <i>Ciconia ciconia</i>, — <i>Ciconia nigra</i>, — <i>Circus aeruginosus</i>, — <i>Circus pygargus</i>, — <i>Columba oenas</i>, — <i>Crex crex</i>, — <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, — <i>Cygnus cygnus</i>, — <i>Cygnus olor</i>, — <i>Cygnus olor</i>, — <i>Dendrocopos medius</i>, — <i>Dryocopus martius</i>, — <i>Ficedula parva</i>, — <i>Glaucidium passerinum</i>, — <i>Grus grus</i>, — <i>Haliaeetus albicilla</i>, — <i>Ixobrychus minutus</i>, — <i>Lanius collurio</i>, — <i>Mergus merganser</i>, — <i>Milvus migrans</i>, — <i>Milvus milvus</i>, — <i>Motacilla cinerea</i>, — <i>Pandion haliaetus</i>, — <i>Pernis apivorus</i>, — <i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>, — <i>Pluvialis apricaria</i>, — <i>Podiceps cristatus</i>,

	<ul style="list-style-type: none"> — Porzana parva, — Porzana porzana, — Scolopax rusticola, — Tringa ochropus
OBSZAR NATURA 2000 PUSZCZA NAD GWDĄ	
Kod obszaru	PLB300012
Data wyznaczenia	2007-10-13
Rodzaj ochrony	Dyrektywa ptasia
Powierzchnia	77678,9000 ha
Położenie	<p>Powiaty: wątecki, pilski, drawski, złotowski</p> <p>Gminy: Mirosławiec (gmina miejsko-wiejska), Tarnówka (gmina wiejska), Wysoka (gmina miejsko-wiejska), Szydłowo (gmina wiejska), Czaplonek (gmina miejsko-wiejska), Kaczory (gmina miejsko-wiejska), Tuczno (gmina miejsko-wiejska), Ujście (gmina miejsko-wiejska), Wałcz (gmina miejska), Krajenka (gmina miejsko-wiejska), Piła (gmina miejska), Jastrowie (gmina miejsko-wiejska), Wałcz (gmina wiejska)</p>
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń)	<p>Zarządzenie Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 21 kwietnia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza nad Gwdą PLB300012</p> <p>Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 9 czerwca 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza nad Gwdą PLB300012</p>

Cele działań ochronnych

Lp.	Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
1.	A030 bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 6 par. Poprawa stanu siedlisk poprzez zapewnienie stałej dostępności drzewostanów lęgowych (20% drzewostanów w wieku powyżej 80 lat, w tym 5% drzewostanów w wieku powyżej 100 lat) oraz utrzymanie arealu optymalnych siedlisk żerowiskowych w niepogorszonym stanie. Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunku w obszarze Natura 2000, w części położonej w województwie zachodniopomorskim.
2.	A038 łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 1 pary. Zmniejszenie presji drapieżników.
3.	A067 gągoł <i>Bucephala clangula</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 50 par. Poprawa stanu siedlisk poprzez zwiększenie odpowiednich miejsc lęgowych. Zapewnienie naturalnej podaży miejsc lęgowych poprzez utrzymanie populacji dzięcioła czarnego oraz pasów drzewostanów szerokości do 30 m wzdłuż brzegów jezior i rzek. Zmniejszenie presji drapieżników oraz antropopresji ze strony turystyki kajakowej w okresie wodzenia młodych.
4.	A070 nurogęs <i>Mergus merganser</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 10 par. Poprawa stanu siedlisk poprzez zwiększenie odpowiednich miejsc lęgowych. Zapewnienie naturalnej podaży miejsc lęgowych poprzez utrzymanie populacji dzięcioła czarnego oraz pasów drzewostanów szerokości do 30 m wzdłuż brzegów jezior i rzek. Zmniejszenie presji drapieżników oraz antropopresji ze strony turystyki kajakowej w okresie wodzenia młodych.
5.	A073 kania czarna <i>Milvus migrans</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 3 par. Poprawa stanu siedlisk poprzez zapewnienie stałej dostępności drzewostanów lęgowych (20% drzewostanów w wieku powyżej 80 lat, w tym 5% drzewostanów w wieku powyżej 100 lat) oraz utrzymanie arealu żerowiskowego. Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunku w obszarze Natura 2000, w części położonej w województwie zachodniopomorskim.
6.	A074 kania ruda <i>Milvus milvus</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 6 par. Poprawa stanu siedlisk poprzez zapewnienie stałej dostępności drzewostanów lęgowych (20% drzewostanów w wieku powyżej 80 lat, w tym 5% drzewostanów w wieku powyżej 100 lat) oraz utrzymanie arealu żerowiskowego.

		Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunku w obszarze Natura 2000, w części położonej w województwie zachodniopomorskim.
7.	A075 bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 6 par. Poprawa stanu siedlisk poprzez zapewnienie stałej dostępności drzewostanów lęgowych (20% drzewostanów w wieku powyżej 80 lat, w tym 5% drzewostanów w wieku powyżej 100 lat) oraz utrzymanie arealu żerowiskowego. Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunku w obszarze Natura 2000, w części położonej w województwie zachodniopomorskim.
8.	A094 rybołów <i>Pandion haliaetus</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 1 pary. Poprawa stanu siedlisk poprzez zwiększenie ilości odpowiednich miejsc lęgowych. Zapewnienie stałej dostępności drzewostanów lęgowych przez zachowanie 5% drzewostanów w wieku powyżej 100 lat i pozostawianie wyeksponowanych ponad 100 letnich sosen w odległości do 1 km od większych zbiorników wodnych.
9.	A127 żuraw <i>Grus grus</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 75 par. Utrzymanie właściwego stanu siedlisk. Poprawa oceny parametru „perspektywy ochrony” z U1 na FV, poprzez minimalizowanie zagrożeń. Zmniejszenie presji drapieżników.
10.	A215 puchacz <i>Bubo bubo</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 5 par. Poprawa stanu siedlisk poprzez zwiększenie odpowiednich miejsc lęgowych. Zapewnienie stałej dostępności drzewostanów lęgowych (20% drzewostanów w wieku powyżej 80 lat, w tym 5% drzewostanów w wieku powyżej 100 lat) oraz utrzymanie arealu żerowiskowego. Zmniejszenie presji drapieżników. Uzupełnienie stanu wiedzy o gatunku w obszarze Natura 2000, w części położonej w województwie zachodniopomorskim.
11.	A223 włochatka <i>Aegolius junereus</i>	Utrzymanie osiągniętego właściwego stanu ochrony (FV).
12.	A224 lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>	Utrzymanie osiągniętego właściwego stanu ochrony (FV).
13.	A229 zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 40 par. Poprawa stanu siedlisk poprzez ochronę naturalnego charakteru zbiorników wodnych i rzek i ich otuliny leśnej (pasów o szerokości do 30 m). Utrzymanie naturalnego charakteru rzek w obszarze Natura 2000, w tym procesów kształtujących urwiste brzegi oraz procesów dynamiki rumoszu drzewnego w rzekach. Zmniejszenie antropopresji ze strony turystyki kajakowej w okresie lęgowym.
14.	A236 dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 240 par. Poprawa stanu siedlisk przez utrzymanie lub zwiększanie ilości martwego drewna oraz zwiększenie bazy żerowej. Zapewnienie stałej dostępności starodrzewi (20% drzewostanów w wieku powyżej 80 lat, w tym 5% drzewostanów w wieku powyżej 100 lat).

15.	A246 lerka <i>Lullula arborea</i>	Utrzymanie osiągniętego właściwego stanu ochrony (FV).
16.	A320 mucholówka mała <i>Ficedula parva</i>	Utrzymanie liczebności populacji lęgowej w obszarze Natura 2000 na poziomie co najmniej 140 par. Zapewnienie minimalnego udziału w obszarze Natura 2000 drzewostanów bukowych (nie mniej niż 100 ha drzewostanów w wieku powyżej 80 lat w tym co najmniej 50 ha w wieku ponad 100 lat). Poprawa stanu siedlisk poprzez pozostawianie w drzewostanach drzew dziuplastych.

Właściwy (FV) i niezadawalający (U1) stan ochrony zdefiniowany został w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.).

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony oraz ich siedlisk

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		istniejące	potencjalne	
1.	A030 bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	1. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 2. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01).	3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (D02.01.01); 5. Produkcja energii wiatrowej (C03.03); 6. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05); 7. Poligony (G04.01).	Ad. 1. Osuszanie i zanik terenów bagiennych prowadzące do pogorszenia stanu żerowisk lub ich utraty; Ad. 2. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana skutkuje niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą żerowisk; Ad. 3. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą łęgówisk; Ad. 4. Możliwość śmierci w wyniku kolizji z napowietrzonymi liniami elektroenergetycznymi; Ad. 5. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie skutkująca zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności i zmianą tras przelotu; Ad. 6. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej skutkującej płoszeniem ptaków; Ad. 7. Przeloty samolotów i śmigłowców w sąsiedztwie czynnych gniazd (do 500 m od nich) w okresie lęgowym (15 marca – 31 sierpnia) oraz niskie przeloty (< 200 m nad ziemią) podczas ćwiczeń wojskowych, mogące płoszyć ptaki lub skutkować kolizjami.
2.	A038 łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	1. Drapieżnictwo (K03.04).	2. Napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (D02.01.01); 3. Produkcja energii	Ad. 1. Presja drapieżników, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy) oraz zdziczałych kotów i psów; Ad. 2. Możliwość śmierci w wyniku

			wiatrowej (C03.03); 4. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane (E01).	kolizji z napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi; Ad. 3. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie skutkująca zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności i zmianą tras przelotu; Ad. 4. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana skutkuje niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk.
3.	A067 gągoł <i>Bucephala clangula</i>	1. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (G01); 2. Drapieżnictwo (K03.04).	3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02).	Ad. 1. Zwiększona śmiertelność młodych w wyniku płoszenia ptaków wyprowadzających lęgi nad rzekami przez spływy kajakowe (w okresie od połowy kwietnia do połowy lipca); Ad. 2. Presja drapieżników, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop prac) oraz dziczyńskich kotów i psów; Ad. 3. Zmniejszanie się powierzchni drzewostanów dojrzałych w odległości do 1 km od zbiorników wodnych i rzek. Niedobór drzew dziuplastych w pobliżu większych cieków i zbiorników wodnych.
4.	A070 nurogęś <i>Mergus merganser</i>	1. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze (G01); 2. Drapieżnictwo (K03.04).	3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Inne typy zabudowy (E01.04).	Ad. 1. Zwiększona śmiertelność młodych w wyniku płoszenia ptaków wyprowadzających lęgi nad rzekami przez spływy kajakowe (w okresie od połowy kwietnia do połowy lipca); Ad. 2. Presja drapieżników, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop prac) oraz dziczyńskich kotów i psów; Ad. 3. Zmniejszanie się powierzchni drzewostanów dojrzałych w odległości do 1 km od zbiorników wodnych i rzek. Niedobór drzew dziuplastych w pobliżu większych cieków i zbiorników wodnych; Ad. 4. Zabudowa rekreacyjna przy i na jeziorze Bytyń Wielki.
5.	A073 kania czarna <i>Milvus migrans</i>	1. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01); 2. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane (E01).	3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 4. Napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (D02.01.01);	Ad. 1. Osuszanie i zanik terenów bagiennych prowadzące do pogorszenia stanu żerowisk lub ich utraty; Ad. 2. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana skutkuje

			<p>5. Zalesianie terenów otwartych (B01.01);</p> <p>6. Produkcja energii wiatrowej (C03.03);</p> <p>7. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05);</p> <p>8. Poligony (G04.01).</p>	<p>niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą żerowisk;</p> <p>Ad. 3. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą łągowisk;</p> <p>Ad. 4. Możliwość śmierci w wyniku kolizji z napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi;</p> <p>Ad. 5. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zalesiania łąk i innych terenów otwartych;</p> <p>Ad. 6. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie skutkująca zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności i zmianą tras przelotu;</p> <p>Ad. 7. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej skutkującej płoszeniem ptaków;</p> <p>Ad. 8. Przeloty samolotów i śmigłowców w sąsiedztwie czynnych gniazd (do 500 m od nich) w okresie łągowym (1 marca – 31 sierpnia) oraz niskie przeloty (< 200 m nad ziemią) podczas ćwiczeń wojskowych, mogące płoszyć ptaki lub skutkować kolizjami.</p>
6.	A074 kania ruda <i>Milvus milvus</i>	<p>1. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01);</p> <p>2. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01).</p>	<p>3. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02);</p> <p>4. Napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (D02.01.01);</p> <p>5. Zalesianie terenów otwartych (B01.01);</p> <p>6. Produkcja energii wiatrowej (C03.03);</p> <p>7. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05);</p> <p>8. Poligony (G04.01).</p>	<p>Ad. 1. Osuszanie i zanik terenów bagiennych prowadzące do pogorszenia stanu żerowisk lub ich utraty;</p> <p>Ad. 2. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana skutkuje niekontrolowanymi zmianami w krajobrazie i utratą żerowisk;</p> <p>Ad. 3. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą łągowisk;</p> <p>Ad. 4. Możliwość śmierci w wyniku kolizji z napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi;</p> <p>Ad. 5. Zmniejszanie się powierzchni odpowiednich żerowisk w wyniku zalesiania łąk i innych terenów otwartych;</p>

				<p>Ad. 6. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie skutkująca zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności i zmianą tras przelotu;</p> <p>Ad. 7. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej skutkującej płoszeniem ptaków;</p> <p>Ad. 8. Przeloty samolotów i śmigłowców w sąsiedztwie czynnych gniazd (do 500 m od nich) w okresie lęgowym (1 marca – 31 sierpnia) oraz niskie przeloty (< 200 m nad ziemią) podczas ćwiczeń wojskowych, mogące płoszyć ptaki lub skutkować kolizjami.</p>
7.	A075 bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	1. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01).	<p>2. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02);</p> <p>3. Napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (D02.01.01);</p> <p>4. Produkcja energii wiatrowej (C03.03);</p> <p>5. Inna ingerencja i zakłócenia spowodowane przez działalność człowieka (G05);</p> <p>6. Poligony (G04.01);</p> <p>7. Chwywanie, trucie, kłusownictwo (F03.02.03).</p>	<p>Ad. 1. Osuszanie i zanik terenów bagiennych prowadzące do pogorszenia stanu żerowisk lub ich utraty;</p> <p>Ad. 2. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą lęgowisk;</p> <p>Ad. 3. Możliwość śmierci w wyniku kolizji z napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi;</p> <p>Ad. 4. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie skutkująca zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności i zmianą tras przelotu;</p> <p>Ad. 5. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej skutkującej płoszeniem ptaków;</p> <p>Ad. 6. Przeloty samolotów i śmigłowców w sąsiedztwie czynnych gniazd (do 500 m od nich) w okresie lęgowym (styczeń – lipiec) oraz niskie przeloty (< 200 m nad ziemią) podczas ćwiczeń wojskowych, mogące płoszyć ptaki lub skutkować kolizjami;</p> <p>Ad. 7. Możliwość śmierci w wyniku trucia i kłusownictwa.</p>
8.	A094 rybołów <i>Pandion</i>	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	2. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów	Ad. 1. Niedostatek drzewostanów o cechach odpowiednich dla gatunku – niedobór drzew optymalnych do

	<i>haliaeus</i>	(J03.01).	<p>i plantacji (B02);</p> <p>3. Napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (D02.01.01);</p> <p>4. Produkcja energii wiatrowej (C03.03);</p> <p>5. Chwywanie, trucie, kłusownictwo (F03.02.03);</p> <p>6. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku, rekreacji, uprawiane w plenerze (G01);</p> <p>7. Poligony (G04.01).</p>	<p>założenia gniazda, jakimi są wyeksponowane albo rosnące w luźnym zwarciu sosny > 100 lat (a zwłaszcza > 150 lat) o parasolowatych koronach, zlokalizowane < 1 km od większych zbiorników wodnych;</p> <p>Ad. 2. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi,</p> <p>Ad. 3. Możliwość śmierci w wyniku kolizji z napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi;</p> <p>Ad. 4. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie skutkująca zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności i zmianą tras przelotu;</p> <p>Ad. 5. Możliwość śmierci w wyniku kłusownictwa (głównie w rejonie stawów hodowlanych);</p> <p>Ad. 6. Płoszenie w wyniku uprawiania sportu i innych form wypoczynku w odległości do 500 m wokół czynnych gniazd w okresie lęgowym (1 marca – 31 sierpnia);</p> <p>Ad. 7. Przeloty samolotów i śmigłowców w sąsiedztwie czynnych gniazd (do 500 m od nich) w okresie lęgowym (1 marca – 31 sierpnia) oraz niskie przeloty (< 200 m nad ziemią) podczas ćwiczeń wojskowych, mogące płoszyć ptaki lub skutkować kolizjami.</p>
9.	A127 żuraw <i>Grus grus</i>	<p>1. Zasypanywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02.01);</p> <p>2. Drapieżnictwo (K03.04);</p> <p>3. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01).</p>	<p>4. Napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (D02.01.01);</p> <p>5. Produkcja energii wiatrowej (C03.03);</p> <p>6. Zalesianie terenów otwartych (B01.01);</p> <p>7. Poligony (G04.01).</p>	<p>Ad. 1. Likwidacja lub przekształcanie oczek i większych zbiorników wodnych. Osuszanie i zanik terenów bagiennych;</p> <p>Ad. 2. Presja drapieżników, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop praczy) oraz dziczających kotów i psów;</p> <p>Ad. 3. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana skutkuje zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk;</p> <p>Ad. 4. Możliwość śmierci w wyniku kolizji z napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi;</p> <p>Ad. 5. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie skutkująca zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności</p>

				<p>i zmianą tras przelotu;</p> <p>Ad. 6. Ograniczanie powierzchni żerowisk poprzez zalesianie terenów otwartych;</p> <p>Ad. 7. Przeloty samolotów i śmigłowców w sąsiedztwie czynnych gniazd (do 500 m od nich) w okresie lęgowym (1 marca – 31 sierpnia) oraz niskie przeloty (< 200 m nad ziemią) podczas ćwiczeń wojskowych, mogące płoszyć ptaki lub skutkować kolizjami.</p>
10.	A215 puchacz <i>Bubo bubo</i>	<p>1. Drapieżnictwo (K03,04);</p> <p>2. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01);</p> <p>3. Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (J02,01).</p>	<p>4. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02);</p> <p>5. Napowietrzne linie energetyczne i telefoniczne (D02,01,01);</p> <p>6. Produkcja energii wiatrowej (C03,03);</p> <p>7. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka (G05);</p> <p>8. Zalesianie terenów otwartych (B01,01);</p> <p>9. Poligony (G04,01).</p>	<p>Ad. 1. Presja drapieżników, w tym gatunków inwazyjnych (jenot, norka amerykańska, szop pracz) oraz dziczyńskich kotów i psów;</p> <p>Ad. 2. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana skutkuje zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk;</p> <p>Ad. 3. Osuszanie i zanik terenów bagiennych prowadzące do pogorszenia stanu żerowisk lub ich utraty;</p> <p>Ad. 4. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą lęgowisk;</p> <p>Ad. 5. Możliwość śmierci w wyniku kolizji z napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi;</p> <p>Ad. 6. Budowa farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie skutkująca zmniejszeniem się arealu żerowisk, zwiększeniem śmiertelności i zmianą tras przelotu;</p> <p>Ad. 7. Niepokojenie ptaków w wyniku działalności gospodarczej (w tym prace leśne) i penetracji turystycznej skutkującej płoszeniem ptaków;</p> <p>Ad. 8. Ograniczanie powierzchni żerowisk poprzez zalesianie terenów otwartych;</p> <p>Ad. 9. Przeloty samolotów i śmigłowców w sąsiedztwie czynnych gniazd (do 500 m od nich) w okresie lęgowym (1 stycznia – 31 lipca) oraz niskie przeloty (< 200 m nad ziemią) podczas ćwiczeń wojskowych, mogące płoszyć ptaki lub skutkować kolizjami.</p>

11.	A223 włochatka <i>Aegolius funereus</i>	1. Brak zagrożeń i nacisków (X).	2. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 3. Zalesianie terenów otwartych (B01.01).	Ad. 1. W trakcie pracy nad planem zadań ochronnych nie stwierdzono zagrożeń istniejących dla gatunku; Ad. 2. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą łęgówisk. Zmniejszanie udziału świerka w drzewostanach. Usuwanie drzew dziuplastych; Ad. 3. Ograniczanie powierzchni żerowisk poprzez zalesianie terenów otwartych.
12.	A224 lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>	1. Brak zagrożeń i nacisków (X).	2. Zalesianie terenów otwartych (B01.01).	Ad. 1. W trakcie pracy nad planem zadań ochronnych nie stwierdzono zagrożeń istniejących dla gatunku; Ad. 2. Zalesianie śródleśnych i przyleśnych terenów skutkujące utrąą siedlisk.
13.	A229 zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	1. Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (J02); 2. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji, uprawiane w plenerze (G01).	3. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01); 4. Inne zmiany ekosystemu (J03).	Ad. 1. Zabiegi melioracyjne i utrzymywane w korytach rzek (w tym likwidowanie nadrzecznych skarp, zadrzewień i zakrzewień, usuwanie rumoszu drzewnego, usuwanie namułu z dna rzek) skutkujące pogorszeniem jakości siedlisk i utratą łęgówisk; Ad. 2. Zwiększona śmiertelność młodych w wyniku płoszenia ptaków wyprowadzających lęgi nad rzekami przez spływy kajakowe (w okresie od połowy kwietnia do połowy lipca); Ad. 3. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana skutkuje zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk; Ad. 4. Likwidacja nadrzecznych zadrzewień i zakrzewień, stanowiących czatownie zimorodka.
14.	A236 dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01).	2. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02); 3. Usuwanie martwych i umierających drzew (B02.04).	Ad. 1. Niedostatek drzewostanów o cechach odpowiednich dla gatunku – szczególnie zwartych kompleksów lasów w wieku ponad 100 lat; Ad. 2. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą łęgówisk; Ad. 3. Usuwanie z lasu martwych i obumierających drzew skutkujące utrąą siedlisk.
15.	A246 lirka	1. Brak zagrożeń	2. Zalesianie terenów otwartych (B01.01);	Ad. 1. W trakcie pracy nad planem zadań ochronnych nie stwierdzono

	<i>Lullula arborea</i>	i nacisków (X).	3. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01).	zagrożeń istniejących dla gatunku; Ad. 2. Zalesianie śródleśnych i przyleśnych terenów skutkujące utratą siedlisk; Ad. 3. Zabudowa rozproszona wszelkiego typu (produkcja, osadnictwo, rekreacja) niewłaściwie zaplanowana skutkuje zmianami w krajobrazie i utratą siedlisk.
16.	A320 mucholówka mała <i>Ficedula parva</i>	1. Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01).	2. Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02).	Ad. 1. Niedostatek drzewostanów o cechach odpowiednich dla gatunku – szczególnie zwartych kompleksów lasów bukowych w wieku ponad 100 lat; Ad. 2. Usuwanie lub ograniczanie powierzchni starodrzewi lasów bukowych, upraszczanie struktury gatunkowej, piętrowej i wiekowej drzewostanu skutkujące utratą łągowisk. Usuwanie drzew dziuplastych.

Przy opisie zagrożeń w nawiasach podano ich kody zgodnie z Instrukcją wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000 wersja 2012.1 opracowaną przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska

Charakterystyka obszaru

Obszar położony jest w południowowschodniej części Pomorza Zachodniego, na pograniczu dwóch województw - w północnej części województwa wielkopolskiego i południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego.

W przeważającej części jest to rozległy obszar sandrowy powstały w wyniku odwadniania łądolodu w okresie stadiu pomorskiego. Jedynie w części południowej sandr przechodzi w ciągi czołowo morenowych wzgórz i pagórków oraz powierzchnie moreny dennej o niewielkich deniwelacjach. Najbardziej zauważalnymi elementami topografii są tu liczne rynny erozyjne i sieć dolin rzecznych głęboko wciętych w powierzchnie sandrowe i morenowe. Część pierwotnych zbiorników, zarówno rynnowych, jak i wytopiskowych, przekształciła się w różnego rodzaju torfowiska.

Obszar Puszczy nad Gwdą to rozległy kompleks leśny (bory sosnowe (suche, świeże i mieszane), a na dnach i zboczach dolin - lasy liściaste i mieszane). Rzeźba terenu jest poglacialna, silnie urozmaicona. Wokół jezior (głównie eutroficznych, ale również dystroficznych z cennymi gatunkami i zbiorowiskami roślinnymi) o powierzchni od kilku do kilkudziesięciu ha, utrzymują się rozległe torfowiska niskie, przejściowe i wysokie oraz tereny podmokłe. Często jest występowanie dobrze wykształconych rozległych kompleksów źródliskowych ze specyficzną szatą roślinną. Największą rzeką Obszaru jest Gwda, prawy dopływ Noteci.

Gwda jest zasilana przez kilkanaście niewielkich dopływów, najważniejsze to: Rurzyca, Piława i Płytnica (o charakterze "pstrągowym"). W obrębie ostoi znajdują się także potacie łąk kośnych; pola orne mają niewielki udział powierzchniowy. Na terenie ostoi zachowały się umocnienia Wału Pomorskiego z lat 1934-1945 (Nadarzyce, Szwecja, Jastrowie) - potencjalne zimowiska nietoperzy.

Lasy ostoi rozczłonowane są terenami rolnymi: polami uprawnymi oraz łąkami i pastwiskami. W części są to bory sosnowe – suche, świeże i mieszane, sporadycznie bory bagienne, jednak przeważają tu sztuczne drzewostany sosnowe na siedliskach lasów liściastych lub mieszanych, często także na gruntach porolnych. W wielu miejscach tendencje do renaturyzacji tego typu drzewostanów przejawiają się w sposób wyraźny w postaci znacznej dynamiki samoistnie pojawiających się podrostów gatunków liściastych. Lasy liściaste reprezentowane są przez kilka typów zbiorowisk. Niewielkie powierzchnie zajmują buczyny, zarówno żyzne, jak i kwaśne z licznymi oczkami wytopiskowymi

	<p>w okolicach Wałcza (Bukowina).W dolinach rzecznych i na ich obrzeżach zdarzają się niewielkie powierzchnie grądów typu atlantyckiego. Niewielkie są także fragmenty dąbrów. Nieco większą powierzchnię zajmują skupione w dolinach rzecznych, na obrzeżach jezior i w sąsiedztwie torfowisk łągi olszowo – jesionowe, olsy źródłiskowe i zarośla wierzbowe.</p>
<p>Przedmioty ochrony</p>	<p>Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Aegolius funereus</i>, — <i>Alcedo atthis</i>, — <i>Anthus campestris</i>, — <i>Aquila pomarina</i>, — <i>Botaurus stellaris</i>, — <i>Bubo bubo</i>, — <i>Bucephala clangula</i>, — <i>Caprimulgus europaeus</i>, — <i>Ciconia ciconia</i>, — <i>Ciconia nigra</i>, — <i>Circus aeruginosus</i>, — <i>Crex crex</i>, — <i>Cygnus cygnus</i>, — <i>Dendrocopos medius</i>, — <i>Dryocopus martius</i>, — <i>Egretta alba</i>, — <i>Emberiza hortulana</i>, — <i>Ficedula parva</i>, — <i>Glaucidium passerinum</i>, — <i>Grus grus</i>, — <i>Haliaeetus albicilla</i>, — <i>Lanius collurio</i>, — <i>Lullula arborea</i>, — <i>Mergus merganser</i>, — <i>Milvus migrans</i>, — <i>Milvus milvus</i>, — <i>Pandion haliaetus</i>, — <i>Pernis apivorus</i>, — <i>Porzana parva</i>, — <i>Porzana porzana</i>, — <i>Sylvia nisoria</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

Tabela 15. Charakterystyka rezerwatów przyrody znajdujących się na terenie Powiatu waleckiego

REZERWAT PRZYRODY „STARY ZŁOM”													
Data uznania	1967-03-08												
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 15 lipca 2020 r. zmieniające zarządzenie w sprawie rezerwatu przyrody „Stary Załom”												
Powierzchnia	5,4400 ha												
Położenie	Człopa (gmina miejsko-wiejska)												
Rodzaj rezerwatu	florystyczny												
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów												
Plan ochrony	<p>Rozporządzenie Nr 56/2007 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 8 października 2007 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Stary Załom"</p> <p style="text-align: center;">Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń w wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 5%;">Lp.</th> <th style="width: 60%;">Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> <th style="width: 35%;">Sposób eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">1.</td> <td>Sukcesja drzew i krzewów oraz rozwój wysokich bylin i ekspansja trzcinnika piaskowego.</td> <td>Aktywne zabiegi ochronne w celu odtworzenia zbiorowisk trawiastych.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">2.</td> <td>Niszczenie (wydeptywanie, niekontrolowane wykaszanie) roślinności rezerwatu w związku z użytkowaniem rolniczym sąsiedniej łąki.</td> <td>Kontrola i naprawa istniejącego ogrodzenia.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">3.</td> <td>Zmiana przeznaczenia terenów rolniczych sąsiadujących z rezerwatem, rozwój funkcji rekreacyjnej.</td> <td>Wykup terenów przez Skarb Państwa i włączenie do rezerwatu. Ewentualnie możliwa wymiana gruntów z właścicielami prywatnymi. Dotyczy działek ewidencyjnych nr 10-12 oraz 14-41 obręb ewid. Załom.</td> </tr> </tbody> </table>	Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	1.	Sukcesja drzew i krzewów oraz rozwój wysokich bylin i ekspansja trzcinnika piaskowego.	Aktywne zabiegi ochronne w celu odtworzenia zbiorowisk trawiastych.	2.	Niszczenie (wydeptywanie, niekontrolowane wykaszanie) roślinności rezerwatu w związku z użytkowaniem rolniczym sąsiedniej łąki.	Kontrola i naprawa istniejącego ogrodzenia.	3.	Zmiana przeznaczenia terenów rolniczych sąsiadujących z rezerwatem, rozwój funkcji rekreacyjnej.	Wykup terenów przez Skarb Państwa i włączenie do rezerwatu. Ewentualnie możliwa wymiana gruntów z właścicielami prywatnymi. Dotyczy działek ewidencyjnych nr 10-12 oraz 14-41 obręb ewid. Załom.
Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych											
1.	Sukcesja drzew i krzewów oraz rozwój wysokich bylin i ekspansja trzcinnika piaskowego.	Aktywne zabiegi ochronne w celu odtworzenia zbiorowisk trawiastych.											
2.	Niszczenie (wydeptywanie, niekontrolowane wykaszanie) roślinności rezerwatu w związku z użytkowaniem rolniczym sąsiedniej łąki.	Kontrola i naprawa istniejącego ogrodzenia.											
3.	Zmiana przeznaczenia terenów rolniczych sąsiadujących z rezerwatem, rozwój funkcji rekreacyjnej.	Wykup terenów przez Skarb Państwa i włączenie do rezerwatu. Ewentualnie możliwa wymiana gruntów z właścicielami prywatnymi. Dotyczy działek ewidencyjnych nr 10-12 oraz 14-41 obręb ewid. Załom.											
Opis celów ochrony	Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie ekosystemu zróżnicowanej siedliskowo i biocenotycznie murawy ciepłolubnej i łąk zmiennowilgotnych na podłożu węglanowym z bogatymi populacjami gatunków chronionych, zagrożonych i rzadkich ze szczególnym uwzględnieniem turzycy ptasie łąpki <i>Carex ornithopoda</i> .												
REZERWAT PRZYRODY „GLINKI”													
Data uznania	1974-09-01												
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 1 lutego 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie rezerwatu przyrody „Glinki”												
Powierzchnia	25,0403 ha												
Położenie	Wałcz (gmina wiejska)												
Rodzaj rezerwatu	leśny												

Typ ekosystemu	leśny i borowy			
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 18 października 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Glinki			
	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków.”			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="427 508 496 566">Lp.</th> <th data-bbox="496 508 847 566">Identyfikacja zagrożenia wewnętrznego i zewnętrznego</th> <th data-bbox="847 508 1442 566">Sposób eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> </tr> </thead> </table>	Lp.	Identyfikacja zagrożenia wewnętrznego i zewnętrznego	Sposób eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
	Lp.	Identyfikacja zagrożenia wewnętrznego i zewnętrznego	Sposób eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	
	Zagrożenia wewnętrzne			
1.	Nienaturalny skład i struktura drzewostanu utrudniająca naturalną ekspansję siedlisk, tj. występowanie naturalnej dla tych siedlisk flory i fauny (drzewostanów dąglęzjowych, grabowych lub grabowo-brzozowych pochodzące ze sztucznych odnowień i nie pielęgnowane, przegęszczone) – zagrożenie istniejące.	Wykonanie cięć rozrzedzających gęste, młode, sztucznie niegdyś odnawiane drzewostany grabowe i grabowo-brzozowe. Celem regulacji jest ułatwienie osiągnięcia stanu homeostazy i samoregulacji w ekosystemie leśnym - cięcia wykonywane nierównomiernie na powierzchni manipulacyjnej, z pozostawieniem znacznej części ścinanych drzew na gruncie. Usuwanie pojawiającego się nalotu dąglęzji. Obserwacja stanu populacji gatunku inwazyjnego – niecierpka drobnokwiatowego. Usuwanie zarosli bzu koralowego utrudniającego odnowienie w lukach gatunków drzewiastych.		
2.	Zmniejszanie się zasobów wodnych i spadek poziomu wód gruntowych w rezerwacie na skutek zmian struktury opadów w ostatnich dziesięcioleciach i ocieplenia klimatu – zagrożenie istniejące, nasilenie zjawiska – zagrożenie potencjalne.	Brak możliwości całkowitego przeciwdziałania zagrożeniu. Ograniczenie odwodnień terenów położonych w zlewni rzeki Świniec (w obrębach ewidencyjnych Golce i Karsibór) do sytuacji zagrażających bezpieczeństwu i mieniu – uregulowanie ww. kwestii w prowadzonych postępowaniach administracyjnych.		
Zagrożenia zewnętrzne				
3.	Położenie rezerwatu w otoczeniu pól rolnych - słabe powiązania przestrzenne z podobnymi układami ekologicznymi oraz ograniczony transfer genów rodzimych gatunków roślin, grzybów i zwierząt do chronionego obiektu – zagrożenie istniejące.	Utrzymać korytarz ekologiczny łączący rezerwat przyrody z otoczeniem i kształtować obiekty infrastruktury na gruntach przyległych do obiektu w sposób umożliwiający migrację roślin i zwierząt, a w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • chronić funkcję korytarza ekologicznego zapewniającego transfer genów rodzimych gatunków roślin, grzybów i zwierząt w dolinie rzeki Świniec poprzez zachowanie i wzmocnienie zadrzewień oraz enklaw krzewów przydrożnych i śródpolnych (w obrębie ewidencyjnym Karsibór) uzupełniających przedmiotowy korytarz, • chronić zadrzewienia i zakrzaczenia powstałe na gruntach rolnych graniczących z rezerwatem na działkach 10/20, 11, 297/1, 299 obręb Karsibór z zaleceniem wyłączenia ewidencyjnego i ograniczeniem wydawania zezwoleń na wycinkę do pojedynczych drzew i usuwania rozrastających się krzewów poza obecne granice zadrzewień. 		

	<table border="1"> <tr> <td>4.</td> <td>Możliwość likwidacji lub uszczuplenia strefy okrajkowej otaczającej rezerwat i nie podlegającej ochronie prawnej (stanowiącej własność prywatną) – zagrożenie potencjalne związane z nagłą zmianą warunków ekologicznych we wnętrzu rezerwatu (zmiana warunków świetlnych, likwidacja naturalnej bariery biogeochemicznej).</td> <td>Nadzór przestrzegania przepisów przez odpowiednie służby w zakresie wycinek drzew rosnących na gruntach prywatnych. Przy procedurach związanych z wycinką drzew zachowywać istniejący pas zarośli i drzew z dopuszczeniem wycinek jedynie pojedynczych drzew i usuwaniem rozrastających się krzewów poza obecne granice zadrzewień - na działkach 10/20, 11, 297/1, 299 obręb Karsibór.</td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td>Potencjalne zagrożenie pożarowe oraz wycieku olejów z maszyn rolniczych podczas kolizji z konarami drzew rosnących w rezerwacie i zachodzących na graniczące prywatne grunty rolne.</td> <td>Cięcia pielęgnacyjne oraz obalanie drzew, z obszaru rezerwatu graniczącego z prywatnymi gruntami rolnymi, stwarzających bezpośrednie zagrożenie pożarowe i/lub wycieku olejów z maszyn rolniczych podczas kolizji z ich konarami.</td> </tr> <tr> <td>6.</td> <td>Wycinka drzew, zbiór posuszu i wywrotów oraz runa leśnego przez mieszkańców okolicznych miejscowości, pozyskiwanie drewna z obumarłych drzew z obszaru rezerwatu powalonych na prywatne grunty rolne graniczące z ww. obiektem – zagrożenie istniejące.</td> <td>Działania edukacyjne i prewencyjne. Informowanie mieszkańców o celach i powodach ochrony rezerwatu i jednocześnie prowadzenie nadzoru rezerwatu przez Straż Leśną.</td> </tr> <tr> <td>7.</td> <td>Niekontrolowana penetracja rezerwatu – zagrożenie istniejące.</td> <td>Ustalenie dróg i ścieżek udostępnionych do poruszania się pieszo w obrębie rezerwatu, o funkcji zarówno komunikacyjnej jak i edukacyjnej. Prowadzenie nadzoru rezerwatu przez Straż Leśną.</td> </tr> <tr> <td>8.</td> <td>Potencjalne zakłócenie stosunków wodnych w rezerwacie na skutek prac melioracyjnych w zlewni rezerwatu.</td> <td>Brak możliwości całkowitego przeciwdziałania zagrożeniu. Ograniczenie odwodnień terenów położonych w zlewni rzeki Świniec (w obrębach ewidencyjnych Golce i Karsibór) do sytuacji zagrażających bezpieczeństwu i mieniu – uregulowanie ww. kwestii w prowadzonych postępowaniach administracyjnych.</td> </tr> </table>	4.	Możliwość likwidacji lub uszczuplenia strefy okrajkowej otaczającej rezerwat i nie podlegającej ochronie prawnej (stanowiącej własność prywatną) – zagrożenie potencjalne związane z nagłą zmianą warunków ekologicznych we wnętrzu rezerwatu (zmiana warunków świetlnych, likwidacja naturalnej bariery biogeochemicznej).	Nadzór przestrzegania przepisów przez odpowiednie służby w zakresie wycinek drzew rosnących na gruntach prywatnych. Przy procedurach związanych z wycinką drzew zachowywać istniejący pas zarośli i drzew z dopuszczeniem wycinek jedynie pojedynczych drzew i usuwaniem rozrastających się krzewów poza obecne granice zadrzewień - na działkach 10/20, 11, 297/1, 299 obręb Karsibór.	5.	Potencjalne zagrożenie pożarowe oraz wycieku olejów z maszyn rolniczych podczas kolizji z konarami drzew rosnących w rezerwacie i zachodzących na graniczące prywatne grunty rolne.	Cięcia pielęgnacyjne oraz obalanie drzew, z obszaru rezerwatu graniczącego z prywatnymi gruntami rolnymi, stwarzających bezpośrednie zagrożenie pożarowe i/lub wycieku olejów z maszyn rolniczych podczas kolizji z ich konarami.	6.	Wycinka drzew, zbiór posuszu i wywrotów oraz runa leśnego przez mieszkańców okolicznych miejscowości, pozyskiwanie drewna z obumarłych drzew z obszaru rezerwatu powalonych na prywatne grunty rolne graniczące z ww. obiektem – zagrożenie istniejące.	Działania edukacyjne i prewencyjne. Informowanie mieszkańców o celach i powodach ochrony rezerwatu i jednocześnie prowadzenie nadzoru rezerwatu przez Straż Leśną.	7.	Niekontrolowana penetracja rezerwatu – zagrożenie istniejące.	Ustalenie dróg i ścieżek udostępnionych do poruszania się pieszo w obrębie rezerwatu, o funkcji zarówno komunikacyjnej jak i edukacyjnej. Prowadzenie nadzoru rezerwatu przez Straż Leśną.	8.	Potencjalne zakłócenie stosunków wodnych w rezerwacie na skutek prac melioracyjnych w zlewni rezerwatu.	Brak możliwości całkowitego przeciwdziałania zagrożeniu. Ograniczenie odwodnień terenów położonych w zlewni rzeki Świniec (w obrębach ewidencyjnych Golce i Karsibór) do sytuacji zagrażających bezpieczeństwu i mieniu – uregulowanie ww. kwestii w prowadzonych postępowaniach administracyjnych.
4.	Możliwość likwidacji lub uszczuplenia strefy okrajkowej otaczającej rezerwat i nie podlegającej ochronie prawnej (stanowiącej własność prywatną) – zagrożenie potencjalne związane z nagłą zmianą warunków ekologicznych we wnętrzu rezerwatu (zmiana warunków świetlnych, likwidacja naturalnej bariery biogeochemicznej).	Nadzór przestrzegania przepisów przez odpowiednie służby w zakresie wycinek drzew rosnących na gruntach prywatnych. Przy procedurach związanych z wycinką drzew zachowywać istniejący pas zarośli i drzew z dopuszczeniem wycinek jedynie pojedynczych drzew i usuwaniem rozrastających się krzewów poza obecne granice zadrzewień - na działkach 10/20, 11, 297/1, 299 obręb Karsibór.														
5.	Potencjalne zagrożenie pożarowe oraz wycieku olejów z maszyn rolniczych podczas kolizji z konarami drzew rosnących w rezerwacie i zachodzących na graniczące prywatne grunty rolne.	Cięcia pielęgnacyjne oraz obalanie drzew, z obszaru rezerwatu graniczącego z prywatnymi gruntami rolnymi, stwarzających bezpośrednie zagrożenie pożarowe i/lub wycieku olejów z maszyn rolniczych podczas kolizji z ich konarami.														
6.	Wycinka drzew, zbiór posuszu i wywrotów oraz runa leśnego przez mieszkańców okolicznych miejscowości, pozyskiwanie drewna z obumarłych drzew z obszaru rezerwatu powalonych na prywatne grunty rolne graniczące z ww. obiektem – zagrożenie istniejące.	Działania edukacyjne i prewencyjne. Informowanie mieszkańców o celach i powodach ochrony rezerwatu i jednocześnie prowadzenie nadzoru rezerwatu przez Straż Leśną.														
7.	Niekontrolowana penetracja rezerwatu – zagrożenie istniejące.	Ustalenie dróg i ścieżek udostępnionych do poruszania się pieszo w obrębie rezerwatu, o funkcji zarówno komunikacyjnej jak i edukacyjnej. Prowadzenie nadzoru rezerwatu przez Straż Leśną.														
8.	Potencjalne zakłócenie stosunków wodnych w rezerwacie na skutek prac melioracyjnych w zlewni rezerwatu.	Brak możliwości całkowitego przeciwdziałania zagrożeniu. Ograniczenie odwodnień terenów położonych w zlewni rzeki Świniec (w obrębach ewidencyjnych Golce i Karsibór) do sytuacji zagrażających bezpieczeństwu i mieniu – uregulowanie ww. kwestii w prowadzonych postępowaniach administracyjnych.														
Opis celów ochrony	Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie fragmentu lasu liściastego zróżnicowanego na zespoły: subatlantycki nizinny las dębowo-grabowy <i>Stellario holostea-Carpinetum betuli</i> , żyzną buczynę niżową typu pomorskiego <i>Galio odorati-Fagetum</i> , kwaśną buczynę niżową <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i> i łożowiska <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> , z licznymi drzewami pomnikowymi.															
REZERWAT PRZYRODY „MSZARY TUCZYŃSKIE”																
Data uznania	1988-02-15															
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 12 grudnia 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Mszary Tuczyńskie"															
Powierzchnia	7,2200 ha															
Położenie	Tuczno (gmina miejsko-wiejska)															
Rodzaj rezerwatu	torfowiskowy															
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów															

Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Mszary Tuczynskie"																																								
	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków.																																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Lp.</th> <th>Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> <th>Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;"><i>Zagrożenia wewnętrzne istniejące</i></td> </tr> <tr> <td>1.</td> <td>Sukcesja naturalna związana z wkraczaniem zadrzewień i krzewów na obszar zbiorowisk łąkowych w rezerwacie.</td> <td>Usuwanie nalotu drzew i krzewów z powierzchni łąk. Mechaniczne koszenie zbiorowisk łąkowych poza okresem lęgowym ptaków.</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Obecność w rezerwacie gatunku inwazyjnego – niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i>.</td> <td>Monitoring populacji niecierpka drobnokwiatowego w rezerwacie. Ze względu na charakter, znaczne rozpowszechnienie, a także jego długotrwałą obecność w rezerwacie, nie planuje się jego eliminacji.</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Istniejąca sieć rowów melioracyjnych, obecnie zarastających i w niewielkim stopniu wpływających na warunki hydrologiczne, jednak kształtująca obecny stan ekosystemów oraz strukturę flory i fauny.</td> <td>Monitoring stanu siedlisk w obrębie obszaru z zarastającą siecią rowów melioracyjnych, a w przypadku stwierdzenia ewentualnych zmian roślinności świadczących o przesuszaniu się siedlisk i wskazania miejsca nadmiernego spływu, podjęcie działań je ograniczających (np. poprzez zasypianie lub podpiętrzanie).</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;"><i>Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</i></td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie, w tym wahania wód powierzchniowych i gruntowych oraz związane z powyższym procesy murszenia i degradacji siedliska.</td> <td>Kontrole stanu zachowania przedmiotów ochrony w rezerwacie. Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;"><i>Zagrożenia zewnętrzne istniejące</i></td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td>Ekspansja gatunków obcych geograficznie, przede wszystkim rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i>.</td> <td>Monitoring ekspansji gatunków obcych oraz podjęcie działań zmierzających do ich usunięcia z obszaru rezerwatu.</td> </tr> <tr> <td>6.</td> <td>Sąsiedztwo gruntów prywatnych – postępująca intensyfikacja zabudowy na terenach należących do miasta Tuczno i związana z tym presja bezpośrednia oraz oddziaływanie pośrednie (m.in. hałas), przekształcanie działek rolnych położonych w sąsiedztwie jeziora Tuczno na działki rekreacyjne i ich parcelacja.</td> <td>Wprowadzenie ustaleń do dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Utrzymanie rezerwatu w formie obszaru wyłączanego z możliwości wprowadzenia zmian w sposobie użytkowania i zagospodarowania terenu. Utrzymanie obszaru rezerwatu, jako wyłączanego z możliwości lokalizacji obiektów budowlanych, w szczególności wszelkiej nowej infrastruktury technicznej niezwiązanej z prowadzoną w rezerwacie ochroną przyrody.</td> </tr> <tr> <td>7.</td> <td>Niekontrolowana antropopresja obejmująca wydeptywanie brzegu jeziora, uszkodzenie roślinności i siedlisk, płoszenie zwierząt, zaśmiecanie obiektu, budowę kładek i ścieżek, kradzież drewna, rozpalania ognisk, kłusownictwo głównie rybackie.</td> <td>Oznakowanie rezerwatu tablicami informującymi o nazwie rezerwatu i zakazach obowiązujących na obszarze rezerwatu oraz ich bieżące utrzymanie i konserwacja. Regularne usuwanie zaśmieceń z obszaru rezerwatu. Kontrola przestrzegania zakazów obowiązujących w rezerwacie. Usuwanie elementów nielegalnych pomostów i innych obiektów na terenie rezerwatu (w przypadku ich stwierdzenia).</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;"><i>Zagrożenia zewnętrzne potencjalne</i></td> </tr> <tr> <td>8.</td> <td>Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie wynikające ze zmian poziomu wód w jeziorze Tuczno.</td> <td>Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.</td> </tr> </tbody> </table>		Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	<i>Zagrożenia wewnętrzne istniejące</i>			1.	Sukcesja naturalna związana z wkraczaniem zadrzewień i krzewów na obszar zbiorowisk łąkowych w rezerwacie.	Usuwanie nalotu drzew i krzewów z powierzchni łąk. Mechaniczne koszenie zbiorowisk łąkowych poza okresem lęgowym ptaków.	2	Obecność w rezerwacie gatunku inwazyjnego – niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> .	Monitoring populacji niecierpka drobnokwiatowego w rezerwacie. Ze względu na charakter, znaczne rozpowszechnienie, a także jego długotrwałą obecność w rezerwacie, nie planuje się jego eliminacji.	3	Istniejąca sieć rowów melioracyjnych, obecnie zarastających i w niewielkim stopniu wpływających na warunki hydrologiczne, jednak kształtująca obecny stan ekosystemów oraz strukturę flory i fauny.	Monitoring stanu siedlisk w obrębie obszaru z zarastającą siecią rowów melioracyjnych, a w przypadku stwierdzenia ewentualnych zmian roślinności świadczących o przesuszaniu się siedlisk i wskazania miejsca nadmiernego spływu, podjęcie działań je ograniczających (np. poprzez zasypianie lub podpiętrzanie).	<i>Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</i>			4.	Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie, w tym wahania wód powierzchniowych i gruntowych oraz związane z powyższym procesy murszenia i degradacji siedliska.	Kontrole stanu zachowania przedmiotów ochrony w rezerwacie. Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.	<i>Zagrożenia zewnętrzne istniejące</i>			5.	Ekspansja gatunków obcych geograficznie, przede wszystkim rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i> .	Monitoring ekspansji gatunków obcych oraz podjęcie działań zmierzających do ich usunięcia z obszaru rezerwatu.	6.	Sąsiedztwo gruntów prywatnych – postępująca intensyfikacja zabudowy na terenach należących do miasta Tuczno i związana z tym presja bezpośrednia oraz oddziaływanie pośrednie (m.in. hałas), przekształcanie działek rolnych położonych w sąsiedztwie jeziora Tuczno na działki rekreacyjne i ich parcelacja.	Wprowadzenie ustaleń do dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Utrzymanie rezerwatu w formie obszaru wyłączanego z możliwości wprowadzenia zmian w sposobie użytkowania i zagospodarowania terenu. Utrzymanie obszaru rezerwatu, jako wyłączanego z możliwości lokalizacji obiektów budowlanych, w szczególności wszelkiej nowej infrastruktury technicznej niezwiązanej z prowadzoną w rezerwacie ochroną przyrody.	7.	Niekontrolowana antropopresja obejmująca wydeptywanie brzegu jeziora, uszkodzenie roślinności i siedlisk, płoszenie zwierząt, zaśmiecanie obiektu, budowę kładek i ścieżek, kradzież drewna, rozpalania ognisk, kłusownictwo głównie rybackie.	Oznakowanie rezerwatu tablicami informującymi o nazwie rezerwatu i zakazach obowiązujących na obszarze rezerwatu oraz ich bieżące utrzymanie i konserwacja. Regularne usuwanie zaśmieceń z obszaru rezerwatu. Kontrola przestrzegania zakazów obowiązujących w rezerwacie. Usuwanie elementów nielegalnych pomostów i innych obiektów na terenie rezerwatu (w przypadku ich stwierdzenia).	<i>Zagrożenia zewnętrzne potencjalne</i>			8.	Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie wynikające ze zmian poziomu wód w jeziorze Tuczno.	Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.
	Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych																																						
	<i>Zagrożenia wewnętrzne istniejące</i>																																								
	1.	Sukcesja naturalna związana z wkraczaniem zadrzewień i krzewów na obszar zbiorowisk łąkowych w rezerwacie.	Usuwanie nalotu drzew i krzewów z powierzchni łąk. Mechaniczne koszenie zbiorowisk łąkowych poza okresem lęgowym ptaków.																																						
	2	Obecność w rezerwacie gatunku inwazyjnego – niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> .	Monitoring populacji niecierpka drobnokwiatowego w rezerwacie. Ze względu na charakter, znaczne rozpowszechnienie, a także jego długotrwałą obecność w rezerwacie, nie planuje się jego eliminacji.																																						
	3	Istniejąca sieć rowów melioracyjnych, obecnie zarastających i w niewielkim stopniu wpływających na warunki hydrologiczne, jednak kształtująca obecny stan ekosystemów oraz strukturę flory i fauny.	Monitoring stanu siedlisk w obrębie obszaru z zarastającą siecią rowów melioracyjnych, a w przypadku stwierdzenia ewentualnych zmian roślinności świadczących o przesuszaniu się siedlisk i wskazania miejsca nadmiernego spływu, podjęcie działań je ograniczających (np. poprzez zasypianie lub podpiętrzanie).																																						
	<i>Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</i>																																								
	4.	Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie, w tym wahania wód powierzchniowych i gruntowych oraz związane z powyższym procesy murszenia i degradacji siedliska.	Kontrole stanu zachowania przedmiotów ochrony w rezerwacie. Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.																																						
<i>Zagrożenia zewnętrzne istniejące</i>																																									
5.	Ekspansja gatunków obcych geograficznie, przede wszystkim rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i> .	Monitoring ekspansji gatunków obcych oraz podjęcie działań zmierzających do ich usunięcia z obszaru rezerwatu.																																							
6.	Sąsiedztwo gruntów prywatnych – postępująca intensyfikacja zabudowy na terenach należących do miasta Tuczno i związana z tym presja bezpośrednia oraz oddziaływanie pośrednie (m.in. hałas), przekształcanie działek rolnych położonych w sąsiedztwie jeziora Tuczno na działki rekreacyjne i ich parcelacja.	Wprowadzenie ustaleń do dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Utrzymanie rezerwatu w formie obszaru wyłączanego z możliwości wprowadzenia zmian w sposobie użytkowania i zagospodarowania terenu. Utrzymanie obszaru rezerwatu, jako wyłączanego z możliwości lokalizacji obiektów budowlanych, w szczególności wszelkiej nowej infrastruktury technicznej niezwiązanej z prowadzoną w rezerwacie ochroną przyrody.																																							
7.	Niekontrolowana antropopresja obejmująca wydeptywanie brzegu jeziora, uszkodzenie roślinności i siedlisk, płoszenie zwierząt, zaśmiecanie obiektu, budowę kładek i ścieżek, kradzież drewna, rozpalania ognisk, kłusownictwo głównie rybackie.	Oznakowanie rezerwatu tablicami informującymi o nazwie rezerwatu i zakazach obowiązujących na obszarze rezerwatu oraz ich bieżące utrzymanie i konserwacja. Regularne usuwanie zaśmieceń z obszaru rezerwatu. Kontrola przestrzegania zakazów obowiązujących w rezerwacie. Usuwanie elementów nielegalnych pomostów i innych obiektów na terenie rezerwatu (w przypadku ich stwierdzenia).																																							
<i>Zagrożenia zewnętrzne potencjalne</i>																																									
8.	Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie wynikające ze zmian poziomu wód w jeziorze Tuczno.	Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.																																							
Opis celów ochrony	Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie mozaiki siedlisk i ekosystemów łąk wilgotnych i ziołorośli, zbiorowisk mokradłowych, lasów bagiennych oraz kompleksów źródłiskowych wraz z procesami ich naturalnej dynamiki oraz związaną z nimi cenną florą i fauną.																																								
REZERWAT PRZYRODY „WIELKI BYTYŃ”																																									
Data uznania	1989-06-14																																								

Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 28 sierpnia 2018 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Wielki Bytyń”																																				
Powierzchnia	1940,5700 ha																																				
Położenie	Mirostawiec (gmina miejsko-wiejska), Tuczo (gmina miejsko-wiejska), Wątcz (gmina wiejska)																																				
Rodzaj rezerwatu	krajobrazowy																																				
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów																																				
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 1.08.2019 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Wielki Bytyń Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków.																																				
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Lp.</th> <th>Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> <th>Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td> <td>Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód jezior.</td> <td>Brak możliwości zanieczyszczenia przy amatorskim połowieniu ryb.</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>Presja rekreacyjna na ekosystem jezior.</td> <td>Wskazanie obszarów udostępnionych do poszczególnych form rekreacji. Monitoring presji rekreacyjnej, z odniesieniem do wartości progowych wskazanych w materiałach podstawowych do planu ochrony rezerwatu. Egzekwowanie przez uprawnionych do rybactwa zasad udostępnienia jezior w rezerwacie do wędkowania.</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>Niekorzystne zmiany struktury ichtiofauny, w tym niewystarczające tarło naturalne rodzimych populacji sieni <i>Coregonus lavaretus</i> i sielawy <i>Coregonus albula</i>. Nadmierna ekspozycja populacji sielawy na żerowanie kormorana, będąca skutkiem odlenienia wód głębinowych jeziora.</td> <td>Zarybienia siewą, sielawą i szczupakiem oraz odłowu kształtujące strukturę ichtiofauny. Płoszenie kormoranów z możliwością odstrzału do 45 osobników rocznie.</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>Płoszenie zwierząt korzystających z tafli i brzegów jezior.</td> <td>Udostępnienie do żeglowania i wskazanie akwenów udostępnionych do kąpieli, pływania i używania sprzętu wodnego bez napędu silnikowego tylko określonej części jeziora Bytyń Wielki i tylko w okresie od 1 maja do 31 października, bez możliwości wplywania w szuwały, a także dobijania do brzegu poza wskazanymi pomostami, przystaniami i plażami. Wskazanie miejsc i zasad udostępnienia jezior w rezerwacie do amatorskiego połowu ryb. Egzekwowanie tych zasad przez uprawnionych do rybactwa.</td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td>Nieprzestrzeżenie przepisów prawa obowiązujących w granicach rezerwatu przyrody.</td> <td>Odpowiednie udostępnienie rezerwatu dla celów turystycznych i rekreacyjnych poprzez odwołanie istniejącej, przed uznaniem obszaru za rezerwat przyrody, ścieżki. Uprzątnięcie zaśmieceń wzdłuż brzegów wód w miesiącach październik-listopad. Oznakowanie rezerwatu tablicami informującymi o nazwie rezerwatu i zakazach obowiązujących na obszarze rezerwatu oraz ich bieżące utrzymanie i konserwacja. Regularne kontrole terenu przez zarządców i użytkowników rezerwatu oraz stanowcze reagowanie na przypadki nieprzestrzegania prawa. Ustalenie statusu prawnego obiektów i budowli w granicach rezerwatu.</td> </tr> <tr> <td>6.</td> <td>Obecność gatunków obcych, w tym inwazyjnych: dębu czerwonego <i>Quercus rubra</i>, niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i>, rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i>.</td> <td>Eliminacja gatunków przy wykorzystaniu metod kombinowanych (zwalczania mechaniczno – chemicznego połączonego z wybraniem i usunięciem gleby z obszaru rezerwatu).</td> </tr> <tr> <td>7.</td> <td>Niestabilność młodych drzewostanów na skutek zbyt dużego zagęszczenia i zwarcia drzew oraz pogarszanie stanu owocowania ilościowego i jakościowego w drzewostanach nasiennych.</td> <td>Przeprowadzenie cięć pielęgnacyjnych mających na celu uzyskanie pożądanego zwarcia drzewostanu poprzez usunięcie drzew wadliwych, przerzedzenie nadmiernie zagęszczonych partii oraz usunięcie drzew gatunków obcych.</td> </tr> <tr> <td>8.</td> <td>Obecność i działanie szkodników pierwotnych sosny, m.in. strzygoni choinówki, poprocha cetyniaka, boreczników, osnu gwiazdzistej.</td> <td>Prace prognostyczne. Jesienne poszukiwania szkodników pierwotnych na stałych partiach kontrolnych. Czyszczenie, utrzymanie sprawności technicznej, zakładanie skrzynek lęgowych dla ptaactwa będącego naturalnym wrogiem ww. entomofauny.</td> </tr> <tr> <td>9.</td> <td>Zagrożenie trwałości i stanu zdrowotnego drzewostanów. Obecność i działanie szkodników wtórnych, w tym cetyniców.</td> <td>Przeprowadzenie cięć pielęgnacyjnych drzew opianowanych przez patogeny owadzie, w szczególności przez przypłaszczka granatka, korniki i cetynice wraz z usunięciem ich masy poza teren rezerwatu. Dopuszczenie usunięcia z powierzchni obiektu wiatrolomów – jedynie tych, które zostały zaatakowane przez patogeny. Prace prognostyczne i zwalczanie szkodników wtórnych. Wykładanie pułapek klasycznych na cetynice oraz czyszczenie, utrzymanie sprawności technicznej, zakładanie budek lęgowych dla ptaactwa będącego naturalnym wrogiem ww. entomofauny.</td> </tr> <tr> <td>10.</td> <td>Gradacja brudnicy mniszki.</td> <td>Wywieszanie pułapek feromonowych do odłowu samców. Rejestracja liczby samicy.</td> </tr> <tr> <td>11.</td> <td>Zagrożenie pożarowe.</td> <td>Utrzymanie sprawności technicznej (konserwacja) infrastruktury – leśnych dróg przeciwpożarowych. Regularne kontrole terenu przez Straż Leśną w okresie zagrożenia pożarowego, tj. w okresie marzec-październik.</td> </tr> </tbody> </table>	Lp.	Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków	1.	Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód jezior.	Brak możliwości zanieczyszczenia przy amatorskim połowieniu ryb.	2.	Presja rekreacyjna na ekosystem jezior.	Wskazanie obszarów udostępnionych do poszczególnych form rekreacji. Monitoring presji rekreacyjnej, z odniesieniem do wartości progowych wskazanych w materiałach podstawowych do planu ochrony rezerwatu. Egzekwowanie przez uprawnionych do rybactwa zasad udostępnienia jezior w rezerwacie do wędkowania.	3.	Niekorzystne zmiany struktury ichtiofauny, w tym niewystarczające tarło naturalne rodzimych populacji sieni <i>Coregonus lavaretus</i> i sielawy <i>Coregonus albula</i> . Nadmierna ekspozycja populacji sielawy na żerowanie kormorana, będąca skutkiem odlenienia wód głębinowych jeziora.	Zarybienia siewą, sielawą i szczupakiem oraz odłowu kształtujące strukturę ichtiofauny. Płoszenie kormoranów z możliwością odstrzału do 45 osobników rocznie.	4.	Płoszenie zwierząt korzystających z tafli i brzegów jezior.	Udostępnienie do żeglowania i wskazanie akwenów udostępnionych do kąpieli, pływania i używania sprzętu wodnego bez napędu silnikowego tylko określonej części jeziora Bytyń Wielki i tylko w okresie od 1 maja do 31 października, bez możliwości wplywania w szuwały, a także dobijania do brzegu poza wskazanymi pomostami, przystaniami i plażami. Wskazanie miejsc i zasad udostępnienia jezior w rezerwacie do amatorskiego połowu ryb. Egzekwowanie tych zasad przez uprawnionych do rybactwa.	5.	Nieprzestrzeżenie przepisów prawa obowiązujących w granicach rezerwatu przyrody.	Odpowiednie udostępnienie rezerwatu dla celów turystycznych i rekreacyjnych poprzez odwołanie istniejącej, przed uznaniem obszaru za rezerwat przyrody, ścieżki. Uprzątnięcie zaśmieceń wzdłuż brzegów wód w miesiącach październik-listopad. Oznakowanie rezerwatu tablicami informującymi o nazwie rezerwatu i zakazach obowiązujących na obszarze rezerwatu oraz ich bieżące utrzymanie i konserwacja. Regularne kontrole terenu przez zarządców i użytkowników rezerwatu oraz stanowcze reagowanie na przypadki nieprzestrzegania prawa. Ustalenie statusu prawnego obiektów i budowli w granicach rezerwatu.	6.	Obecność gatunków obcych, w tym inwazyjnych: dębu czerwonego <i>Quercus rubra</i> , niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> , rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i> .	Eliminacja gatunków przy wykorzystaniu metod kombinowanych (zwalczania mechaniczno – chemicznego połączonego z wybraniem i usunięciem gleby z obszaru rezerwatu).	7.	Niestabilność młodych drzewostanów na skutek zbyt dużego zagęszczenia i zwarcia drzew oraz pogarszanie stanu owocowania ilościowego i jakościowego w drzewostanach nasiennych.	Przeprowadzenie cięć pielęgnacyjnych mających na celu uzyskanie pożądanego zwarcia drzewostanu poprzez usunięcie drzew wadliwych, przerzedzenie nadmiernie zagęszczonych partii oraz usunięcie drzew gatunków obcych.	8.	Obecność i działanie szkodników pierwotnych sosny, m.in. strzygoni choinówki, poprocha cetyniaka, boreczników, osnu gwiazdzistej.	Prace prognostyczne. Jesienne poszukiwania szkodników pierwotnych na stałych partiach kontrolnych. Czyszczenie, utrzymanie sprawności technicznej, zakładanie skrzynek lęgowych dla ptaactwa będącego naturalnym wrogiem ww. entomofauny.	9.	Zagrożenie trwałości i stanu zdrowotnego drzewostanów. Obecność i działanie szkodników wtórnych, w tym cetyniców.	Przeprowadzenie cięć pielęgnacyjnych drzew opianowanych przez patogeny owadzie, w szczególności przez przypłaszczka granatka, korniki i cetynice wraz z usunięciem ich masy poza teren rezerwatu. Dopuszczenie usunięcia z powierzchni obiektu wiatrolomów – jedynie tych, które zostały zaatakowane przez patogeny. Prace prognostyczne i zwalczanie szkodników wtórnych. Wykładanie pułapek klasycznych na cetynice oraz czyszczenie, utrzymanie sprawności technicznej, zakładanie budek lęgowych dla ptaactwa będącego naturalnym wrogiem ww. entomofauny.	10.	Gradacja brudnicy mniszki.	Wywieszanie pułapek feromonowych do odłowu samców. Rejestracja liczby samicy.	11.	Zagrożenie pożarowe.	Utrzymanie sprawności technicznej (konserwacja) infrastruktury – leśnych dróg przeciwpożarowych. Regularne kontrole terenu przez Straż Leśną w okresie zagrożenia pożarowego, tj. w okresie marzec-październik.
	Lp.	Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków																																		
	1.	Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód jezior.	Brak możliwości zanieczyszczenia przy amatorskim połowieniu ryb.																																		
	2.	Presja rekreacyjna na ekosystem jezior.	Wskazanie obszarów udostępnionych do poszczególnych form rekreacji. Monitoring presji rekreacyjnej, z odniesieniem do wartości progowych wskazanych w materiałach podstawowych do planu ochrony rezerwatu. Egzekwowanie przez uprawnionych do rybactwa zasad udostępnienia jezior w rezerwacie do wędkowania.																																		
	3.	Niekorzystne zmiany struktury ichtiofauny, w tym niewystarczające tarło naturalne rodzimych populacji sieni <i>Coregonus lavaretus</i> i sielawy <i>Coregonus albula</i> . Nadmierna ekspozycja populacji sielawy na żerowanie kormorana, będąca skutkiem odlenienia wód głębinowych jeziora.	Zarybienia siewą, sielawą i szczupakiem oraz odłowu kształtujące strukturę ichtiofauny. Płoszenie kormoranów z możliwością odstrzału do 45 osobników rocznie.																																		
	4.	Płoszenie zwierząt korzystających z tafli i brzegów jezior.	Udostępnienie do żeglowania i wskazanie akwenów udostępnionych do kąpieli, pływania i używania sprzętu wodnego bez napędu silnikowego tylko określonej części jeziora Bytyń Wielki i tylko w okresie od 1 maja do 31 października, bez możliwości wplywania w szuwały, a także dobijania do brzegu poza wskazanymi pomostami, przystaniami i plażami. Wskazanie miejsc i zasad udostępnienia jezior w rezerwacie do amatorskiego połowu ryb. Egzekwowanie tych zasad przez uprawnionych do rybactwa.																																		
	5.	Nieprzestrzeżenie przepisów prawa obowiązujących w granicach rezerwatu przyrody.	Odpowiednie udostępnienie rezerwatu dla celów turystycznych i rekreacyjnych poprzez odwołanie istniejącej, przed uznaniem obszaru za rezerwat przyrody, ścieżki. Uprzątnięcie zaśmieceń wzdłuż brzegów wód w miesiącach październik-listopad. Oznakowanie rezerwatu tablicami informującymi o nazwie rezerwatu i zakazach obowiązujących na obszarze rezerwatu oraz ich bieżące utrzymanie i konserwacja. Regularne kontrole terenu przez zarządców i użytkowników rezerwatu oraz stanowcze reagowanie na przypadki nieprzestrzegania prawa. Ustalenie statusu prawnego obiektów i budowli w granicach rezerwatu.																																		
	6.	Obecność gatunków obcych, w tym inwazyjnych: dębu czerwonego <i>Quercus rubra</i> , niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> , rdestowca ostrokończystego <i>Reynoutria japonica</i> .	Eliminacja gatunków przy wykorzystaniu metod kombinowanych (zwalczania mechaniczno – chemicznego połączonego z wybraniem i usunięciem gleby z obszaru rezerwatu).																																		
	7.	Niestabilność młodych drzewostanów na skutek zbyt dużego zagęszczenia i zwarcia drzew oraz pogarszanie stanu owocowania ilościowego i jakościowego w drzewostanach nasiennych.	Przeprowadzenie cięć pielęgnacyjnych mających na celu uzyskanie pożądanego zwarcia drzewostanu poprzez usunięcie drzew wadliwych, przerzedzenie nadmiernie zagęszczonych partii oraz usunięcie drzew gatunków obcych.																																		
	8.	Obecność i działanie szkodników pierwotnych sosny, m.in. strzygoni choinówki, poprocha cetyniaka, boreczników, osnu gwiazdzistej.	Prace prognostyczne. Jesienne poszukiwania szkodników pierwotnych na stałych partiach kontrolnych. Czyszczenie, utrzymanie sprawności technicznej, zakładanie skrzynek lęgowych dla ptaactwa będącego naturalnym wrogiem ww. entomofauny.																																		
	9.	Zagrożenie trwałości i stanu zdrowotnego drzewostanów. Obecność i działanie szkodników wtórnych, w tym cetyniców.	Przeprowadzenie cięć pielęgnacyjnych drzew opianowanych przez patogeny owadzie, w szczególności przez przypłaszczka granatka, korniki i cetynice wraz z usunięciem ich masy poza teren rezerwatu. Dopuszczenie usunięcia z powierzchni obiektu wiatrolomów – jedynie tych, które zostały zaatakowane przez patogeny. Prace prognostyczne i zwalczanie szkodników wtórnych. Wykładanie pułapek klasycznych na cetynice oraz czyszczenie, utrzymanie sprawności technicznej, zakładanie budek lęgowych dla ptaactwa będącego naturalnym wrogiem ww. entomofauny.																																		
10.	Gradacja brudnicy mniszki.	Wywieszanie pułapek feromonowych do odłowu samców. Rejestracja liczby samicy.																																			
11.	Zagrożenie pożarowe.	Utrzymanie sprawności technicznej (konserwacja) infrastruktury – leśnych dróg przeciwpożarowych. Regularne kontrole terenu przez Straż Leśną w okresie zagrożenia pożarowego, tj. w okresie marzec-październik.																																			

Opis celów ochrony	Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie naturalnej różnorodności biologicznej, zarówno gatunkowej jak i biocenotycznej, a także naturalnego zróżnicowania krajobrazu rynny jeziora Bytyń Wielki z zatokami, jeziora Betyń Mały, jeziora Bobkowego i Głębokiego oraz otaczających je wysoczyzn morenowych.
REZERWAT PRZYRODY „ROSICZKI MIROŚLAWSKIE”	
Data uznania	1989-12-08
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 listopada 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Rosiczki Mirosławskie"
Powierzchnia	20,8200 ha
Położenie	Mirosławiec (gmina miejsko-wiejska)
Rodzaj rezerwatu	torfowiskowy
Typ ekosystemu	torfowiskowy (bagienny)
Plan ochrony	Rozporządzenie Nr 24/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 maja 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Rosiczki Mirosławskie"

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków

Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
1.	Zanieczyszczenie powietrza spalinami, wód spływami z powierzchni drogi oraz hałas spowodowany ruchem samochodowym na drodze krajowej nr 10 oraz projektowanej obwodnicy miasta Mirosławiec.	W przypadku modernizacji i poszerzenia szosy w sąsiedztwie rezerwatu – wszelkie zmiany i prace prowadzić po stronie południowej obecnej drogi, czyli przeciwnej w stosunku do rezerwatu. Wprowadzenie odpowiednich zabezpieczeń przed ściekami oraz spalinami i hałasem (np. ekrany, studzienki ściekowe).
2.	Ruch samochodowy na drodze krajowej nr 10 relacji Bydgoszcz-Szczecin będącej przeszkodą w migracji zwierząt.	Budowa przepustów dla zwierząt.
3.	Eutrofizacja wód.	Nie zmieniać układu hydrologicznego torfowiska (np. budowa rowów).
4.	Spontaniczne procesy rozwojowe roślinności i naturalna sukcesja.	Monitoring i ograniczenie tempa sukcesji, by nie dopuścić do nadejścia leśnej fazy klimaksowej.
5.	Obniżenie poziomu wód podziemnych.	Monitoring poziomu wód. W sytuacji wystąpienia zagrożenia osuszenia torfowiska tzn. gdy poziom wody w ciągu kilku kolejno wykonywanych odczytów piezometrów będzie znajdował się znacznie poniżej poziomu żywego pła mszarnego (-20 -40 cm), a wskazania na latach pomiarowych wykażą wyraźne osiadanie złoża torfowego – podjąć zadania ochrony czynnej polegające na poprawieniu zaopatrzenia torfowiska w wodę poprzez zwiększenie dopływu wód – retencjonowanych na mineralnych brzegach misy torfowiskowej – przez występujące tam zbiorowiska leśne. Uwolnić część tych wód przez usunięcie fragmentów drzewostanów, głównie po północnej stronie obiektu na

	<p>gruncie mineralnym, w kontakcie z otwartym mszarem w wydzieleniach: 124 d i 122 a zlokalizowanych poza rezerwatem.</p> <p>Zabieg przeprowadzić dwuetapowo:</p> <p>1) w I etapie ostrożnie, na niedużą skalę (rębnia gniazdowa – do 10-15 drzew) – kontrolując zmiany poziomu wody w zamieszczonych urządzeniach pomiarowych;</p> <p>2) w II etapie, po 2-3 latach, można stosownie do uzyskanych wyników zwiększyć wycinkę, by odpowiednio powiększyć dopływ wody, znając wymierne skutki I etapu realizacji.</p>
--	--

Opis celów ochrony	Celem ochrony jest zachowanie torfowiska pojeziornego o charakterze naturalnych trzęsawiskowych mszarów z bogatą florą mszaków oraz liczną populacją trzech gatunków roszcików, jak też innych gatunków chronionych i rzadkich.
REZERWAT PRZYRODY „GOLCOWE BAGNO”	
Data uznania	1991-01-05
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Golcowe Bagno"
Powierzchnia	123,6000 ha
Położenie	Wałcz (gmina wiejska)
Rodzaj rezerwatu	torfowiskowy
Typ ekosystemu	torfowiskowy (bagienny)
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 12 czerwca 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Golcowe Bagno"

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków.		
Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
<i>Zagrożenia wewnętrzne istniejące</i>		
1.	Sukcesja roślinności drzewiastej na obszarze torfowiska będąca następstwem postępującego obniżenia poziomu wód (wkraczanie gatunków drzewiastych takich jak sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata oraz gatunków zielnych typowych dla siedlisk borowych).	Poprawa warunków uwilgotnienia torfowiska poprzez mechaniczne usuwanie samosiewów z kopuły torfowiska oraz prowadzenie cięć pielęgnacyjnych w ich bezpośrednim sąsiedztwie polegających na udrożnieniu spływu wód opadowych do rynny torfowiskowej. Monitoring fitosocjologiczny oraz hydrologiczny.
2.	Neofityzacja (występowanie gatunków obcych takich jak: robinia akacja <i>Robinia pseudoacacia</i> , dąb czerwony <i>Quercus rubra</i> , czeremcha późna <i>Prunus serotina</i> , modrzew europejski <i>Larix decidua</i>).	Eliminowanie gatunków obcych z rezerwatu.
3.	Picetyzacja - znaczne zubożenie warstw krzewów, mszystej i zielnej wskutek wprowadzenia w przeszłości litych drzewostanów świerkowych.	Usuwanie świerka w ramach zaplanowanych cięć pielęgnacyjnych.
<i>Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</i>		
4.	Brak.	Brak.
<i>Zagrożenia zewnętrzne istniejące</i>		
5.	Zmniejszanie się zasobów wód powierzchniowych i podpowierzchniowych w zlewni rzeki Gwdy.	Podjęcie inicjatyw przewidzianych prawem w celu ograniczenia odpływu wód ze zlewni poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • małą retencję; • obsadzanie dolin cieków i zbiorników zielenią wysoką; • budowę zastawki o piętrzeniu regulowanym na rowie w wydzielaniu 244n.
6.	Bezpośrednie sąsiedztwo drogi publicznej Golce – Szwecja związane z tym: hałas, zadymienie, akumulowanie się związków toksycznych, spływ do rezerwatu zanieczyszczeń z szosy, bariera w migracji płazów w okresie godowym.	Zjawisko niemożliwe do całkowitego wyeliminowania. W planach ewentualnej modernizacji drogi publicznej Golce – Szwecja (działka ewidencyjna nr 399 obręb Golce) przylegającej do rezerwatu (wzdłuż południowej granicy) uwzględnić zabezpieczenie chronionego obiektu przed zwiększonym ruchem samochodowym poprzez wzmocnienie gatunkowe zadrzewień przydrożnych tworzących naturalną strefę buforową oraz przypadku ewentualnego poszerzenia drogi – planowane do włączenia w pas drogowy grunty powinny obejmować fragmenty działek ewidencyjnych 8196, 8221/1 obręb Golce, a na trasie ww. drogi powinny zostać ulokowane przejścia dla płazów.
Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
<i>Zagrożenia zewnętrzne potencjalne</i>		
7.	Gradacje owadów liściożernych (zwiększona subwencja torfowiska w biogeny).	Monitoring entomologiczny. Naprawa i wymiana budek lęgowych dla ptaków w ilości i częstotliwości zależnej od potrzeb.
Opis celów ochrony	Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie torfowiska mszarnego z naturalną roślinnością torfotwórczą, macierzystą dla genezy i akumulacji rzadkich w kraju gatunków torfu typu przejściowego: mszarno-bagnicowego i mszarnoturzycowego.	

REZERWAT PRZYRODY „LEŚNE ŹRÓDŁA”													
Data uznania	1998-12-31												
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 27 października 2015 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Leśne Źródła"												
Powierzchnia	20,8500 ha												
Położenie	Tuczno (gmina miejsko-wiejska)												
Rodzaj rezerwatu	leśny												
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów												
Plan ochrony	Rozporządzenie Nr 48/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 14 listopada 2008 r. zmieniające rozporządzenia w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Lp.</th> <th>Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> <th>Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Zagrożenia zewnętrzne</td> </tr> <tr> <td>1.</td> <td>Zaśmiecanie rezerwatu (zanieczyszczenia poboczny dróg, śmieci nanoszone przez wody jeziora Tuczno, itp.).</td> <td>Regularne sprzątanie rezerwatu raz w roku, najlepiej po sezonie wegetacyjnym. Kontrola przez służby leśne.</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>Wzmoczona penetracja rezerwatu, szczególnie w okresie letnim – kradzież drewna, kłusownictwo, zbieractwo runa leśnego, uszkodzenie drzew.</td> <td>Edukacja ekologiczna ludności. Nadzór zarządcy nad rezerwatem.</td> </tr> </tbody> </table>	Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Zagrożenia zewnętrzne			1.	Zaśmiecanie rezerwatu (zanieczyszczenia poboczny dróg, śmieci nanoszone przez wody jeziora Tuczno, itp.).	Regularne sprzątanie rezerwatu raz w roku, najlepiej po sezonie wegetacyjnym. Kontrola przez służby leśne.	2.	Wzmoczona penetracja rezerwatu, szczególnie w okresie letnim – kradzież drewna, kłusownictwo, zbieractwo runa leśnego, uszkodzenie drzew.	Edukacja ekologiczna ludności. Nadzór zarządcy nad rezerwatem.
	Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych										
	Zagrożenia zewnętrzne												
1.	Zaśmiecanie rezerwatu (zanieczyszczenia poboczny dróg, śmieci nanoszone przez wody jeziora Tuczno, itp.).	Regularne sprzątanie rezerwatu raz w roku, najlepiej po sezonie wegetacyjnym. Kontrola przez służby leśne.											
2.	Wzmoczona penetracja rezerwatu, szczególnie w okresie letnim – kradzież drewna, kłusownictwo, zbieractwo runa leśnego, uszkodzenie drzew.	Edukacja ekologiczna ludności. Nadzór zarządcy nad rezerwatem.											

	<table border="1"> <tr> <td>3.</td> <td>Niszczenie cennych gatunków flory, fauny i grzybów,</td> <td>Kształtowanie świadomości lokalnej społeczności na temat przepisów obowiązujących w rezerwacie przyrody, popularyzacja wiedzy przyrodniczej. Monitoring stanu populacji występujących w rezerwacie cennych i chronionych gatunków flory, fauny i grzybów. Monitoring stanu zachowania wybranych fragmentów chronionych siedlisk przyrodniczych.</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>Presja turystyczno-rekreacyjna.</td> <td>Właściwe udostępnianie rezerwatu w celach edukacyjnych i turystycznych połączone z oznakowaniem na gruncie przebiegu ścieżek dydaktycznych oraz wyznaczeniem punktów dydaktycznych, Urządzenie parkingu i punktu informacyjnego przy wjeździe do rezerwatu. Nie udostępnianie rezerwatu w celach rekreacyjnych.</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Zagrożenia wewnętrzne</td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td>Potencjalne zmiany stosunków wodnych w rezerwacie wynikające ze zmian poziomu wody jeziora Tuczo,</td> <td>Ustabilizowanie poziomu wody w jeziorze Tuczo np. przez budowę trwałego progu piętrzącego w odpływie – utrzymującej poziom wody na rzędnych wysokości: 75,4 m n.p.m. (min) i 78,0 m n.p.m. (max),</td> </tr> <tr> <td>6.</td> <td>Zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych,</td> <td>Kontrola stanu czystości i przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód.</td> </tr> <tr> <td>7.</td> <td>Obecność gatunków obcych oraz antropogeniczny skład drzewostanów w pd-wsch części rezerwatu.</td> <td>Unaturalniająca przebudowa drzewostanów poprzez eliminację części sosny oraz wprowadzenie buka i dębu,</td> </tr> </table>	3.	Niszczenie cennych gatunków flory, fauny i grzybów,	Kształtowanie świadomości lokalnej społeczności na temat przepisów obowiązujących w rezerwacie przyrody, popularyzacja wiedzy przyrodniczej. Monitoring stanu populacji występujących w rezerwacie cennych i chronionych gatunków flory, fauny i grzybów. Monitoring stanu zachowania wybranych fragmentów chronionych siedlisk przyrodniczych.	4.	Presja turystyczno-rekreacyjna.	Właściwe udostępnianie rezerwatu w celach edukacyjnych i turystycznych połączone z oznakowaniem na gruncie przebiegu ścieżek dydaktycznych oraz wyznaczeniem punktów dydaktycznych, Urządzenie parkingu i punktu informacyjnego przy wjeździe do rezerwatu. Nie udostępnianie rezerwatu w celach rekreacyjnych.	Zagrożenia wewnętrzne			5.	Potencjalne zmiany stosunków wodnych w rezerwacie wynikające ze zmian poziomu wody jeziora Tuczo,	Ustabilizowanie poziomu wody w jeziorze Tuczo np. przez budowę trwałego progu piętrzącego w odpływie – utrzymującej poziom wody na rzędnych wysokości: 75,4 m n.p.m. (min) i 78,0 m n.p.m. (max),	6.	Zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych,	Kontrola stanu czystości i przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód.	7.	Obecność gatunków obcych oraz antropogeniczny skład drzewostanów w pd-wsch części rezerwatu.	Unaturalniająca przebudowa drzewostanów poprzez eliminację części sosny oraz wprowadzenie buka i dębu,
3.	Niszczenie cennych gatunków flory, fauny i grzybów,	Kształtowanie świadomości lokalnej społeczności na temat przepisów obowiązujących w rezerwacie przyrody, popularyzacja wiedzy przyrodniczej. Monitoring stanu populacji występujących w rezerwacie cennych i chronionych gatunków flory, fauny i grzybów. Monitoring stanu zachowania wybranych fragmentów chronionych siedlisk przyrodniczych.																	
4.	Presja turystyczno-rekreacyjna.	Właściwe udostępnianie rezerwatu w celach edukacyjnych i turystycznych połączone z oznakowaniem na gruncie przebiegu ścieżek dydaktycznych oraz wyznaczeniem punktów dydaktycznych, Urządzenie parkingu i punktu informacyjnego przy wjeździe do rezerwatu. Nie udostępnianie rezerwatu w celach rekreacyjnych.																	
Zagrożenia wewnętrzne																			
5.	Potencjalne zmiany stosunków wodnych w rezerwacie wynikające ze zmian poziomu wody jeziora Tuczo,	Ustabilizowanie poziomu wody w jeziorze Tuczo np. przez budowę trwałego progu piętrzącego w odpływie – utrzymującej poziom wody na rzędnych wysokości: 75,4 m n.p.m. (min) i 78,0 m n.p.m. (max),																	
6.	Zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych,	Kontrola stanu czystości i przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód.																	
7.	Obecność gatunków obcych oraz antropogeniczny skład drzewostanów w pd-wsch części rezerwatu.	Unaturalniająca przebudowa drzewostanów poprzez eliminację części sosny oraz wprowadzenie buka i dębu,																	
Opis celów ochrony	Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych licznych źródeł w obrębie naturalnego ekosystemu leśnego.																		
REZERWAT PRZYRODY „DOLINA RURZYCY”																			
Data uznania	2005-08-03																		
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 3 listopada 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Dolina Rurzycy"																		
Powierzchnia	552,0400 ha																		
Położenie	Wałcz (gmina wiejska)																		
Rodzaj rezerwatu	krajobrazowy																		
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów																		
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Dolina Rurzycy"																		

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków dla rezerwatu.

Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
Zagrożenia wewnętrzne istniejące		
1.	Stopniowe zaciemnienie siedliska sosnowego boru chrobotkowego <i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowej postaci <i>Peucedano-Pinetum</i> na skutek zwiększenia zwarcia koron w starzejących się drzewostanach. Postępująca eutrofizacja siedliska powodująca ekspansję roślin zielnych. Sukcesja zbiorowiska boru chrobotkowego w kierunku subatlantyckiego boru świeżego.	Cięcia pielęgnacyjne mające na celu zwiększenie dostępu światła do powierzchni z chrobotkami i utrzymanie mozaiki mikrosiedlisk i zróżnicowanej struktury drzewostanów borów sosnowych, w obrębie których wykształcił się sosnowy bór chrobotkowy <i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać boru <i>Peucedano-Pinetum</i> . Utrzymywanie zwarcia drzewostanu na poziomie 70-80%. Usuwanie martwego drewna, z wyniesieniem poza płaty siedlisk.
2.	Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) w obrębie ekosystemów torfowiskowych na skutek zaburzeń warunków hydrologicznych w wyniku prowadzonej w przeszłości melioracji, w tym również spowodowana okresowymi lub trwałymi zmianami klimatycznymi (susze).	Systematyczne usuwanie nalotu i podrostów drzew i krzewów.
	Zaniechanie użytkowania łąk skutkujące niepożądanymi zmianami sukcesyjnymi oraz ich degradacja.	Ekstensywne użytkowanie łąk.
3.	Wahania poziomu wód w rezerwacie (głównie obniżanie), w tym również spowodowane okresowymi lub trwałymi zmianami klimatycznymi (susze).	Prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych.
4.	Zmiany w składzie flory i szaty roślinnej rezerwatu. Rozprzestrzenianie się na terenie rezerwatu gatunków obcych geograficznie, w tym czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> , świdośliwy kłosowej <i>Amelanchier spicata</i> (zagrożenie wewnętrzne i zewnętrzne).	Sukcesywna eliminacja oraz monitoring gatunków obcych.
5.	Niedostateczna ilość naturalnych miejsc gniazdowych dla ptaków i mikrosiedlisk związanych z martwym drewnem.	Zachowanie bez ingerencji większości drzewostanów w wieku powyżej 80 lat. Pozostawianie na terenie rezerwatu drzew dziuplastych, części złomów, wykrotów i posuszu, za wyjątkiem sytuacji zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu mienia oraz sytuacji kłękowych.
6.	Naturalna erozja torfowisk źródłkowych.	Brak sposobów zapobiegania zagrożeniu.
Zagrożenia wewnętrzne potencjalne		
7.	Podatność drzewostanów na gradacje owadów.	Monitorowanie stanu sanitarnego drzewostanów w ramach obowiązków statutowych Nadleśnictwa.

Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
Zagrożenia zewnętrzne istniejące		
8.	Nielegalna i niekontrolowana gospodarka rybacka i wędkarska powodująca użyczenie jezior w rezerwacie (przez stosowanie zanęt wędkarskich oraz zaburzoną strukturę gatunkową rybostanu) i wydeptywanie roślinności płytkiego litoralu. Niekontrolowane penetrowanie, wydeptywanie i zaśmiecanie obszaru rezerwatu przez wędkarzy.	Wskazanie miejsc do cumowania łodzi w ramach prowadzonej gospodarki rybackiej i amatorskiego połowu ryb – docelowe wykluczenie cumowania z brzegów przylegających do strefy ochrony ścisłej oraz stref wyłączonych z budowy nowych pomostów. Konserwacja prawnie istniejących pomostów. Kontrola przestrzegania zakazów, w tym uregulowań dotyczących gospodarki rybackiej i wędkarskiej obowiązujących w rezerwacie. Dostosowywanie gospodarki rybackiej do aktualnego stanu i potrzeb ochrony jezior (po wykonanej ekspertyzie z zakresu biomanipulacji).
9.	Niekontrolowane penetrowanie, wydeptywanie i zaśmiecanie obszaru rezerwatu przez grzybiarzy, turystów etc.	Monitoring ruchu turystycznego w rezerwacie po wyznaczonych szlakach: pieszym, rowerowym i wodnym. Oznakowanie rezerwatu tablicami informującymi o nazwie rezerwatu i zakazach obowiązujących na obszarze rezerwatu oraz ich bieżące utrzymanie i konserwacja. Egzekwowanie ograniczenia dostępności dróg leśnych niedostępnych dla publicznego ruchu samochodowego. Utrzymanie wyznaczonej sieci miejsc postojowych w aktualnej konfiguracji. Regularne usuwanie zaśmieceń z obszaru rezerwatu.
Zagrożenia zewnętrzne potencjalne		
10.	Zagrożenie pożarowe, szczególnie w miejscach o zwiększonej koncentracji osób uprawiających turystykę lub rekreację.	Patrolowanie terenu. Utrzymanie we właściwym stanie dróg pożarowych oraz mostów w granicach i sąsiedztwie rezerwatu.
11.	Zaburzenia warunków wodnych w sąsiedztwie źródeł, torfowisk lub w ich strefie alimentacyjnej, wywołane np. odwodnieniami gruntów.	Regularne kontrole stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie prowadzone w ramach obowiązków statutowych RDOS w Szczecinie. Uwzględnianie zagrożeń w procedurach administracyjnych.
12.	Zanieczyszczenie wód rzeki oraz jezior.	Systematyczne badania stanu fizyko – chemicznego wód w ramach monitoringu stanu. Ew. eliminacja źródeł zanieczyszczeń.
Opis celów ochrony	Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie cennych zbiorowisk roślinnych, rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz unikatowych krajobrazów przyrody wraz z urozmaiconą rzeźbą terenu, tj. naturalnych lasów rosnących na stromych zboczach, czystych jezior tworzących długie ciągi rynien oraz pagórkowaty teren z meandrującą rzeką w głębokiej dolinie.	
REZERWAT PRZYRODY „DOLINA RURZYCY”		
Data uznania	2005-08-03	
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 3 listopada 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Dolina Rurzycy"	
Powierzchnia	552,0400 ha	
Położenie	Wałcz (gmina wiejska)	
Rodzaj rezerwatu	krajobrazowy	
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów	
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Dolina Rurzycy"	

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków dla rezerwatu.

Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
Zagrożenia wewnętrzne istniejące		
1.	Stopniowe zaciemnienie siedliska sosnowego boru chrobotkowego <i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowej postaci <i>Peucedano-Pinetum</i> na skutek zwiększenia zwarcia koron w starzejących się drzewostanach. Postępująca eutrofizacja siedliska powodująca ekspansję roślin zielnych. Sukcesja zbiorowiska boru chrobotkowego w kierunku subatlantyckiego boru świeżego.	Cięcia pielęgnacyjne mające na celu zwiększenie dostępu światła do powierzchni z chrobotkami i utrzymanie mozaiki mikrosiedlisk i zróżnicowanej struktury drzewostanów borów sosnowych, w obrębie których wykształcił się sosnowy bór chrobotkowy <i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać boru <i>Peucedano-Pinetum</i> . Utrzymywanie zwarcia drzewostanu na poziomie 70-80%. Usuwanie martwego drewna, z wyniesieniem poza płyty siedlisk.
2.	Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) w obrębie ekosystemów torfowiskowych na skutek zaburzeń warunków hydrologicznych w wyniku prowadzonej w przeszłości melioracji, w tym również spowodowana okresowymi lub trwałymi zmianami klimatycznymi (susze).	Systematyczne usuwanie nalotu i podrostów drzew i krzewów.
	Zaniechanie użytkowania łąk skutkujące niepożądanymi zmianami sukcesyjnymi oraz ich degradacją.	Ekstensywne użytkowanie łąk.
3.	Wahania poziomu wód w rezerwacie (głównie obniżanie), w tym również spowodowane okresowymi lub trwałymi zmianami klimatycznymi (susze).	Prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych.
4.	Zmiany w składzie flory i szaty roślinnej rezerwatu. Rozprzestrzenianie się na terenie rezerwatu gatunków obcych geograficznie, w tym czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> , świdośliwy kłosowej <i>Amelanchier spicata</i> (zagrożenie wewnętrzne i zewnętrzne).	Sukcesywna eliminacja oraz monitoring gatunków obcych.
5.	Niedostateczna ilość naturalnych miejsc gniazdowych dla ptaków i mikrosiedlisk związanych z martwym drewnem.	Zachowanie bez ingerencji większości drzewostanów w wieku powyżej 80 lat. Pozostawianie na terenie rezerwatu drzew dziuplastych, części złomów, wykrotów i posuszu, za wyjątkiem sytuacji zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu mienia oraz sytuacji kłękowych.
6.	Naturalna erozja torfowisk źródłiskowych.	Brak sposobów zapobiegania zagrożeniu.
Zagrożenia wewnętrzne potencjalne		
7.	Podatność drzewostanów na gradacje owadów.	Monitorowanie stanu sanitarnego drzewostanów w ramach obowiązków statutowych Nadleśnictwa.

	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych		Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
	Lp.		
	Zagrożenia zewnętrzne istniejące		
	8.	Nielegalna i niekontrolowana gospodarka rybacka i wędkarska powodująca użyczenie jezior w rezerwacie (przez stosowanie zanęt wędkarskich oraz zaburzoną strukturę gatunkową rybostanu) i wydeptywanie roślinności płytkiego litoralu. Niekontrolowane penetrowanie, wydeptywanie i zaśmiecanie obszaru rezerwatu przez wędkarzy.	Wskazanie miejsc do cumowania łodzi w ramach prowadzonej gospodarki rybackiej i amatorskiego połowu ryb – docelowe wykluczenie cumowania z brzegów przylegających do strefy ochrony ścisłej oraz stref wyłączonych z budowy nowych pomostów. Konservacja prawnie istniejących pomostów. Kontrola przestrzegania zakazów, w tym uregulowań dotyczących gospodarki rybackiej i wędkarskiej obowiązujących w rezerwacie. Dostosowywanie gospodarki rybackiej do aktualnego stanu i potrzeb ochrony jezior (po wykonanej ekspertyzie z zakresu biomanipulacji).
	9.	Niekontrolowane penetrowanie, wydeptywanie i zaśmiecanie obszaru rezerwatu przez grzybiarzy, turystów etc.	Monitoring ruchu turystycznego w rezerwacie po wyznaczonych szlakach: pieszym, rowerowym i wodnym. Oznakowanie rezerwatu tablicami informacyjnymi o nazwie rezerwatu i zakazach obowiązujących na obszarze rezerwatu oraz ich bieżące utrzymanie i konserwacja. Egzekwowanie ograniczenia dostępności dróg leśnych niedostępnych dla publicznego ruchu samochodowego. Utrzymanie wyznaczonej sieci miejsc postojowych w aktualnej konfiguracji. Regularne usuwanie zaśmiecen z obszaru rezerwatu.
	Zagrożenia zewnętrzne potencjalne		
	10.	Zagrożenie pożarowe, szczególnie w miejscach o zwiększonej koncentracji osób uprawiających turystykę lub rekreację.	Patrolowanie terenu. Utrzymanie we właściwym stanie dróg pożarowych oraz mostów w granicach i sąsiedztwie rezerwatu.
	11.	Zaburzenia warunków wodnych w sąsiedztwie źródeł, torfowisk lub w ich strefie alimentacyjnej, wywołane np. odwodnieniami gruntów.	Regularne kontrole stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie prowadzone w ramach obowiązków statutowych RDOS w Szczecinie. Uwzględnianie zagrożeń w procedurach administracyjnych.
	12.	Zanieczyszczenie wód rzeki oraz jezior.	Systematyczne badania stanu fizyko – chemicznego wód w ramach monitoringu stanu. Ew. eliminacja źródeł zanieczyszczeń.
Opis celów ochrony	Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie cennych zbiorowisk roślinnych, rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz unikatowych krajobrazów przyrody wraz z urozmaiconą rzeźbą terenu, tj. naturalnych lasów rosnących na stromych zboczach, czystych jezior tworzących długie ciągi rynien oraz pagórkowaty teren z meandrującą rzeką w głębokiej dolinie.		
REZERWAT PRZYRODY „NAD PŁOCICZNĄ”			
Data uznania	2010-08-04		
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 3 listopada 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Nad Płociczną"		
Powierzchnia	20,3000 ha		
Położenie	Tuczno (gmina miejsko-wiejska)		
Rodzaj rezerwatu	krajobrazowy		
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów		
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Nad Płociczną"		

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków dla rezerwatu.		
Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
Zagrożenia wewnętrzne istniejące		
1.	Obecność w całym rezerwacie gatunku inwazyjnego – niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> .	Monitoring populacji niecierpka drobnokwiatowego w rezerwacie. Ze względu na charakter, znaczne rozpowszechnienie, a także jego długotwałą obecność w rezerwacie, nie planuje się jego eliminacji poprzez mechaniczne usuwanie przed dojrzewaniem nasion.
2.	Progi na Płocicznej (pozostałości urządzeń hydrotechnicznych) uniemożliwiające migrację ryb, fragmentujące siedlisko minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i> oraz izolujące populację od reszty obszaru Natura 2000 i zlewni Drawy.	Częściowa rozbiórka urządzeń hydrotechnicznych w taki sposób, by przekształcić je w rumowiska o charakterze bystrzy gruzowych, umożliwiających przemieszczanie się organizmów wodnych ¹ .
Zagrożenia zewnętrzne potencjalne		
3.	Zanieczyszczenie wód Płocicznej wpływających do rezerwatu z nadmiarem biogenów pochodzących z rozproszonych źródeł rolniczych w zlewni górnej Płocicznej oraz ze źródeł komunalnych w tej zlewni.	Stosowanie w całej zlewni dobrych praktyk w zakresie nawożenia gruntów rolnych oraz dobrych praktyk utrzymania rzek, w szczególności w zakresie tworzenia stref buforowych na brzegach cieków, ograniczaniu odmulania i usuwaniu roślinności z brzegów i koryt cieków. Nieusuwanie tam wybudowanych przez bobry europejskie na Płocicznej powyżej rezerwatu, na których zachodzi sedymentacja zanieczyszczeń i wychwyty biogenów.
4.	Zamiary eksploatacji kruszywa w Rzeczycy, stwarzające ryzyko negatywnego oddziaływania na zasoby wodne.	Przeanalizowanie wpływu eksploatacji kruszywa w Rzeczycy w ramach ewentualnej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko lub oceny oddziaływania na obszar Natura 2000.
5.	Penetracja rezerwatu związana z jego zaśmiecaniem, wydeptywaniem roślinności, ploszeniem zwierząt.	Ograniczenie zagrożenia w granicach rezerwatu polegające na prawidłowym oznakowaniu rezerwatu.
7.	Kłusownictwo wodne na rzece – za pomocą agregatu plecakowego lub na ciągniętym rzeką pontonie, polegające na wybieraniu ryb ogłuszonych prądem.	Wzmoczone kontrole służb leśnych oraz ochrony przyrody w zakresie przestrzegania zakazów obowiązujących w obiekcie.
8.	Zagrożenie pożarowe.	Utrzymanie sprawności technicznej (konserwacja) infrastruktury – leśnych dróg przeciwpożarowych. Kontrole terenu przez pracowników PGL Lasy Państwowe w okresie zagrożenia pożarowego.
Opis celów ochrony	Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie górnego odcinka środkowego biegu rzeki Płocicznej ze zgrupowaniami fauny typowej dla rzek o charakterze górskim, a także ochrona kompleksu dobrze zachowanych łągów i grądów o charakterze zbliżonym do naturalnego, porastających zbocza oraz dno doliny Płocicznej, z charakterystyczną florą, mykoflorą oraz cenną fauną.	
REZERWAT PRZYRODY „NAD JEZIOREM LIPTOWSKIM”		
Data uznania	2010-08-04	
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie w Szczecinie z dnia 29 kwietnia 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie uznania za rezerwat przyrody "Nad Jeziorem Liptowskim"	
Powierzchnia	54,0400 ha	
Położenie	Tuczno (gmina miejsko-wiejska)	
Rodzaj rezerwatu	leśny	
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów	

Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Nad Jeziorem Liptowskim"																						
	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków.																						
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Lp.</th> <th>Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> <th>Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;"><i>Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</i></td> </tr> <tr> <td>1.</td> <td>Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie, w tym wahania wód powierzchniowych i gruntowych oraz związane z powyższym procesy degradacji siedlisk.</td> <td>Brak możliwości przeciwdziałania zagrożeniu w granicach rezerwatu. Stan ten należy jednak monitorować w ramach prowadzonego monitoringu stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie.</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;"><i>Zagrożenia zewnętrzne istniejące</i></td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>Penetracja obszaru rezerwatu oraz związane z tym uszkodzenie bądź wydeptywanie roślinności, niszczenie wierzchniej warstwy gleby i runa, zaśmiecanie obiektu oraz płoszenie zwierząt gatunków antropofobnych.</td> <td>Prawidłowe oznakowanie rezerwatu oraz utrzymanie jego sprawności technicznej (konserwacja), wzmożona kontrola służb ochrony przyrody oraz zarządców terenu w zakresie przestrzegania zakazów obowiązujących w obiekcie.</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>Pojawiająca się przy wschodniej granicy rezerwatu zabudowa rekreacyjna i związane z tym nasilenie hałasu oraz penetracja obiektu.</td> <td>Kontrola stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie. Utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia gruntów w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu jako użytki zielone, grunty rolne i lasy. Edukacja ekologiczna lokalnej społeczności w zakresie wartości i potrzeb zachowania celu ochrony w rezerwacie poprzez montaż tablic edukacyjnych.</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>Sąsiedztwo gruntów prywatnych w obrębie zachodniej granicy rezerwatu oraz możliwe zmiany stosunków wodnych w rezerwacie w efekcie możliwego zagospodarowania terenów prywatnych.</td> <td>Kontrola stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie. Utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia gruntów w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu jako użytki zielone, grunty rolne i lasy.</td> </tr> </tbody> </table>		Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	<i>Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</i>			1.	Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie, w tym wahania wód powierzchniowych i gruntowych oraz związane z powyższym procesy degradacji siedlisk.	Brak możliwości przeciwdziałania zagrożeniu w granicach rezerwatu. Stan ten należy jednak monitorować w ramach prowadzonego monitoringu stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie.	<i>Zagrożenia zewnętrzne istniejące</i>			2.	Penetracja obszaru rezerwatu oraz związane z tym uszkodzenie bądź wydeptywanie roślinności, niszczenie wierzchniej warstwy gleby i runa, zaśmiecanie obiektu oraz płoszenie zwierząt gatunków antropofobnych.	Prawidłowe oznakowanie rezerwatu oraz utrzymanie jego sprawności technicznej (konserwacja), wzmożona kontrola służb ochrony przyrody oraz zarządców terenu w zakresie przestrzegania zakazów obowiązujących w obiekcie.	3.	Pojawiająca się przy wschodniej granicy rezerwatu zabudowa rekreacyjna i związane z tym nasilenie hałasu oraz penetracja obiektu.	Kontrola stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie. Utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia gruntów w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu jako użytki zielone, grunty rolne i lasy. Edukacja ekologiczna lokalnej społeczności w zakresie wartości i potrzeb zachowania celu ochrony w rezerwacie poprzez montaż tablic edukacyjnych.	4.	Sąsiedztwo gruntów prywatnych w obrębie zachodniej granicy rezerwatu oraz możliwe zmiany stosunków wodnych w rezerwacie w efekcie możliwego zagospodarowania terenów prywatnych.	Kontrola stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie. Utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia gruntów w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu jako użytki zielone, grunty rolne i lasy.
	Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych																				
	<i>Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</i>																						
1.	Zmiany stosunków wodnych w rezerwacie, w tym wahania wód powierzchniowych i gruntowych oraz związane z powyższym procesy degradacji siedlisk.	Brak możliwości przeciwdziałania zagrożeniu w granicach rezerwatu. Stan ten należy jednak monitorować w ramach prowadzonego monitoringu stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie.																					
<i>Zagrożenia zewnętrzne istniejące</i>																							
2.	Penetracja obszaru rezerwatu oraz związane z tym uszkodzenie bądź wydeptywanie roślinności, niszczenie wierzchniej warstwy gleby i runa, zaśmiecanie obiektu oraz płoszenie zwierząt gatunków antropofobnych.	Prawidłowe oznakowanie rezerwatu oraz utrzymanie jego sprawności technicznej (konserwacja), wzmożona kontrola służb ochrony przyrody oraz zarządców terenu w zakresie przestrzegania zakazów obowiązujących w obiekcie.																					
3.	Pojawiająca się przy wschodniej granicy rezerwatu zabudowa rekreacyjna i związane z tym nasilenie hałasu oraz penetracja obiektu.	Kontrola stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie. Utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia gruntów w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu jako użytki zielone, grunty rolne i lasy. Edukacja ekologiczna lokalnej społeczności w zakresie wartości i potrzeb zachowania celu ochrony w rezerwacie poprzez montaż tablic edukacyjnych.																					
4.	Sąsiedztwo gruntów prywatnych w obrębie zachodniej granicy rezerwatu oraz możliwe zmiany stosunków wodnych w rezerwacie w efekcie możliwego zagospodarowania terenów prywatnych.	Kontrola stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie. Utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia gruntów w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu jako użytki zielone, grunty rolne i lasy.																					
Opis celów ochrony	Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest utrzymanie dobrze zachowanych torfowisk i olsów źródłiskowych w dawnej zatoce jeziora, a także ochrona kompleksu starodrzewi buczyn i grądów z interesującą mykoflorą, ważnego dla ksylobiontów oraz rzadkich gatunków ptaków.																						
REZERWAT PRZYRODY „BAGNO RACZYK”																							
Data uznania	2011-11-24																						
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 15 lipca 2020 r. zmieniające zarządzenie w sprawie rezerwatu przyrody „Bagno Raczyk”																						
Powierzchnia	34,2300 ha																						
Położenie	Człopa (gmina miejsko-wiejska)																						
Rodzaj rezerwatu	krajobrazowy																						
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów																						
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Bagno Raczyk"																						

	<p style="text-align: center;">Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków dla rezerwatu.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 5%;">Lp.</th> <th style="width: 45%;">Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> <th style="width: 50%;">Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">1.</td> <td>Wahania poziomu wód w granicach rezerwatu spowodowany zmianami klimatycznymi.</td> <td>Monitoring zmian stosunków wodnych w granicach rezerwatu (realizowany w terminach oraz z częstotliwością zależnymi od potrzeb).</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Zagrożenia zewnętrzne potencjalne</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">2.</td> <td>Zakłócenie reżimu hydrologicznego w wyniku zniszczenia lub likwidacji zastawki piętrzącej Młyńskiego Stawu.</td> <td>Pozostawienie aktualnego stanu piętrzenia zapewniającego właściwe warunki funkcjonowania ekosystemów rezerwatu. Monitoring zmian stosunków wodnych w granicach rezerwatu (realizowany w terminach oraz z częstotliwością zależnymi od potrzeb).</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">3.</td> <td>Penetracja rezerwatu powodująca płoszenie zwierząt w okresie lęgowym oraz związane z tym wydeptywanie roślinności i zaśmiecanie obiektu.</td> <td>Oznakowanie rezerwatu tablicami urzędowymi, regulaminowymi i informacyjnymi oraz utrzymanie ich sprawności technicznej (konserwacja). Regularne usuwanie zaśmieceń z obszaru rezerwatu. Kontrola przestrzegania zakazów obowiązujących w rezerwacie.</td> </tr> </tbody> </table>	Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Zagrożenia wewnętrzne potencjalne			1.	Wahania poziomu wód w granicach rezerwatu spowodowany zmianami klimatycznymi.	Monitoring zmian stosunków wodnych w granicach rezerwatu (realizowany w terminach oraz z częstotliwością zależnymi od potrzeb).	Zagrożenia zewnętrzne potencjalne			2.	Zakłócenie reżimu hydrologicznego w wyniku zniszczenia lub likwidacji zastawki piętrzącej Młyńskiego Stawu.	Pozostawienie aktualnego stanu piętrzenia zapewniającego właściwe warunki funkcjonowania ekosystemów rezerwatu. Monitoring zmian stosunków wodnych w granicach rezerwatu (realizowany w terminach oraz z częstotliwością zależnymi od potrzeb).	3.	Penetracja rezerwatu powodująca płoszenie zwierząt w okresie lęgowym oraz związane z tym wydeptywanie roślinności i zaśmiecanie obiektu.	Oznakowanie rezerwatu tablicami urzędowymi, regulaminowymi i informacyjnymi oraz utrzymanie ich sprawności technicznej (konserwacja). Regularne usuwanie zaśmieceń z obszaru rezerwatu. Kontrola przestrzegania zakazów obowiązujących w rezerwacie.
Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych																	
Zagrożenia wewnętrzne potencjalne																			
1.	Wahania poziomu wód w granicach rezerwatu spowodowany zmianami klimatycznymi.	Monitoring zmian stosunków wodnych w granicach rezerwatu (realizowany w terminach oraz z częstotliwością zależnymi od potrzeb).																	
Zagrożenia zewnętrzne potencjalne																			
2.	Zakłócenie reżimu hydrologicznego w wyniku zniszczenia lub likwidacji zastawki piętrzącej Młyńskiego Stawu.	Pozostawienie aktualnego stanu piętrzenia zapewniającego właściwe warunki funkcjonowania ekosystemów rezerwatu. Monitoring zmian stosunków wodnych w granicach rezerwatu (realizowany w terminach oraz z częstotliwością zależnymi od potrzeb).																	
3.	Penetracja rezerwatu powodująca płoszenie zwierząt w okresie lęgowym oraz związane z tym wydeptywanie roślinności i zaśmiecanie obiektu.	Oznakowanie rezerwatu tablicami urzędowymi, regulaminowymi i informacyjnymi oraz utrzymanie ich sprawności technicznej (konserwacja). Regularne usuwanie zaśmieceń z obszaru rezerwatu. Kontrola przestrzegania zakazów obowiązujących w rezerwacie.																	
Opis celów ochrony	Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie kompleksu turzycowisk, trzcinowisk i łożowisk otaczających ujście rzeki Cieszynki do jeziora Młyński Staw, oraz terasy źródliskowej porośniętej przez dobrze zachowane olsy źródliskowe, jak również ochrona miejsc gniazdowania i żerowania kilkudziesięciu gatunków ptaków, głównie wodno-błotnych i drapieżnych.																		
REZERWAT PRZYRODY „BUKOWSKIE BAGNO”																			
Data uznania	2009-10-22																		
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Bukowskie Bagno”																		
Powierzchnia	22,4100 ha																		
Położenie	Człopa (gmina miejsko-wiejska)																		
Rodzaj rezerwatu	torfowiskowy																		
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów																		
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Bukowskie Bagno"																		

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków.		
Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
<i>Zagrożenia wewnętrzne istniejące</i>		
1.	Brak.	Brak.
<i>Zagrożenia wewnętrzne potencjalne</i>		
2.	Potencjalne zmiany stosunków wodnych, w tym wahania wód powierzchniowych i gruntowych oraz związana z powyższym ekspansja drzew i krzewów (głównie olszy czarnej <i>Alnus glutinosa</i> i wierzy <i>Salix sp.</i>) wynikająca z przesuszenia i eutrofizacji siedliska.	Kontrola stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie na podstawie przeglądów (raz na rok bądź raz na 2 lata) prowadzonych w ramach obowiązków statutowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie. W przypadku wystąpienia zagrożenia podjęcie działań zapobiegawczych. Utrzymanie sprawności technicznej (konserwacja) urządzenia piętrzącego zlokalizowanego na rowie przy południowo – zachodniej granicy rezerwatu.
<i>Zagrożenia zewnętrzne istniejące</i>		
3.	Brak.	Brak.
<i>Zagrożenia zewnętrzne potencjalne</i>		
4.	Inwazja gatunku obcego – tawuły kutnerowatej <i>Spiraea tomentosa</i> w granicach obszaru Natura 2000 i możliwość przedostania się jej w granice rezerwatu.	Kontrola stanu zachowania celu ochrony w rezerwacie na podstawie przeglądów (raz na rok bądź raz na 2 lata) prowadzonych w ramach obowiązków statutowych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie. W przypadku wystąpienia zagrożenia podjęcie działań zapobiegawczych.
Opis celów ochrony	Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie kompleksu mechowisk źródłkowych i torfowisk mszarnych z rzadką fauną i florą, w tym stanowisk reliktowych gatunków mszaków (<i>Helodium blandowii</i> , <i>Paludella squarrosa</i> , <i>Tomenthypnum nitens</i>) oraz rzadkich storczyków (<i>loesellii</i> i <i>Epipactis palustris</i>), a także ochrona relikтового jeziora ramienicowego Bukowo Małe oraz kompleksu starodrzewi dębowych, bukowych i grabowych w zlewni torfowiska.	
REZERWAT PRZYRODY „STRZALINY KOŁO TUCZNA”		
Data uznania	2008-06-28	
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Nr 2/2009 r Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 9 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie uznania za rezerwat przyrody "Strzaliny koło Tuczna"	
Powierzchnia	17,8300 ha	
Położenie	Tuczno (gmina miejsko-wiejska)	
Rodzaj rezerwatu	faunistyczny	
Typ ekosystemu	podziemny	
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 28 lipca 2022 r. w sprawie planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Strzaliny koło Tuczna"	

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków dla rezerwatu.		
Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
Zagrożenia wewnętrzne istniejące		
1.	Pinetyzacja, przegęszczenie sztucznego drzewostanu.	Usunięcie części sosny – ok. 30%, w wydz. 413b o pow. 0,66 ha oraz w wydz. 387n o pow. 0,81ha Nadleśnictwa Tuczo ¹ .
2.	Zmiana makroklimatu odpowiedniego dla zimujących nietoperzy.	Ograniczenie ruchu powietrza i dopływu zimnego powietrza poprzez częściowe zamknięcie światła (zasłonięcie otworu) i odizolowanie głównego korytarza od wpływów zewnętrznych.
Zagrożenia wewnętrzne potencjalne		
3.	Zły stan techniczny wejścia głównego do bunkrów, którego skutkiem może być brak możliwości przeprowadzenia działań ochrony czynnej (zagrożenie bezpieczeństwa).	Opracowanie ekspertyzy dot. stanu technicznego obiektu pod kątem możliwości jego ponownego udostępnienia. W przypadku stwierdzenia realnego zagrożenia, opracowanie koncepcji zabezpieczenia obiektu celem zachowania bezpieczeństwa powszechnego w rezerwacie.
Zagrożenia zewnętrzne istniejące		
4.	Wzmoczona penetracja rezerwatu przez miejscową ludność i turystów w związku z historycznymi walorami podziemnych fortyfikacji grupy warownej „Góra Wisielcza”, która prowadzi do zmian środowiskowych i aktów wandalizmu polegających na bezpośrednim zabijaniu nietoperzy, bądź ich wybudzaniu w wyniku oświetlania, hałasu, palenia ognisk.	Zabezpieczenie wejścia głównego (utrzymanie sprawności technicznej kraty i kłódki) do bunkrów, regularne kontrole pod kątem przestrzegania przepisów oraz elektroniczny system monitoringu. Utrzymanie sprawności technicznej oznakowania rezerwatu oraz w razie potrzeby oznakowanie rezerwatu dodatkowymi tablicami informacyjnymi o obiekcie, w tym o zasadach jego udostępnienia. Utrzymanie niedostępności obiektu w okresie hibernacji nietoperzy, od 15 września do 15 kwietnia, a w okresie udostępnienia wstęp do bunkrów możliwy wyłącznie pod nadzorem wykwalifikowanego przewodnika.
Zagrożenia zewnętrzne potencjalne		
5.	Wzrost presji związanej z działalnością rekreacyjną i turystyczną.	Po ewentualnym udostępnieniu obiektu do celów turystycznych, monitorowanie nasilenia ruchu turystycznego w rezerwacie, zapewnienie wejścia na teren rezerwatu tylko z wykwalifikowanym przewodnikiem, poza sezonem hibernacji nietoperzy, w okresie od 16 kwietnia do 14 września. Poruszanie się jedynie po szlakach wyznaczonych przez RDOŚ zarządzeniem z dnia 9 maja 2016 r. w sprawie wyznaczenia szlaków w rezerwacie przyrody „Strzaliny koło Tuczo”.
Opis celów ochrony	Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie jednego z największych znanych zimowisk nietoperzy w Polsce zlokalizowanego w bunkrach stanowiących pozostałość po podziemnej fortyfikacji.	
REZERWAT PRZYRODY „MOKRADŁA KOŁO LEŚNICZÓWKI ŁOWISKA”		
Data uznania	2011-11-24	
Obecnie obowiązujący akt prawny	Zarządzenie Nr 38/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 4 maja 2011 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody "Mokradła koło Leśniczówki Łowiska"	
Powierzchnia	101,7500 ha	

Położenie	Wałcz (gmina wiejska)																														
Rodzaj rezerwatu	torfowiskowy																														
Typ ekosystemu	torfowiskowy (bagienny)																														
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Mokradła koło Leśniczówki Łowiska"																														
	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków dla rezerwatu.																														
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Lp.</th> <th>Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> <th>Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Zagrożenia wewnętrzne istniejące</td> </tr> <tr> <td>1.</td> <td>Wahania poziomu wód w rezerwacie, w tym również spowodowane okresowymi lub trwałymi zmianami klimatycznymi.</td> <td>Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>Zmiany w składzie flory i szaty roślinnej rezerwatu wywoływane procesami naturalnymi.</td> <td>Regularny monitoring występowania w rezerwacie rzadkich chronionych i zagrożonych gatunków roślin związanych ze zbiorowiskami charakterystycznymi dla siedlisk: 3160 naturalnych dystroficzne zbiorniki wodne, 7140 torfowiska przejściowe trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i> oraz gatunków roślin elismy wodnej <i>Luronium natans</i></td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>Nielegalna gospodarka rybacka i wędkarska powodująca użyźnienie jezior w rezerwacie (skutek stosowania zanęt wędkarskich oraz zarybiania gatunkami ryb niezgodnych z siedliskiem) i wydeptywanie roślinności płytkiego litoralu.</td> <td>Zaniechanie zarybiania oraz wędkarskiego wykorzystywania jezior poprzez wzmożoną kontrolę przestrzegania przepisów obowiązujących na terenie rezerwatu przez służby ochrony przyrody. Nieprzekazywanie gruntów do dzierżawy w celu wędkarskiego wykorzystywania jezior.</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Zagrożenia zewnętrzne istniejące</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>Penetracja rezerwatu związana z jego zaśmiecaniem, wydeptywaniem roślinności, budową nielegalnych kładek, płoszeniem zwierząt z gatunków antropofobowych, wzrost eutrofizacji jezior w związku ze stosowaniem zanęt i pozostawianiem resztek żywności, zaśmiecanie obiektu oraz wydeptywanie roślinności.</td> <td>Ograniczenie zagrożenia w granicach rezerwatu polegające na prawidłowym oznakowaniu rezerwatu oraz utrzymaniu jego sprawności technicznej (konserwacji) oraz wzmożonej kontroli służb ochrony przyrody oraz zarządców terenu w zakresie przestrzegania zakazów obowiązujących w obiekcie. Rozbiórka i wywóz z rezerwatu wszystkich kładek wędkarskich!</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>Zaśmiecanie brzegów Jeziora Jeleń w rejonie miejsca wykorzystywanego do rekreacji</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Zagrożenia zewnętrzne potencjalne</td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td>Koncentracja rębni zupełnych w zlewni bezpośredniej zbiorników, które spowodowałyby zwiększony dopływ do jeziora zanieczyszczeń m.in. w postaci materii organicznej</td> <td>Nieprowadzenie rębni zupełnych w zlewni bezpośredniej jezior w rezerwacie.</td> </tr> </tbody> </table>	Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Zagrożenia wewnętrzne istniejące			1.	Wahania poziomu wód w rezerwacie, w tym również spowodowane okresowymi lub trwałymi zmianami klimatycznymi.	Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.	2.	Zmiany w składzie flory i szaty roślinnej rezerwatu wywoływane procesami naturalnymi.	Regularny monitoring występowania w rezerwacie rzadkich chronionych i zagrożonych gatunków roślin związanych ze zbiorowiskami charakterystycznymi dla siedlisk: 3160 naturalnych dystroficzne zbiorniki wodne, 7140 torfowiska przejściowe trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i> oraz gatunków roślin elismy wodnej <i>Luronium natans</i>	3.	Nielegalna gospodarka rybacka i wędkarska powodująca użyźnienie jezior w rezerwacie (skutek stosowania zanęt wędkarskich oraz zarybiania gatunkami ryb niezgodnych z siedliskiem) i wydeptywanie roślinności płytkiego litoralu.	Zaniechanie zarybiania oraz wędkarskiego wykorzystywania jezior poprzez wzmożoną kontrolę przestrzegania przepisów obowiązujących na terenie rezerwatu przez służby ochrony przyrody. Nieprzekazywanie gruntów do dzierżawy w celu wędkarskiego wykorzystywania jezior.	Zagrożenia zewnętrzne istniejące			3.	Penetracja rezerwatu związana z jego zaśmiecaniem, wydeptywaniem roślinności, budową nielegalnych kładek, płoszeniem zwierząt z gatunków antropofobowych, wzrost eutrofizacji jezior w związku ze stosowaniem zanęt i pozostawianiem resztek żywności, zaśmiecanie obiektu oraz wydeptywanie roślinności.	Ograniczenie zagrożenia w granicach rezerwatu polegające na prawidłowym oznakowaniu rezerwatu oraz utrzymaniu jego sprawności technicznej (konserwacji) oraz wzmożonej kontroli służb ochrony przyrody oraz zarządców terenu w zakresie przestrzegania zakazów obowiązujących w obiekcie. Rozbiórka i wywóz z rezerwatu wszystkich kładek wędkarskich!	4.	Zaśmiecanie brzegów Jeziora Jeleń w rejonie miejsca wykorzystywanego do rekreacji		Zagrożenia zewnętrzne potencjalne			5.	Koncentracja rębni zupełnych w zlewni bezpośredniej zbiorników, które spowodowałyby zwiększony dopływ do jeziora zanieczyszczeń m.in. w postaci materii organicznej	Nieprowadzenie rębni zupełnych w zlewni bezpośredniej jezior w rezerwacie.
	Lp.	Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych																												
	Zagrożenia wewnętrzne istniejące																														
	1.	Wahania poziomu wód w rezerwacie, w tym również spowodowane okresowymi lub trwałymi zmianami klimatycznymi.	Montaż urządzeń monitorujących oraz prowadzenie regularnego monitoringu warunków hydrologicznych w chronionym obiekcie.																												
	2.	Zmiany w składzie flory i szaty roślinnej rezerwatu wywoływane procesami naturalnymi.	Regularny monitoring występowania w rezerwacie rzadkich chronionych i zagrożonych gatunków roślin związanych ze zbiorowiskami charakterystycznymi dla siedlisk: 3160 naturalnych dystroficzne zbiorniki wodne, 7140 torfowiska przejściowe trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i> oraz gatunków roślin elismy wodnej <i>Luronium natans</i>																												
	3.	Nielegalna gospodarka rybacka i wędkarska powodująca użyźnienie jezior w rezerwacie (skutek stosowania zanęt wędkarskich oraz zarybiania gatunkami ryb niezgodnych z siedliskiem) i wydeptywanie roślinności płytkiego litoralu.	Zaniechanie zarybiania oraz wędkarskiego wykorzystywania jezior poprzez wzmożoną kontrolę przestrzegania przepisów obowiązujących na terenie rezerwatu przez służby ochrony przyrody. Nieprzekazywanie gruntów do dzierżawy w celu wędkarskiego wykorzystywania jezior.																												
	Zagrożenia zewnętrzne istniejące																														
	3.	Penetracja rezerwatu związana z jego zaśmiecaniem, wydeptywaniem roślinności, budową nielegalnych kładek, płoszeniem zwierząt z gatunków antropofobowych, wzrost eutrofizacji jezior w związku ze stosowaniem zanęt i pozostawianiem resztek żywności, zaśmiecanie obiektu oraz wydeptywanie roślinności.	Ograniczenie zagrożenia w granicach rezerwatu polegające na prawidłowym oznakowaniu rezerwatu oraz utrzymaniu jego sprawności technicznej (konserwacji) oraz wzmożonej kontroli służb ochrony przyrody oraz zarządców terenu w zakresie przestrzegania zakazów obowiązujących w obiekcie. Rozbiórka i wywóz z rezerwatu wszystkich kładek wędkarskich!																												
4.	Zaśmiecanie brzegów Jeziora Jeleń w rejonie miejsca wykorzystywanego do rekreacji																														
Zagrożenia zewnętrzne potencjalne																															
5.	Koncentracja rębni zupełnych w zlewni bezpośredniej zbiorników, które spowodowałyby zwiększony dopływ do jeziora zanieczyszczeń m.in. w postaci materii organicznej	Nieprowadzenie rębni zupełnych w zlewni bezpośredniej jezior w rezerwacie.																													
Opis celów ochrony	Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie kompleksu torfowisk przejściowych i jezior wraz z ich zlewnią porośniętą przez bory sosnowe i mieszane oraz ochrona stanowisk rzadkich gatunków roślin wodnych i torfowiskowych, między innymi elismy wodnej <i>Luronium natans</i> oraz mchu sierpowca błyszczącego <i>Drepanocladus vernicosus</i> .																														

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

Na terenie Powiatu wałeckiego znajduje się również **129 użytków ekologicznych** oraz **86 pomników przyrody**.

Zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1336 ze zm.), w stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

Zakazy, o których mowa powyżej nie dotyczą:

- 1) prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 2) realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 3) zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 4) likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

3.4.10. Zapobieganie poważnym awariom

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi rejestr zakładów dużego i zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Szczecinie na terenie Powiatu waleckiego znajduje się jeden zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej (ZDR) – Yara Poland Sp. z o.o. Oddział w Wałczu (ul. Kołobrzaska 53, 78-600 Wałcz). Na terenie Powiatu waleckiego nie znajduje się natomiast żaden zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZZR).

Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi rejestr poważnych awarii. Zgodnie z nim, w latach 2015-2022 na terenie Powiatu waleckiego nie doszło do żadnej awarii mającej znamiona poważnej awarii przemysłowej.

4. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu

Na podstawie powyższego opisu stanu środowiska określono najważniejsze zagrożenia środowiska mogące mieć charakter naturalny lub antropogeniczny. Rodzaj i intensywność zagrożeń jest ściśle związana ze specyfiką danego obszaru, tj. rozwojem gospodarczym w powiązaniu z warunkami fizyczno-geograficznymi. Główne zagrożenia środowiska na terenie Powiatu waleckiego związane są z działalnością człowieka oraz z wykorzystywaniem i przetwarzaniem zasobów przyrody. Źródłem presji na środowisko są poszczególne dziedziny gospodarki oraz codzienne bytowanie mieszkańców.

Tabela 16. Zagrożenia/problemy istotne z punktu widzenia ochrony środowiska występujące na terenie Powiatu waleckiego

OBSZAR	ZAGROŻENIE/PROBLEM
Ochrona klimatu i jakość powietrza	<p>Wzmożony ruch samochodowy, z którego wynika również uciążliwość dla mieszkańców w postaci hałasu drogowego.</p> <p>Nie wszystkie gminy wchodzące w skład Partnerstwa są zgazyfikowane - stopień zgazyfikowania Powiatu waleckiego wynosił w 2022 roku 50,5%. Najlepiej zgazyfikowaną gminą jest Miasto Wałcz – 89,%, a następnie Gmina i Miasto Mirosławiec – 68,8%. Najniższe wartości odnotowano na terenie Miasta i Gminy Człopa – 0,6% oraz Miasta i Gminy Tuczo – 0,2%.</p> <p>Tylko na terenie Miasta Wałcz funkcjonuje zbiorowy system zaopatrzenia w ciepło. W przypadku pozostałych gmin wchodzących w skład Partnerstwa dominuje indywidualny system ogrzewania.</p>
Zagrożenie hałasem	<p>Hałas komunikacyjny, który wpływa nie tylko na degradację środowiska naturalnego, ale również negatywnie oddziałuje na zdrowie i komfort życia ludzi.</p> <p>Przekroczenia wartości wskaźników L_{DWN} i L_N na odcinku drogi krajowej nr 22 przebiegającej przez teren Miasta Wałcz.</p>
Pola elektromagnetyczne	<p>Zwiększenie ilości źródeł pól elektromagnetycznych oraz zwiększenie ich koncentracji - rozwój telekomunikacji i zwiększająca się liczba stacji bazowych telefonii komórkowej (w tym wprowadzanie technologii 5G).</p>
Gospodarowanie wodami	<p>Większość JCWP występujących w granicach powiatu waleckiego mają zły stan wód (23/44 JCWP) oraz w ocenie ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych występują jako zagrożone (29/44 JCWP). Odnotowano również, że 15 JCWP w ocenie ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych występuje jako niezagrożone. Natomiast 1 JCWP ma dobry stan wód, a dla 20 JCWP brak jest danych mogących ocenić ich stan.</p> <p>Na terenie Powiatu waleckiego (obszar Gminy Wałcz) znajduje się strefa ochronna ujęcia wód podziemnych.</p>

OBSZAR	ZAGROŻENIE/PROBLEM
	Zagrożenie suszą oraz degradacja ilościowa zasobów wodnych - Powiat walecki zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy jest położony na terenie zagrożonym suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną.
Gospodarka wodno-ściekowa	Niski stopień skanalizowania Gminy Wałcz w stosunku do pozostałych Gmin wchodzących w skład Partnerstwa – 47,0 %. Duża ilość zbiorników bezodpływowych (797 zbiorników).
Zasoby geologiczne i gleby	Na terenie Powiatu waleckiego udokumentowano 39 złóż surowców mineralnych (kreda, piaski i żwiry, piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej oraz torfy). Wydobywanie kruszywa naturalnego może spowodować przekształcenie powierzchni terenu w wyniku powstawania wyrobiska wgłębne i zwałowiska zewnętrzne, czasowe zajmowanie powierzchni terenu pod obiekty towarzyszące (drogi dojazdowe, zaplecze administracyjne itp.).
Gospodarowanie odpadami	Wysoka ilość wyrobów zawierających azbest – pomimo działań zmierzających do ich likwidacji, w dalszym ciągu na terenie Powiatu waleckiego odnotowano dużą ilość wyrobów do unieszkodliwienia (do lutego 2024 roku unieszkodliwiono 1 469 278 kg azbestu, natomiast do unieszkodliwienia zostało jeszcze 4 653 372 kg). Duży udział odpadów zmieszanych w łącznej masie odebranych odpadów komunalnych - w 2022 roku z terenu Powiatu waleckiego odebrano 14 828,9410 Mg odpadów komunalnych. Zdecydowanie największy udział w łącznej masie odebranych odpadów komunalnych stanowiły niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne – 9 523,27 Mg, co stanowi około 64,22 % wszystkich odpadów.
Zasoby przyrodnicze	Na terenie Powiatu waleckiego znajdują się obszary chronione, odnotowano również występowanie chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz występowanie siedlisk cennych przyrodniczo. Zagrożeniem dla tych elementów przyrody jest presja turystyczna, rekreacyjna, urbanizacyjna oraz planowane zamierzenia inwestycyjne.
Zagrożenie poważnymi awariami	Na terenie Powiatu waleckiego znajduje się jeden zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej (ZDR) – Yara Poland Sp. z o.o. Oddział w Wałczu (ul. Kołobrzaska 53, 78-600 Wałcz). Na terenie Powiatu waleckiego nie znajduje się natomiast żaden zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZZR). Awarye są zdarzeniami trudnymi do przewidzenia, stąd konieczne jest doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego, wpojenie zasad postępowania mieszkańcom na wypadek wystąpienia awarii oraz utrzymanie infrastruktury umożliwiającej podjęcie działań w przypadku zaistnienia awarii.

Istniejące zagrożenia ochrony środowiska na terenie gmin objętych Partnerstwem powodują konieczność intensyfikacji podejmowania działań naprawczych i zapobiegawczych określonych w niniejszej prognozie.

5. Przewidywane oddziaływanie na środowisko

Realizacja inwestycji zaplanowanych w ramach Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” wiąże się z przejściowym i krótkotrwałym negatywnym oddziaływaniem na środowisko, głównie na etapie realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Po realizacji inwestycji teren zostanie uprzątnięty. Pozytywny wpływ na elementy środowiska przyrodniczego zaobserwuje się po zakończeniu prac budowlanych. Ocenę wpływu poszczególnych działań na elementy środowiska przyrodniczego wykonano w formie opisowej wraz z merytorycznym uzasadnieniem.

Działania zaplanowane w ramach Strategii zostały przeanalizowane w aspekcie oddziaływania na następujące komponenty środowiska: różnorodność biologiczna, ludzie, zwierzęta, rośliny, woda, powietrze, powierzchnia ziemi, krajobraz, klimat (w tym mikroklimat), klimat akustyczny, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne, obszary chronione, cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000. Szczegółową analizę przedstawiono poniżej.

5.1. Różnorodność biologiczna, fauna i flora, obszary chronione oraz cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000

Prace termomodernizacyjne stanowią zagrożenie dla ptaków gniazdujących w budynkach (np. jaskółki, wróble) oraz dla nietoperzy. Dlatego też przed podjęciem prac należy przeprowadzić inwentaryzację budynków pod kątem występowania chronionych gatunków ptaków i nietoperzy. Prace termomodernizacyjne powinny być prowadzone poza okresem lęgowym ptaków, tj. poza okresem od 1 marca do 31 sierpnia, a po przeprowadzeniu prac lub w ich trakcie należy instalować budki lęgowe. Zadanie to na etapie budowy będzie wiązało się z krótkookresowym negatywnym oddziaływaniem w zakresie hałasu oraz ilości wytwarzanych odpadów. W dłuższym horyzoncie czasowym będzie oddziaływać pozytywnie, w sposób pośredni na jakość powietrza, klimat, zasoby naturalne. Wyżej wymienione działania będą miały bezpośredni i pozytywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego oraz na wpływ na zdrowie ludzi.

W kategorii negatywnych oddziaływań pośrednich można wskazać wzrost presji urbanizacyjnej i aktywizacji gospodarczej na tereny po ich uzbrojeniu w sieć kanalizacyjną, wodociągową i deszczową. Budowa sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i deszczowej nie będzie negatywnie oddziaływać na gatunki dziko żyjących zwierząt, oddziaływanie takie może wystąpić jedynie na etapie prowadzenia prac budowlanych. Będzie to jednak oddziaływanie chwilowe i odwracalne. Negatywne oddziaływanie o charakterze krótkoterminowym związane będzie z

koniecznością przekształcenia powierzchni ziemi. Z uwagi na konieczność prac ziemnych wystąpić może bezpośrednio, krótkoterminowe, negatywne oddziaływanie na roślinność występującą w rejonie inwestycji (głównie na strefę korzeniową drzew). Oddziaływanie na środowisko związane z realizacją inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej wystąpi na etapie budowy i wykonania obiektów i urządzeń. Z uwagi na charakter działań, wystąpić mogą chwilowe, negatywne oddziaływania na elementy biotyczne (np. niszczenie siedlisk roślin i zwierząt). W ogólnym rozrachunku, korzyści wynikające z uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej są o wiele większe.

Jednym ze sposobów na uczynienie obszaru przyjaznego dla mieszkańców jest zielona infrastruktura. Zieleń aktualnie określana jest często mianem „zielonej infrastruktury”, ponieważ dokładnie tak jak infrastruktura techniczna, pełni bardzo istotną rolę dla poprawy warunków życia, podnosząc jego komfort. Zieleń pełni także funkcję klimatyczną, bowiem duże powierzchnie terenów zieleni wysokiej, parkowej, a także lasy miejskie ograniczają efekt „wyspy ciepła”, który bywa szczególnie uciążliwy w trakcie letnich upałów. Wówczas różnica temperatur między centrami miast, gdzie tej zieleni jest stosunkowo mało, a przedmieściami, gdzie jest jej więcej, może dochodzić nawet do 4 st. C. Kluczowe są również drzewa – będące jednym z głównym elementów zielonej infrastruktury. Stanowią one nie tylko schronienie przed promieniami słonecznymi, ale także ochładzają. Drzewa produkują tlen, obniżają temperaturę, nawilżają i oczyszczają powietrze, a także ułatwiają retencjonowanie wody. Pozytywnie wpływają też na nasze samopoczucie.

Zgodnie ze stanowiskiem GDOŚ realizacja przedsięwzięcia polegającego na budowie ścieżki rowerowej nie wymaga uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, gdyż nie stanowi ono przedsięwzięcia, które może znacząco oddziaływać na środowisko, niezależnie od sposobu realizacji (samodzielne przedsięwzięcie czy też przebudowa lub rozbudowa) oraz umiejscowienia (w pasie drogowym, poza pasem drogowym, na obiekcie mostowym). Bez wpływu na kwalifikację pozostaje również kwestia surowca, z którego wykonany zostanie ścieżka rowerowa ⁷. Większość ścieżek rowerowych zaplanowanych do realizacji w ramach Strategii będzie realizowana wzdłuż już istniejących dróg (np. budowa ścieżki rowerowej z Wałcza do Strączna, budowa ścieżki rowerowej Mirosławiec-Kalinówka, budowa ścieżki rowerowej na odcinku Wałcz-Przybkowo, budowa turystycznej ścieżki pieszo - rowerowej między Wałcz Cegielnia, a Ostrowiec (po nasypie kolejowym), czy budowa turystycznej ścieżki pieszo-rowerowej od m. Drzewoszewo w kierunku drogi leśnej Pilów - Nakielno do granicy

---

⁷ Komunikat Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska dotyczący kwalifikacji chodników oraz ścieżek rowerowych w kontekście wymogu uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (DOOŚ-WAPIS.400.55.2022.MDz)

gminy Mirosławiec (przy rzece Piławka). Budowa ścieżek rowerowych wiąże się ze znaczącym oddziaływaniem o charakterze lokalnym, powodującym zaburzenia stosunków wodnych (melioracja, budowa systemów odwadniających), przekształcenia powierzchni ziemi, degradację krajobrazu oraz emisję hałasu. Emisja substancji z silników pojazdów jest znaczna i oddziałuje na stan czystości powietrza szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, jednak ich wpływ maleje wraz z odległością. Oprócz tego, zarówno podczas budowy, jak i eksploatacji, istnieje wysokie ryzyko znacznej fragmentacji przestrzeni, czego jednym z elementów może być przerwanie szlaków migracyjnych zwierząt. Fragmentacja przestrzeni przyrodniczej wiąże się także z niekorzystnymi skutkami m. in. dla ochrony siedlisk i gatunków, ochrony lasów i gospodarki wodnej. Na etapie samej eksploatacji dróg przewiduje się wystąpienie zmian mikroklimatu, degradację krajobrazu oraz emisję zanieczyszczeń do atmosfery i pogorszenie klimatu akustycznego. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie drogi mogą wystąpić zanieczyszczenia gleb i wód związane ze spływami powierzchniowymi substancji chemicznych stosowanych przy ich utrzymaniu, wyciekami z pojazdów. Zagrożenie stanowią także wytwarzane odpady (remonty dróg, ale też ich eksploatacja, np. zmiotki z oczyszczania ulic, odpady powstałe w wyniku zdarzeń losowych, w tym wypadków i kolizji drogowych). Biorąc pod uwagę zadania wyznaczone w projekcie Strategii polegające na rozbudowie i przebudowie dróg poprzez budowę ścieżek rowerowych, ze względu na istniejące zadrzewienia przydrożne należy wziąć pod uwagę, że drzewa wymagają szczególnej uwagi podczas wszystkich etapów procesu inwestycyjnego. Najgroźniejszymi dla życia drzew są wszystkie te czynniki, które negatywnie wpływają na rozwój ich korzeni. Nie wolno dopuścić aby wokół drzew sąsiadujących z planowaną inwestycją doszło do zmiany poziomu gruntu ani zagęszczenia gleby, wskutek składowania materiałów budowlanych pod drzewami. Należy również pamiętać, aby zabezpieczyć drzewa przed zmianą właściwości chemicznych gleby przez zanieczyszczenie wodą używaną na budowie np. z wapnem i cementem. Podczas prac inwestycyjnych sąsiadujących z drzewami należy pamiętać o zastosowaniu rozwiązań zapewniających ochronę drzew i gleby tj. zastosowanie ogrodzenia tymczasowego strefy ochrony drzew (SOD) - wyznaczonej przez inspektora nadzoru dendrologicznego, zastosowanie murków oporowych na granicy SOD w celu zachowania oryginalnego poziomu gruntu, zabezpieczenie konarów i pni (nie należy wycinać całych konarów, ogławiać ani podkrzesywać koron drzew). W przypadku konieczności pozostawienia otwartej ściany wykopu w SOD, na czas robót budowlanych, konieczne jest zamontowanie ekranu korzeniowego w celu ochrony przed przesuszeniem i przemarznięciem korzeni żywicielskich. Należy pamiętać że ochrona systemu korzeniowego jest konieczna dla przyszłego stanu zdrowia, wzrostu i bezpieczeństwa drzew. (Suchocka M., 2016, Organizacja prac budowlanych na terenach zadrzewionych, Warszawa). Inwestor zobowiązany jest do przestrzegania art. 75 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54), tj. uwzględnienia ochrony

środowiska w trakcie prac budowlanych. Zapisy ustawy Prawo ochrony środowiska zobowiązują inwestora do oszczędnego korzystania z terenu w trakcie przygotowywania i realizacji inwestycji oraz ochrony gleby, zieleni, naturalnego ukształtowania terenu i stosunków wodnych. Zgodnie z art. 75 ust. 2 ww. ustawy wykorzystywanie i przekształcanie elementów przyrodniczych przy prowadzeniu prac budowlanych dopuszcza się wyłącznie w takim zakresie, w jakim jest to konieczne w związku z realizacją inwestycji. Drogi, podobnie jak linie kolejowe, są przedsięwzięciami liniowymi, które mogą przecinać trasy migracyjne zwierząt. Tym samym pojawia się możliwość wtargnięcia zwierzęcia przed samochód, co może prowadzić do jego śmierci, a jednocześnie jest niebezpieczne dla kierowcy i pasażerów samochodu. Aby zmniejszyć śmiertelność zwierząt, często instaluje się siatki zabezpieczające przy drogach, szczególnie o większych dopuszczalnych maksymalnych prędkościach poruszania się pojazdów. Instalowanie siatek i innych zabezpieczeń uniemożliwia migrację zwierząt. Dlatego budując drogi, należy zaplanować miejsca, w których zwierzęta będą mogły bezpiecznie pokonywać taką przegrodę liniową. Dla małych zwierząt i ptaków mogą być stosowane przepusty.

Dla obszarów najbardziej cennych pod względem bioróżnorodności konieczne jest opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które w szczególności będą określać wymogi zagospodarowania terenu względem wymogów ochrony środowiska (doliny rzeczne, tereny leśne).

Planowane w Strategii działania w odniesieniu do form ochrony przyrody będą wyłącznie pozytywne. Jedynie w trakcie prac budowlanych mogą pojawiać się pośrednie, krótkoterminowe, negatywne chwilowe oddziaływania na przedmiot ochrony obszarów chronionych oraz integralność tych obszarów, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny. Oddziaływania te mogą dotyczyć powstania hałasu, przekształcenia rzeźby terenu czy zmiany stosunków wodnych w pobliżu obszarów chronionych. Może być to związane np. z rozwojem inwestycji. Biorąc jednak pod uwagę ich charakter będą one wpływały pozytywnie na stan środowiska przyrodniczego i w dalszej perspektywie nie wpłyną negatywnie na obszary chronione.

Proponowane do realizacji zadania nie naruszają najcenniejszych przyrodniczo terenów, stanowisk występowania gatunków chronionych i rzadkich. Zachowują tereny stanowiące zieloną infrastrukturę pełniące funkcje korytarzy ekologicznych i obszarów węzłowych. Proponują także do ochrony inne obszary cenne przyrodniczo. Ustalenia Strategii nie ingerują w istniejący system przyrodniczy. Wpływ poszczególnych działań inwestycyjnych na krajobraz i przyrodę powinien być szczegółowo rozpoznany na etapie procedury oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, gdzie zasięg oddziaływania i jego rzeczywisty wpływ powinien

być określony w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko na podstawie konkretnych parametrów planowanej inwestycji, a zapisy minimalizujące czy ograniczające negatywne oddziaływania powinny zostać zawarte w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, co powinno wykluczyć negatywny wpływ na walory przyrodnicze gminy. W ostatnich latach wskazuje się na efekty globalnego ocieplenia, dlatego w planowanych działaniach Strategii należy uwzględnić również zachodzące zmiany klimatu. Nie są one obojętne dla bioróżnorodności. Zmiany klimatu zachodzące w strefie klimatu umiarkowanego przejawiają się przyspieszeniem wiosny i zmianami rozkładu temperatur latem. Wcześniej kwitną wiosenne kwiaty, przyspieszona jest pora godów ptaków, ptaki zakładają gniazda o kilkanaście dni wcześniej. Zauważalne jest przyspieszenie wegetacji wczesną wiosną, a następnie jej wcześniejsze zamieranie jesienią. Zmiany klimatyczne wpływają i wpływać będą, na zasięg i rozmieszczenie gatunków, ich cykle rozrodcze, okresy wegetacji i interakcje ze środowiskiem. Jednakże różne gatunki i siedliska różnie reagują na zmiany klimatyczne – niektóre europejskie gatunki mogą na nich skorzystać, inne – mogą znacznie ucierpieć. Większość prognoz zmian klimatu opiera się o zmiany średnich wartości parametrów klimatycznych tj.: opady, temperatura, kierunek wiatru. Warto jednak zaznaczyć, że często zmiany w zasięgu, wielkości populacji, parametrach rozrodu, a w konsekwencji – całej bioróżnorodności, wynikają ze zmiany frekwencji i amplitudy zjawisk ekstremalnych, takich jak powodzie, wichury, ulewy. Zjawiska ekstremalne wpływające na parametry biologiczne populacji, a w konsekwencji na bioróżnorodność, mogą oddziaływać znacznie intensywniej niż przewiduje to większość współczesnych modeli.

Wszystkie działania proponowane w ramach Strategii mają na celu służyć ochronie przyrody, nawet jeżeli będzie konieczne krótkotrwałe przekształcenie jednego z komponentów środowiska, np. podczas prac inwestycyjnych, budowlanych. Będą one przeprowadzane z uwzględnieniem wszystkich zasad ustawy o ochronie przyrody.

Działania inwestycyjne prowadzone na terenach objętych formami ochrony przyrody muszą być tak prowadzone, aby nie naruszać przedmiotu ich ochrony oraz nie wpływać znacząco negatywnie na integralność tych obszarów, także w skali ponadregionalnej. Wszystkie plany i inwestycje, które nie będą wywierały istotnie negatywnego wpływu na obszary chronione, są dopuszczalne. Nawet w razie stwierdzenia znacząco negatywnego oddziaływania na obszary chronione nie wyklucza się w bezwzględny sposób możliwości zrealizowania przedsięwzięcia czy przyjęcia planu. Odpowiednie władze mogą zezwolić na takie przedsięwzięcie lub plan, jeśli realizuje on wymogi nadrzędnego interesu publicznego, a interes ten nie może być osiągnięty w inny sposób. Każde działanie, które powodowałoby znaczący negatywny wpływ

musi uwzględniać konieczność przeprowadzenia działań kompensacyjnych lub przynajmniej działania mające zminimalizować to oddziaływanie.

Dla przedstawienia obszarów, które należy w szczególności chronić, ze względu na występującą w ich rejonie faunę i florę oraz ze względu na to, że stanowią cenne siedliska (np. kompleksy leśne, doliny cieków), żerowiska lub trasy przelotów. Wszelkie inwestycje na tych terenach powinny być szczegółowo przeanalizowane pod kątem ich wpływu na faunę i florę w ujęciu lokalnym i regionalnym.

Ze względu na wzmożone wykorzystywanie przez ptaki przestrzeni powietrznej wokół miejsc, w których się gromadzą (miejsca odpoczynku, żerowiska, noclegowiska) wyznaczono wokół nich strefy buforowe o szerokości do około 2 km. W sytuacji, w której lokalizacja żerowisk ptaków została dobrze rozpoznana i stwierdzono, że znajduje się ona dalej niż 2 km od zbiornika wodnego będącego noclegowiskiem, wyznaczono strefę o większej szerokości obejmującej także żerowiska. Zasadniczo strefy buforowe wyznaczano w przypadku zbiorników wodnych. W niektórych przypadkach dla zabezpieczenia miejsc dolotowych bądź żerowisk ptaków, wyznaczano je również wokół obszaru Natura 2000 (najczęściej tylko w przypadku jego fragmentu). Dotyczy to głównie fragmentów, gdzie granica obszaru biegnie po zbiornikach wodnych bądź po granicy lasu. Ostoje ptaków wyznaczano niezależnie od istniejących już obszarowych form ochrony przyrody.

Jednym z innych obiektów są linie energetyczne, które mogą być zagrożeniem dla ptaków, jednak przede wszystkim dla gatunków o dużej rozpiętości skrzydeł, podobnie jak elektrownie wiatrowe. Najczęściej obserwowanymi ptakami wpadającymi w kolizje z liniami elektroenergetycznymi są pustułki, myszołowy, orły, sępy, gołębie, szpaki, bociany, kruki i sowy. Narazone są w szczególności ptaki migrujące dalekodystansowo, ponieważ wielokrotnie mijają one linie energetyczne w czasie wiosennych i jesiennych migracji (Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, Strasburg, 2003). Ptaki lęgowe, będące głównie ptakami osiadłymi potrafią przystosować się do przeszkód, jakie napotykają w swoich siedliskach w przeciwieństwie do ptaków migrujących lub zatrzymujących się na postój, ponieważ te ostatnie pozostają na danym obszarze jedynie przez krótki okres czasu. Manewry, które mogą prowadzić do kolizji z kablami i przewodami energetycznymi w czasie lotu obserwuje się częściej u ptaków wędrownych, niż u osiadłych.

Wykorzystując jednak nowoczesne urządzenia ochronne można zredukować w znaczny sposób, zarówno obrażenia zwierząt, jak i uszkodzenia zasilania powstające na skutek kolizji. W tym celu można stosować zabezpieczenia linii energetycznych, kulowe oznaczniki linii

(oznakowanie dzienne i nocne światła ostrzegawcze) lub odstraszacze, które obniżają liczbę ginących ptaków. Można również budować tzw. podesty, które zapewniają bezpieczeństwo dla korzystających ze słupów elektrycznych ptaków i jednocześnie eliminują przyczynę awarii i zakłóceń w przepływie prądu.

W celu uniknięcia nieumyślnego niszczenia siedlisk gatunków należy przed przystąpieniem do prac dokonać obserwacji lokalizacji inwestycji pod kątem występowania gatunków chronionych. Dla złagodzenia negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze należy unikać prowadzenia prac w okresie lęgowym oraz rozrodczym. W miarę posiadanych możliwości powinno się umożliwić ptakom gniazdowanie np. poprzez powieszenie budek lęgowych lub pozostawienie/stworzenie miejsc korzystnych do zakładania gniazd.

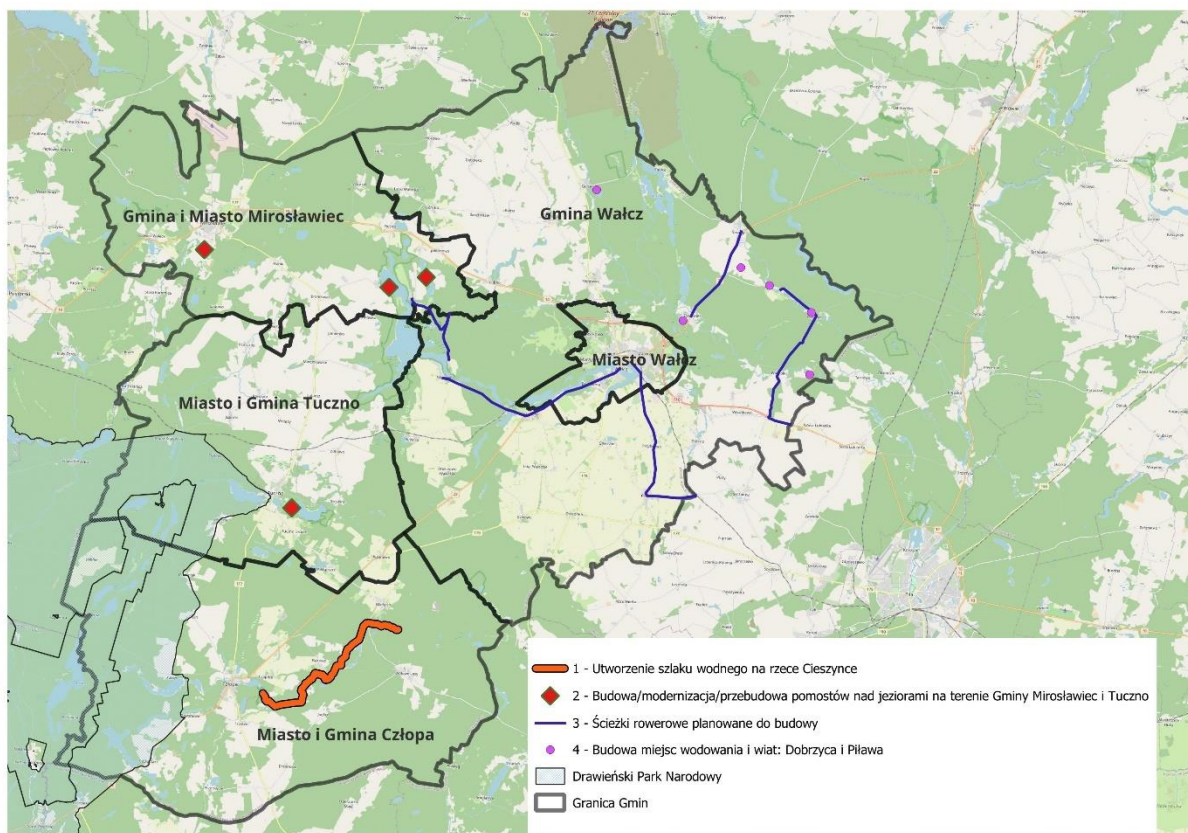
Wskazanych powyżej danych nie można jednak traktować jako wytycznych do obszarów koniecznych do wyłączenia z jakiegokolwiek zainwestowania. Zwraca się jedynie uwagę na tereny, które charakteryzują się dużą bioróżnorodnością i dlatego każde działanie w ich rejonie musi być dokładnie przeanalizowane pod kątem oddziaływań środowiskowych.

W przypadku obszarów chronionych, mogą one być chronione w różny sposób – gospodarka człowieka nie musi być w ogóle ograniczana, a niekiedy nawet dla zachowania ekosystemów półnaturalnych, wspiera się pewne jej formy. Ochrona musi być po prostu skuteczna, co jest weryfikowane w ramach obowiązkowego monitoringu.

Realizacja założeń Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” odbywać się będzie zgodnie z ww. przepisami. Przestrzegane będą obowiązujące na tym obszarze zakazy oraz uwzględniane istniejące i potencjalne zagrożenia oraz cele ochrony. Wobec powyższego nie stwierdza się, aby przewidziane do realizacji przedsięwzięcia znacząco oddziaływały na obszary chronione zlokalizowane na terenie gmin wchodzących w skład Partnerstwa. Działania zaplanowane w ramach Strategii nie stanowią zakazów ustanowionych w obrębie ww. obszarów chronionych. W przypadku, gdy któreś z zaplanowanych działań będzie realizowane na obszarze chronionym, będzie wykonane z dużą dbałością o walory środowiska. Ponadto, w takim przypadku przed rozpoczęciem działań inwestycyjnych wykonana zostanie inwentaryzacja przyrodnicza.

Na poniższych mapach przedstawiono lokalizację działań inwestycyjnych, które zgodnie z pismem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie nr WOPN.410.359.2023.KM/WOPN.411.147.2023.KM z dnia 16 stycznia 2024 r. mogą spowodować

znaczące oddziaływanie na obszary chronione zlokalizowane na obszarze objętym opracowaniem.

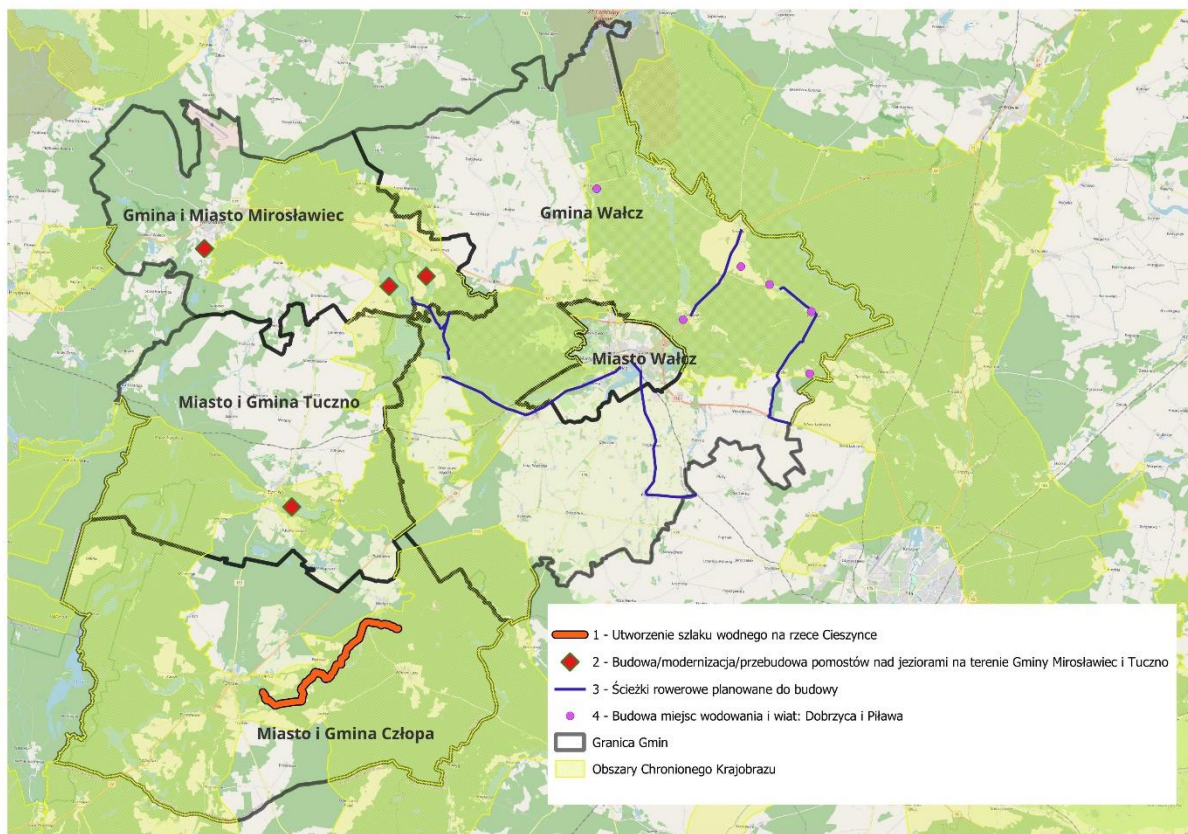

Rysunek 2. Rozmieszczenie planowanych działań inwestycyjnych w odniesieniu do Drawieńskiego Parku Narodowego

Źródło: opracowanie własne

Drawieński Park Narodowy zlokalizowany jest na obszarze dwóch gmin wchodzących w skład Partnerstwa (Miasta i Gminy Człopa oraz Miasta i Gminy Tuczno). Na obszarze Drawieńskiego Parku Narodowego nie planuje się zadań, które mogłyby znacząco oddziaływać na środowisko. Na obszarze tych dwóch gmin oprócz działań uwzględnionych na powyższej mapie zaplanowano szereg działań „miękkich” oraz inne działania w zakresie m.in. termomodernizacji budynków, jednak nie są to działania, które mogłyby mieć negatywny wpływ na cele i przedmioty ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego.

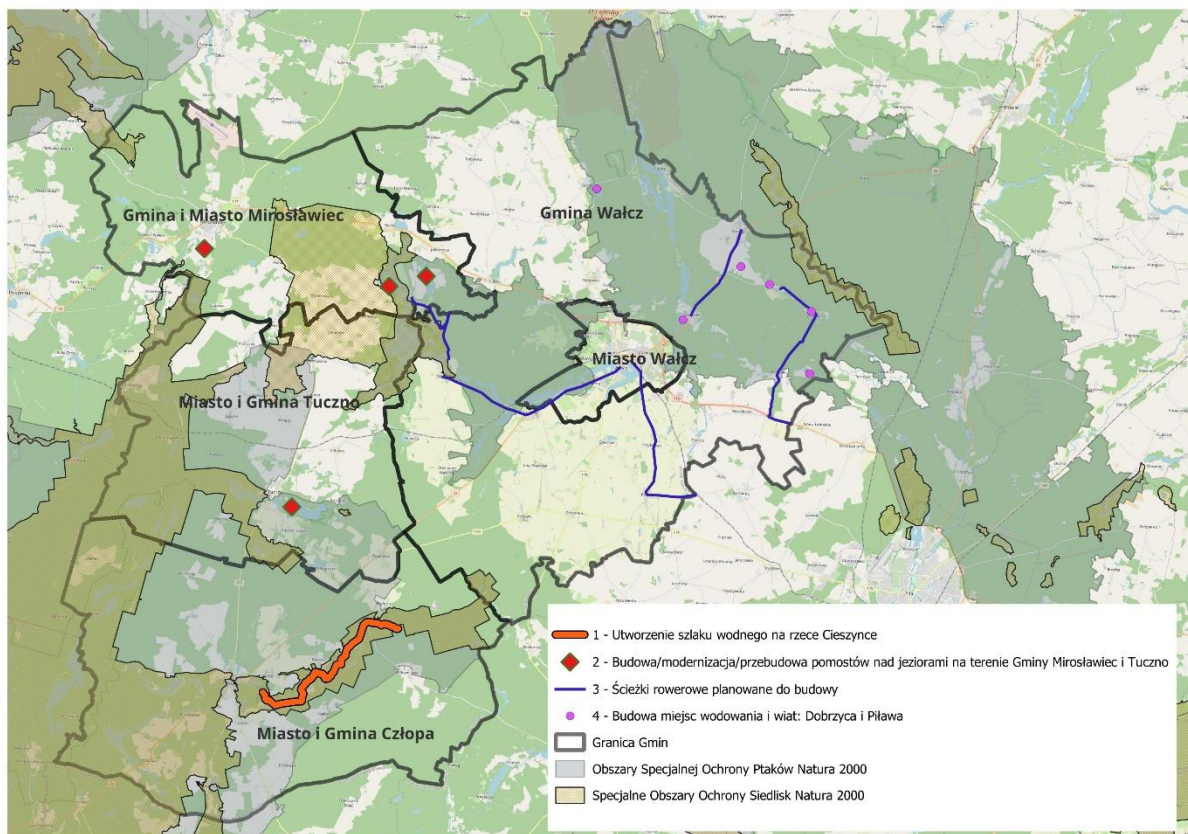

Rysunek 3. Rozmieszczenie planowanych działań inwestycyjnych w odniesieniu do obszarów chronionego krajobrazu

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z powyżej mapy, większa część gmin wchodzących w skład Partnerstwa pokryta jest obszarami chronionego krajobrazu, a co za tym idzie większość działań planowanych do realizacji będzie zlokalizowana na terenie tych obszarów chronionych. Jednak przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji nie będą negatywnie oddziaływać na środowisko, ponieważ ich głównym celem jest poprawa jego jakości. Jedynie część z zaplanowanych inwestycji (utworzenie szklaku wodnego na rzece Cieszynce, budowa/modernizacja/przebudowa pomostów nad jeziorami na terenie Gminy Mirosławiec i Tuczno oraz budowa miejsc wodowania i wiat: Dobrzyca i Piława) może ewentualnie stanowić zakazy ustanowione dla obszarów chronionego krajobrazu położonych na terenie gmin wchodzących w skład Partnerstwa (realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko). Należy jednak wskazać, iż przed rozpoczęciem realizacji inwestycji przeprowadzona zostanie procedura oceny oddziaływania na środowisko, a przedsięwzięcia będą realizowane tylko i wyłącznie w przypadku braku negatywnego wpływu na ochronę przyrody i ochronę krajobrazu obszaru chronionego krajobrazu (art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).

Rysunek 4. Rozmieszczenie planowanych działań inwestycyjnych w odniesieniu do Obszarów Natura 2000

Źródło: opracowanie własne

Na analizowanym obszarze znajduje się 9 obszarów Natura 2000. Część z zaplanowanych inwestycji będzie realizowana na terenie tych obszarów. W celu uniknięcia nieumyślnego niszczenia siedlisk gatunków należy przed przystąpieniem do prac dokonać obserwacji lokalizacji inwestycji pod kątem występowania gatunków chronionych. Dla złagodzenia negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze należy unikać prowadzenia prac w okresie lęgowym oraz rozrodczym. W miarę posiadanych możliwości powinno się umożliwić ptakom gniazdowanie np. poprzez powieszenie budek lęgowych lub pozostawienie/stworzenie miejsc korzystnych do zakładania gniazd.

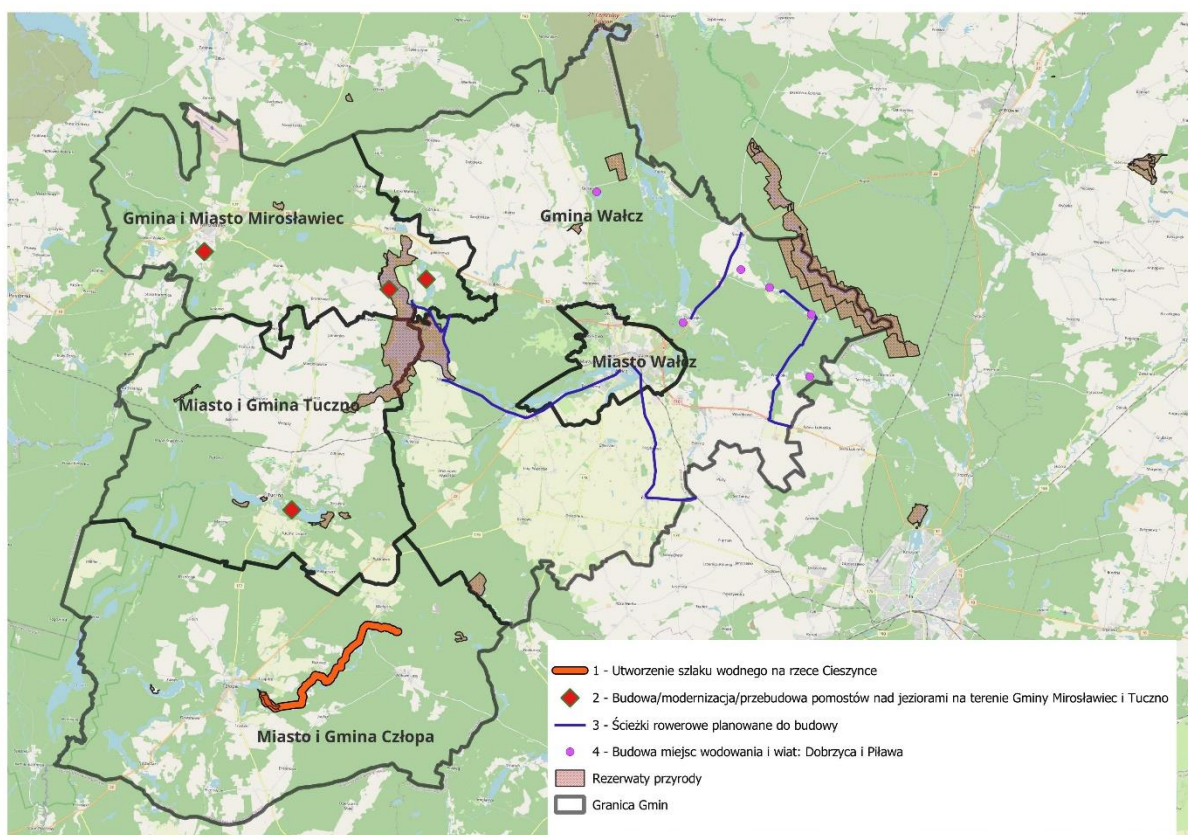
Wskazanych powyżej danych nie można jednak traktować jako wytycznych do obszarów koniecznych do wyłączenia z jakiegokolwiek zainwestowania. Zwraca się jedynie uwagę na tereny, które charakteryzują się dużą bioróżnorodnością i dlatego każde działanie w ich rejonie musi być dokładnie przeanalizowane pod kątem oddziaływań środowiskowych.

Dla obszarów Natura 2000 zostały ustanowione plany zadań ochronnych. Jednak działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego dokumentu nie stanowią zagrożeń ani

zakazów ustanowionych dla tych obszarów. Wobec powyższego, działania przewidziane do realizacji w ramach Strategii nie wpłyną negatywnie na środowisko.

W przypadku obszarów Natura 2000 mogą one być chronione w różny sposób – gospodarka człowieka nie musi być w ogóle ograniczana, a niekiedy nawet dla zachowania ekosystemów półnaturalnych, wspiera się pewne jej formy. Ochrona musi być po prostu skuteczna, co jest weryfikowane w ramach obowiązkowego monitoringu. Zgodnie z zapisami art. 33, ust. 1 ustawy o ochronie przyrody na obszarach Natura 2000 są zabronione działania, które mogą w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób mogą wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000. Realizacja założeń Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” odbywać się będzie zgodnie z ww. przepisami. Przestrzegane będą obowiązujące na tym obszarze zakazy oraz uwzględniane istniejące i potencjalne zagrożenia oraz cele ochrony. Wobec powyższego nie stwierdza się, aby przewidziane do realizacji przedsięwzięcia znacząco oddziaływały na liczne obszary chronione występujące na terenie gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Rysunek 5. Rozmieszczenie planowanych działań inwestycyjnych w odniesieniu do rezerwatów przyrody

Źródło: opracowanie własne

Na terenach chronionych wszelkie działania podporządkowane są ochronie przyrody. Działania zaplanowane w ramach Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” nie wpłyną na zakłócenie integralności i funkcjonowania ekosystemów obszarów chronionych. Na obecnym etapie rozpoznania nie przewiduje się niszczenia siedlisk chronionych roślin, zwierząt i grzybów. Zachodzi konieczność wykonania inwentaryzacji chronionych gatunków w miejscu prowadzenia inwestycji, a w przypadku ich stwierdzenia konieczne jest przeniesienie gatunków lub ich siedlisk po uprzednim uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia w myśl art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody.

Projekt Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” uwzględni zakazy, jakie obowiązują w stosunku do poszczególnych form ochrony przyrody, wynikające z ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) oraz aktów ustanawiających te obszary, w związku z tym nie planuje się działań, które mogłyby naruszać cele ochrony określone dla tych terenów.

W ramach Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” nie planuje się zadań, które mogłyby wpłynąć negatywnie na cele ochrony obszarów chronionych występujących na analizowanym. Zaplanowane do realizacji działania nie wpłyną negatywnie na liczebność i kondycję populacji, na niszę ekologiczną gatunku, siedliska przyrodnicze, fragmentację siedlisk, izolację siedlisk, zaburzenia funkcji pełnionych przez siedlisko.

Wszelkie przedsięwzięcia podejmowane w celu realizacji założeń Strategii muszą uwzględniać właściwe prowadzenie prac infrastrukturalnych, aby w skali regionu nie powodować negatywnych zmian, w tym zmian stosunków wodnych, żyzności siedliska, warunków siedliskowych na obszarach chronionych położonych też poza terenem danej inwestycji (oddziaływania skumulowane i pośrednie).

Zwraca się też uwagę na właściwy dobór roślinności podczas prowadzenia jakichkolwiek nasadzeń, gdyż gatunki obce mogą się rozsięwać poza teren inwestycji i zagrażać gatunkom rodzimym i chronionym. W związku z tym zaleca się stosowanie wyłącznie gatunków rodzimych np. klon polny, klon zwyczajny, klon jawor, olsza czarna, olsza szara, brzoza brodawkowata, topola biała, dąb bezszypułkowy, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, lipa szerokolistna. Dodatkowo realizacja założeń analizowanego projektu nie powinna negatywnie wpływać na stan koryta rzek i dolin cieków wodnych, zlewni jezior, ich eutrofizacji.

W przypadku inwestycji na obszarze chronionym zagrożenie dla świata przyrody stanowi bezpośrednio, fizyczne oddziaływanie człowieka na florę i faunę poprzez fragmentację jednorodnych obszarów przyrodniczych (np. zwartych kompleksów leśnych), powodując m.in. izolację niektórych gatunków zwierząt oraz populacji, ograniczenie lub zahamowanie migracji. W przypadku budowy nowych dróg może wystąpić negatywne oddziaływanie na świat roślin, zwierząt i grzybów w wyniku emisji spalin i hałasu oraz oddziaływanie związane z potencjalnym skażeniem wód i gleby. Dodatkowo funkcjonowanie dróg potencjalnie może przyczynić się do wzrostu presji urbanizacyjnej oraz nasilenia presji turystycznej na obszar chroniony.

Projekt Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” uwzględnia zakazy, jakie obowiązują w stosunku do poszczególnych form ochrony przyrody, wynikające z ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) oraz aktów ustanawiających te obszary, w związku z tym nie planuje się działań, które mogłyby naruszać cele ochrony określone dla tych terenów. Dotyczy to zarówno obszarów chronionych występujących na terenie gmin oraz obszarów chronionych występujących w najbliższym sąsiedztwie.

Działania przewidziane do realizacji w ramach Strategii nie będą stanowić zagrożenia dla gatunków roślin, zwierząt i siedlisk, dla których ochrony zostały one powołane. Realizacja zadań nie będzie naruszać ustaleń obowiązujących planów zadań ochronnych obszarów chronionych.

Na terenach chronionych wszelkie działania podporządkowane są ochronie przyrody. Działania Strategii nie wpłyną na zakłócenie integralności i funkcjonowania ekosystemów obszarów chronionych. Na obecnym etapie rozpoznania nie przewiduje się niszczenia siedlisk chronionych roślin, zwierząt i grzybów. Zachodzi konieczność wykonania inwentaryzacji chronionych gatunków w miejscu prowadzenia inwestycji, a w przypadku ich stwierdzenia konieczne jest przeniesienie gatunków lub ich siedlisk po uprzednim uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia w myśl art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody.

Projekt Strategii uwzględnia zakazy, jakie obowiązują w stosunku do poszczególnych form ochrony przyrody, wynikające z ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) oraz aktów ustanawiających te obszary, w związku z tym nie planuje się działań, które mogłyby naruszać cele ochrony określone dla tych terenów.

Planowane w Strategii działania w odniesieniu do form ochrony przyrody będą wyłącznie pozytywne. Jedynie w trakcie prac budowlanych mogą pojawiać się pośrednie, krótkoterminowe, negatywne chwilowe oddziaływania na przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny. Oddziaływania te mogą dotyczyć powstania hałasu, przekształcenia rzeźby terenu czy zmiany stosunków wodnych w pobliżu obszarów chronionych. Może być to związane np. z rozwojem inwestycji. Biorąc jednak pod uwagę ich charakter będą one wpływały pozytywnie na stan środowiska przyrodniczego i w dalszej perspektywie nie wpłyną negatywnie na obszary chronione.

W ramach Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wąteckiego” nie planuje się zadań, które mogłyby wpłynąć negatywnie na cele ochrony obszarów chronionych występujących na terenie gmin wchodzących w skład Partnerstwa. Zaplanowane do realizacji działania nie wpłyną negatywnie na liczebność i kondycję populacji, na niszę ekologiczną gatunku, siedliska przyrodnicze, fragmentację siedlisk, izolację siedlisk, zaburzenia funkcji pełnionych przez siedlisko.

Wszelkie przedsięwzięcia podejmowane w celu realizacji założeń Strategii muszą uwzględniać właściwe prowadzenie prac infrastrukturalnych, aby w skali regionu nie powodować negatywnych zmian, w tym zmian stosunków wodnych, żyzności siedliska, warunków siedliskowych na obszarach chronionych położonych też poza terenem danej inwestycji (oddziaływania skumulowane i pośrednie).

W przypadku inwestycji na obszarze chronionym zagrożenie dla świata przyrody stanowi bezpośrednio, fizyczne oddziaływanie człowieka na florę i faunę poprzez fragmentację jednorodnych obszarów przyrodniczych (np. zwartych kompleksów leśnych), powodując m.in. izolację niektórych gatunków zwierząt oraz populacji, ograniczenie lub zahamowanie migracji. W przypadku budowy nowych dróg może wystąpić negatywne oddziaływanie na świat roślin, zwierząt i grzybów w wyniku emisji spalin i hałasu oraz oddziaływanie związane z potencjalnym skażeniem wód i gleby. Dodatkowo funkcjonowanie dróg potencjalnie może przyczynić się do wzrostu presji urbanizacyjnej oraz nasilenia presji turystycznej na obszar chroniony. Poprawa stanu technicznego dróg spowoduje upłynnienie ruchu samochodowego, a w efekcie ograniczenie emisji spalin i pozytywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego oraz na stan klimatu akustycznego i w sposób pośredni pozytywnie wpłynie na organizmy żywe. Ponadto podobnie jak w przypadku działań w zakresie budowy sieci wodociągowej i

kanalizacyjnej negatywne, krótkotrwałe, odwracalne oddziaływanie wystąpi tylko i wyłącznie na etapie budowy.

Projekt Strategii uwzględnia zakazy, jakie obowiązują w stosunku do poszczególnych form ochrony przyrody, wynikające z ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) oraz aktów ustanawiających te obszary, w związku z tym nie planuje się działań, które mogłyby naruszać cele ochrony określone dla tych terenów.

Wszelkie przedsięwzięcia podejmowane w celu realizacji założeń Strategii muszą uwzględniać właściwe prowadzenie prac infrastrukturalnych (związanych z rozwojem urbanizacji, sieci energetycznych, obszarów działalności gospodarczej o funkcji rekreacyjnej, hodowli zwierząt, prowadzenia działań utrzymaniowych dróg wodnych i melioracji), aby w skali regionu nie powodować negatywnych zmian, w tym zmian stosunków wodnych, żyzności siedliska, warunków siedliskowych na obszarach chronionych położonych też poza terenem danej inwestycji (oddziaływania skumulowane i pośrednie).

W obrębie terenów użytkowanych rolniczo (zwykle w obrębie różnego rodzaju użytków zielonych) istnieje gęsta sieć rowów i kanałów, będących składnikami rozwiniętej sieci melioracyjnej. Prace obejmujące kanały i rowy podlegające stałemu, regularnemu utrzymaniu nie powinny powodować z reguły drastycznych zmian w warunkach wodnych otoczenia, ich wpływ na otoczenie generalnie jest umiarkowany. Dotyczy to przypadków kiedy działania służą utrzymaniu pewnego poziomu drożności cieków, zapobiegają nadmiernemu zabagnianiu otoczenia, ale uwzględniają jednocześnie potrzebę retencjonowania wody w ich obrębie, tzn. nie służą wyłącznie do ukierunkowanego, jak najszybszego odprowadzenia wody.

W większości przypadków oddziaływania na obszary chronione i ekosystemy zależne od wód obejmują także strefę przyległą do koryta rzeki, tj. siedliska przyrodnicze w obrębie których warunki wodne powiązane są z korytem cieku. Wszystkie działania mają na celu służyć ochronie przyrody, nawet jeżeli będzie konieczne krótkotrwałe przekształcenie jednego z komponentów środowiska, np. podczas prac inwestycyjnych, budowlanych. Będą one przeprowadzane z uwzględnieniem wszystkich zasad ustawy o ochronie przyrody.

Działania inwestycyjne prowadzone na terenach objętych formami ochrony przyrody muszą być tak prowadzone, aby nie naruszać przedmiotu ich ochrony oraz nie wpływać znacząco negatywnie na integralność tych obszarów, także w skali ponadregionalnej. Wszystkie plany i inwestycje, które nie będą wywierały istotnie negatywnego wpływu na obszary chronione, są dopuszczalne. Nawet w razie stwierdzenia znacząco negatywnego oddziaływania na obszary

chronione nie wyklucza się w bezwzględny sposób możliwości zrealizowania przedsięwzięcia czy przyjęcia planu. Odpowiednie władze mogą zezwolić na takie przedsięwzięcie lub plan, jeśli realizuje on wymogi nadrzędnego interesu publicznego, a interes ten nie może być osiągnięty w inny sposób. Każde działanie, które powodowałoby znaczący negatywny wpływ musi uwzględniać konieczność przeprowadzenia działań kompensacyjnych lub przynajmniej działania mające zminimalizować to oddziaływanie. W takiej sytuacji konieczne jest jednak skompensowanie szkód poniesionych przez przyrodę, tak aby utrzymać spójność i integralność sieci (np. poprzez stworzenie w innym miejscu siedlisk dogodnych dla chronionych gatunków). Jeśli negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk lub gatunków priorytetowych, zgoda może być wydana tylko jeżeli nadrzędny interes publiczny wiąże się z ochroną zdrowia i życia ludzi, zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego albo uzyskaniem korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego. W innych, wyjątkowych przypadkach przed udzieleniem zgody, państwo członkowskie musi wystąpić o opinię do Komisji Europejskiej (www.gdos.gov.pl). Szerokość strefy oddziaływania drogi na strukturę, skład i kluczowe procesy ekologiczne kształtujące dane siedlisko uzależniona jest od zasięgu zmian stosunków wodnych, dyspersji biogenów, zanieczyszczeń i wrażliwości siedlisk. Skutki funkcjonowania ciągów komunikacyjnych to:

- utrudnienie przemieszczania się zwierząt i roślin,
- wypadki i kolizje drogowe z dzikimi zwierzętami,
- zniszczenie siedlisk w zasięgu przebiegu i oddziaływania drogi,
- przekształcanie terenu przyległego do drogi (osiedlanie się człowieka wzdłuż dróg),
- ekspansja gatunków obcych na danym terenie, związanych z człowiekiem.

Proponowane działania minimalizujące oddziaływania na człowieka, ale również na środowisko, można pogrupować na następujące części: ekrany akustyczne, urządzenia podczyszczające wody opadowe, ogrodzenia, przejścia dla zwierząt, przekrycia ochronne, pasy zieleni izolacyjnej.

Dla przedstawienia obszarów, które należy w szczególności chronić, ze względu na występującą w ich rejonie faunę i florę oraz ze względu na to, że stanowią cenne siedliska (np. kompleksy leśne, doliny cieków), żerowiska lub trasy przelotów. Wszelkie inwestycje na tych terenach powinny być szczegółowo przeanalizowane pod kątem ich wpływu na faunę i florę w ujęciu lokalnym i regionalnym.

W planach nie ma budowy dróg, które negatywne oddziaływałyby na gatunki, siedliska gatunków lub siedliska przyrodnicze, stanowiące przedmioty ochrony obszarów chronionych ani na ich integralność lub ich powiązania z innymi obszarami. Aby uniknąć ewentualnych

negatywnych oddziaływań inwestycji zawartych w harmonogramie Strategii na zwierzęta należy budować przejścia dla zwierząt: małych (przepusty), średnich (przejścia dolne – np. zespolone i przejścia górne) i dużych (przejścia górne - wiadukty ekologiczne), wprowadzać ograniczenia ostrzegające kierowców przed możliwością wystąpienia kolizji ze zwierzętami, a także tworząc nowe miejsca siedliskowe i żerowiskowe (nasadzenia krzewów i drzew, zbiorniki wodne). Negatywny wpływ inwestycji drogowych na grzyby, rośliny, tereny zieleni i zadrzewienia przydrożne można ograniczyć poprzez odpowiednie prowadzenie dróg, tak by nie dochodziło do fragmentaryzacji siedlisk. Częstsze kontrole na drogach (w tym także kontrole stanu pojazdów, które mogą zanieczyszczać środowisko) ograniczą możliwość wystąpienia poważnej awarii (w razie wycieku substancji do środowiska).

W Strategii nie wspomina się o konieczności zaprzestania produkcji rolniczej na analizowanym terenie, tak więc następować będzie dalszy rozwój funkcji rolniczej. Zgodnie z aktualnym sposobem użytkowania gruntów ornych należy dążyć do utrzymania mozaikowego charakteru w strukturze pól uprawnych, łąk, zadrzewień. Pod kątem wpływu rolnictwa zachowanie mozaikowości użytkowania stworzy warunki ostojowe dla zwierząt i roślin. Zaleca się wręcz zachowanie rolniczego charakteru wsi szczególnie na obszarach o korzystnych uwarunkowaniach środowiskowych. Należy podkreślić, że w ramach realizacji działań zaplanowanych w Strategii nie przewiduje się negatywnego wpływu na zadrzewienia śródpolne. W przypadku wycinki drzew i krzewów, tworzących aleje o dużych walorach krajobrazowych, realizacja inwestycji będzie sprzeczna z celami ochrony obszarów i wpłynie na obniżenie ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Konieczne jest zastosowanie wariantu technologicznego umożliwiającego pozostawienie alei przydrożnych. Na etapie prowadzenia robót należy zabezpieczyć drzewa (pnie oraz bryły korzeniowe) przed uszkodzeniami. Istotne znaczenie ma również zachowanie i popularyzacja zrównoważonego krajobrazu rolniczego oraz zachowanie populacji rzadkich i chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt oraz ich siedlisk.

W ramach zaplanowanych działań nie przewiduje się naruszenia przepisów obowiązujących na terenie obszarów chronionych. Zaplanowane działania będą realizowane tylko i wyłącznie w przypadku, jeśli będą wynikać z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych.

Strategia Terytorialna Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”, dla której wykonywana jest prognoza oddziaływania na środowisko ma z zasady charakter proekologiczny. Nie zakłada się zatem

realizacji przedsięwzięć, których skutkiem czy efektem byłoby występowanie znaczących negatywnych oddziaływań na wybrane komponenty środowiska, lub pogorszenie zasobów przyrodniczych, jako koszt rozwoju gospodarczego jednostki.

5.2. Zdrowie i bezpieczeństwo ludzi

Zaplanowane działania będą wpływały pozytywnie i długoterminowo na mieszkańców gmin wchodzących w skład Partnerstwa. Inwestycje polegające na budowie i przebudowie infrastruktury przyczynią się do poprawy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej na terenie Powiatu wateckiego, dzięki zwiększeniu jej dostępności komunikacyjnej. Przedsięwzięcia te wpłyną bezpośrednio na poprawę standardu życia mieszkańców, wzrost atrakcyjności terenów inwestycyjnych oraz poprawy stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych.

Ponadto zwiększy się również dostępność do obiektów użyteczności publicznej w związku z poprawą stanu technicznego bazy istniejącej oraz poprawa bezpieczeństwa życia i zdrowia mieszkańców. Powstaną także nowe możliwości do aktywnego spędzania wolnego czasu. Realizacja wskazanych przedsięwzięć nie tylko wzmocni atrakcyjność obszaru, ale także podniesie jakość życia mieszkańców. Działania termomodernizacyjne wpłyną pozytywnie na efektywność energetyczną budynków, zmniejszając tym samym konieczne koszty ich eksploatacji. Pomimo ewentualnych, krótkoterminowych, lokalnych uciążliwości na etapie realizacji planowanych zadań infrastrukturalnych, ich realizacja będzie mieć pozytywny wpływ na życie ludzi.

Jako działania chroniące przed wpływem hałasu i pól elektroenergetycznych, proponuje się głównie działania kontrolne, monitoring i przestrzeganie obszarów wolnych od zagospodarowania wokół miejsc narażonych na ekspozycję na te zagrożenia.

Modernizacja ciągów komunikacyjnych (oraz wszelkie prace związane z budową), o ile, lokalnie i w krótkim okresie czasu, może negatywnie wpływać na jakość środowiska, w tym na człowieka, mieszkańca, to w efekcie ma doprowadzić również do zmniejszenia natężenia hałasu na drogach. Nie ulega jednak wątpliwości, że hałas komunikacyjny będzie wzrastał, ponieważ na drogach pojawia się coraz więcej samochodów. Rozprzestrzenianie się zabudowy na tereny wiejskie będzie powodować konieczność rozbudowy dróg lokalnych, wprowadzanie w dalszej kolejności ograniczeń w prędkości (ze względów bezpieczeństwa), czy modernizacji układów komunikacyjnych w celu upłynnienia ruchu na odcinkach, gdzie będą występować korki. W związku z powyższym promocja transportu publicznego jest jak

najbardziej zasadna, aby ułatwić i usprawnić komunikację pomiędzy największymi miejscowościami Powiatu.

Obecnie na analizowanym terenie nie planuje się inwestycji, które mogą doprowadzić do wystąpienia poważnej awarii, jednak nie można wykluczyć, że zamierzenia inwestycyjne nie ulegną zmianie. W tej sytuacji Strategia, z braku potrzeby, nie określa ewentualnych, niezbędnych działań zapobiegawczych. Proponuje się natomiast, aby wzmocnić kontrolę transportu substancji niebezpiecznych przez teren gmin, tak aby zapobiegać awariom.

Brak realizacji działań związanych z wdrażaniem założeń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, może spowodować, iż woda, która jest użytkowana przez społeczeństwo, nie będzie spełniała odpowiednich wymagań. Nie będzie też możliwości odpowiedniej reakcji na skażenie, czy jego zapobieganie, co może przyczynić się do zatruc bądź zachorowań.

Zaniechanie realizacji działań na poziomie ogólnokrajowym, może również skutkować niekontrolowanym wzrostem zanieczyszczenia środowiska, ograniczeniem terenów rekreacyjnych oraz degradacją walorów krajobrazowych. Związane jest to z pośrednim, bądź bezpośrednim wpływem braku realizacji działań na poszczególne komponenty środowiska takie jak woda, gleby czy powietrze, które stanowią integralną sferę życia ludzi.

W ramach Strategii zaplanowano również działania mające na celu poprawę stosunków wodnych na terenach zmeliorowanych (rowy, drenowania itp.). Zaniechanie realizacji może przyczynić się do dalszych deficytów wody w okresie suszy, co wpłynie negatywnie na wielkość plonów, a tym samym na jakość życia ludzi. Zapewnienie odpowiednio uzdatnionej wody, możliwości informowania społeczeństwa o potencjalnym skażeniu wody czy możliwość podjęcia szybkiej reakcji, w przypadku wystąpienia skażenia, w celu jego eliminacji, przyczyni się do ograniczenia zatruc lub zachorowań ludzi.

Poprawa warunków środowiska wpłynie pozytywnie na krajobraz, walory turystyczne co wymiennie przełoży się na poprawę warunków życia oraz zdrowie ludzi. W ramach Strategii zaplanowano również działania polegające na rozwoju turystyki (tworzenie szlaków, miejsc wypoczynku, ścieżek dydaktycznych, przystani kajakowych, miejsc wodowania), co wpłynie pozytywnie na poprawę kondycji fizycznej mieszkańców, a tym samym na ich zdrowie. Zaplanowane działania będą wykonywane z poszanowaniem obszarów cennych przyrodniczo, zostaną zaplanowane w taki sposób aby nie wpłynęły negatywnie na środowisko, a wręcz przeciwnie, mogły oddziaływać pozytywnie.

Przeprowadzona ocena wykazała, że praktycznie wszystkie działania wskazane w Strategii mające na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, będą pośrednio, pozytywnie i długotrwale wpływać na jakość życia i zdrowie ludzi. Potencjalny, pośredni, negatywny wpływ działań obejmujących budowę nowych obiektów infrastruktury technicznej, związany ze wzrostem zapylenia powietrza i hałasem występującym na etapie budowy obiektów, będzie nieznaczny, lokalny i ustąpi wraz z zakończeniem realizacji inwestycji.

Ze względu na walory przyrodnicze gmin wchodzących w skład Partnerstwa jedną z coraz ważniejszych jej funkcji staje się turystyka i rekreacja. Jest to funkcja mająca wpływ na samopoczucie mieszkańców i ich zadowolenie z funkcjonowania na danym terenie, ale z drugiej strony mająca wpływ na środowisko przyrodnicze. Rozwój usług rekreacji powinien być zrównoważony i zharmonizowany ze środowiskiem przyrodniczym, ponieważ rekreacja rozwija się głównie w oparciu o zasoby przyrodnicze. Każda forma zagospodarowania turystycznego oraz zaplanowanie wykorzystania konkretnych miejsc pod rekreację musi być szczegółowo ocenione pod kątem wpływu na środowisko. Obszary chronione są często narażone na wydeptywanie, niszczenie roślinności, co powoduje cofanie się lub zanikanie siedlisk, przebywanie turystów w niewłaściwych miejscach również może negatywnie wpływać na tereny cenne pod względem przyrodniczym, a położone w miejscach o największych walorach.

W ramach Strategii zaplanowano szereg działań polegających na poprawie dostępności infrastrukturalnej i administracyjnej osobom ze szczególnymi potrzebami (np. osobom starszym czy niepełnosprawnym).

Zaplanowano również szereg działań promocyjnych, edukacyjnych oraz informacyjnych, które przyczynią się do zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców.

5.3. Wody powierzchniowe i podziemne

Zadania związane z budową systemu kanalizacyjnego przyczynią się do ograniczenia niekontrolowanej emisji zanieczyszczeń do wód, ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych, a tym samym do poprawy jakości tych wód. Generalnie realizacja zadań i inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej będzie miała bezpośredni, długoterminowy, pozytywny wpływ na środowisko wodne m.in. poprzez zmniejszenie ilości odprowadzanych do środowiska ścieków nieoczyszczonych ze źródeł komunalnych, a pośrednio również na zdrowie ludzi. Realizacja tych działań jest niezbędną i w efekcie korzystną dla środowiska.

Na etapie robót budowlanych ścieki bytowe będą gromadzone w przenośnych kontenerach sanitarnych zlokalizowanych na zapleczu socjalnym. Będą one systematycznie wywożone i opróżniane zgodnie z obowiązującymi zasadami. W związku z powyższym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na środowisko wodne. Pozytywny wpływ na jakość wód mogą mieć działania związane z rozbudową sieci kanalizacyjnej oraz rozwój infrastruktury turystycznej. Podniesie się komfort życia mieszkańców gmin wchodzących w skład Partnerstwa, a budowa sieci kanalizacyjnej wpłynie na minimalizację niekontrolowanego odprowadzania ścieków z gospodarstw domowych. Modernizacja tej infrastruktury ma z kolei na celu zwiększenie bezpieczeństwa funkcjonowania całej gospodarki wodno-ściekowej w co pozwoli na zminimalizowanie ryzyka wystąpienia szkód dla środowiska i mieszkańców, na terenie gdzie występują obszary cenne pod względem przyrodniczym. W ostatnich pięciu latach w Polsce wystąpiły niekorzystne zjawiska pogodowe i zmiany w klimacie, które obserwuje się na całym świecie.

Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury (np. budowa ścieżek rowerowych) może skutkować krótkotrwałym negatywnym wpływem na środowisko. Podczas realizacji przedsięwzięcia wody opadowe z rejonu budowy mogą być odprowadzane bezpośrednio do wód powierzchniowych, co może wiązać się z negatywnym na nie wpływem ze względu na zawartość substancji biogenych i ksenobiotycznych. Brak realizacji działań służących osiągnięciu celów środowiskowych będzie przyczyniać się do nieprawidłowego korzystania z wód, co z kolei przyczyni się do pogorszenia jakości wód np. na skutek wzrostu ich eutrofizacji. Będzie to niosło za sobą szereg konsekwencji np. w postaci niepożądanego zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie wielu parametrów oceny wód powierzchniowych.

Ponadto należy stwierdzić, że działania przewidziane w Strategii nie spowodują znaczącego negatywnego oddziaływania na jednolite części wód. Obowiązujący obecnie zaktualizowany Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (PGW) został zatwierdzony przez Radę Ministrów i opublikowany w dniu 23 lutego 2023 r. w drodze rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. 2023 poz. 335). Przy ustalaniu celów środowiskowych dla JCWP brano pod uwagę aktualny stan JCWP w związku z wymaganym zgodnie z RDW warunkiem niepogarszania ich stanu. Dla jednolitych części wód, będących obecnie w bardzo dobrym stanie/potencjale ekologicznym, celem środowiskowym będzie utrzymanie tego stanu/potencjału. Ponadto, ustalając cele uwzględniano także różnicę pomiędzy naturalnymi, a silnie zmienionymi oraz sztucznymi częściami wód. Dla naturalnych części wód celem będzie osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, dla silnie zmienionych i sztucznych

części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/potencjału konieczne będzie dodatkowo utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego. W ramach przedmiotowego dokumentu zaplanowano do realizacji przedsięwzięcie priorytetowe nr 3 „Wzmocnienie rozwoju obszaru Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wąteckiego” poprzez rozwój infrastruktury turystycznej opartej na endogenicznym potencjale”. W ramach którego zaplanowano m.in. utworzenie szlaku wodnego na rzece Cieszynce (budowa pomostów, kładek i przystani kajakowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, budowa wiat przystankowych/rekreacyjnych (wiaty rozlokowane wzdłuż trasy szlaku wodnego), oznakowanie istniejących ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych wraz z budową wiat przystankowych/rekreacyjnych, utworzenie w wybranych miejscach ścieżek i szlaków wiat przystankowych/rekreacyjnych, budowa/modernizacja/przebudowa pomostów nad jeziorami na terenie Gminy Mirosławiec wraz z zagospodarowaniem terenu plaż (w tym bagrowaniem podłoża) – dot. pomostów i plaż nad Jez. Kosiakowo oraz w m. Drzewoszewo nad Jez. Bytyń Wielki, budowa wiat przystankowych wraz z infrastrukturą na terenie Gminy Mirosławiec (2 -3 szt.), modernizacja plaży miejskiej w Gminie Tuczo, budowa miejsc wodowania i wiat: Dobrzyca (w miejscu Golce, Ostrowiec, Czaplą), Piława (w miejscu Szwecja, Głowaczewo, Czechyń, zagospodarowanie półwyspu Strączno poprzez budowę drogi dojazdowej, kanalizacji wod.-kan. Inst. elektrycznej, pola namiotowego, pomostu, miejsca na ognisko, czy przebudowa wąteckiej pętli kajakowej oraz infrastruktury towarzyszącej. Pomosty, kładki, wiaty przystankowe. Wskazane wyżej przedsięwzięcia będą realizowane zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zaplanowane działania będą realizowane na terenie, który jest przekształcony antropogenicznie i jest już pod wpływem działalności człowieka. Zatem zaplanowane działania nie będą negatywnie oddziaływały na środowisko wodne. Zadania te mogą potencjalnie wskazywać na zadania, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko. Należy jednak podkreślić, że ich realizacja poprzedzona zostanie procedurą oceny oddziaływania na środowisko, w tym na stosunki wodne. Inwestycje te będą realizowane tylko i wyłącznie w przypadku, kiedy okaże się, że nie oddziałują one negatywnie na środowisko.

Działania podejmowane w ramach Strategii przyczynią się do realizacji celów określonych w ww. Planie, ponieważ ograniczone zostanie m.in. przedostawanie się zanieczyszczeń do wód i gleb, co również wpłynie pozytywnie na stan JCWP.

Powołując się na zapisy prognozy oddziaływania na środowisko dla Planu Gospodarowania Wodami (PGW) wskazuje się najważniejsze oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne. Wdrożenie działań na szczeblu krajowym dla wszystkich jednolitych części wód ma

zapewnić osiągnięcie założonych celów środowiskowych oraz wpływać będzie w sposób pozytywny na komponenty środowiska, w tym na stan różnorodności biologicznej, flory i fauny poprzez ochronę siedlisk oraz gatunków. Realizacja zapisów prawa umożliwi wskazanie potencjalnych źródeł oddziaływań planowanej inwestycji na bioróżnorodność, florę i faunę oraz wdrożenie działań minimalizujących negatywny wpływ na środowisko bądź też wykonanie inwestycji w wariantcie mniej uciążliwym. Ponadto realizacja działań przyczyni się do ograniczenia wprowadzanych do wód ścieków komunalnych oraz zanieczyszczeń pochodzących z terenów rolniczych, jak również z innych źródeł związanych z działalnością antropogeniczną. Na obszarze dorzecza Odry wskazuje się do realizacji m.in. działania z kategorii: gospodarka komunalna, rolnictwo czy działania organizacyjno-prawne i edukacyjne. Realizacja tych działań w głównej mierze przyczyni się do ograniczenia dopływu do wód zanieczyszczeń w tym substancji biogennych z różnych źródeł. Ograniczenie dopływu zanieczyszczeń pozytywnie wpłynie na stan wód, a pośrednio na siedliska oraz organizmy wodne. Realizacja działań z kategorii monitoring pozwoli na śledzenie zmian w wodach i w razie konieczności, dobór odpowiednich działań w celu poprawy stanu omawianego komponentu. W przypadku realizacji działań zmierzających do udroźnienia cieków w zakresie ciągłości morfologicznej oddziaływanie będą miały charakter pozytywny głównie na ichtiofaunę i bezkręgowce. Główne pozytywne oddziaływanie będzie skupione wśród gatunków ryb dwuśrodowiskowych oraz reofilnych.

Przeprowadzenie działań zaplanowanych w dokumencie Strategii może wpłynąć pozytywnie na stan wód powierzchniowych na obszarze dorzecza Odry, zarówno w sposób bezpośredni poprzez ograniczenie emisji substancji biogennych i ksenobiotycznych, zachowanie naturalnej bioróżnorodności, jak i w sposób pośredni poprzez ograniczenie spływu powierzchniowego substancji biogennych ze źródeł rolniczych, zapobieganie eutrofizacji zbiorników. Należy zauważyć, iż przy zastosowaniu działań minimalizujących oraz biorąc pod uwagę pozytywne aspekty realizacji tych działań, możliwe negatywne oddziaływanie można uznać za pomijalne. Utrzymanie bioróżnorodności cieków decyduje o ich naturalnej pojemności samooczyszczania, w związku z tym planowane inwestycje wpłyną pozytywnie na stan/potencjał ekologiczny udroźnionych cieków.

Na skutek nadmiernej eksploatacji zasobów może dochodzić do obniżenia zwierciadła wód podziemnych. W związku z tym niezrealizowanie działań związanych z kontrolą gospodarowania wodami bądź obowiązkiem uzyskania pozwolenia wodnoprawnego może negatywnie oddziaływać na wody podziemne. Brak realizacji działania polegającego na zakazie odprowadzania ścieków bezpośrednio do wód podziemnych będzie powodował niekontrolowany bezpośredni dopływ zanieczyszczeń do wód podziemnych. Zaniechanie

działania polegającego na przeprowadzeniu procedury oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć na środowisko może przyczynić się do braku rozpoznania źródeł negatywnego oddziaływania realizacji i funkcjonowania przedsięwzięcia na zasoby wód podziemnych. W związku z brakiem rozpoznania źródeł oddziaływań nie zostaną wdrożone działania łagodzące i eliminujące potencjalne oddziaływanie, co może doprowadzić do zanieczyszczenia zasobów wód podziemnych lub zubożenia zasobów wód podziemnych w wyniku prowadzonej działalności. Ponadto, brak realizacji działań wynikających z dyrektyw wskazanych w katalogu działań krajowych będzie negatywnie wpływać na omawiany komponent w związku z emisją substancji związanych z działalnością antropogeniczną ze źródeł takich jak przemysł i rolnictwo wykorzystujące osady ściekowe, mogących przedostawać się do wód podziemnych.

Zaniechanie realizacji działań może wpłynąć negatywnie na stan wód podziemnych poprzez obniżenie poziomu wód gruntowych oraz pogorszenie stanu chemicznego ze względu na nieograniczenie nieczystości dostających się z wodą do cieków jezior oraz gruntów. Zaniechanie realizacji działań z kategorii działań organizacyjno-prawnych i edukacyjnych może wpłynąć w sposób pośredni negatywnie na stan chemiczny oraz ilościowy JCWPd. Brak realizacji działań z kategorii: gospodarka komunalna, nie wpłynie na zmiany ilości wód podziemnych oraz nie zmieni w żadnym stopniu położenia zwierciadła wód podziemnych przypowierzchniowych poziomów wodonośnych. Natomiast brak realizacji działań – zwłaszcza związanych z budową i modernizacją sieci kanalizacyjnych, przyczyni się do pogorszenia stanu chemicznego JCWPd. Brak realizacji działań kontrolnych spowoduje utrzymanie presji antropogenicznej i z pewnością wzrost ładunku zanieczyszczeń trafiającego do najpłytszych warstw wodonośnych (do lokalnych systemów krążenia).

Jednolite części wód, dla których w Planie gospodarowania wodami określono zły stan lub wskazano jako zagrożone osiągnięciem celów środowiskowych, należy traktować jako szczególnie wrażliwe w kontekście generowanych przez poszczególne przedsięwzięcia oddziaływań. Należy podkreślić, że ocena wpływu konkretnego przedsięwzięcia na JCW jest dokonywana na etapie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Prawidłowo przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko skutecznie wskazuje możliwości eliminacji potencjalnych negatywnych oddziaływań na cele ochrony JCW.

Działania przewidziane do realizacji w ramach Strategii są w większości ukierunkowane pośrednio lub bezpośrednio na ochronę lub poprawę stanu wód powierzchniowych oraz podziemnych.

Bezpośrednio największe korzyści dla stanu wód powierzchniowych przyniesie realizacja działań polegających na budowie, rozbudowie i modernizacji sieci kanalizacyjnych jak również infrastruktury towarzyszącej, które służą ochronie wód. Podobne oddziaływanie niosą ze sobą działania związane z racjonalnym zużyciem wody. Pozytywnie oddziaływać na wody będą działania związane z przeciwdziałaniem występowania powodzi i suszy. Swobodny przepływ rzeki możliwość meandrowania sprzyja naturalnemu oczyszczaniu się wód płynących, a okresowe zalewanie dolin rzecznych sprzyja rozwojowi naturalnych siedlisk nadrzecznych tj. lasy łęgowe, które charakteryzują się bogactwem flory i fauny.

Planowane działania w ramach gospodarki wodnej oraz ochrony będą, więc prowadziły nie tylko do ograniczenia ryzyka oraz skutków wywołanych ponadnormatywnymi wezbrzeniami prowadzącymi do powodzi, ale także do poprawy jakości wód. Pośrednie i bezpośrednie zwiększanie zasobów wodnych będzie przeciwdziało występowaniu i negatywnym skutkom suszy.

Ze środowiskiem wodnym powiązany jest także sektor energetyczny. Dlatego projekty związane z poprawą efektywności energetycznej, z popularyzacją oszczędzania energii oraz promowaniem odnawialnych źródeł energii, pośrednio pozytywnie będą wpływać na wody poprzez zmniejszenie ich poboru do celów chłodniczych przez sektor energetyczny. Pozytywny wpływ na wody wykazują także działania zmniejszające zanieczyszczenie powietrza poprzez ograniczenie ich depozycji w wodach. Na redukcję zanieczyszczeń przedostających się do wód mają również wpływ niektóre z działań z zakresu rozbudowy i przebudowy infrastruktury drogowej regionu. Woda wykazuje cechy mobilności w środowisku, co za tym idzie poprawa stanu jakości powietrza wpływa na poprawę stanu jakości wody.

5.4. Powietrze i klimat

Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” przewiduje realizację szeregu projektów. W trakcie prac budowlanych należy spodziewać się okresowych emisji pyłów i gazów, spowodowanych pracami budowlanymi i konstrukcyjno-montażowymi (wykopy, wzmożony ruch pojazdów itp.). Uciążliwości z nimi związane ustąpią po zakończeniu prac budowlanych.

Część działań przewidzianych w Strategii ukierunkowana jest bezpośrednio lub pośrednio na poprawę jakości powietrza atmosferycznego oraz minimalizację emisji gazów cieplarnianych, a także przeciwdziałanie zmianom klimatu.

Szczególną rolę w tym zestawieniu pełnią projekty obejmujące termomodernizację budynków, modernizację i rozwój ścieżek rowerowych, współpracę z sąsiednimi samorządami na rzecz utworzenia sieci komunikacji zbiorowej, rozwój infrastruktury turystycznej. Pozwoli to na

ograniczenie zapotrzebowania na energię pierwotną dla potrzeb budynków, a także zwiększy wykorzystanie transportu niezmotoryzowanego i publicznego, co za tym idzie ograniczy niską emisję.

Zaplanowana budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury wpłynie na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Pozwoli na wyemitowanie zagrożenia dla zdrowia ludzi związanego z zanieczyszczeniem powietrza. Działania te mają charakter pozytywny i długotrwały. Polegają na zmniejszeniu emisji niezorganizowanej z systemu transportowego poprzez zwiększenie płynności ruchu, poprawę stanu technicznego nawierzchni dróg. Poprawa stanu technicznego dróg spowoduje upłynnienie ruchu samochodowego oraz redukcję pracy przewozowej, a w efekcie ograniczenie emisji spalin i pozytywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego i klimat. W sposób pośredni pozytywnie wpłynie to na zdrowie ludzi i na organizmy żywe. W przypadku realizacji inwestycji takich, jak budowa nowych dróg istnieje ryzyko wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko.

Rozwój infrastruktury w niesprzyjających warunkach atmosferycznych może powodować okresowy wzrost poziomów zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza w okresie grzewczym i w trakcie warunków inwersyjnych. Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy ooś, zostanie poprzedzona procedurą oddziaływania na środowisko, w ramach której zostaną przeprowadzone obliczenia prognozowanej emisji zanieczyszczeń powietrza, a decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach będzie określać warunki korzystania ze środowiska uwzględniając obowiązujące normy. Mając powyższe na uwadze, zakłada się, że realizacja inwestycji nie spowoduje przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń powietrza określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. z 2021 poz. 845).

W ramach rozwoju transportu przewiduje się rozwój sieci ścieżek rowerowych oraz rozwój sieci komunikacji zbiorowej. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych wpłynie pozytywnie na stan zdrowia mieszkańców, stan fauny i flory, a także na dobrą kondycję dóbr materialnych i kulturowych. Ścieżki rowerowe wzbogacą ponadto estetykę krajobrazu. Z uwagi na charakter prac wykonawczych możliwe jest wystąpienie także negatywnych, krótkoterminowych i odwracalnych oddziaływań bezpośrednich na powierzchnię ziemi oraz elementy biotyczne.

Pozytywny wpływ na jakość powietrza mają działania edukacyjne. Edukacja ekologiczna mieszkańców, na tematy związane z emisją zanieczyszczeń, doprowadzi do zmniejszenia się ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza atmosferycznego. Podobny będzie efekt działań edukacyjnych związanych z popularyzacją OZE.

Wprowadzanie ustaleń Strategii nie będzie negatywnie oddziaływać na klimat lokalny tych terenów, może jednak nieco je modyfikować, ze względu na rozwój zabudowy, rozwój obszarów leśnych, zielonych. Rozwój obszarów biologicznie czynnych wpływa na kształtowanie się specyficznych topoklimatów, zmienia się wilgotność powietrza, a także wartość prędkości wiatru. Natomiast występowanie przeszkód w postaci zabudowy, powoduje problemy z nawietrzaniem i przewietrzaniem obszaru. Pozytywnie na klimat (podobnie jak na powietrze) wpłynie także promocja alternatywnych dla spalania źródeł energii, gdyż zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pośrednio wpływa na ograniczenie zmian klimatu. Poza tym rodzajem planowanych działań nie przewiduje się zmian klimatu lokalnego.

Z związku jednak z szeroko rozwiniętymi pracami nad analizą działań inwestycyjnych, rozwojem gospodarczym na zmianę klimatu i adaptację do zmian klimatu, konieczne staje się zwrócenie uwagi na kompleksowe podejście nie tylko inwestycji związanych z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń powietrza, rozwojem terenów czynnych biologicznie, ale każdego rodzaju zainwestowania i rozwoju infrastruktury, przestrzeni i wynikających z tych działań długofalowych działań, jakie będą wynikać z adaptacji do zmian klimatu. Perspektywiczne zmiany klimatu i ich skutek mający swoje odzwierciedlenie w jakości powietrza mają swój wpływ na całą działalność przemysłową i sektor komunalny. Głównie należy zwrócić uwagę na sektor energetyczny, uwzględniając w szczególności prognozowane wahanie średniej temperatury. Konieczne będzie dostosowanie systemu energetycznego do wahań zapotrzebowania zarówno na energię elektryczną, jak i ciepłą, m.in. poprzez wdrożenie stabilnych niskoemisyjnych źródeł energii. W przyszłości będzie zachodzić konieczność intensyfikacji działań w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł produkcji energii na poziomie lokalnym, szczególnie na potrzeby ogrzewania i klimatyzacji (ze względu na coraz częstsze okresy upalne). Ze względu na przekroczenia emisji zanieczyszczeń i ich kumulację konieczne jest szersze stosowanie w nowym budownictwie źródeł ciepła opartych na innych nośnikach niż węgiel.

Adaptacja przestrzeni do warunków dużego wzrostu temperatury i jej wpływu na hałas to jedno z kolejnych wyzwań współczesnej gospodarki przestrzennej. Wysoka temperatura generuje rozwój i zwiększenie ilości urządzeń mających na celu minimalizację zagrożeń termicznych, czyli urządzeń klimatyzacyjnych i chłodniczych, co w zwartej zabudowie może generować nadmierną emisję hałasu.

Występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych, typu huragany czy intensywne burze, może doprowadzić do zwiększenia ryzyka uszkodzenia masztów telefonii komórkowej, linii elektroenergetycznych, a zatem ograniczenia w dostarczaniu energii do odbiorców. Zmiany klimatyczne będą miały swoje odzwierciedlenie w konieczności konserwacji infrastruktury mogącej emitować pola elektromagnetyczne i zapewnienia bezpieczeństwa jej

funkcjonowania, w kontekście zamarzających i ulegających przerwaniu linii energetycznych w okresie zimowym).

Zmiany klimatu, wzrastająca temperatura oraz zwiększenie intensywności deszczy nawalnych będzie skutkować koniecznością dostosowania infrastruktury wodnokanalizacyjnej w obszarach zabudowanych, w odniesieniu do rozwoju sieci kanalizacji deszczowej. Sieć musi zostać przygotowana do odbioru gwałtownie przybierającej ilości wody opadowej, aby nie doprowadzać do lokalnych podtopień. Ponadto urbanizacja powoduje, że nowe osiedla powstają bez wyposażenia w sprawny system odwodnienia. Najgroźniejsza w skutkach jest ich lokalizacja na terenach bezodpływowych, przy braku systemu odwadniania. Ważne są bieżące prace odwodnieniowe w trakcie prowadzenia innych robót drogowych.

W związku z przewidywanym ociepleniem klimatu, nowego znaczenia nabierze problem oddziaływania wysokich temperatur na nawierzchnie powierzchni komunikacyjnych. Zmiany klimatyczne mogą spowodować konieczność reorganizacji gminnych systemów odbioru odpadów komunalnych, zwiększenia częstotliwości odbioru odpadów zmieszanych czy biodegradowalnych.

Spodziewane ocieplenie się klimatu spowoduje migrację gatunków, w tym obcych inwazyjnych wraz z równoczesnym wycofywaniem się tych gatunków, które nie są przystosowane do wysokich temperatur i suszy latem, a dobrze znoszą ostre mrozy. W kontekście pojawiającego się zjawiska suszy wystąpi ograniczenie powierzchni terenów wodno-błotnych, w tym stopniowe wysychanie i zanik torfowisk, wilgotnych lasów i borów.

Wydłużony okres z dodatnimi temperaturami na jesieni z intensywnymi opadami rozmiękczać glebę w połączeniu z osłabieniem drzew przez choroby i szkodniki może dodatkowo zwiększać wrażliwość lasów na wiatry i sprzyjać zwiększaniu wiatrołomów. W warunkach oczekiwanych zmian klimatu, które przyczynią się do migracji i zmian zasięgów występowania poszczególnych gatunków, zachowanie drożności korytarzy ekologicznych postrzegane jest jako czynnik pozwalający łagodzić antropopresję. Sieci ekologiczne, stanowiąc mogą ważny element adaptacji do zmian klimatu. Zmianom klimatu wywołanym ociepleniem się klimatu będą towarzyszyły zmiany, które powinny być uwzględniane w gospodarowaniu przestrzeni w kontekście mogącej się pojawić poważnej awarii lub nadzwyczajnego zagrożenia środowiska. Dotyczą one wielu aspektów o charakterze horyzontalnym, od gospodarki rolnej, leśnej i wodnej (niszczące susze, pożary, powodzie i podtopienia, itd.), przez przemysł i energetykę (zmiany technologii), bezpieczeństwo ludzi i mienia (ekspozycja na powodzie i podtopienia, osuwiska i pożary) po infrastrukturę (ekspozycja na nadmiar lub niedobór wód, wichury). Na możliwość wystąpienia poważnych awarii ma wpływ występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych, typu huragany czy intensywne burze co

może doprowadzić do zwiększenia ryzyka uszkodzenia linii przesyłowych i dystrybucyjnych, a zatem ograniczenia w dostarczaniu energii do odbiorców.

Transformacja energetyczna w kierunku gospodarki zeroemisyjnej jest kluczowym elementem mającym na celu ograniczenie dalszych zmian klimatu i związanych z tym konsekwencjami.

5.5. Powierzchnia ziemi, krajobraz i gleby

W wyniku realizacji założeń Strategii nastąpi lokalne przekształcenie powierzchni ziemi oraz zmiana struktury. Wszelkie przekształcenia prowadzące do realizacji nowego zainwestowania wiązą się z trwałym oddziaływaniem na powierzchnię terenu.

Należy mieć na uwadze, że krajobraz jak i powierzchnia ziemi są elementami antropogeniczne przekształconymi, a więc realizacja działań zapisanych w dokumencie w głównej mierze dotyczyć będzie terenów już przekształconych.

Budowa nowych elementów infrastruktury oddziałuje w sposób znaczący na powierzchnię ziemi, ponieważ następuje zmiana ukształtowania terenu oraz zmniejsza się powierzchnia biologicznie czynna, zmianie ulegają stosunki gruntowo-wodne oraz sposób odpływu i retencjonowania wód opadowych i roztopowych. Modernizacja (przebudowa) dróg, budowa sieci kanalizacyjnych, uzbrojenie nowych terenów będą prowadzone głównie na terenach zurbanizowanych, gdzie pokrywa glebowa jest już przekształcona.

Rozwój gospodarczy i społeczny musi być spójny z założeniami polityki przestrzennej oraz nie powodować negatywnych oddziaływań w przestrzeni.

Nie przewiduje się możliwości powstania zasadniczych zmian czy przekroczeń określonych prawem parametrów i standardów jakości środowiska, naruszenia trwałości zasobów i ciągłości funkcji ekologicznych na dużą skalę, zagrożenia dla liczebności i bioróżnorodności gatunków, istotnych barier dla migracji, zagrożenia dla obszarów przyrodniczo cennych, w tym dla celu i przedmiotu ochrony obszarów chronionych oraz ich integralności w związku z opracowywaniem dokumentu.

Planowane zmiany użytkowania terenu polegać będą na przekształceniu części przestrzeni zielonej w zurbanizowaną. W miejscu powierzchni porośniętej roślinnością niską pojawią się obszary obiekty kubaturowe, elementy sieci infrastruktury technicznej i tereny komunikacji. Realizacja działań zaplanowanych w Strategii spowoduje przekształcenie morfologii terenu na potrzebę wykopania fundamentów budynków oraz wykonania innych prac ziemnych na potrzeby realizacji zabudowy, dróg oraz obiektów infrastruktury technicznej. Przekształcenia w rzeźbie terenu będą miały charakter miejscowy. Wprowadzenie nowych elementów zainwestowania wiąże się ze zwiększonym poborem wody z sieci wodociągowej i wzrostem

zużycia energii elektrycznej. Powstałe odpady oraz ścieki będą stanowiły obciążenie dla środowiska w miejscu ich utylizacji.

Na analizowanym obszarze występują zasoby złóż mineralnych. Wydobycie kopalin na ogół powoduje niekorzystny wpływ na środowisko. Należy zatem prowadzić działania monitorujące i prowadzące do zrównoważonego rozwoju poprzez racjonalne wydobycie i użytkowanie kopalin oraz rekultywację wyrobisk, w szczególności tych po eksploatacji kruszyw naturalnych. Diagnoza możliwości eksploatacji nowych surowców powinna zostać ewentualnie rozpoznana pod kątem możliwości wpływu eksploatacji na stosunki wodne, a dalej chronione ekosystemy i zależne od stosunków wodnych siedliska.

Lokalny ład przestrzenny może zostać zaburzony budową ekranów akustycznych, remontami. Jest to jednak bardzo subiektywne odczucie. Właściwie przeprowadzone prace, projekty wkomponowane w lokalny krajobraz nie powinny negatywnie wpłynąć na wygląd estetyczny obszaru.

Szczególnie ważnym elementem jest ochrona krajobrazu w myśl ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r. poz. 774). W myśl powyższego dokumentu należy dążyć do takiego ustalania lokalizacji, aby ograniczyć do minimum negatywny wpływ nie tylko na zdrowie ludzi, ale także na krajobraz przyrodniczy i kulturowy. Szczegóły lokalizacji tego typu obiektów ustalane będą w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Oddziaływanie przyjętych w Strategii rozwiązań na krajobraz w aspekcie środowiskowym opiera się na ocenie stopnia naturalności krajobrazu, jego struktury i zniekształceń. Krajobraz, jako komponent wielu czynników, ulega przemianom pod wpływem naturalnych procesów zachodzących w środowisku biotycznym i abiotycznym oraz oddziaływań antropogenicznych. Działalność człowieka jest czynnikiem, który najsilniej ingeruje w struktury przyrodnicze, a więc i krajobraz. Zmiany użytkowania terenów doprowadzają do poważnych i nieodwracalnych przekształceń krajobrazu. Prognozuje się jednak, że istniejący krajobraz w szczególności terenów wiejskich zmieni się w małym zakresie, tylko w okolicach wprowadzenia nowej zabudowy, bądź budowy ścieżek rowerowych. Założenia ochrony krajobrazu wynikają z Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (Dz. U. z 2006 r., nr 14, poz. 98), która wskazuje na potrzebę ochrony krajobrazu oraz konieczność prowadzenia działań na rzecz zachowania i utrzymania ważnych lub charakterystycznych cech krajobrazu. Stąd też wszystkie działania inwestycyjne powinny uwzględniać lokalne warunki krajobrazowe, tak aby ukierunkowywać i harmonizować rozwój przestrzenny i gospodarczy ze specyfiką terenu Gmin. Zmiany gospodarcze i społeczne, a także środowiskowe to nakładające się na siebie czynniki, których nie da się niekiedy uniknąć, ale powinno się je ograniczyć w stosunku do negatywnego oddziaływania na krajobraz.

Dzięki planowanym działaniom znacznie poprawi się krajobraz obszaru, który zdecydowanie zyska na wartości. Zachowane zostaną jednak dotychczasowe, charakterystyczne cechy krajobrazu analizowanego terenu. Dodatkowo znaczna część działań dotyczy obiektów umieszczonych pod powierzchnią ziemi, a wszelkie powstałe z tym niegodności zostaną natychmiastowo usunięte, nie powodując zmian w krajobrazie. Teren, na którym zadanie będzie realizowane zostanie uporządkowany. Realizacja zaplanowanych działań nie będzie zakłócała postanowień Europejskiej Konwencji Krajobrazowej.

W przypadku braku realizacji niektórych działań bezpośredni wpływ na spadek wartości przyrodniczych będzie związany z postępującym przeobrażeniem się krajobrazu poprzez prowadzenie w dalszym ciągu działań związanych z wydobywaniem paliw kopalnych.

5.6. Klimat akustyczny

Podczas prac budowlanych i modernizacyjnych obiektów użyteczności publicznej, dróg, infrastruktury sportowej, kulturalnej i komunalnej, może wystąpić krótkoterminowe zwiększenie się poziomu hałasu, a także pojawić się mogą wibracje i drgania. Zmiany te będą miały jednak charakter przejściowy i krótkotrwały.

Budowa i modernizacja infrastruktury może oddziaływać na klimat akustyczny. Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A [dB], zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r. poz. 112) dla dróg i linii kolejowych wynosi:

- dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, terenów zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży, terenów domów opieki społecznej i terenów szpitali w miastach – 64 dB dla wszystkich dób w roku, 59 dB dla wszystkich pór nocy;
- dla terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego, terenów zabudowy zagrodowej, terenów mieszkaniowo-usługowych, terenów rekreacyjno-wypoczynkowych – 68 dB dla wszystkich dób w roku, 59 dB dla wszystkich pór nocy.

Określając przewidywane znaczące oddziaływania na klimat akustyczny, należy zwrócić uwagę głównie na przebiegające przez jednostkę ciągi komunikacyjne, gdyż klimat akustyczny na tym terenie kształtują przede wszystkim źródła komunikacyjne - głównie trasy ruchu samochodowego. Głównym powodem uciążliwej emisji hałasu, ogólnie, obok stosunkowo wysokiego natężenia ruchu pojazdów, jest wysoki udział w potoku ruchu pojazdów ciężkich, który w szczególności negatywnie oddziałuje na terenach zwartej zabudowy miejscowości.

W ramach działań mających poprawić klimat akustyczny na terenie Powiatu wałęckiego, można wyróżnić działania administracyjne oraz inwestycyjne. Te pierwsze polegają na wprowadzaniu standardów akustycznych w planach zagospodarowania przestrzennego, co ma na celu zmniejszenie uciążliwości związanych z hałasem, poprzez odpowiednie planowanie, np. ciągów komunikacyjnych. Działania inwestycyjne obejmują modernizację dróg, nasadzeń pasów zieleni izolacyjnej oraz instalację urządzeń ograniczających hałas. Modernizacja nawierzchni dróg zmniejsza ilość hałasu i wibracji przedostających się do otoczenia, co ma korzystny wpływ na organizmy żywe jak i budynki.

Podsumowując, polepszenie stanu klimatu akustycznego, jak również zmniejszenie obszarów narażonych na hałas powinno nastąpić głównie poprzez:

- odciążanie ciągów komunikacyjnych (budowa alternatywnych odcinków dróg),
- metody organizacyjne (np. kontrole i/lub ograniczanie prędkości pojazdów),
- stosowanie nawierzchni SMA (Stone Mastic Asphalt),
- wprowadzenie ekranów akustycznych (w ostateczności),
- strefy ograniczonego użytkowania (Jeżeli z przeglądu ekologicznego albo z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaganej przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, albo z analizy porealizacyjnej wynika, że mimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych nie mogą być dotrzymane standardy jakości środowiska poza terenem zakładu lub innego obiektu, to dla oczyszczalni ścieków, składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, trasy komunikacyjnej, lotniska, linii i stacji elektroenergetycznej, obiektów sieci gazowej oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej tworzy się obszar ograniczonego użytkowania).

Oddziaływania na klimat akustyczny mogą być również notowane podczas prowadzenia prac budowlanych, nie tylko przy budowie i modernizacji ciągów komunikacyjnych. Uciążliwości dla środowiska mogą być powodowane także przez proces budowy systemów kanalizacyjnych. Niemniej jednak, wszystkie działania związane z gospodarką ściekową powinny być prowadzone z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik (BAT) oraz rozwiązań gwarantujących oszczędność energetyczną i surowcową.

Uciążliwość ze strony zakładów produkcyjnych czy usługowych może wynikać z braku zachowania standardów i dopuszczalnych norm, odpowiedzialność za negatywne oddziaływania należy przede wszystkim do użytkowników urządzeń, instalacji będących

źródłami hałasu. Źródła te nie mogą powodować przekroczenia standardów jakości środowiska poza terenem, do którego zarządzający ma tytuł prawny.

Projekt Strategii przewiduje podejmowanie działań, które będą wpływały na środowisko. Działania te, to przede wszystkim działania inwestycyjne, które będą ingerować w środowisko głównie na etapie ich realizacji, powodując przejściowe uciążliwości. W wyniku realizacji ustaleń programu na terenach, na których wprowadzone zostanie nowe zainwestowanie, dojdzie do przekształceń w środowisku, typowych dla terenów nowych inwestycji w zakresie powierzchni biologicznie czynnych, roślinności, krajobrazu, zagrożeń hałasem. Jednocześnie ustalenia programu porządkują zasady zagospodarowania na tym terenie, wprowadzając szereg zapisów, których celem jest ograniczenie przekształceń środowiska przyrodniczego. Ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko, na etapie realizacji poszczególnych zadań leży w gestii wykonawców i dotyczy sprzętu (hałas, emisja spalin), organizacji prac (unikanie prac będących źródłem hałasu w porze nocnej).

Analiza działań zaplanowanych w Strategii pozwoliła stwierdzić, że nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na pogorszenie stanu klimatu akustycznego. Krótkotrwałe negatywne oddziaływania mogą pojawić się jedynie na etapie realizacji inwestycji (np. przebudowy drogi). Jednak w konsekwencji prowadzonych prac (np. modernizacji nawierzchni) osiągnięta zostanie trwała poprawa jakości klimatu akustycznego.

Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury zostanie poprzedzona procedurą oddziaływania na środowisko, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy ooś, w ramach której zostaną przeprowadzone obliczenia prognozowanej emisji hałasu, a decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach będzie określać warunki korzystania ze środowiska uwzględniając obowiązujące normy. Zakłada się, że uciążliwość inwestycji realizowanych w ramach Strategii ograniczać się będzie do uciążliwości w granicach władania poszczególnych inwestycji i nie będzie przekraczać dopuszczalnych norm określonych ww. rozporządzeniem.

5.7. Zasoby naturalne

Realizacja wskazanych działań w ramach niniejszego obszaru będzie miała w większości pozytywny wpływ na zasoby naturalne. Nastąpi poprawa stanu środowiska naturalnego, a tym samym warunków i jakości życia. W ramach planowanych działań nie planuje się realizacji jakichkolwiek zadań lub wytworzenia infrastruktury, które mogłyby negatywnie wpływać na stan zasobów naturalnych. Odstąpienie od realizacji założeń Strategii byłoby utratą szansy na realizację działań sprzyjających rozwojowi gospodarki niskoemisyjnej i gospodarki o obiegu zamkniętym. Wynika to z tego, że w wyniku realizacji kierunków wskazanych w projekcie Strategii możliwe będzie:

- 1) zmniejszenie zapotrzebowania na nieodnawialne surowce energetyczne i mineralne,

- 2) wspieranie projektów z dziedziny gospodarki o obiegu zamkniętym,
- 3) wspieranie projektów związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

5.8. Zabytki i dobra materialne

Działania wyznaczone w projekcie Strategii w większości mają charakter neutralny lub pozytywny, i odnoszą się także do obszarów zidentyfikowanych jako zdegradowane i wymagające pilnych działań rewitalizacyjnych odnoszących się zarówno do sfery społecznej, przestrzennej jak i gospodarczej. Wynika z tego, że wszelkie działania realizowane w oparciu o te wytyczne będą miały wpływ na ogólną poprawę stanu i jakości dóbr materialnych i dóbr kultury. Do działań tych zaliczyć należy wszelkie projekty obejmujące modernizację i rewitalizację obiektów użyteczności publicznej, obiektów o znaczeniu kulturowym, obiektów edukacyjnych, sportowych itp. Należy jednak pamiętać, że wszystkie prace budowlane związane z modernizacją zabytków muszą być wykonywane w porozumieniu z konserwatorem zabytków.

6. Przewidywane rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko wynikających z realizacji Strategii Terytorialnej

Większość z wyznaczonych działań zakłada poprawę stanu środowiska oraz warunków życia mieszkańców analizowanego obszaru. Zaplanowane do realizacji działania cechuje uwzględnienie aspektów środowiskowych oraz wspieranie idei zrównoważonego rozwoju. Po analizie przedmiotowego dokumentu stwierdzono, że w ramach Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” nie przewidziano działań ani inwestycji, które mogłyby negatywnie oddziaływać na środowisko. Realizacja przede wszystkim działań o charakterze infrastrukturalnym może czasowo negatywnie wpływać na środowisko, co wiąże się z prowadzeniem robót budowlanych. Jednakże oddziaływania te będą miały charakter odwracalny i będą występowały krótkoterminowo.

Możliwe negatywne oddziaływanie inwestycji na środowisko można ograniczyć poprzez podjęcie wszelkich możliwych działań łagodzących, zapobiegających już na etapie planowania negatywnym oddziaływaniom na środowisko. Poniższej przedstawiono propozycje działań łagodzących dla poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego.

Tabela 17. Propozycje możliwych sposobów ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko

ELEMENT ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	PROPOZYCJE DZIAŁAŃ ŁAGODZĄCYCH
Różnorodność biologiczna/rośliny /zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> ➤ inwentaryzacja przyrodnicza pod kątem występowania ptaków czy innych zwierząt oraz cennych gatunków roślin, szczególnie objętych ochroną; przeprowadzanie wszelkich prac poza okresem lęgowym ptaków czy okresem godowym innych zwierząt; ➤ zapewnienie stałego monitorowania wpływu inwestycji na różnorodność biologiczną, faunę i florę; ➤ wprowadzenie dodatkowych nasadzeń drzew i zieleni urzędzonej (gatunków rodzimych) w celu ewentualnej kompensacji przyrodniczej,
Ludzie	<ul style="list-style-type: none"> ➤ oznakowanie obszarów w miejscach prowadzenia robót budowlanych; ➤ realizacja robót zgodnie z zasadami BHP i PPOŻ; ➤ wykorzystywanie wyłącznie sprawnych maszyn i urządzeń; ➤ wykonywanie działań inwestycyjnych tylko w dozwolonych godzinach w celu minimalizacji emisji zanieczyszczeń i uciążliwego hałasu; ➤ stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych; ➤ stosowanie roślinności izolacyjnej.
Woda	<ul style="list-style-type: none"> ➤ odpowiednie zabezpieczenia terenów przed przedostaniem się niepożądanych substancji do wód dbałość o szczelność zbiorników paliw w maszynach wykorzystywanych podczas prac; ➤ zachowanie szczególnej ostrożności podczas prowadzenia prac w bezpośrednim sąsiedztwie rzek czy zbiorników wodnych; ➤ zapewnienie pracownikom dostępu do przenośnych toalet;

ELEMENT ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	PROPOZYCJE DZIAŁAŃ ŁAGODZĄCYCH
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych np. poprzez stosowanie materiałów przepuszczalnych do budowy parkingów, ciągów pieszych i rowerowych.
Powietrze	<ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzenie pasów zieleni izolacyjnej; ➤ propagowanie alternatywnych form transportu (ruch pieszy, rowerowy, komunikacja zbiorowa); ➤ przeprowadzanie termomodernizacji budynków na terenie Gminy; ➤ promowanie odnawialnych źródeł energii.
Powierzchnia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> ➤ odpowiednie przechowywanie/składowanie materiałów budowlanych; kontrolowanie szczelności zbiorników paliwowych w pojazdach wykorzystywanych przy pracach; ➤ odpowiednie składowanie odpadów powstałych podczas pracy;
Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzenie miejsc z zielenią urządzoną.
Klimat	<ul style="list-style-type: none"> ➤ stosowanie nasadzeń drzew i krzewów oraz zieleni urządzonej; ➤ dbałość o przestrzeganie zasad ochrony środowiska naturalnego; ➤ promowanie niezmotoryzowanych form transportu.
Zabytki i dobra materialne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ odpowiednie planowanie realizacji projektów, tak by nie zakłócić istniejącego układu przestrzeni publicznej; ➤ szczegółowe uzgadnianie przeprowadzania działań inwestycyjnych w obiektach o szczególnym znaczeniu historycznym lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie;
Obszary objęte ochroną, w tym Obszary Natura 2000	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przestrzeganie przepisów ochrony przyrody na tych terenach i ustanowionych planów zadań ochronnych; ➤ wzmocnienie kontroli realizacji danego przedsięwzięcia, szczególnie w zakresie możliwego wpływu na stan środowiska; ➤ uwzględnienie okresów lęgowych i rozrodczych ptaków, nietoperzy i zwierząt; ➤ prawidłowe zabezpieczenia terenów prowadzenia inwestycji oraz pracujących, maszyn i urządzeń; ➤ selektywne gromadzenie wszelkich powstających odpadów; ➤ systematyczne prowadzenie prac porządkowych

W przypadku, gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracalnego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych. Należy m.in. zapewnić odtworzenie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych, sztuczne zasilanie osłabionych populacji, tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych i różnorodnych tras migracji zwierząt.

7. Możliwe zmiany w przypadku braku realizacji założeń Strategii

W przypadku braku realizacji Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” przeprowadzona analiza i ocena stanu istniejącego pozwala wykazać, że może nastąpić pogorszenie stanu środowiska. Brak realizacji założeń tego dokumentu najprawdopodobniej przyczynić się będzie do utrwalania i występowania negatywnych tendencji w zakresie korzystania ze środowiska. Potencjalne zmiany aktualnego stanu środowiska zależą od:

- czasu,
- nakładów finansowych, jakimi dysponują: budżet państwa, samorzady i podmioty gospodarcze,
- aktywności w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych w tym dotacji z UE, przeznaczanych na cele rozwojowe infrastruktury i ochronę środowiska.

Brak realizacji założeń Strategii przyczynić się będzie do utrwalania oraz występowania negatywnych tendencji w środowisku, zwłaszcza w zakresie: jakości wód powierzchniowych, jakości powietrza atmosferycznego, terenów pozostających pod presją szkodliwego oddziaływania ruchu komunikacyjnego, zagrożenia dla obszarów objętych ochroną prawną.

Nie bez znaczenia są również oddziaływania inne niż środowiskowe, choć jednak mające wpływ na stan ochrony środowiska w sposób pośredni. Przewiduje się, iż w przypadku braku realizacji omawianego dokumentu może dojść do następujących skutków:

- niezgodność z przepisami krajowymi i międzynarodowymi, skutkująca, m.in. konsekwencjami finansowymi,
- konieczność ponoszenia wysokich (i stale wzrastających) opłat za korzystanie ze środowiska,
- uniknięcie zysków możliwych do osiągnięcia w wyniku stosowania nowoczesnych i odnawialnych technologii,
- dalsze pobłażliwe traktowanie obowiązujących przepisów o ochronie środowiska,
- postępujący zanik świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Ocenia się, że w wariantcie braku realizacji ustaleń Strategii, w szczególności dotyczących określenia kierunków ochrony cennych zasobów przyrodniczych oraz kierunków rozwoju infrastruktury technicznej, poprawa stanu środowiska oraz utrzymanie i ochrona walorów przyrodniczych byłaby trudna do realizacji. Zaniechanie realizacji zapisów dokumentu, w odniesieniu do zaniechania realizacji planowanych inwestycji spowoduje dalszy rozwój i miejscowe zanieczyszczanie środowiska, co najmniej na poziomie takim, jaki to ma miejsce obecnie.

O ile w efekcie długofalowym planowane działania mają na celu poprawę stanu środowiska, to w skali krótkoterminowej mogą zachodzić pewne negatywne oddziaływania i uciążliwości związane z realizacją inwestycji, które mogą w pewnym stopniu pogarszać stan środowiska w stosunku do jego stanu obecnego, przed realizacją zapisów Strategii (dotyczy to prowadzenia robót budowlanych). Mając jednak na uwadze efekt ekologiczny planowanych działań, ocenia się, że brak realizacji zapisów Strategii spowoduje pogorszenie lub co najmniej utrzymywanie się stanu środowiska na obecnym poziomie, co w niektórych przypadkach oznacza utrzymywanie się stanu środowiska i jakości poszczególnych komponentów na niskim poziomie.

Zaniechanie realizacji założeń Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” tj. zaplanowanych działań wypracowanych w ramach inwestycji, mogłoby przyczynić się do zakłócenia dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego całego Powiatu wateckiego oraz wywołać niekorzystne zmiany środowiska przyrodniczego m.in.:

- pogorszenie klimatu akustycznego Gmin wchodzących w skład Partnerstwa;
- pogorszenie stanu infrastruktury technicznej na terenie Gmin wchodzących w skład Partnerstwa;
- wykluczenie społeczne mieszkańców oraz wpadanie w ubóstwo;
- zwiększenie ryzyka zachorowań na choroby układu oddechowego i nowotworowe, związane z brakiem działań ograniczających niską emisję;
- pogorszenie stanu jakości powietrza atmosferycznego na analizowanym obszarze;
- zmniejszenie poziomu bioróżnorodności;
- pogorszenie stanu wód powierzchniowych i podziemnych, obniżenie ich klas czystości;
- zwiększenie udziału terenów zdegradowanych, zdewastowanych z postępującą degradacją środowiska;
- dewastację terenów zielonych czy miejsc o szczególnym znaczeniu przyrodniczym, na skutek braku oznaczeń takich miejsc, brak ochrony wspomnianych terenów;
- niewystarczająca retencja wodna;
- niska świadomość ekologiczna mieszkańców przyczyniająca się do degradacji środowiska;
- powstanie zanieczyszczeń powierzchni ziemi, m.in. poprzez prowadzenie nieprzemysłanej gospodarki odpadami;
- pogorszenie stanu budynków, które pełnią istotne funkcje dla mieszkańców Gmin wchodzących w skład Partnerstwa;
- pogorszenie estetyki krajobrazu.

Brak realizacji zaplanowanych działań będzie negatywnie wpływać na wszystkie komponenty środowiska. Należy mieć na uwadze fakt, że negatywne oddziaływanie inwestycji

na środowisko może wystąpić wyłącznie na etapie prowadzenia robót budowlanych. Na etapie użytkowania nowopowstałej lub zmodernizowanej infrastruktury należy spodziewać się pozytywnych oddziaływań na środowisko.

8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1094 ze zm.) podczas stwierdzenia możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na skutek realizacji założeń zawartych w projektach polityk, strategii, planów lub programów, przeprowadza się postępowanie w zakresie możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Gminy wchodzące w skład Partnerstwa, a tym samym Powiat wątecki zlokalizowane są w odległości około 150 km od najbliższej granicy. Ze względu na charakter i specyfikę kierunków działań oraz celów strategicznych zaplanowanych w ramach niniejszego dokumentu nie przewiduje się wystąpienia transgranicznego oddziaływania na środowisko.

9. Napotkane trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

W trakcie sporządzania prognozy oddziaływania na środowisko dla Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego” nie napotkano na istotne trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy, które uniemożliwiłyby jej opracowanie. Jednakże, ze względu na ogólny charakter dokumentu jakim jest strategia, wyznaczająca ogólne kierunki rozwoju, określenie oddziaływania na środowisko realizacji poszczególnych celów jest bardzo trudne. W skonstruowaniu w pełni rzetelnej prognozy przeszkadzały pewne braki informacji na temat konkretnych sposobów realizacji strategii. Zatem, jedynym problemem okazał się zbyt ogólny charakter proponowanych zadań w Strategii. Brak wskazania konkretnych parametrów zadań utrudnił, a w pojedynczych przypadkach wręcz uniemożliwił określenie oddziaływania na środowisko danego działania. Ponadto, strategia powstała w oparciu o współczesną wiedzę na temat wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gmin wchodzących w skład Partnerstwa oraz w oparciu o współczesną wiedzę na temat organizacji, metod, technik, technologii, materiałów wykorzystywanych przy realizacji przedsięwzięć z zakresu rozwoju lokalnego oraz procesów inwestycyjnych.

Biorąc powyższe pod uwagę, posłużono się informacjami dotyczącymi inwestycji o podobnym charakterze i skali. Ocena oddziaływania na środowiska ma charakter prognostyczny, wskazuje możliwe do wystąpienia oddziaływania, uwzględniając różne warianty realizacji przedsięwzięcia – najbardziej niekorzystne dla środowiska.

10. Rekomendacje i wnioski do ostatecznej wersji dokumentu

Podczas tworzenia ostatecznej wersji dokumentu należy uwzględnić następujące elementy:

- wszystkie zaplanowane zadania powinny być zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju i celami w zakresie ochrony środowiska wyznaczonymi w dokumentach obowiązujących na szczeblu międzynarodowym, unijnym, krajowym, regionalnym oraz lokalnym,
- konieczne jest prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, które przyczynią się do kreowania wśród lokalnej społeczności postaw proekologicznych;
- konieczne jest wskazanie odpowiednich działań kompensacyjnych pozwalających na minimalizację negatywnego oddziaływania na środowisko w przypadku inwestycji nawet krótkotrwale negatywnie wpływających na środowisko.

W Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” wskazano następujące cele strategiczne:

- 1) Gospodarka lokalna, w tym turystyka, oparta o silną infrastrukturę, rozwijająca się dzięki innowacyjnym technologiom, wiedzy i edukacji;
- 2) Społeczność Partnerstwa – otwarta, współpracująca, dbająca o przyszłość pokoleń i tożsamość kulturową, wspierana inteligentnymi instytucjami.

Strategia powinna być zgodna przede wszystkim z ideą zrównoważonego rozwoju, zapewniając przyszłym i obecnym pokoleniom taki sam dostęp do godnego życia. Należy pamiętać o uwzględnieniu w ostatecznej wersji dokumentu aspektów związanych z poszanowaniem środowiska przyrodniczego, zapewniając tym samym poprawę warunków życia mieszkańców oraz rozwój gospodarczy regionu.

11. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań przewidzianych w projekcie Strategii

Analizując wpływ kierunków działań oraz inwestycji zaplanowanych w ramach Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” na poszczególne komponenty środowiska stwierdzono, że będą one pozytywnie wpływały na środowisko i ludzi. Przewidziano ewentualne negatywne oddziaływania na etapie prowadzenia robót budowlanych, jednak będzie to krótkotrwałe i ograniczone tylko i wyłącznie do czasu prowadzenia prac. Ewentualne negatywne oddziaływanie dotyczy w głównej mierze oddziaływania na powietrze, hałas i powierzchnię ziemi. Możliwe oddziaływanie na wspomniane komponenty będzie wyłącznie krótkotrwałe, występujące na etapie prac budowlanych. Istnieje możliwość, iż nastąpi miejscowy wzrost hałasu, zapylenia, emisji spalin, odpadów budowlanych. Jest to jednak proces krótkotrwały, ograniczony tylko i wyłącznie do czasu prowadzenia prac. Wszystkie wymienione wyżej zakłócenia są odwracalne. Po zakończeniu realizacji należy spodziewać się braku oddziaływania na środowisko. Zadania zaplanowane zostaną z dużą dbałością o środowisko naturalne i nie zakłócą funkcji przyrodniczych obszarów chronionych znajdujących się na terenie Powiatu wateckiego. Inwestycje nie tylko nie będą stanowiły zagrożenia, ale przyczynią się do poprawy stanu środowiska. Efektem prac będzie zbudowana bądź zmodernizowana infrastruktura wpływająca na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru, również ze względów ekologicznych.

Założenia Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” nie wpływają w sposób długotrwały, negatywnie na stan środowiska, a znaczna część zaplanowanych kierunków działań wykazuje oddziaływanie pozytywne. Rozpatrywanie wariantów przyjętych założeń Strategii miało miejsce w toku opracowywania projektu dokumentu i obejmowało m. in. opracowanie diagnozy oraz sukcesywne konsultacje z przedstawicielami różnych środowisk. Efektem tych prac było opracowanie ostatecznej, jednowariantowej wersji Strategii. W związku z tym proponowanie rozwiązań alternatywnych nie jest konieczne. Można jednak rozważyć jako warianty alternatywne: warianty lokalizacji, warianty konstrukcyjne i technologiczne oraz warianty organizacyjne.

12. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Ważnym elementem w zakresie monitoringu środowiska jest ocena jakości środowiska przyrodniczego na analizowanym obszarze. Monitoring polega na gromadzeniu, analizowaniu i udostępnianiu danych odnoszących się do jakości środowiska naturalnego oraz zmian w nim zachodzących. Przeprowadzenie rzetelnego monitoringu wymaga doboru odpowiednich wskaźników określonych ilościowo oraz jakościowo. Założone cele i kierunki działań Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”, a także osiągnięte rezultaty odpowiadają na potrzeby wynikające z analizy stanu obecnego obszaru. Założone efekty realizacji Strategii pozwolą wzmocnić posiadany potencjał obszaru oraz wyeliminować lub ograniczyć słabe strony.

Jednym z najczęściej stosowanych sposobów prowadzenia monitoringu jest zastosowanie metod wskaźnikowych. Poniżej w zestawieniu tabelarycznym zaprezentowane zostały wskaźniki proponowane do zastosowania w celu monitorowania skutków realizacji postanowień zawartych w projekcie Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”. Dodatkowo uzupełnieniem monitoringu wskazanego w niniejszej Prognozie może być monitoring prowadzony w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Dokonując analizy i oceny stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska należy pamiętać, że muszą się one odnosić do terenów objętych projektem Strategii.

Tabela 18. Wskaźniki proponowane do zastosowania w celu monitorowania skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Pożądane zmiany	Cykliczność gromadzenia danych
Wysokość nakładów na inwestycje drogowe	zł	↑	raz na rok
Długość zmodernizowanych dróg i chodników oraz ścieżek rowerowych	km	↑	raz na rok
Długość nowo wybudowanych dróg i chodników oraz ścieżek rowerowych	km	↑	raz na rok
Odsetek powierzchni Gmin pokryty aktualnymi mpzp	%	↑	raz na rok
Liczba budynków poddanych termomodernizacji	szt.	↑	raz na rok
Odsetek wymienionych indywidualnych źródeł ogrzewania	%	↑	raz na rok
Ilość odprowadzanych ścieków oraz ładunek zanieczyszczeń z poszczególnych sektorów gospodarki	szt.	↓	raz na rok

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Pożądaną zmianę	Cykliczność gromadzenia danych
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	↑	raz na rok
Liczba zbiorników bezodpływowych	szt.	↓	raz na rok
Przeprowadzania okresowych kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się osadów ściekowych	szt.	↑	raz na rok
Ilość odpadów zebranych w sposób selektywny	Mg	↑	raz na rok
Średnia roczna poziomu PM10 w powietrzu	µg/m ³	↓	raz na rok
Częstość przekraczania dopuszczalnego poziomu stężeń 24-godzinnych PM10 w roku	szt.	↓	raz na rok
Średnia roczna poziomu PM2,5 w powietrzu	µg/m ³	↓	raz na rok
Stanu jakości wód powierzchniowych i podziemnych	zły/dobry	↑	raz na rok
Liczba zmodernizowanych urządzeń melioracyjnych	szt.	↑	raz na rok
Poziom hałasu na terenie gmin wchodzących w skład Partnerstwa	Hz	↓	raz na rok
Liczba nowych nasadzeń drzew i krzewów do liczby ubytków	%	↑	raz na rok
Wysokość nakładów na inwestycje związane z utrzymaniem zieleni i nowymi nasadzeniami	zł	↑	raz na rok
Powierzchnia powstałych, urządzonych lub zmodernizowanych terenów zieleni	ha	↑	raz na rok
Udział terenów zieleni w powierzchni Gminy	%	↑	raz na rok
Udział terenów chronionych w powierzchni Gminy	%	-	raz na rok
Liczba zorganizowanych wydarzeń i imprez proekologicznych	szt.	↑	raz na rok
Stopień lesistości Gminy	%	↑	raz na rok

Źródło: opracowanie własne

13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Konieczność wykonania Prognozy Oddziaływania na Środowisko Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” wynika z obowiązku zawartego w art. 51 ust. 1. ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023, poz. 1094 ze zm.).

Zgodnie z art. 53 ustawy OOŚ zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko zostały uzgodnione z właściwym organem, tj. Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Szczecinie oraz Zachodniopomorskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym. Informacje te wskazane zostały w piśmie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie nr WOPN.410.359.2023.KM oraz WOPN.411.147.2023.KM z dnia 16 stycznia 2023 r. oraz Zachodniopomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego nr NZNS.7040.2.1.2024 z dnia 23 lutego 2024 r.

W niniejszej prognozie, w rozdziale 1 przedstawiono podstawy prawne opracowania prognozy, jej zakres i cel, metody opracowania, źródła informacji oraz analizę oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska. Głównym celem opracowania prognozy jest wskazanie, jak wpłynie na środowisko realizacja określonych w projekcie Strategii celów oraz przedsięwzięć priorytetowych oraz uzupełniających.

W rozdziale 2 przedstawiono krótką charakterystykę projektu Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego”. Przedstawiono w nim zawartość i cele Strategii, w tym jej wizję i misję, cele, przedsięwzięcia priorytetowe oraz uzupełniające. Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wałeckiego” wyznaczyła 2 główne cele:

- 1) Gospodarka lokalna, w tym turystyka, oparta o silną infrastrukturę, rozwijająca się dzięki innowacyjnym technologiom, wiedzy i edukacji;
- 2) Społeczność Partnerstwa – otwarta, współpracująca, dbająca o przyszłość pokoleń i tożsamość kulturową, wspierana inteligentnymi instytucjami.

Zdefiniowanie i opisanie celów strategicznych pozwoliło wskazać i wyodrębnić cele dla projektów strategicznych, które zaktualizowane zachowały swoją zasadniczą strukturę, stając się celami dla przedsięwzięć priorytetowych. Wykonane wcześniej prace Grupy Roboczej pozwoliły wyodrębnić dwa projekty strategiczne: „NOWOCZESNY POWIAT” i „POJEZIERZE ATRAKCJI”. Były one zintegrowane i partnerskie, kierunkowały i koncentrowały różnorodne,

komplementarne działania połączone w wiązki projektów. Zaktualizowane projekty strategiczne, noszące nazwę Przedsięwzięć priorytetowych, realizują te same zdefiniowane już cele, które przywołane zostały powyżej.

W rozdziale 2 przedstawiono również powiązania tematyczne Strategii z założeniami i wymaganiami innych dokumentów szczebla unijnego, krajowego i wojewódzkiego, uwzględniające zasady ochrony środowiska, a przede wszystkim zasadę zrównoważonego rozwoju. Odniesiono się między innymi do następujących dokumentów: Traktat Lizboński, Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030, Europejski Zielony Ład, Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020), Europejska Konwencja Krajobrazowa, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, VI aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Polityka wodna Państwa do 2030 r., Krajowy Program Ochrony Powietrza, Krajowy Program Gospodarki Odpadami, Polityka energetyczna Polski do 2040 r., Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej; Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030, Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego 2030, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, Program ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych dla strefy zachodniopomorskiej oraz Program Ochrony Środowiska Powiatu Wąteckiego na lata: 2019-2022 z perspektywą do 2027 roku.

Rozdział 3 stanowi charakterystykę istniejącego stanu środowiska gmin wchodzących w skład Partnerstwa, z uwzględnieniem położenia, ukształtowania terenu, budowy geologicznej, gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, klimatu, jakości powietrza atmosferycznego, zagrożenia hałasem, szaty roślinnej i świata zwierzęcego, form ochrony przyrody. Cechami charakterystycznymi Powiatu wąteckiego są między innymi: zły stan jakości wód powierzchniowych, duża ilość zbiorników bezodpływowych, przekroczenia wartości wskaźników L_{DWN} i L_N na odcinku drogi krajowej nr 22 przebiegającej przez teren miasta Wątecz oraz wysoka ilość wyrobów zawierających azbest.

W rozdziale 4, prognoza wskazuje istniejące problemy środowiska. Dla poszczególnych komponentów środowiska wskazano między innymi następujące zagrożenia/problemy: złą jakość wód powierzchniowych, występowanie dużej ilości wyrobów zawierających azbest, niski stopień zgazyfikowania i skandalizowania, czy problemy wynikające z dużą ilością zbiorników bezodpływowych.

W rozdziale 5, prognoza wskazuje również przewidywane oddziaływanie na środowisko na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego (różnorodność biologiczną, zwierzęta,

rośliny, wody, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne oraz cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000). Rozważono także potencjalne oddziaływanie na zdrowie ludzi oraz na obiekty zabytkowe. Ocenę i identyfikację znaczących oddziaływań na środowisko poszczególnych zadań dokonano w formie opisowej wraz z uzasadnieniem.

Rozdział 6 wskazuje propozycje możliwych sposobów ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko.

W rozdziale 7 opisane zostały możliwe zmiany w przypadku braku realizacji dokumentu. Wskazano wśród nich:

- pogorszenie klimatu akustycznego;
- pogorszenie stanu infrastruktury technicznej;
- wykluczenie społeczne mieszkańców oraz wpadanie w ubóstwo;
- zwiększenie ryzyka zachorowań na choroby układu oddechowego i nowotworowe, związane z brakiem działań ograniczających niską emisję;
- pogorszenie stanu jakości powietrza atmosferycznego na analizowanym obszarze;
- zmniejszenie poziomu bioróżnorodności;
- pogorszenie stanu wód powierzchniowych i podziemnych, obniżenie ich klas czystości;
- zwiększenie udziału terenów zdegradowanych, zdewastowanych z postępującą degradacją środowiska;
- dewastację terenów zielonych czy miejsc o szczególnym znaczeniu przyrodniczym, na skutek braku oznaczeń takich miejsc, brak ochrony wspomnianych terenów;
- niewystarczająca retencja wodna;
- niska świadomość ekologiczna mieszkańców przyczyniająca się do degradacji środowiska;
- powstanie zanieczyszczeń powierzchni ziemi, m.in. poprzez prowadzenie nieprzemysłanej gospodarki odpadami;
- pogorszenie stanu budynków, które pełnią istotne funkcje dla mieszkańców Gmin wchodzących w skład Partnerstwa;
- pogorszenie estetyki krajobrazu.

W rozdziale 8 stwierdzono, że realizacja niniejszego dokumentu nie spowoduje transgranicznego oddziaływania, ze względu na dużą odległość od najbliższej granicy.

Rozdział 9, dotyczący napotkanych trudności i braków dostępnej wiedzy wskazuje, że jedynym problemem okazał się zbyt ogólny charakter kierunków działań proponowanych w Strategii. Brak wskazania konkretnych parametrów technicznych utrudnił, a w pojedynczych przypadkach wręcz uniemożliwił określenie oddziaływania na środowisko danego działania.

Ponadto, Strategia Terytorialna Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu wateckiego” powstała w oparciu o współczesną wiedzę na temat wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gmin oraz w oparciu o współczesną wiedzę na temat organizacji, metod, technik, technologii, materiałów wykorzystywanych przy realizacji przedsięwzięć z zakresu rozwoju lokalnego oraz procesów inwestycyjnych.

Rozdział 10 poświęcony został rekomendacjom i wnioskom do ostatecznej wersji dokumentu, gdzie wskazano, że Strategia powinna być zgodna przede wszystkim z ideą zrównoważonego rozwoju, zapewniając przyszłym i obecnym pokoleniom taki sam dostęp do godnego życia. Należy pamiętać o uwzględnieniu w ostatecznej wersji dokumentu aspektów związanych z poszanowaniem środowiska przyrodniczego, zapewniając tym samym poprawę warunków życia mieszkańców oraz rozwój gospodarczy regionu.

W rozdziale 11, dotyczącym rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zaproponowanych w Strategii, stwierdzono, że dokument strategii charakteryzuje się wysokim stopniem ogólności, często nie zawierając propozycji konkretnych parametrów technicznych działań. Wobec powyższych przesłanek dotyczących w zasadzie każdego wieloaspektowego dokumentu, niniejsza prognoza nie zawiera propozycji zadań alternatywnych dla realizacji celów Strategii, do czego przyczynił się brak możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych zadań. Rozpatrywanie wariantów przyjętych założeń Strategii miało miejsce w toku opracowywania projektu dokumentu i obejmowało m. in. opracowanie diagnozy stanu środowiska oraz sukcesywne konsultacje z przedstawicielami różnych środowisk, w tym ankietowanie mieszkańców Gmin. Efektem tych prac było opracowanie ostatecznej, jednowariantowej wersji Strategii.

W rozdziale 12 wskazano liczne propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień Strategii. W celu określenia stopnia realizacji celów strategicznych, zbudowano system wskaźników powiązanych z różnymi poziomami celów, jakie zostały przyjęte w Strategii. Regularna analiza wskaźników wskazanych w poniższej tabeli pozwoli na analizę skuteczności podjętych działań oraz określenie poziomu rozwoju jednostki w danej dziedzinie i aktualizację priorytetów Gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

14. Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Dane demograficzne dotyczące JST wchodzących w skład Partnerstwa	62
Tabela 2. Dane w zakresie sieci gazowej dotyczące gmin wchodzących w skład Partnerstwa	66
Tabela 3. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (dane za rok 2022)	75
Tabela 4. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin (dane za rok 2022)	76
Tabela 5. Ruch kołowy na drodze krajowej przebiegającej przez teren gmin wchodzących w skład Partnerstwa	83
Tabela 6. Ruch kołowy na drodze krajowej przebiegającej przez teren gmin wchodzących w skład Partnerstwa	85
Tabela 7. Charakterystyka JCWPd na obszarze powiatu wąteckiego	89
Tabela 8. Charakterystyka JCWP w obszarze powiatu wąteckiego	92
Tabela 9. Dane w zakresie gospodarki wodnej dotyczące gmin wchodzących w skład Partnerstwa	114
Tabela 10. Dane w zakresie gospodarki ściekowej dotyczące gmin wchodzących w skład Partnerstwa	116
Tabela 11. Surowce mineralne na terenie Powiatu wąteckiego	117
Tabela 12. Charakterystyka parku narodowego znajdującego się na terenie Powiatu wąteckiego	136
Tabela 13. Charakterystyka obszarów chronionego krajobrazu znajdujących się na terenie Powiatu wąteckiego	161
Tabela 14. Charakterystyka Obszarów Natura 2000 znajdujących się na terenie Powiatu wąteckiego	167
Tabela 15. Charakterystyka rezerwatów przyrody znajdujących się na terenie Powiatu wąteckiego	260
Tabela 16. Zagrożenia/problemy istotne z punktu widzenia ochrony środowiska występujące na terenie Powiatu wąteckiego	283
Tabela 17. Propozycje możliwych sposobów ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko	320
Tabela 18. Wskaźniki proponowane do zastosowania w celu monitorowania skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu	329
Rysunek 1. Położenie JST wchodzących w skład Partnerstwa	61

15. OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO O SPEŁNIENIU WYMAGAŃ, O KTÓRYCH MOWA W ART. 74A UST. 2

Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1094 ze zm.), w nawiązaniu do art. 74a ust. 2 tejże ustawy oświadczam, że jako autor prognozy oddziaływania na środowisko do:

Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Sieć współpracy zarządzania strategicznego gmin na rzecz kompleksowego rozwoju powiatu waleckiego”

spełniam wymagania, o których mowa w wyżej wymienionych przepisach prawnych. Posiadam ukończone studia pierwszego i drugiego stopnia na kierunku związanym z kształceniem w zakresie nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych z dziedzin nauk rolniczych, nauk leśnych (art. 74a ust. 2 pkt 1 lit. d).

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

